

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ (INSTITUT) „ANDREI LUPAN”
INSTITUTUL DE CARDIOLOGIE

ACADEMICIAN
Mihail POPOVICI
Biobibliografie

Biblioteca Științifică
Secția editorial-poligrafică
Chișinău, 2018

Lucrarea a fost recomandată spre editare
la ședința Consiliului științific al Bibliotecii Științifice (Institut) „Andrei Lupan”,
proces-verbal nr. 8 din 5 iunie 2018

Editor și redactor științific: dr. hab., conf. univ. Constantin Manolache

Coordonator: Valentina Sârbu

Responsabil de ediție: dr. Ion Valer Xenofontov

Bibliografie: Janna Nikolaeva, Lidia Zasavițchi

Lector: Elena Pistrui

Copertă și machetare computerizată: Vitaliu Pogolșa

Fotografii: Arhiva personală a acad. Mihail Popovici, Eugenia Tofan,
Ion Valer Xenofontov

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Academician Mihail Popovici: Biobibliografie / Bibl. Șt. (Inst.) „Andrei Lupan” ;
resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov ; ed., red. șt. : Constantin Manolache ; bibliogr. :
Janna Nikolaeva, Lidia Zasavițchi. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei
Lupan”, 2018 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 320 p. Texte : lb. rom., engl., rusă.

ISBN 978-9975-3183-5-8.

016:[616.1+929(478)]

A 15

Lucrarea este consacrată academicianului Mihail Popovici, personalitate cunoscută și apreciată în țară și peste hotare pentru realizările sale în domeniul cardiologiei. Se prezintă portretul protagonistului în diferite ipostaze: activitatea științifică, educațională, managerială, civică etc. Bibliografia savantului însumează peste 600 de lucrări științifice, inclusiv 20 de monografii, compendii și ghiduri, ediții de popularizare a științei publicate în țară și peste hotare.

Volumul este adresat profesorilor, cercetătorilor științifici, medicilor, doctoranzilor, masteranzilor și studenților.

S U M A R

UN OM CE A FĂPTUIT TOTUL TEMEINIC ȘI DURABIL (în loc de prefață) (acad. Gheorghe GHIDIRIM)	7
CURRICULUM VITAE	11
Partea I. ANCORARE ÎN ACTUALITATE	15
Sinteza rezultatelor științifice (evaluare retrospectivă) (prof. dr. Valeriu COBET)	16
Miocardita sau cardiomiopatia inflamatorie. Definiție, diagnostic și clasificare (acad. Mihail POPOVICI, prof. dr. Sava COSTIN et al.)	27
Argumentarea la 1995 a necesității de elaborare a sistemului de profilaxie în Republica Moldova (acad. Mihail POPOVICI)	40
Bolile cronice necontagioase – o problemă vitală a sănătății publice (acad. Mihail POPOVICI)	43
Proiectul-pilot „Lăpușna” ca exponent al Programului CINDI Moldova (acad. Mihail POPOVICI)	52
Proiecte editoriale ce țin de domeniul medicinei preventive	55
Partea II. OM, SAVANT, PEDAGOG, MANAGER	57
Academicianul Mihail Popovici – un nume de rezonanță în știința medicală (acad. Gheorghe DUCA)	58
Creatorul cardiologiei moderne din Republica Moldova (Memoriu jubiliar semnat de colectivul Institutului de Cardiologie, Republica Moldova)	62
Când vocația înseamnă împlinirea misiunii umane (acad. Ion ABABII)	64
Reperete biografiei științifice a academicianului Mihail Popovici (prof. dr. Sava COSTIN)	68
• Școala științifică – discipoli și continuitate	68
• Colaborarea cu alte instituții științifice	69
• Studii disertaționale elaborate sub îndrumarea acad. M. Popovici	71
• Cele mai importante proiecte științifice ghidate de acad. M. Popovici	73

Partea III. DICURSURI OMAGIALE, MEMORII ȘI APRECIERI	75
• <i>Discursuri omagiale</i>	
Distincția supremă în stat nu poate acoperi toate meritele pe care le-ați obținut în favoarea țării (Vladimir VORONIN)	76
Veți rămâne în istorie pentru totdeauna (dr. hab. Chiril DRAGANIUC)	78
Un savant cunoscut și înalt apreciat de comunitatea științifică internațională (acad. Andrei ANDRIEȘ)	79
Orice misiune reușea să o ducă cu brio la capăt (acad. Vasile ANESTIADI)	80
• <i>Ecouri de pe marșand</i>	
У истоков научной школы кардиологии Молдовы (акад. Е. И. ЧАЗОВ)	82
Этапы созидания современной кардиологии (акад. Е.В. ШЛЯХТО)	83
A Remarkable Scientist, Mentor and Founder of a Famous School in Experimental and Clinical Cardiology (prof. dr. Panos VARDAS)	86
Devotat medicinei (prof. dr. Vilius GRABAUSKAS)	89
Directorul unei instituții de avangardă (prof. dr. Michal TENDERA)	91
Вехи плодотворного сотрудничества (проф. В.И. КАПЕЛЬКО)	92
• <i>Aprecieri în reviste de specialitate</i>	
Михаил Ильич Попович (К 70-летию со дня рождения) (Журнал «Кардиология»)	95
К юбилею академика Михаила Ильича Попова («Евразийский кардиологический журнал»)	98
Mihail Popovici la 70 de ani (Curier medical, nr. 5, 2012)	100
К 75-летию юбилею академика Михаила Ильича Попова («Евразийский кардиологический журнал»)	101
• <i>Memorii și aprecieri ale colegilor și discipolilor</i>	
Unui „Ardelean” autentic la 75 de ani (dr. Vasile NEDELCIUC)	103
Un buchet de slove calde pentru Mihail Popovici (prof. dr. Dumitru SAIN)	107
Unui ctitor al cardiologiei contemporane (prof. dr. Mihail ȘTEFANEȚ)	110
Somitate de dimensiune și valență europeană în prevenirea maladiilor noncontagioase (Nicolae DOLGHI)	114
Savant, educator și manager de renume (prof. dr. Gheorghe BACIU)	116

O sinceră urare pentru academicianul Mihail Popovici (dr. Andrei USATÎI)	119
Unui coleg de generație de la Chișinău (prof. dr. Cezar MACARIE)	121
Un exemplu de urmat pentru noi toți (Larisa MORCOV)	123
Părintele spiritual al cardiologiei moldave (prof. dr. Alexandru CARAUȘ)	125
Mă consider unul din norocoșii promoției 1984 (prof. dr. Sava COSTIN)	126
Un lider adevărat (prof. dr. Viorel G. FLOREA)	128
Unui dascăl de cuget... (prof. dr. Sergiu SÎRBU)	129
Ne leagă atâtea amintiri... și doar o singură baștină – Podoima nistreană (câteva răzlețe amintiri și o sinceră urare) (Vasile MAZEPA)	131
O viață dedicată inimii (dr. hab. Constantin MANOLACHE)	137
Omul inimii (Liviu BELÂI)	138
 Partea IV. FACSIMILE MEMORABILE	141
 Partea V. REFLECȚII ȘI CUGETĂRI	157
Itinerarele unei biografii de succes (Eugenia TOFAN)	158
Vă mulțumesc că sunteți alături de mine (acad. Mihail POPOVICI)	174
 Partea VI. DISTINCȚII ȘI PREMII (SELECTIV)	177
 Partea VII. BIBLIOGRAFIA	183
Autoreferate	184
Monografii, lucrări de sinteză	184
Lucrări sub redacția academicianului	187
Articole științifice	190
Materiale raportate la congrese, conferințe etc.	211
Brevete de invenție	260
Participări la expoziții internaționale de invenții și tehnologii noi	262
Personalii	265
 Partea VIII. VIAȚA ÎN IMAGINI	271

ABREVIERI

- ADP** – adenosindifosfat
ARN – acid ribonucleic
ATP – adenosintrifosfat
AȘ – Academia de Științe
AȘM – Academia de Științe a Moldovei
BCN – bolile cronice necontagioase
BCV – bolile cardiovasculare
CINDI – the Countrywide Integrated Noncommunicable Diseases Intervention (Intervenție integrată la nivel de țară privind bolile netransmisibile)
CK – creatinkinaza
CMP – cardiomiopatie
CMPD – cardiomiopatie dilatativă
DNA – acid dezoxiribonucleic
EMB – biopsie endomiocardică
FR – factori de risc
HTA – hipertensiune arterială
ICMPC – Institutul de Cercetări în Medicină Preventivă și Clinică
IECA – inhibitor al enzimei de conversie a angiotensinei
IMA – infarct miocardic acut
IVUS – ultrasonografie intravasculară
LDH – lactatdehidrogenaza
micro-ARN – acid microribonucleic
OCT – tomografie în coerență optică
OMS – Organizația Mondială a Sănătății
PCR – proteina „C” reactivă
RIS – restenoza intra-stent
SEC – Societatea Europeană de Cardiologie
SRC – Societatea Română de Cardiologie

UN OM CE A FĂPTUIT TOTUL TEMEINIC ȘI DURABIL (ÎN LOC DE PREFAȚĂ)

Academician Gheorghe GHIDIRIM

Ministrul Sănătății al Republicii Moldova (1990–1994)

Ne cunoaștem din anii studenției la „Alma Mater” (Universitatea de Stat de Medicină „Nicolae Testemițanu”), timpuri când ambii eram pasionați de activități extracurriculare care ne-au format calitățile necesare viitoarei cariere de profesioniști cu multiple valențe, inclusiv cele prezentate de capacitatea de a interveni creator în domeniul ales.

Mihail Popovici a parcurs o evoluție de carieră exemplară. Și-a susținut prima teză la o vârstă tânără, în ritm rapid a pășit ferm treptele carierei didactice la Catedra biochimie, a urmat mai multe stagii în centre științifice de prestigiu, s-a instruit clipă de clipă, pentru ca apoi, pe tot itinerarul vieții, să se posteze pe o poziție de avangardă în modernizarea și reformarea sistemului de servicii medicale în domeniul cardiologiei.

Nu este un hazard al sorții faptul că anume lui Mihail la 1977 i se încredințează fondarea în cadrul Institutului de Stat de Medicină din Chișinău a Laboratorului de Cercetări în Domeniul Cardiologiei. Ca prieten și coleg cunosc din interior cum s-a zămislit acest concept de fortificare a asistenței cardiologice cu un suport solid de cercetare în domeniul afecțiunilor cardiovasculare, câte eforturi, demersuri, rapoarte față de serviciul cardiologic unional au fost prezentate până a avea acceptul oficial al forurilor supreme pentru crearea acestui serviciu novator.

Anume prin insistența, perseverența și tenacitatea caracteristică Dlui M. Popovici în doar câțiva ani laboratorul devine Sector clinico-experimental și se impune ferm drept o importantă subdiviziune de cercetare, temei pentru care în anul 1983 în baza acesteia, prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al fostei URSS, este decretată înființarea Institutului de Cercetări Științifice în Domeniul Cardiologiei din Moldova (1984), în postura de director al acestuia fiind desemnat dr. M. Popovici. În același ritm intens și perseverent s-a muncit pas cu pas pentru a crea suportul logistic, baza tehnico-materială, inclusiv edificiile Dispensarului Cardiologic (dat în exploatare în 1985), iar

după 6 ani – și ale Clinicii Cardiologice, au fost selectate și instruite cadrele necesare pentru serviciile clinice și cele de cercetare, s-au dotat și amenajat laboratoare și numeroase alte servicii indispensabile unei funcționări plene și la randamentul impus de situația complexă la capitolul maladiilor cardiovasculare.

Am apreciat la parametri reali valoarea acestui manager de talent al sănătății în special în perioada când am activat în postura de ministru al sănătății. Începuse anii unui declin grav în funcționarea instituțiilor medicale, când trebuia să depun eforturi mari pentru a ține pe linie de plutire inclusiv marile centre clinico-științifice. Domnul director al Institutului de Cardiologie muncea edificator parcă făcând abstracție de toate aceste intemperii. În cadrul serviciului ghidat de dumnealui toate subdiviziunile funcționează la parametrii prescriși, iar în completarea Dispensarului Cardiologic pentru 200 vizite/zi, în 1991 sunt finalizate lucrările la edificiul Clinicii de Cardiologie (pentru 350 paturi), care va definitiva un serviciu științifico-practic cu toate atributele necesare pentru asistarea a mii și mii de pacienți cu afecțiuni cardiovasculare. Anii 1990 au fost poate cei mai dificili ani din istoria modernă a medicinei moldave. Anume în acest interval Republica Moldova a avut de parcurs și vicisitudinile unui război fratricid, uneltit de serviciile subversive postsovietice, și frustrările trecerii la o nouă formă de economie – de piață, când medicina s-a reformat substanțial, vechiul sistem de sănătate Semașco fiind substituit prin modelul european.

Era extrem de dureros să conștientizezi că volens nolens se vor ruina și trece în istorie mai multe servicii de veche guvernare, că vor avea de suferit prin etapa de tranziție atât beneficiarii de servicii medicale, cât și instituțiile medico-sanitare cu marele lor efectiv de profesioniști sadea. Am făcut acest preambul pentru a rememora și aprecia la justa valoare eforturile, perseverența, verticalitatea și înțelepciunea de care au dat dovadă o serie de conducători ai serviciilor medicale de căpătâi, care au demonstrat capacități ilustre de manageri tenace și reformatori echilibrați. Domnul academician M. Popovici este printre figurile ilustre de modelatori ai noului sistem de guvernare a medicinei și de reorganizare a acesteia pe noile mecanisme de gestiune și funcționare dictate de trecerea la economia de piață.

Timpurile grele însă nasc și oamenii apți și cu menirea prescrisă de a face față impedimentelor de tot genul. Nu este deloc întâmplător faptul că anume M. Popovici a fost ales de pământenii săi de la Camenca să-i reprezinte în primul Parlament al Republicii Moldova, Parlamentul cel mai efer-

vescent și poate cel mai conștient de misiunea istorică ce i-a revenit, cel care a elaborat și semnat Declarația de Independență a țării noastre, cel care a muncit în ritm intens pentru a elabora pârghiile legislative de nouă formație socială, cel care a pus temeliiile noului stat de drept democratic etc., etc.

Reflectând acum, după scurgerea a mai bine de două decenii de la acele momente de cotitură, asupra modului cum a fost gestionată o situație atât de turbulentă și neunivocă, pot spune cu toată certitudinea că reușita mai multor inițiative și reforme de esență ce s-au realizat a fost asigurată în primul rând de faptul că la cârma mai multor instituții medicale științifico-practice am avut manageri de talent și gospodari judicioși ca Domnul academician M. Popovici, care a ghidat conștient și ferm activitatea serviciului cardiologic, izbutind să păstreze atât efectivul de profesioniști, cât și patrimoniul pe care îl deținea. Este poate printre puținii bărbați ai științei și practicii medicale care au activat exclusiv în ritmul exigențelor moderne. Fiind o fire bine organizată, exigentă față de sine ca factor de valență socială, el a reușit să fie mereu pe creasta valului de activități ce s-au impus pentru rezolvarea celor mai stringente probleme ale ocrotirii sănătății.

Fiind membru al Parlamentului, M. Popovici a pus umărul la elaborarea proiectului legii de asigurări în medicină, proiect care a fost introdus în practică și în prezent funcționează la parametrii stipulați. Este prima și cea mai solidă reformă economică și socială din sânul medicinei, dar gânditori asemenea dlui academician M. Popovici muncesc fără preget pentru a perfecționa și ajusta la condițiile populației din Moldova principiile acestei reforme. Actualmente dl M. Popovici perfecționează sistemul de obiectivizare a finanțării cazului tratat spre a optimiza calitatea asistenței medicale cardiologice acordată populației.

În același stil de angajament reformator profund se înscriu și preocupările dlui academician pentru ameliorarea sănătății populației prin activități ce depășesc cadrul responsabilităților medicinei clasice. Și aici ași vrea să consemnez un detaliu evocator al biografiei profesionale a dlui academician M. Popovici, ca unul dintre primii savanți mediciniști din Republica Moldova care a aderat nu doar la ideea de combatere a bolilor cardiovasculare, ci s-a implicat angajat, ferm și combativ în elaborarea conceptului modern de prevenire și combatere a factorilor de risc ai bolilor cronice necontagioase în ansamblu și ai celor cardiovasculare în special, optând și aducând argumentele de rigoare (inclusiv prin publicații de valoare) pentru ca în paralel cu fortificarea medicinei curative să se acționeze întru valorificarea efectivă a medicinei preventive.

Aportul savantului la elaborarea ideologiei de implementare a medicinei preventive la scară națională, inclusiv prin implementarea Proiectului CIN-DI în sistemul de servicii medicale din țară, a fost înalt apreciat de forurile medicale europene și internaționale, dânsul fiind desemnat printre experții Biroului European al OMS care elaborează și valorifică în practică politica europeană de prevenire a BCN. Faptul că actualmente medicina preventivă a devenit parte componentă a politicii de sănătate a statului nostru este un merit de netăgăduit al savanților de la Institutul de Cardiologie, ghidați de mentorul lor ideologic, care sunt antrenați de peste 20 de ani în proiecte și activități de transpunere în practică a prevederilor politicilor contemporane de prevenire multidimensională a maladiilor cronice prin combaterea factorilor de risc ce le determină (Proiectul Lăpușna).

Am menționat încă din primele rânduri ale acestui mesaj jubiliar că de dl academician M. Popovici ne leagă o prietenie durabilă și deci numeroase evenimente memorabile ca activitatea noastră pe parcursul mai multor ani în comisia de admitere, când făceam zeci de descinderi prin școlile republicii pentru a selecta și orienta elevii spre cariera de medic.

Îmi amintesc acum cu drag și nostalgie de timpurile când munceam mult la catedră, eram mereu angajat în solicitanta activitate clinică și cum amicul meu mi-a oferit un spațiu de refugiu pentru a mă putea concentra să-mi definitivez teza de doctor habilitat. Sunt, vorba marelui nostru poet Mihail Eminescu, *niște duioase nimicuri din aducerile-aminte*, dar asemenea detalii cimentează relațiile durabile și indestructibile.

Pot revela acum diverse alte călătorii constructive (la Constanța – Promovarea Moldovei în Uniunea Medicală Balcanică), plecările noastre la baștina mea de la Palanca, la Podoima – atât de dragă sufletului lui Mihail, vizitele la personalități notorii din republică și multe multe-multe instantanee de viață în care am fost alături și într-un spirit cu dragul nostru omagiat.

Nu mă voi expune cu aprecieri personale vizavi de alte activități, atât de multe și diverse ca intenție, esență și impact social și economic, ale dlui prof. dr. M. Popovici. Este absolut evident că un om de asemenea calibru face totul temeinic și durabil, de aceea îi doresc ca, ajuns acum la frumoasa aniversare, să se bucure de marile împliniri ale vieții pe care a parcurs-o demn și falnic și care l-a răsplătit cu dragostea și respectul atâtor și atâtor semenii.

Felicitări din suflet, dragă prietene, coleg și camarad de idei. Ani mulți înainte și toți trăiți în ritmul pe care l-ai ales și în spiritul trăirii întru serviciul umanității.

CURRICULUM VITAE

DATE PERSONALE

Nume, prenume: Popovici Mihail

Data nașterii: 29.10.1942

Locul nașterii: satul Podoima, azi, raionul Camenca, Republica Moldova

Adresa de domiciliu: str. Malina Mică 70/2, ap. 22, MD-2025 Chișinău, RM.

Starea socială: căsătorit, 3 copii, 7 nepoți

Funcția: Vicedirector al Institutului de Cardiologie al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, str. N. Testemițanu, 29/1, MD 2025 Chișinău, RM tel: 37322727511, e-mail: popovicim@gmail.com

EDUCAȚIE ȘI FORMARE

- **1965** – Absolvent al Institutului de Stat de Medicină, Chișinău (medic-generalist)
- **1970** – Gradul de doctor în științe medicale, Institutul de Stat de Medicină, Chișinău
- **1971–2010** – Multiple stagii la Moscova, Sankt Petersburg, în Germania, România, Italia, Franța, Spania, Elveția, SUA ș.a.
- **1986** – Gradul de doctor habilitat în științe medicale, Centrul Științific Unional de Cardiologie, Moscova
- **1990** – Titlul de profesor universitar în cardiologie, Comisia Superioară de Atestare a URSS, Moscova

ACTIVITATE PROFESIONALĂ

- **1965–1976** – Aspirant, asistent, conferențiar la Catedra biochimie, Institutul de Stat de Medicină, Chișinău
- **1976–1983** – Șef al Sectorului clinico-experimental de cardiologie, Institutul de Stat de Medicină, Chișinău
- **1984–1988** – Director fondator, Institutul de Cercetări Științifice în Cardiologie al Ministerului Sănătății al RSS Moldovenești
- **1988–1997** – Director general, Institutul de Cercetări Științifice în Medicina Preventivă și Clinică al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova (instituție formată prin comasarea a patru instituții de cercetare – Institutul de Cardiologie, Institutul de Ftiziologie, Institutul

de Oncologie și Institutul de Igienă și Epidemiologie din Republica Moldova)

- **1997–2014 (martie)** – Director general, Institutul de Cardiologie al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova
- **2014–până în prezent** – Vicedirector, conducătorul Clinicii de Cardiologie Intervențională, IMSP Institutul de Cardiologie al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova

ARIA INTERESELOR DE CERCETARE ȘI CREAREA ȘCOLII ȘTIINȚIFICE

Învățământul universitar

Domeniul medicinei: biochimia medicală, cardiologia

1) Definirea factoriilor (autoimuni, toxici, virali ș.a.) ce concură la dezvoltarea cardiomiopatiilor dilatative (CMPD); patogenia insuficienței cardiace și a dereglărilor de ritm în CMPD și argumentarea tratamentului patogenetic al acestora

2) Elaborarea și implementarea principiilor de concept ale politicii și strategiei de combatere a factorilor de risc al maladiilor cardiovasculare și al altor boli cronice necontagioase în Republica Moldova

3) Diagnosticul și tratamentul endovascular al cardiopatiei ischemice, studiul aprofundat al dislipidemiilor, plăcii aterosclerotice, al restenozei coronariene, combaterea IMA ș.a.

A fondat o școală științifică în problemele vizate.

ACTIVITĂȚI EXTRACURRICULARE

- Vicepreședinte al Comitetului Sindical al colaboratorilor Institutului de Medicină (1967-1968)
- Membru al Comisiei Parlamentare (RM) pentru Ocrotirea Sănătății și Asistență Socială (1990-1994)
- Membru al Colegiului Ministerului Sănătății (1998–2004)
- Președinte al Consiliului Științific Specializat pentru decernarea gradelor științifice de doctor și doctor habilitat – Cardiologia (1993–până în prezent), Pneumologia, Ftiziologia și Imunologia (1993-1997)
- Membru al Consiliului științific pe problemele bolilor cardiovasculare al Academiei de Științe Medicale a URSS (1982-1991)

- Director Coordonator al Centrului de Cercetare și Producere a Tehnicii Medicale din Republica Moldova (1992–2003)
- Președinte al Societății Cardiologilor din Moldova
- Expert Național al Comisiei OMS pentru elaborarea strategiei europene de combatere a bolilor cronice necontagioase (2005–2012)
- Membru al Societății Mondiale de Cercetare a Inimii (1980–2007)
- Membru al Comisiei Internaționale pentru Probleme de Dezvoltare a Științei Medicale în Europa (anii 1984–1991)
- Membru al Societății Europene de Cardiologie și al Asociației Mondiale de combatere a bolilor cardiovasculare
- Membru al Comisiei pentru decernarea Premiului de Stat al RM (2013, 2015)
- Membru al Senatului USMF „Nicolae Testemițanu” (2000–2017)
- Membru al Biroului Secției Medicale a Academiei de Științe a Moldovei
- Membru al Consiliului Național de Atestare și Acreditare din RM (2014–2017)

ACTIVITATEA PUBLICĂ

- Deputat în Consiliul Raional Centru, or. Chișinău (1986–1988)
- Deputat în Parlamentul Republicii Moldova (1990–1994), ales în circumscripția nr. 198, raionul Camenca. Membru al Comisiei parlamentare pentru ocrotirea sănătății și asistență socială. Votant al Declarației de Independență a Republicii Moldova

ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ, EDITORIALĂ ȘI INOVAȚIONALĂ

- Conducător a 28 de proiecte științifice, inclusiv 21 naționale și 7 internaționale. Director Coordonator al Programului CINDI în Moldova din 1991 (The Countrywide Integrated Noncommunicable Diseases Intervention).
- Autor a peste 600 de publicații științifice, inclusiv 20 de monografii, compendii și ghiduri.
- 19 medalii de aur, argint și bronz la diverse expoziții și saloane europene și mondiale de inventică, cercetare și tehnologii noi

MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE

- A organizat și participat cu rapoarte ample la numeroase întruniri științifice naționale (anual) și la foruri europene și mondiale, inclusiv în postura de moderator al sesiunilor. A moderat sesiunea „Afecțiunile necoronarogene ale miocardului” în cadrul Congresului Mondial al Cardiologilor de la Sydney, Australia, 2002
- A participat la toate congresele anuale ale SEC - începând cu anul 1980, cele din URSS - începând cu anul 1988 și cele ale SRC - începând cu anul 1993 și până în prezent

TITLURI ONORIFICE, DISTINCȚII, PREMII, MEDALII

- Membru corespondent al Academiei de Științe din Republica Moldova
- Membru titular al Academiei de Științe din Republica Moldova
- Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova pentru știință, tehnică și producere (1994)
- Membru de onoare al Societăților de Cardiologie din România, Rusia și Turcia
- Cavaler (2005), Ofițer (2006) și Comandor (2007) al Ordinului „Merite de invention” al Regatului Belgia, Premiul Mare (2002) Moldova
- Medalia „Meritul civic” (1996)
- „Ordinul Republicii” (2002)
- Om emerit (2016)
- Medalia „70 de ani de la crearea primelor instituții de cercetare și 55 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei” (2016)
- Medalia „Nicolae Mănescu Spătaru” (2017)
- Numeroase diplome ale Președinției și Guvernului Republicii Moldova

MEMBRU AL COLEGIILOR DE REDACȚIE

Revista «Кардиология» (Federația Rusă), «Рациональная фармакотерапия в кардиологии» (Federația Rusă), «Евразийский Кардиологический Журнал» (Federația Rusă), «Украинский кардиологический журнал» (Ucraina), „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Secția Științe Medicale”, „Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină” (Moldova) „Arta medica” (Moldova), „Curier Medical” (Moldova), Președinte al Consiliilor de redacție la culegerile „Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare”, Chișinău, 1993; 1996; 2001.

Partea I

ANCORARE ÎN ACTUALITATE

SINTEZA REZULTATELOR ȘTIINȚIFICE

(Evaluare retrospectivă)

Prof. dr. Valeriu COBET

De peste patru decenii școala științifică încheată, conceptualizată și coordonată de savantul M. Popovici este angajată în cercetări clinice și experimentale, care vizează o serie de probleme dificile și prioritare ale cardiologiei:

- identificarea și demonstrarea impactului a diversilor factori ce pot influența apariția cardiomiopatiilor;
- elucidarea la nivel celular și molecular a mecanismelor ce se regăsesc la originea declanșării și exacerbarii insuficienței cardiace cardiomiopatice, precum și
- modelarea diferitor formule terapeutice de ameliorare a dishomeostaziei circulatorii.

Unul din atuurile principale ale operei investigaționale a constat în utilizarea la scară extinsă a modelelor experimentale de cardiomiopatii – unele perfectate, iar altele – elaborate în premieră. Semnificația acestor modele consta, pe de o parte, în posibilitatea de a testa valoarea de inducere a cardiomiopatiilor de către diferiți factori și de a estima potențialul lor etiologic, iar pe de altă parte – în posibilitatea de a realiza un studiu profund la nivel celular, subcelular și molecular, pe palier morfofuncțional și metabolic, al mecanismelor de declanșare și potențare a evoluției patologiei. Totodată, modelele experimentale au oferit posibilitatea de testare a efectului terapeutic propriu diferitor remedii cu acțiune proiectată asupra mecanismelor patogenetice cheie.

În cadrul studiului complex clinico-fundamental s-a obținut un vast material probatoriu, unele relevanțe fiind inedite au fost apreciate ca rezultate de calibru internațional ce au completat concepția integrativă a cardiomiopatiilor, care însumă *per ansamblu*:

1. Rolul factorului toxic, autoimun și al sistemului neuroendocrin în periclitarea morfofuncțională și metabolică a miocardului iminentă cardiomiopatiei;

2. Valoarea predictivă incipientă a afectării relaxării diastolice asupra dezvoltării insuficienței funcției de pompă a ventriculului stâng;
3. Rolul excesului de calciu, dar și al penuriei energetice în majorarea stiffness-ului diastolic și compromiterea funcției lusitrope a inimii în contiguitate cu mecanismele patogenetice de conexiune a disfuncției diastolice și relației lungime-forță (i.e. mecanismul Frank-Starling);
4. Rolul expansiunii spațiului de fibroză a miocardului în afectarea relaxării izovolumice a cordului.

Remarcăm faptul că evidențele fundamentale au fost implementate în practica clinică privind diagnosticul complex și pronosticul cardiomiopatiilor, iar datele clinice obținute ulterior au validat clar justetea apanajului etiopatogenetic fundamental al cardiomiopatiilor.

Semnificația succeselor obținute la acea vreme pe palierul acestor investigații fundamentale se poate rezuma la două aprecieri de suport:

1. Datele proprii au fost utilizate de către comunitatea internațională a cardiologilor în fundamentarea și elaborarea clasificării cardiomiopatiilor (e.g. clasificarea Dallas, USA. Aretz HT. Myocarditis: the Dallas criteria. Human Pathology, 1987, vol. 87, nr.6, p. 619-624).

2. Datele proprii au fost preluate de către Ministerul Sănătății al fostei Uniuni Sovietice și aplicate la elaborarea ghidului privind managementul (diagnostic și curativ) al cardiomiopatiilor.

Cercetările în cauză au fost inițiate la sfârșitul anilor 1970. La acea etapă proporția leziunilor idiopatice ale miocardului în structura generală a bolilor cardiovasculare era în creștere, ceea ce provoca un interes nesporit față de aceasta. Una dintre formele cele mai complexe și dificile ale acestei patologii era cardiomiopatia dilatativă. Caracterul intricat al acestei patologii a fost determinat de faptul că în virtutea unui număr mare de cercetări clincio-experimentale, etiopatogenia insuficienței cardiace cardiomiopatice rămânea obscură. Se impunea a acționa cu o ambiție pertinentă și un pragmatism bine ajustat la raportul dintre sarcinile problemei și viziunea căilor de abordare a cardiomiopatiei drept cadru de fond al studiului științific.

De consemnat că s-a reușit în mod pertinent adaptarea reperelor și entității conceptului cardiomiopatiei cu privire la rolul factorului toxic la condițiile Republicii Moldova. Este remarcabilă la această noima elucidarea semnificației etiologice a pesticidelor, care excela prin intensitatea aplicării diferitor forme chimice (clor și fosfor organice) în agricultură la cote ce depășeau indicele mediu de 11,3 ori, în comparație cu celelalte teritorii ale

Uniunii Sovietice, iar în unele raioane acest indicator era mult mai mare. Consumul exagerat de pesticide de către respondenți era determinat și de prelucrarea opulentă a legumelor și fructelor comercializate.

Este oportun să subliniem și faptul că un astfel de studiu era în conformitate cu recomandările grupului internațional de experți ai OMS privind studiul cardiomiopatiei. Aceste recomandări prevedeau studierea rolului posibil al diferitor factori încă neidentificați în dezvoltarea cardiomiopatiei dilatative. Se acorda un rol important creării de modele de laborator de cardiomiopatie dilatativă și studiului tulburărilor metabolice ale miocardului la nivel subcelular și molecular în scopul elucidării mecanismelor organotisulare ale dezvoltării acestei patologii. De asemenea, era necesar de a lua în considerare în procesul acestor studii importanța unei varietăți de agenți nocivi, caracteristici diferitor zone geografice.

Elaborarea modelelor experimentale de cardiomiopatie toxică era pe cât de oportună, pe atât de dificilă și intricată. Au fost concepute și testate nenumărate modele experimentale în contextul aplicării diferitor doze și combinații de pesticide, care *per ansamblu* trebuiau să satisfacă criteriile morfofuncționale și biochimice criteriilor acceptate pentru cardiomiopatii. Drept etalon de certificare a complexului de modificări de ordin celular și molecular iminent cardiomiopatiilor au fost segregate cardiomiopatiile doxorubicinică, norepinefrinică și autoimună, studiate la fel de complex și profund în laboratorul cardiologiei experimentale. Cu referire la cardiomiopatia autoimună de menționat tenacitatea abordării formatului de modelare a unei patologii dificile, care pentru confirmare solicita evidențe infailibile.

Rezultatele experimentale inedite obținute și publicate în presa națională și internațională de domeniu au fost în scurt timp confirmate în condiții clinice, mai ales că la cercetările biochimice și funcționale s-au alăturat și investigațiile morfologice efectuate pe material miocardic preluat prin biopsie.

Tangența tranșată clar între rezultatele materialului biopsic uman și materialul probatoriu vast obținut în studiile experimentale au consolidat și validat aplicarea reperelor conceptuale în diagnosticul cardiomiopatiilor, precum și în cercetarea posibilităților de prevenire și tratament patogenetic.

Rezultatele obținute în premieră au confirmat faptul că în miocard sub influența combinării de pesticide, utilizate în agricultura Republicii Moldova, se observă modificări inerente cardiomiopatiei dilatative și că expunerea cronică la pesticide poate cauza o deteriorare a membranelor cardiomioci-

tare, combinată cu o creștere a spațiului inulinic și o creștere a conținutului de lisofosfatide, precum și o creștere a activității fracției mioplasmice de lactatdehidrogenază (LDH). Afectarea toxică a miocardului poate să apară prin leziuni ireversibile fie prin paternul „ischemic”, fie prin paternul „exces de calciu”, în funcție de tipul de pesticide aplicat. Expunerea prelungită la pesticide contribuie la o scădere a nivelului de ATP, ADP și fosfocreatină în miocard, asociată cu diminuarea complianței diastolice a ventriculului stâng. Între declinul energetic și valoarea indicelui ce caracterizează rigiditatea diastolică a miocardului s-a decelat o corelare indirectă robustă.

În cadrul unei alte serii originale de cercetări la nivel molecular s-a reușit elucidarea mecanismelor ce pot fi responsabile de reducerea sintezei fosfaților macroergilor în miocard, unul din acestea fiind determinat de periclitarea respirației mitocondriale, evidențe înalt apreciate în plan internațional. A fost descifrat unul din mecanismele cardinale de compromitere a metabolismului energetic, care constă *imprimis* în periclitarea transferului energetic fapt ce rezultă în diminuarea conținutului de ATP compartimentalizat. La baza acestui fenomen s-a decelat micșorarea activității totale a creatinkinasei, precum și a enzimelor ei: MB-CK (fracția mitocondrială) și MM-CK (fracția citozolică). Decuplarea oxidării și fosforilării s-a impus atât ca predictor inherent al cardiomiopatiilor, cât și ca factor de declanșare a tulburărilor funcționale.

Ipozeza injuriei primare a membranei cardiomiocitului (sarcolemă) ca factor-cheie în patogeneza leziunilor cardiomiopatice, atât toxice, cât și autoimune, s-a dovedit a fi una fundamentală și, totodată, o pârghe de declanșare a perturbărilor metabolice, inclusiv energetice. La acest subiect au fost aduse dovezi notabile pentru impactul stresului oxidativ în leziunile sarcolemei, dată fiind micșorarea capacității sistemului antioxidant de neutralizare a radicalilor liberi de oxigen. Totodată, s-a demonstrat efectul reconfortant al vitaminei E, antioxidant natural, în modelele de cardiomiopatie experimentală.

S-a urmărit cum că deranjamentele structurale ale sarcolemei modifică mediul sarcoplasmic al cardiomiocitului, inducând *imprimis* perturbări mitocondriale și ale aparatului contractil (sarcomerul). Reducerea lanțului greu de miozină alpha s-a atestat drept un factor crucial în afectarea capacității de contracție a mușchiului cardiac în cardiomiopatii, agravată în mod direct de deficitul energetic. Creșterea sensibilității troponinei C față de ionii de calciu s-a impus drept un predictor timpuriu al insuficienței cardiace cardiomiopatice, care ulterior, în condiții de privațiune energetică, devine un

mecanism oportun de afectare a funcției de pompă a ventriculului stâng prin angrenarea defectuoasă a legii lui Starling. Exonerarea decuplării adecvate a complexului actină-miozină în faza lusitropă a miocardului a condus la acumularea progresivă a calciului în sarcoplasmă, fapt ce a fost apreciat drept un mecanism crucial în exacerbarea insuficienței cardiace.

Cele expuse mai sus precum și datele actuale pentru acele timpuri despre ultrastructura și metabolismul cardiomiocitelor în normă și în unele tipuri de patologie cardiacă: în ischemie, în boli cardiace autoimune și toxice, cu prezentarea în detaliu a caracteristicilor morfologice ale diferitor tipuri de cardiomiocite (contractile și conductoare), mecanismele care stau la baza metabolismului carbohidraților și a lipidelor din miocard, transportului energetic intracelular și a contracției musculare – sunt expuse cu lux de amănunte într-o serie întreagă de publicații științifice (inclusiv 2 monografii), unde aportul autorului este unul esențial (*vezi bibliografia*).

Un alt bloc de cercetări, realizate sub îndrumarea acad. Mihail Popovici se referă la *Ultrastructura și imunohistochimie joncțiunilor intercelulare miocardice în patologia cardiovasculară*. Această cercetare inedită s-a realizat în colaborare cu Institutul Max-Planck din Bad-Nauheim (Germania) prin suportul metodologic al dlui profesor Sava Costin, fiind utilizate tehnici sofisticate de decantare a inerențelor structurale celulare și moleculare.

Joncțiunile intercelulare sau discurile intercalare sunt determinante majore în interacțiunea celulelor miocardice. Ele joacă un rol esențial în transmiterea excitației de la o fibră la alta, reprezentând locul unde se inițiază cuplarea excitație-contracție în fibrele cardiace. Orice modificare structurală la acest nivel, cum ar fi dereglările de distribuție și modificările expresiei constituentilor joncțiunilor intercelulare, pot favoriza o cuplare anormală între cardiomiocite, perturbând procesul de conducere cardiacă și inițiind disritmii grave. Studiul *in vitro* s-a efectuat pe cardiomiocite în cultură. Studiul *in vivo* s-a efectuat folosind țesut din miocardul pacienților, care se preleva în următoarele situații clinice: 1) biopsie endomiocardică de la pacienți cu CMP dilatativă sau ischemică în timpul transplantului cardiac; 2) biopsie endomiocardică de la pacienți cu miocardită.

În cardiomiocitele adulte de șobolan, disociate în cultura de durată, s-a stabilit cum că asamblarea joncțiunilor aderente precede formarea joncțiunilor strânse în dezvoltarea discurilor intercalare. Analiza confocală cantitativă a scos în evidență o creștere progresivă a intensității fluorescenței specifice conexinei 43, asociată cu sporirea numărului și dimensiunilor joncțiuni-

lor strânse, care a rezultat cu majorarea procentajului total al joncțiunilor strânse în discurile intercalare reasamblate. Astfel, în aceste studii s-a demonstrat că formarea discurilor intercalare poate fi urmărită în cardiomiocitele menținute în cultură și că asamblarea joncțiunilor de tip aderent este indispensabilă pentru formarea ulterioară a joncțiunilor strânse în componența discurilor intercalare. Aceste constatări pot avea o importanță clinică majoră în elaborarea strategiilor de transplantare a cardiomiocitelor izolate în miocardul afectat (infarctul miocardic, distrofinopatii etc.) și în integrarea cordului transplantat cu țesutul recipient în regiunea atrială, în interpretarea substratului morfologic al aritmiilor de tip *re-entry* (cardiomiopatia dilatativă, ischemică, miocardita) și în flutterul atrial.

Concepția patogenică elaborată de acad. Mihail Popovici și echipa sa de savanți în temeiul studiilor ce țin de *diagnosticul, tratamentul patogenetic și aprecierea pronosticului la pacienții cu miocardite* a făcut posibilă validarea și implementarea în practica serviciilor cardiologice din republică a unor recomandări utile de diagnostic în miocarditele acute și a cele cronice. Pentru a elabora un algoritm fezabil de diagnostic al miocarditelor, care la acel timp erau tratate controversat, s-au utilizat tehnici variate: histologie convențională, microscopie electronoptică, imunohistochimie și metode biomoleculare (hibridizarea *in situ*, PCR și bloturi) aplicate în cadrul unui protocol standardizat de prelucrare a materialului biopsic și necropsic. În baza examenului histopatologic, imunohistochimic și prin manevra TUNEL s-a dovedit relevanța a trei forme de miocardită (acută, subacută și cronică), care excelau prin noime distincte de substrat morfologic, cum ar fi: prezența sau absența necrozei și apoptozei cardiomiocitelor, gradul de infiltrare cu limfocite T (predominant celulele CD4), de acumulare a macrofagelor CD68, precum și a fibroblaștilor.

S-au evidențiat semnalmente certe ale miocarditei cronice în vederea delimitării acesteia de cardiomiopatia dilatativă: hipertrofia și degenerescenta fibrelor musculare, necroza cardiomiocitelor și acumularea preponderentă a celulelor CD3, CD8 și CD68. Microscopia optică și electronică a evidențiat fenomenul miocitolitic și citolitic al celulelor T activate inerent miocarditei cronice. În plus s-a constatat creșterea expresiei antigenelor complexului MHC I și II și a moleculelor de adeziune intercelulară (ICAM-1). Remarcabil că prin metoda de hibridizare *in situ* s-a constatat în circa 1/3 din cazuri de miocardită cronică prezența ARN-ului enteroviral, fapt ce indică clar semnificația factorului etiologic viral în geneza miocarditei cronice.

De asemenea, s-a decelat și o formă deosebită a miocarditei ce evoluează printr-un patern hiperreactiv, în cadrul căruia răspunsul inflamator accentuat, determinat de infiltrarea opulentă a miocardului cu celule proinflamatoare, este asociat de o disfuncție rapidă și marcantă a cordului ce rezultă în insuficiență cardiacă severă. La această categorie de pacienți a fost evidențiată în special eficiența tratamentului imunosupresor. Totodată, s-a dovedit că terapia imunomodulatoare este eficientă în miocardita indusă de viroză, în special în miocardita autoimună, cea autoreactivă și în bolile de sistem.

Cercetările pe acest palier au constatat cum că terapia prin beta-adrenoblocante și IECA dezvoltă un efect restitativ superior și de durată, astfel că reprezintă o strategie curativă de elecție în miocardite. Reflecțiile, constatările și marele material probatoriu acumulat pe itinerarul acestei îndelungate activități științifice au fost relatate de către domnul academician în numeroase publicații în reviste de prestigiu naționale și internaționale (*vezi bibliografia*).

Cercetările ghidate de către prof. M. Popovici nu puteau să ocolească o problemă deosebită și destul de obscură a cardiologiei și a medicinei în general – dislipidemiile și aterogenitatea prematură. La această conotație s-a demonstrat în premieră conexiunea între nivelul circulant al celulelor progenitoare endoteliale și severitatea leziunilor coronariene aterosclerotice. Capacitatea proliferativă joasă a acestor celule este determinată de acțiunea citokinelor pro-inflamatoare și a radicalilor liberi de oxigen. Aceste dovezi au consolidat apanajul conceptual al remodelării vasculare și au evidențiat un predictor fiabil al riscului leziunilor coronariene și complicațiilor iminente.

Totodată, s-au obținut rezultate privind efectul hipolipemiant concludent al diferitor remedii naturale, cum ar fi pectinele și remedii autohton din *Spirulina Platensis* (Bio-R).

Un alt proiect de calibru ghidat cu scrupulozitate și profund angajament de către acad. prof. Mihail Popovici s-a orientat asupra unei probleme de alertă în cardiologia intervențională de la începutul mileniului III – *mecanismele apariției și predictorii restenozei intra-stent (RIS)*. Dezvoltarea RIS la pacienții cu patologii coronariene severe supuși angioplastiei anihilează eficiența revascularizării și impune necesitatea reabordării arterei coronariene afectate, o procedură tehnică dificilă și costisitoare. Rata destul de înaltă a RIS atestată în acea perioadă (15-30%) a determinat necesitatea stringentă de studiu al patogeneiei și tratamentului acestei forme de remodelare coronariană negativă.

Investigațiile morfologice au fost realizate atât prin aplicarea metodelor contemporane de vizualizare a miocardului IVUS (ultrasonografia intravasculară) și OCT (tomografie în coerență optică), cât și pe material uman preluat post-mortem și cercetat prin microscopie electronooptică și imunofluorescență. În paralel s-au realizat cercetări biochimice de anvergură, care s-au bazat pe strategia multi-marker (au fost determinați în sânge peste 40 de markeri ce se referă la inflamația sistemică, stresul oxidativ, turnover-ul matricei extracelulare etc.) au adus la apel dovezi fiziopatologice concludente. În premieră mondială s-a demonstrat rolul diminuării expresiei micro-ARN-143-145 în media musculară a arterei coronariene în preluarea fenotipului secretor al miocitului neted vascular, ce conduce la declanșarea procesului de migrare și proliferare a acestuia. Acumularea miocitelor în intima coronariană reprezintă o componentă celulară importantă a hiperplaziei neointimei – substratul de bază al RIS. Totodată, a fost identificat fenomenul de activare a metaloproteinelor matricei extracelulare, iar acumularea collagenului degradat, în deosebi de tip I, în zona neointimei constituie o altă fațetă a patogenezei RIS. Pe de altă parte, s-a configurat și interfața acestor evidențe – creșterea cantității de ARN extracelular, fapt ce rezultă în augmentarea expresiei factorului de necroză tumorală *alpha* și a altor citokine proinflamatoare, care, în acțiune sinergică cu radicalii liberi de oxigen, sporesc migrarea celulară și degradarea collagenului fibrilar.

Aceleași entități conceptuale au fost consolidate la pacienții cu RIS prin aplicarea panoului multi-marker, prin care s-au urmărit elevarea serică a citokinelor proinflamatoare, markerilor de degradare a collagenului fibrilar de tip I și III (CITP și CIIITP), precum și diminuarea citokinelor antiinflamatoare, markerilor de sinteză a collagenului (PINP și PIIINP) și ARN-azei. Remarcabil că terapia periprocedurală cu statine a redus cu peste 50% riscul dezvoltării RIS, fapt ce s-a datorat efectelor pleiotrope ale remediilor (anti-inflamator, antioxidant, antiproliferativ etc.), iar pe de altă parte – a validat relevanța rezultatelor obținute.

Markerii cu valoare predictivă certă asupra remodelării coronariene negative au fortificat diagnosticul și pronosticul restenozei intra-stent, iar perfectarea tehnicilor endovasculare și a tratamentului postintervențional a redus rata restenozei intra-stent de circa 5–6 ori.

La ora actuală sub auspiciile domnului Mihail Popovici se derulează un proiect de cercetare dedicat evaluării predictorilor paternului remodelării post-infarct a miocardului la pacienții cu infarct miocardic acut cu elevarea

segmentului ST (STEMI) supuși angioplastiei în primele 12 ore de la debutul simptomatic iminent. Evidențele obținute demonstrează valoarea predictivă incipientă a markerilor anti-inflamatori (interleukinele 4 și 10) estimați în perioada remodelării timpurii a miocardului, deci primele 7 zile post-infarct. Creșterea acestor markeri cu peste 50% în perioada inherentă expresiei macrofagelor de tip II în zona de necroză a miocardului (de la ziua a 4-a la ziua a 7-a) se impune a fi predictivă pentru dezvoltarea paternului adaptiv al remodelării miocardului la distanța de 4-6 luni, iar elevarea de până la 10% este un predictor al remodelării patologice. De asemenea, sunt estimative privind predicția caracterului remodelării post-infarct a miocardului valorile circulante de markeri ai sintezei și degradării colagenului fibrilar de tip III la distanța de 1 lună, iar a colagenului de tip I – la distanța de 3 luni după revascularizarea primară a miocardului.

Aceste rezultate, în afară de valoarea pronostică, s-au prezentat importante și în vederea segregării tratamentului de ameliorare a remodelării post-infarct a miocardului, bazat predilect pe atenuarea răspunsului inflamator. De menționat că aceste rezultate au fost deja raportate la ultimele două congrese internaționale de cardiologie: Congresul Mondial de Cardiologie (Paris, 2017) și Congresul Societății Europene de Cardiologie (Barcelona, 2017).

Școala științifică a savantului M. Popovici se poate considera și ca promotoarea noilor viziuni asupra medicinei preventive, deoarece pe parcursul a câtorva decenii muncește perseverent la descifrarea și cuantificarea factorilor de risc cardiovascular, aducând probe pentru eficiența măsurilor de prevenire a bolilor și *de ameliorare a sănătății prin combaterea factorilor de risc specifici populației din Republica Moldova*. De altfel, anume mentorul acestei școli a fost primul manager și analist care a întreprins măsuri concrete pentru a pune accentul pe medicina preventivă, în paralel cu fortificarea medicinei curative.

Realizările în acest domeniu se pot așeza ca succesiune cronologică în următoarele etape de referință: chiar de la primii pași de la formarea în cadrul Institutului de Medicină a **bazei experimentale în domeniul cardiologiei** (1976), apoi și a celei **clinico-experimentale** (1978) a fost prevăzută o subdiviziune, care se preocupa de cardiologia preventivă. După fondarea în anul 1984 a Institutului de Cardiologie, Laboratorul de Cardiologie Preventivă s-a fortificat ca potențial logistic și s-a extins ca tematică a cercetărilor: s-au inițiat o serie de studii populaționale privind „Incidența HTA în colectivele organizate (femei și bărbați – 30-50-54 ani) din mediul urban și cel rural

din RSSM (1983)”; „Rolul factorilor de risc (inclusiv pesticidele) în apariția HTA și elaborarea măsurilor de profilaxie (1984)”; „Elaborarea recomandărilor privind profilaxia HTA funcție de incidență și particularitățile tabloului clinic în regiunile industriale și agrare ale RSSM (1985)”.

Prin fuzionarea în anul 1988 a patru instituții de cercetări în domeniul medicinei a rezultat un megacentru de cercetare – Institutul de Cercetări în Medicină Preventivă și Clinică, în cadrul căruia a fost organizat **sectorul de medicină preventivă**, care încorporează mai multe laboratoare științifice, ce se preocupau cu probleme complexe și tangente mai multor domenii medicinale (cardiologie, oncologie, pulmonologie și sănătate publică). Proiectele de cercetare realizate în această formulă managerială complexă au deschis noi perspective pentru abordarea medicinei preventive de formulă modernă.

Antrenarea în anul 1993 a Republicii Moldova în Programul CINDI *Programul de Intervenție Națională Integrată împotriva bolilor non-transmisibile (o rețea din 33 de țări Europene și Canada)* este o realizare de mare rezonanță medico-socială. Astfel, în spațiul țării au fost desfășurate o serie de activități ghidate spre ameliorarea sănătății prin prevenirea și reducerea factorilor de risc morbid al BCV, precum și al celor cronice necontagioase (vezi *bibliografia*).

Pe mapamond problemele ce țin de prevenire au fost preluate ca mesaje de diferite foruri, care au analizat experiența de avangardă în acest domeniu, fiind constituite organisme de nivel global și european ce veghează activitățile de prevenire a maladiilor prin combaterea riscurilor ce le determină. Astfel, acad. M. Popovici a fost desemnat în ipostaza de consultant (expert) pe lângă Biroul Regional European al Organizației Mondiale a Sănătății, el subscriind și printre autorii Strategiei Europene de combatere a BCN (vezi „A strategy to prevent chronic disease in Europe. A focus on public healthaction. The CINDI vision. WHO Europe”, 2005).

În anul 2001 a fost inițiat și desfășurat, sub auspiciile Programului CINDI în Moldova, proiectul pilon *Lăpușna*, care a avut drept scop estimarea prevalenței factorilor de risc pentru apariția maladiilor cronice necontagioase – hipertensiunea arterială, hipercolesterolemia, fumatul, alimentația inadecvată, excesul ponderal, stresul psihic cronic – în cadrul unei comunități rurale reprezentative din Republica Moldova. În urma studiului s-a stabilit că răspândirea factorilor de risc în populația Republicii Moldova este foarte mare, iar unii dintre ei depășesc datele statisticii oficiale (hipertensiunea arterială – depășește de 7,5 ori, iar incidența cardiopatiei ischemice – de 3,5

ori). Riscul global al evenimentelor fatale cardiovasculare, calculat după grila EuroSCORE, s-a estimat drept foarte crescut la 1,5% din populația cercetată (vezi *bibliografia*).

Rezultatele acestor studii au fost ulterior utilizate la trasarea problemelor de primă importanță pentru ameliorarea situației la capitolul maladii cardiovasculare și boli noncontagioase în ansamblul țării noastre.

Faptul că actualmente medicina preventivă a devenit parte componentă a politicii de sănătate a statului nostru este în mare măsură meritul savantului M. Popovici, care și astăzi continuă să fie antrenat în proiecte și activități de transpunere în practică a prevederilor politicilor contemporane de prevenire multidimensională a maladiilor cronice prin combaterea factorilor de risc ce le determină.

MIOCARDITA SAU CARDIOMIOPATIA INFLAMATORIE. DEFINIȚIE, DIAGNOSTIC ȘI CLASIFICARE

Academician Mihail Popovici, prof., dr. hab. Sava Costin

În medicină nu se cunoaște o altă entitate nozologică, care să fi avut o soartă mai dificilă și care să fi dat naștere la atât de multe controverse, ca cea prezentând inflamația din miocard, altfel zis – miocardita.

Acum un secol în urmă, Paget von Schroetter și Karl Ludwig Fiedler, descriind boala sub termenul de miocardită și încercând încadrarea nozologică a caracterelor ei clinice și histopatologice a remarcat poziția specială a acestei patologii, adică a proceselor inflamatorii din miocard în degradarea spre insuficiență cardiacă. După aproape un secol de la acest eveniment Organizația Mondială a Sănătății (OMS) conchide că „miocardita din punct de vedere clinic, aparține cardiopatiilor rare”.

Această stare de fapt a fost reflectată și în clasificarea cardiomiopatiilor propusă de Grupul de experți ai OMS din anul 1983, în care miocardita, ca entitate nozologică, a fost în mare măsură ignorată. Procesul inflamator din miocard a constituit obiectivul unor investigații inițiate acum 15 ani la Institutul de Cardiologie din Moldova, acestea vizând sistematizarea maladiilor întrunite sub acest generic, pentru clasificarea lor etiologică și patogenetică, și, a defini conduita terapeutică a acestora.

În ordinea acestor căutări s-au întreprins cercetări prin modelarea miocarditelor induse de virusuri cardiotropice, urmărind implicațiile lor autoimune în lezarea miocardului. În paralel s-a investigat pe material prelevat prin biopsie endomiocardică (EMB) cu examen morfologic riguros în vederea unor precizări de ordin clinico-morfologic *intra vitam* și pentru evaluarea incidenței miocarditelor în spectrul patologiilor primare ale miocardului. În baza materialelor de investigații clinice și experimentale și a particularităților deduse pentru evoluția și etiopatogenia acestor afecte am încercat să schițăm un clasament util elaborării programelor de curăție a acestor maladii.

Materialul cazuistic propriu cuprinde 90 de pacienți cu diagnosticul morfologic de miocardită, care s-a manifestat cu un tablou clinic de cardiomiopatie (CMP) dilatativă acută sau cronică. Miocardita a fost recunoscută *intra vitam* prin examenul EMB la 198 de pacienți și prin studiul materialului necropsic - în 27 de cazuri, ceea ce indică o incidență a procesului inflamator de 40% în CMP dilatativă.

Pe parcursul acestui studiu am elaborat și standardizat protocolul prelucrării materialului biopsic și necropsic, pentru care s-au utilizat tehnici variate: histologie convențională, microscopie electronooptică, imunohistochimie și metode biomoleculare (hibridizarea *in situ*, PCR și bloturi). Aceste metode sunt destul de laborioase și dificile, cer o mare acuratețe și experiență, însă sunt indispensabile diagnosticului exact de miocardită.

Diagnosticul histopatologic și imunohistochimic al miocarditelor

Formele acute. Leziunile histopatologice din miocardita acută se prezintă de edeme interstițiale, focare de necroză cu infiltrații mononucleare în perimetru. O variantă specifică de afect miocarditic acut este miocardita malignă de tipul Fiedler, pe care am reperat-o în două cazuri. Boala se definește de unele trăsături particulare:

- 1) granulomatoasă - cu celule gigante,
- 2) caracter idiopatic și fără relații cu infecțiile curențe și
- 3) gravitate maximă, în ambele cazuri decesul survenind după 5 și, respectiv, 14 zile.

Imunohistochimic în miocardita acută se constată infiltrații interstițiale masive cu limfocite T, predominant celule CD4. Folosind metoda imunohistochimică de detecție a fragmentarii DNA-zice internucleosomale (metoda Tunel), am constatat nivele sporite de apoptoză celulară (până la 2,14% din totalul celulelor, inclusiv cardiomiocite - 1,03%) în această formă de miocardită.

În miocardita subacută histologic se evidențiază de asemenea infiltrate cu celule mononucleare, necroză și destrucție a celulelor miocardice (în focare sau diseminat), substituie la început prin țesut de granulație bogat în fibroblaști și hemocapilare, iar în procesele mai avansate se constituie un țesut fibros acelular în care predomină tipul I de collagen.

Formele cronice. Dacă diagnosticul formelor acute de miocardită nu prezintă dificultăți mari și se constată o corelație temporală strânsă între schimbările histopatologice din miocard și apariția simptomatologiei cardiace cu debut acut, atunci miocardita cronică ridică maxime dificultăți de delimitarea ei, în primul rând, cu CMP dilatativă, etichetată drept „idiopatică”, în care debutul simptomatologiei cardiace survine cu mult timp în urmă (ani), uneori este dificil a se preciza semnele inaugurale. Histologic miocardita cronică se caracterizează prin infiltrații limfohistiocitare, cu o distribuție difuză sau în focar, și fibroze active sau cicatriceale. Se face remarcată hipertrofia fibrelor musculare cu diferite grade de degenerescență și cu pierderea striatiilor

transversale. Pot fi prezente și mici focare de necroza miocitară. Imunohisto-chimic se deduce infiltrat inflamator compus din celule CD68 (macrofagi) și limfocite T/CD3, preponderent fiind fenotipul CD8.

Un component principal al semnologiei patomorfologice a miocarditei cronice îl constituie efectul miocitopatic și citolitic al celulelor T activate. Acest fenomen s-a observat prin microscopie electronoaptică în circa 50% cazuri de miocardită cronică. Prin aceste metode se remarcă clar diferite grade de emperiopoleză a limfocitelor și alterarea subiacentă a membranei cardiomiocitului.

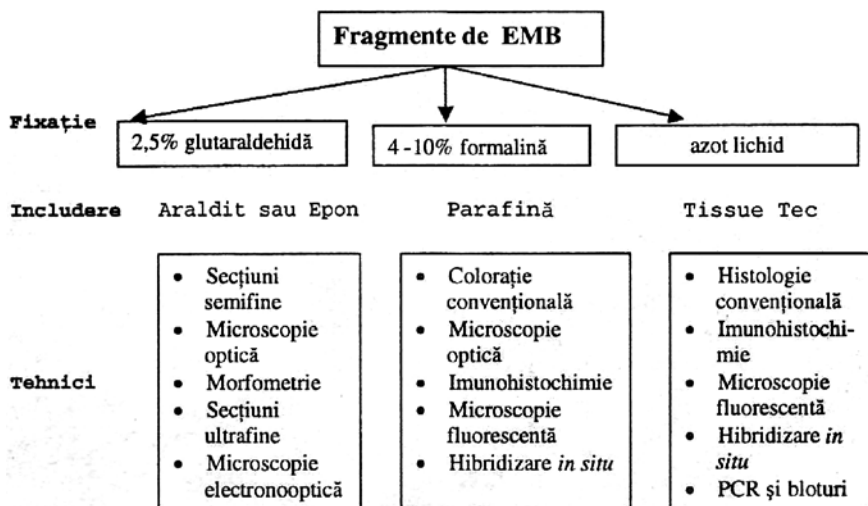

Fig. 1. Protocolul și tehnicile folosite în prelucrarea materialului EMB

În diagnosticul miocarditei cronice am făcut miză pe tehnica de imunohistochimie a markerilor imunologici ai procesului inflamator. Dintre aceste teste se remarcă expresia *de novo* și, respectiv, crescută a antigenilor complexului MHC de clasa I și II și cea a moleculelor de adeziune, cum ar fi ICAM-1. Punerea în evidență a complexelor imune în miocard și testul pozitiv de absorbție a autoanticorpilor antisarcolemali circulanți de către miocitele izolate demonstrează angajarea efectorilor umorali nu doar în formele acute de miocardită, ci și în cele cronice.

Metodele bio-moleculare de detectare a germenilor cauzali completează avantajos arsenalul de tehnici diagnostice ale miocarditelor. Una din acestea s-a arătat a fi hibridizarea *in situ*, utilizarea căreia ne-a permis să vizualizăm prezența acidului ribonucleic enteroviral în cazurile de miocardită cronică.

Din datele literaturii de specialitate am remarcat faptul că în diagnosticul miocarditei cronice mulți autori se bazează numai pe criterii subiective, uneori în general explorarea urmărește doar existența sau inexistența formei cronice de miocardită. De aceea a fost necesar de a obiectiviza și a studia cantitativ schimbările histopatologice și imunohistochimice în miocardita cronică.

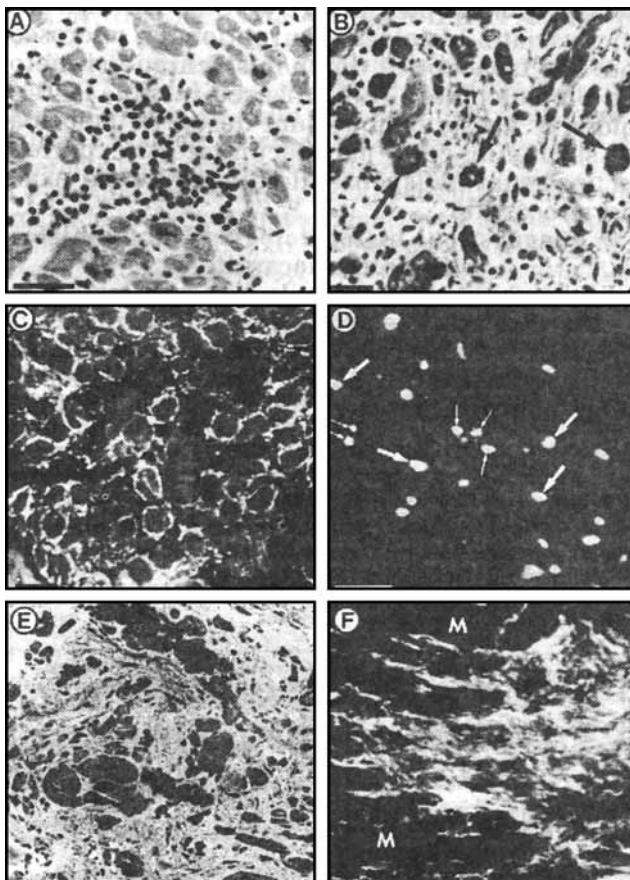

Fig. 2. Histopatologia și imunohistochimia miocarditelor acute și subacute

- A - Pacientul M., 28 de ani, vechimea bolii - 2 săptămâni, prelevat EMB, colorație cu hematoxilină eozină (HE). Infiltrația miocardului în focar cu celule mononucleate (limfocite, monocite, plasmocite).
- B - Pacientul K., 23 de ani, vechimea bolii - 5 zile, material necropsic, colorație HE. Celulele gigante multinucleate sunt indicate cu săgeți.

- C - Pacientul M., 37 de ani, vechimea bolii - 3 săptămâni, prelevat EMB. Prezența celulelor T (CD4) este demonstrată imunohistochimic - prin microscopie fluorescentă.
- D - Cardiomiocite (săgeți) și celule interstițiale (săgeți subțiri) în apoptoză, detectată prin metoda TUNEL la un pacient cu miocardită acută. Fundalul imunofluorescent a fost ridicat intenționat pentru a diferenția miocitele.
- E - Pacientul E., 45 de ani, vechimea bolii - 4 luni, prelevat EMB, secțiune semifină, HE. Persistența procesului inflamator și distrucția cardiomiocitelor este evidentă.
- F - Pacientul N., 56 de ani, vechimea bolii - 5 luni, prelevat EMB. Depozite masive de collagen tip 1 (col. 1), vizualizate prin imunofluorescența indirectă, M - miocite. OC.A,B,D,F-30gm; C-10um.

Miocardita autoimună experimentală. Cu scopul de a verifica ipoteza mecanismului autoimun în dezvoltarea insuficienței cardiace am studiat în experiment pe șobolani efectul imunizării cu antigene cardiace.

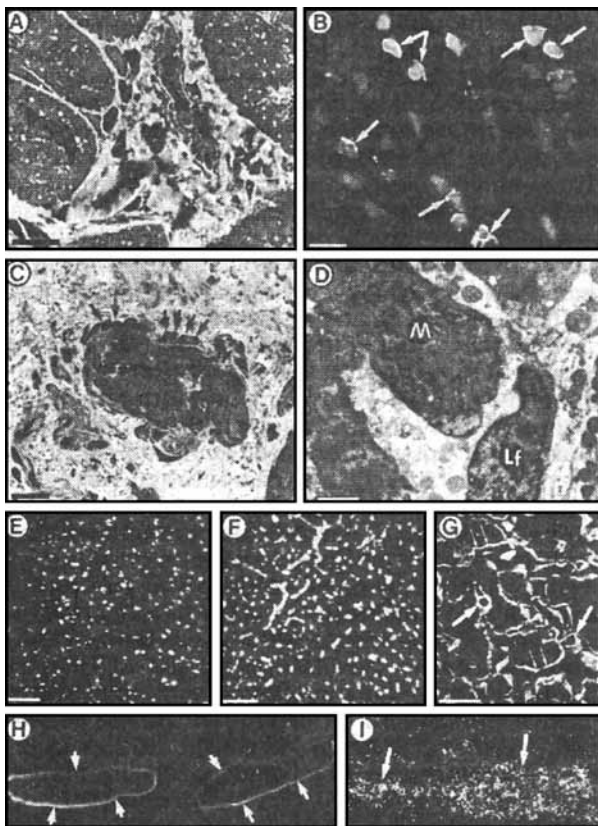

Fig. 3. Imaginea histopatologică și imunohistochimică a miocarditelor cronice

- A - Pacientul A., 44 de ani, vechimea bolii - 2 ani, EMB, HE. Infiltrat limfo-macrofagic perivascular, cardiomiocite hipertrofiate cu sarcoplasma omogenă și cu nuclee mari, hiperchrome.
- B - Același caz. Celule T (CD8) (săgeți) evidențiate imunohistochimic.
- C - Pacientul I., 48 de ani, vechimea bolii - 30 de luni, EMB, secțiune semifină, HE. Emperiopleza și adeziunea compactă a celulelor mononucleare (săgeți) la membrana cardiomiocitului.
- D - Același caz, microscopie electronică. Penetrarea limfocitului (Lf) în sarcoplasma cardiomiocitului (M).
- E - Imunofluorescența antigenelor MHC de clasă I în capilare.
- F - Expresia moleculei de adeziune ICAM-1 (CD54) în majoritatea capilarelor și în celulele interstițiale.
- G - IgG și complementul 3 fixate pe membrana celulelor endoteliale (săgeți) și pe sarcolema cardiomiocitelor (săgeți subțiri).
- H - Fluorescența liniară (săgeți) a autoanticorpilor antisarcolemali în cardiomiocitele izolate prin testul indirect cu imunofluorescență.
- I - Autoradiograma hibridizării in situ demonstrează prezența genomului enteroviral într-un fragment de EMB (săgeți) în miocardita cronică. OC. A, C, - 10gm; D - 2 um; EF - 50 um.

Histopatologia leziunilor miocardice în acest model se caracterizează prin apariția unui proces inflamator sever la circa două săptămâni după a 5-a imunizare consecutivă. Se remarcă necroze masive ale fibrelor cardiace și prezența infiltratului inflamator compus din limfocite, leucocite și histiocite. Cu o mare incidență la etapa stadiului acut se remarcă apariția celulelor gigante multinucleare, prototipice celor observate în miocardita Fiedler, ceea ce indică existența unor particularități comune acestor maladii. Stadiul acut descinde într-un proces de fibroză activă cu infiltrație inflamatorie discretă de mononucleare și sporul fibrelor de collagen. Țesutul miocardic se invadează treptat de benzi fibrotice, care separă cardiomiocitele din perimetru și prin care se inițiază atrofia și dispariția lor. În acest stadiu se instalează insuficiența cardiacă, uneori severă, congestivă. De menționat faptul că acest model a fost confirmat recent în multe centre științifice și este considerat foarte sugestiv în elucidarea imunopatogeniei procesului inflamator și util în elaborarea strategiilor terapeutice.

Clasificarea miocarditelor. Introducerea și practicarea biopsiei endomiocardice a contribuit la perfecționarea diagnosticului *intra vitam* al miocarditei, dar frecvența depistării miocarditei prin această metodă variază de la un studiu la altul într-un diapazon foarte larg - de la 2,5 până la 67%, inclusiv în grupele de pacienți la care clinic se suspecta o miocardită acută. Mai multe explicații se pot da unei atare stări de fapte, cea mai notabilă este cea care inculpă folosirea diferitor criterii de diagnostic morfologic al miocarditei.

Standardizarea criteriilor histologice și elaborarea unei clasificări morfologice utile a miocarditelor a fost abordată de către 8 experți în domeniu și discutată în cadrul unei mese rotunde organizate la Dallas, Texas, în anul 1987. Conform acestei clasificări, cunoscute în literatura de specialitate sub denumirea de criteriile „Dallas”, miocardita se împarte în două grupe: miocardita activă și miocardita „borderline” (probabilă). Criteriul histologic diferențial al acestor grupe este prezența sau absența necrozei cardiomiocite-

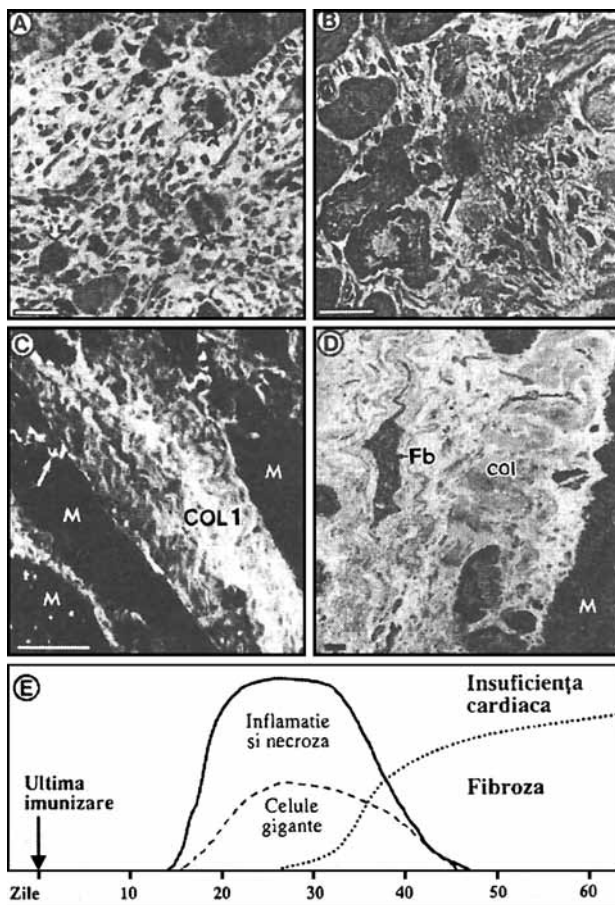

Fig. 4. Histopatologia și evoluția miocarditei autoimune experimentale

A - Infiltrație limfocelulară la 2 săptămâni după ultima imunizare. Miocitele deteriorate ireversibil sunt indicate cu săgeți. Secțiune semifină, colorație cu albastru de toluidină.

- B - Prezența celulelor gigante multinucleate (săgeata), *detectabilă la 3 săptămâni după imunizare*. Secțiune semifină, colorație HE.
- C - *Depozite masive de collagen tip 1 (col 1) la 7 săptămâni după imunizare. Săgeata indică prezența collagenului 1 în spațiul discului intercalar, M - miocite.*
- D - *Ultrastructura miocardului în stadiul insuficienței cardiace. Col - collagen, Fb -fibroblast, M - miocit.*
- E - *Reprezentarea schematică a schimbărilor morfologice în evoluția miocarditei experimentale. OC. A, C, - 30um; D - 5um.*

lor, constatată exclusiv prin microscopie optică. Din punct de vedere practic, acest criteriu este foarte subiectiv, deoarece o delimitare netă a miocitolizei prin histologie convențională întâmpină dificultăți chiar și în mâini experimentate. Însăși promovarea acestei clasificări - M. Billingham recunoaște acest fapt, constatând totodată și variabilitatea interobservatorie înaltă a criteriilor propuse. La acestea se mai adaugă și termenul confuz și vag de miocardită „borderline” - întemeiat de asemenea pe histologia convențională, care, în absența explorărilor imunohistochimice și electronoptice, nu aduce probe de valoare substanțială.

De menționat că la începutul anilor '90 clasamentul „Dallas” al miocarditelor a fost destul de popular în multe centre științifice. Treptat, însă , au început să apară lucrări, inclusiv ale noastre, care au dedus că denumitele criterii au o sensibilitate redusă și vizează doar formele acute ale miocarditei (în cazuistica proprie - sub 10% din toate formele de miocardită), fiind absolut inaplicabile în diagnosticul formelor cronice de miocardită. Dacă însăși definiția și diagnosticul morfologic al miocarditei, cum am menționat deja, pretează la divergențe, atunci și mai multe dificultăți se opun clasificării clinico-morfologice a miocarditelor. Esențial în elaborarea unui asemenea aranjament este integrarea mecanismului etiopatogenic cu forma clinico-anatomică a afectului miocardic.

Tabelul 2 redă diferite scheme de clasificare a miocarditelor, bazate pe criteriologia etiologică, patogenică, clinico-evolutivă sau combinarea lor. Două din acestea sunt de scos în relief: cea elaborată de Fenoglio și colab. în 1983 și cea formulată de Lieberman și colab. în 1990. Ambele studii au inclus un număr egal de pacienți - 34 și, respectiv, 35. Fenoglio și colab., importând terminologia din patologia renală de origine autoimună, o adaptează la patologia cardiacă, împărțind miocarditele în forme acute, rapid progresive și cronice. Mai recent, Lieberman și colab. fac apel la termeni utilizați pentru hepatopatiile autoimune, divizând miocarditele în fulminante, acute,

cronice active și cronice persistente. Ambele studii demonstrează utilitatea biopsiei miocardice în evaluarea prognostică a miocarditelor și necesitatea diferențierii formelor acute de cele cronice (răspuns diferit la tratamentul cu imunosupresoare), însă aceste clasificări nu au devenit populare din cauza caracterului lor retrospectiv și dificultății de aplicare în practică.

Din cazuistica proprie se desprind trei forme principale de miocardite:

- 1) miocardita acută/subacută (miocardita activă conform criteriilor „Dallas”), inclusiv, miocardita malignă de tip Fiedler;
- 2) miocardita cronică autoimună și
- 3) miocardita cronică persistentă de origine virală.

Tabel 2. SCHEME DE CLASIFICARE CLINICO-MORFOLOGICĂ A MIOCARDITELOR BAZATE PE STUDIUL MATERIALULUI EMB

Studii	Fenoglio et al. (1983)	Nr. cazuri	Lieberman et al (1990)	Nr. cazuri	Clasificarea proprie	Nr. cazuri	Aretz et al. „criteriul Dallas” (1987)	Clasificarea OMS și SFIC aa. 1996 – 1998
Forme acute	1. Miocardită acută 2. Miocardită rapid progresivă	7 18	1. Miocardita fulminantă 2. Miocardita acută	4 26	1. Miocardită fulminantă (tipul Fiedler) 2. Miocardită acută 3. Miocardită subacută	2 6 13	 Miocardită activă	 Cardio-miopatie inflamatorie
Forme cronice	3. Miocardită cronică	19	3. Miocardită cronică activă 4. Miocardită cronică persistentă	3 2	4. Miocardită cronică autoimună 5. Miocardită cronică persistentă (virus-pozitivă)	46 9	 Miocardită „borderline”	 Cardio-miopatia dilatativă cu inflamație

La elaborarea acestei clasificării am reieșit atât din principii etiopatogenice (persistența virală, mecanism autoimun sau idiopatic), cât și din considerente imunomorfologice de apreciere a gradului de activitate a procesului inflamator, care, fiind confruntate cu particularitățile clinico-evolutive, ne-au permis să delimităm formele acute de cele cronice. În această schemă nu am inclus miocardita reumatică izolată, miocardita peripartum, miocardita asociată cu displazia ventriculului drept sau cu CMP hipertrofică, miocarditele toxice și medicamentoase (prin hipersensibilizare), care cer o abordare suplimentară.

Recenta reclasificare a cardiomiopatiilor, propusă de Grupul de Experți ai OMS, deși cu unele inexactități și restricții, „reabilitează” și încadrează miocardita în grupul cardiomiopatiilor specifice. Conform acestei definiții, miocardita sau cardiomiopatia inflamatorie reprezintă un proces inflamator de origine infecțioasă, autoimună sau idiopatică, ceea ce se acordă cu datele noastre. Mai mult decât atât, recente sesiuni ale OMS, ale Societății și Federației Internaționale de Cardiologie, urmărind să anuleze discrepanța “dintre progresul cunoștințelor despre miocardite și ignorarea lor”, a recunoscut formele cronice ale miocarditei, deși sub o denumire nefirească – CMP dilatativă cu inflamație.

În concluzie: Folosirea biopsiilor endomiocardice este esențială pentru stabilirea diagnosticului de miocardită, determinarea stadiului evolutiv, a factorilor cauzali și patogenetici. Așa-numitele „criterii Dallas” de diagnostic morfologic al miocarditelor au o sensibilitate redusă și nu s-au afirmat ca instrument diagnostic, deoarece vizează doar miocarditele acute și se axează numai pe datele histologiei convenționale. Explorările imunohistochemice cu anticorpi monoclonali, probele molecular-biologice și examenul electro-nooptic ne-au permis să punem în evidență diferite forme de miocardită la circa 40% din cazurile de cardiomiopatie dilatativă. În conformitate cu principiul etiopatogenetic, gradul de activitate a procesului inflamator și datele clinico-evolutive am clasificat miocarditele ca fiind de forme *acute*, *subacute*, *cronice autoimune* și *cronice persistente* (virus-pozitive).

BIBLIOGRAFIE

1. Aretz H. Myocarditis: the Dallas criteria. *Hum Pathol*, 1987,18: 619-624.
2. Aretz H., Billingham M., Edwards W., Factor S., Fallon J., Fenoglio J., Olsen E., Schoen E // *Am.J.Cardiovasc.Pathol.* 1987, 1: 3-14.
3. Baandrup U., Olsen E. Critical analysis of endomyocardial biopsies from patients suspected of having cardiomyopathy. // *Br.Heart.J.* 1981, 45: 475-493.
4. Costin S., Popovici M. Aspecte de etiopatogenie și clasificare clinicomorfologică a miocarditelor. *Rev. Rom. Cardiol.* 1995, 5,2: 27-28.
5. Costin S., Popovici M. Spectrul morfologic al cardiomiopatiei dilatative - analiza biopsiilor endomiocardice la 108 pacienți. Prima conferință internațională de științe medico-biologice „Mecanismele de adaptare și corecția dereglărilor patologice”. Chișinău, 1995, 5-8 iunie, 19-20.
6. Dec W, Palacios I., Fallon J., Southern J. Active myocarditis in the spectrum of acute dilated cardiomyopathy. // *N.Engl.J.Med.*, 1985, 312: 885-890.
7. Edwards W., Holmes D., Reeder G. Diagnosis of active lymphocytic myocarditis by endomyocardial biopsy: Quantitative criteria for light microscopy. // *Mayo. Clin.- Proc.*, 1982, 57 : 419-425.
8. Fenoglio J., Ursell P, Kellog C., Drusin R., Weiss M. Diagnosis and classification of myocarditis by endomyocardial biopsy. // *N.Engl.J.Med.*, 1983, 308: 12-18.
9. Fiedler K. Ueber akute interstitielle Myokarditis. In: *Festschrift des Stadtkrankenhauses. Dresden-Friedrichstadt*, 1899, 1-10.
10. Goodwin J. The frontiers of cardiomyopathy. // *Br.Heart.J.*, 1982, 48: 1-8.
11. Hirono S., Islam O., Nakazawa M., Yoshida Y., Kodama M., Shibata A., Izumi T., Imai S. Expression of inducible nitric oxide synthase in rat experimental autoimmune myocarditis with special reference to changes in cardiac hemodynamics. // *Circ. Res.*, 1997, 80: 11-20.
12. Hufnagel G., Maisch B. Expression of MHC class I and II antigens and the 11-2 receptor in rejection, myocarditis and dilated cardiomyopathy. // *Eur. Heart. J.*, 1991, 12: 137-140.
13. Kodama M., Zhang S., Hanawa H., Saeki M., Inomata T, Suzuki K., Koyama S., Shibata A. Effects of 15-deoxypergualin on experimental autoimmune giant cell myocarditis of the rat. // *Circulation*, 1995, 91: 1116-1122.

14. Kostin S., Popovich M. Myocarditis a etiopathological description and clinicopathological classification.//Cardiologia, 1995,40(Suppl.2):285.
15. Kohl 17., Pauschinger M., Schultheiss H. Etiopathogenetische Differenzierung der entzündlichen Kardio- myopathie.//Internist, 1997,38:590-601.
16. Lieberman E., Hutchins G., Herskowitz A., Rose N., Baughman K. Clinicopathologic description of myocarditis.//J.Am.Coll.Cardiol., 1991,18:1617-1626.
17. Limas C., Goldenberg I., Limas C. Soluble interleukin-2 receptor levels in patients with dilated cardiomyopathy. Correlation with disease severity and cardiac antibodies.//Circulation, 1995,91:631-634.
18. Maisch B., Bultmann B., Factor S., Grone H., Ka- wamura K., Kuhl U., Olsen E., Hufnagel G., Pankuweit S. Dilated cardiomyopathy with inflammation or chronic myocarditis - variability and consensus in diagnosis.// J.Mol.Cell. Cardiol., 1998,30:282.
19. Matsumori A. Cytokines in myocarditis and cardiomyopathies.//Curr. Opin. Cardiol., 1996,11: 302-309.
20. Popovich M., Kostin S., Kalenich O., Kobets V., Tkachuk L. Diagnosis and treatment of myocarditis assisted by endomyocardial biopsy. 4th World Congress on Heart Failure – Mechanisms and Management, Israel, 26–28 iunie, 1996, p. 36.
21. Richardson D., McKenna W., Bristow M., Maisch B., Mautner B., O'Connell J., Olsen E., Thiere G., Goodwin J. Report of the 1995 World Health Organization/International Society and Federation of Cardiology Task Force on the definition and classification of cardiomyopathies.//Circulation, 1996, 93:841-842.
22. Samsonov M., Nassonov E., Kostin S., Samko A., Alexandrova L., Masenko V., Naumov V., Mareev V., Shevlyagin S., Zhdanov V. Serum neopterin-possible immunological marker of myocardial inflammation in patients with dilated muscle disease.//Eur. Heart. J., 1996, 12 (Suppl D): 151-153.
23. Sekiguchi M., Yu Z., Hasumi M., Hiroe M., Morimoto S., Nishikawa T. Histopathologic and ultrastructural observations of acute and convalescent myocarditis: a serial endomyocardial biopsy study.//Heart.Vessel., 1985, 1:143-153.
24. Shanes J., Gahli J., Billingham M. Interobserver variability in the pathological interpretation of endomyocardial biopsy results. //Circulation, 1987,75:401-405.

25. Strauer B., Kandolf R., Mall G., Maisch B., Mertens T, Schwartzkopf B., Schultheiss H. Myocarditis - cardiomyopathy. Consensus Report of the German Association for Internal Medicine.//Acta Cardiologica, 1996, 51:347-371.

26. Vikhert A., Tsiplenkova Y. Morphological analysis of endomyocardial biopsy specimens of patients with a clinical diagnosis of dilated cardiomyopathy. //Archives Intern. Med., 1991,63:1-4.

27. Von Schroetter P. Die Insuffizienz des Herzmuskels. Verh. Congr. Inn. Med., 1999,17.

28. Zee-Cheng C., Tsai C., Palmer D., Codd J., Pennington D., Williams G. High incidence of myocarditis by endomyocardial biopsy in patients with idiopathic congestive cardiomyopathy.//J.Am. Coli. Cardiol., 1984, 3:63-67.

29. Костин С. И. Применение эндомикардиальных биопсий в диагностике различных видов кардиомиопатий и миокардитов.//Архив патологии, 1989, 5:88-93.

30. Попович М.И. Токсическое и аутоиммунное повреждение миокарда. 1988, Кишинев, Штиинца, 271 стр.

ARGUMENTAREA NECESITĂȚII DE ELABORARE A SISTEMULUI DE PROFILAXIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Academician Mihail POPOVICI

Chișinău, 1995

Bolile cronice necontagioase (BCN) s-au constituit într-o problemă majoră pentru sănătatea publică și se impun atât prin gravitatea, cât și prin incidența lor ascensivă în toate spațiile de pe glob. Ele reprezintă cauza principală de mortalitate și implicit sunt o cauză majoră de morbiditate (constituind circa 40 la sută din totalul îmbolnăvirilor populației). Tot acestea primează printre cauzele de invalidizare (pensionări de boală, excluderea din câmpul muncii prin spitalizare sau concedii medicale).

S-a modificat radical și profilul patologiei, structura și raportul cauzelor de deces. Astfel ponderea bolilor cardiovasculare, afecțiunile cronice nespecifice pulmonare, cancerul și diabetul zaharat, bolile cronice gastrointestinale constituie circa 80 la sută din cauzele deceselor survenite în populația de ansamblu din majoritatea statelor lumii ca și din Republica Moldova.

Mă voi referi la doi din cei mai importanți indici cum sunt mortalitatea și durata vieții. Analiza indicilor denumiți pe parcursul a 20 ani (1972-1992) indică o tendință de creștere în țările Europei Centrale și în special de Est (o creștere pronunțată se observa în Noile State Independente, de vreme ce în Statele Uniunii Europe și cele Nordice acești indici au o tendință distinctă de diminuare.

În R. Moldova indicele mortalității prin afecțiuni cardiovasculare este asemănător cu cel din Noile State Independente. În Europa de Est și îndeosebi în Noile State Independente pentru mortalitatea prin cancer se disting tendințe clare și stabile de creștere. În Statele Europei Centrale se menționează o stabilizare la acest capitol, iar în Statele Nordice chiar o ușoară tendință de scădere a mortalității.

Escaladarea situației cu bolile nontransmisibile, în special în țările din Europa Centrală și de Est, se produce în paralel cu modificările sociodemografice ca cele ce țin de natalitate, fertilitate, migrație, îmbătrânirea populației, carențele economice și instabilitatea socială. Analiza tendințelor pentru speranța vieții, trasată ca așteptare la momentul nașterii, demonstrează o micșorare a duratei medii de viață în țările EC și de Est, de vreme ce în populația țărilor europene de vest se atestă o creștere a longevității.

Cele constatate, fiind coroborate cu succesele de reducere a mortalității pe fundalul programelor de combatere a BCN implementate în unele țări ca SUA, Australia, Belgia, Finlanda de Nord, ne conving în ideea că sistemul actual (clasic), conceptul pe care se bazează asistența medicală ca medicină curativă nu contribuie în măsura cuvenită la combaterea și prevenirea bolilor netransmisibile.

Pentru soluționarea acestei probleme este necesar să fie acceptat un nou concept al medicinei preventive, urmând a fi modificate treptat doar acele elemente ale sistemului ocrotirii sănătății care împiedică realizarea acestui concept.

Realizarea conceptului de promovare a sănătății și prevenire a bolilor cronice necontagioase are drept suport următoarele principii:

- Crearea unui program național bazat pe conceptul de profilaxie integrală a maladiilor netransmisibile.
- Cooperarea intersectorială a ocrotirii sănătății cu alte ramuri ale economiei naționale în scopul rezolvării în complex a mai multor probleme ce influențează răspândirea BCN și sănătatea în ansamblu. Caracterul social, importanța și prioritatea globală a BCN determină participarea largă a instituțiilor nonmedicale (instituții guvernamentale, ministere și departamente, instituții socio-culturale, organizații obștești) în punerea pe rol a măsurilor preventive și extinderea colaborării internaționale.

Programul Național de Profilaxie Integrală a Maladiilor Cronice Netransmisibile trebuie să cuprindă următoarele componente: formularea scopului și sarcinilor, determinarea metodelor de prevenire, crearea sistemelor informaționale și evaluarea eficacității.

Există trei modalități de realizare a programelor de prevenire a BCN, numite și strategii preventive: prevenirea primară (primordială) la nivelul întregii populații ("strategia populațională"), prevenirea în loturile (grupele) de persoane cu factori de risc ("strategia riscului înalt") și prevenirea individuală (secundară sau terțiară) printre cei cu boală cronică necontagioasă manifestă.

De importanță deosebită în realizarea programului integral de profilaxie a BCN este determinarea eficacității măsurilor preventive, care se apreciază prin două metode: înregistrarea indicilor esențiali ai sănătății și investigațiile populaționale. Un rol aparte în desfășurarea efectivă a profilaxiei primare se

atribuie gradului de pregătire a medicilor, nivelului de cunoștințe a diferitor grupe de populație și dorinței acestora de a se preta măsurilor preventive, importantă este și accesibilitatea recomandărilor profilactice.

De consemnat un moment esențial – programul de prevenire nu exclude, nici nu diminuează și nici nu substituie activitatea curativă propriu zisă. El întregește programul de ocrotire a sănătății și permite anticiparea declanșării și /sau evoluția BCN. În același timp, o mare parte dintre acțiunile curative, de exemplu, tratamentul infarctului miocardic în faza acută sau tratamentul hipertensiunii arteriale în fazele sale ușoare sau moderate sunt ca esență măsuri de prevenire pentru apariția, de exemplu, a morții subite prin infarct sau a complicațiilor redutabile (pe cord, creier, rinichi etc.) definite de hipertensiunea arterială. De subliniat, de asemenea, faptul că programul de prevenire poate și trebuie să fie implementat în structurile și sistemele existente și că nu se cere a fi creată pentru el o nouă structură organizatorică, respectiv nu se impun cheltuieli sau investiții bugetare deosebite. Esențial este să se modifice baza conceptuală a politicii sanitare și a activităților medicale de ocrotire a sănătății.

Prin urmare, profilaxia maladiilor cronice noninfecțioase necesită o abordare complexă, începând de la măsuri guvernamentale pentru asigurarea unui nivel de viață mai înalt, elevarea culturii generale și medicale a po-

pulației, realizarea programelor de stat pentru combaterea factorilor de risc și până la organizarea lucrului profilactic la nivel individual în instituțiile medicale, colectivele de muncă și învățământ, în familii și instituții preșcolare. Cointeresarea serviciului ocrotirii sănătății în ameliorarea stării de sănătate a populației determină rolul lui de avangardă în organizarea, realizarea și controlul eficacității profilaxiei primare a BCN.

Însă succesul celor preconizate de program va depinde în cele din urmă de deciziile politice, sociale și economice.

*Argumentarea necesității de elaborare a sistemului de profilaxie în Republica Moldova a fost lansată și formulată ca apel în anul 1995 la Conferința internațională „Strategia de dezvoltare și reformare a sistemului sănătății din Republica Moldova în condiții economice noi”.

BOLILE CRONICE NECONTAGIOASE – O PROBLEMĂ VITALĂ A SĂNĂTĂȚII PUBLICE

Academician Mihail POPOVICI

Organizația Mondială a Sănătății, precum și alte foruri responsabile de monitorizarea și consolidarea sănătății publice constată, alarmate, că răspândirea și implicațiile sociale ale bolilor cronice noncontagioase (BCN) au luat proporții dezastruoase, acestea devenind una din cele mai mari provocări ce confruntă omenirea la începutul secolului XXI. Acest pericol expansiv amenință dezvoltarea economică și socială, dar și sănătatea și viața a milioane și milioane de oameni.

Conform statisticelor OMS, cca 85% din totalitatea deceselor în populația de toate vârstele, din toate țările lumii sunt datorate maladiilor cronice neinfecțioase. Diferențe se atestă doar pentru anumite categorii de afecțiuni, dar invariabil prevalează maladiile cardiovasculare, urmate de tumorile maligne, maladiile respiratorii, diabetul zaharat, traumatismele ș.a.

În Republica Moldova, conform statisticelor oficiale situația la acest capitol este una foarte tensionată: astfel în 1996 mortalitatea definită de maladii cronice noncontagioase se cifra la 82% din totalitatea deceselor, în intervalul 1997-1998 era deja de 85%, în 1999 s-a ajuns la 86,6%, iar în anul 2002 aceste maladii au atins cota de 89,2% din totalitatea cauzelor de decese înregistrate. De menționat în special ponderea patologiei cardiovasculare în mortalitatea totală a populației din R. Moldova, care a crescut de la 42% în 1994 la 56% în 2004, precum și declinul indicelui speranței de viață apreciat la naștere pentru un locuitor din Moldova, care a ajuns în anul 2003 printre cei mai reduși în Europa Centrală (64,5 ani – pentru bărbați și 71,6 ani – pentru femei).

În efortul de a face față acestei situații alarmante, în 1999, sub egida OMS, fost elaborată Strategia Globală de Prevenire și Combateră a Maladiilor Noninfecțioase, care a fost aprobată de Adunarea Organizației Mondiale a Sănătății (AOMS) în mai 2000 [Rezoluția AOMS, 53.17]. În acest context, AOMS a aprobat în 2002 Convenția Cadru pentru combaterea tabagismului, iar în anul 2004 a adoptat Strategia Globală a OMS, privind ordonarea regimului alimentar, activității fizice și sănătății.

În același context, numeroase instituții interguvernamentale oferă informații și încurajează cercetările cu privire la elaborarea de noi medicamente și noi mijloace de ținere sub control a bolilor noninfecțioase.

De menționat că toate documentele de program și apelurile lansate de forurile globale și cele europene de protejare a sănătății s-au bazat pe experiența acumulată de ani într-o serie de state din Occident și SUA, ai căror savanți au cercetat și demonstrat că există o relație fermă între nivelele de mortalitate a populației prin diferite maladii noninfecțioase și răspândirea în societate a factorilor ce le determină. Un rol deosebit revine factorilor de risc de ordin biologic cum ar fi hipertensiunea arterială, concentrația înaltă de colesterol sangvin, excesul de masă corporală, titrele de uree sangvină, nivelele glicemiei, vârsta și sexul, precum și a unor factori de ordin comportamental – fumatul, consumul etilic, hipoactivitatea fizică, excesele sau carențele alimentare etc.

Observațiile și probele acumulate în acest sens au devenit suportul unui concept științific de prevenire a BCN, având la bază o viziune fundamentală – combaterea maladiilor cronice prin diminuarea impactului sau anularea **factorilor de risc** ce le determină sau le complică evoluția. Cauzele de apariție a mai multor afecțiuni cronice severe, inclusiv a celor cardiovasculare, nu sunt încă elucidate complet, dar în urma diferitor experimente, cercetări clinice și epidemiologice au fost depistați factorii ce determină sau favorizează declanșarea maladiilor. Conform definiției ce reiese din acest concept *un factor de risc definește o caracteristică prezentă la un individ sănătos dovedită în studiile epidemiologice a fi legată de apariția subsecventă a bolii.*

Au fost delimitate următoarele criterii de asocierii cauzative între un factor de risc și maladie:

- *Constanță (confirmată):* asocierea morbidă este demonstrată sau se poate confirma în alte cercetări; această asociere se apreciază constant în diferite grupuri și în cadrul aceluiași studiu.
- *Stabilitate (rezistența relației):* efectul raportat este considerabil, iar riscul îmbolnăvirii crește odată cu timpul de expunere.
- *Specificitate:* se distinge o relație certă între factorul respectiv și maladia concretă.
- *Correspondență (coordonare)* asocierea depistată se poate justifica biologic, cu evidența datelor experimentale care prefigurează mecanismul real de constituire a acestei asociații.

Se conformă acestor condiții și definiției o serie întreagă de caractere de ordin comportamental, social și biologic, specialiștii acceptând în cele din urmă divizarea lor uzuală în factori de risc *modificabili* și factori de risc *non-modificabili*.

De interes practic sunt mai ales factorii modificabili, care pot fi atât niște caractere biologice, cum ar fi nivelul lipidelor serice, glicemia, presiunea sangvină, cât și unele particularități ale stilului de viață (tabagismul, alimentația irațională, stresul psihosocial, excesul de alcool, sedentarismul). Relațiile cauzale ale acestor factori au fost demonstrate și confirmate prin experiența statelor care de câteva decenii încoace dezvoltă programe de măsuri întru combaterea (sau corectarea) lor la scară națională.

Se pot menționa o serie de state occidentale care au sesizat deja efectele benefice ale programelor de acțiuni preventive și respectiv au reușit rezultate remarcabile de descreștere a mortalității prin maladii cardiovasculare. Sunt elocvente în acest sens rezultatele reușite în Proiectul Carelia de Nord (Finlanda), unde decesele prin afecțiuni coronariene ale populației masculine de vârste productive (35-64 ani) s-au diminuat în perioada 1969-1995 cu 73% în Carelia de Nord și, respectiv, cu 65% în populația de ansamblu a Finlandei. Experiența SUA și a Canadei, unde pe parcursul a câtorva decenii (1960-1991) prin măsuri active de ținere sub control a HTA și de reducere a nivelelor medii de colesterol seric de la 220mg/dl până la 205mg/dl, s-a obținut diminuarea cu 50% a mortalității cardiovasculare (cu câte circa 1% pe an), este în special valoroasă pentru că ne oferă probe clare de efect al măsurilor preventive susținute și siguranța unor beneficii inestimabile prin care sunt salvate milioane de vieți.

Revenirea la medicina preventivă, care formal a fost întotdeauna printre prevederile medicale din obligația lucrătorilor medicali, se impune acum sub un aspect complet novator, căci nu mai este vorba de niște sugestii formale, ci de ordonarea unei politici de menajare și consolidare a sănătății prin revederea stilului de viață a fiecărui individ, a diferitor contingente de populație, a întregii comunități prin măsuri eficiente de prevenire primară și secundară a maladiilor și incidentelor.

De altfel succesele pe care le-au obținut țările ce și-au ordonat programe operante de combatere a bolilor noncontagioase (și în special a celor cardiovasculare) se datorează în primul rând modului de viață mai sănătos, care a fost cultivat și propagat cu perseverență, inclusiv prin programe de măsuri concrete ce au fost elaborate după ce s-au determinat cu exactitate factorii de risc ce contribuie sau favorizează apariția bolilor cardiovasculare. Pe de altă parte, aceste succese au evidențiat un adevăr elocvent, că anume ignorarea factorilor ce condiționează sau se implică frontal în apariția unor sau altor maladii duc la prejudicii economice, sociale și suferințe umane enorme.

Astfel a fost promulgată ca fiind un deziderat al timpului ideea de desfășurare a unor rețele de programe naționale de prevenire și control al BCN, care să urmărească difuzarea continuă a informației indispensabile, schimbul neîntrerupt de experiență în domeniul prevenirii și antrenarea activă a instituțiilor teritoriale și naționale în transpunerea pe teren a celor proiectate. Dar pentru proliferarea acestor idei și adoptarea universală a sugestiilor de profilaxie a fost nevoie de probe și cunoștințe suficiente ale unei pătri cât mai largi de reprezentanți ai națiunilor cu diferite nivele de dezvoltate economică și cultură sanitară. Astfel că OMS a lansat și susținut mai multe proiecte de demonstrație și programe naționale cu dezvoltarea unor acțiuni concrete de anticipare a maladiilor cum ar fi Programul CARMEN și CINDI cu rezultate demne de considerat.

Experiența țărilor ce au implementat aceste programe, precum și experiența Republicii Moldova, încadrată în programul CINDI, au scos în evidență atât succesele, cât și momentele care frânează implementarea programelor de prevenire.

Să reflectăm asupra câtorva momente mai importante ce țin de succesele și momentele de reticență din istoricul ofensivei asupra maladiilor noncontagioase ce se desfășoară de câteva decenii în Europa și SUA [*Global Strategy for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases*. Report by the Director General WHO, 22 March, 2000].

Succese:

- Cercetările dezvoltate au determinat cu precizie și argumentat cauzele ce au definit și întrețin la cote înalte morbiditatea și mortalitatea prin afecțiuni cronice noncontagioase, fiind formulat conceptul de principiu – cel al factorilor de risc comportamentali și biologici, spre care se vor dirija eforturile preventive.
- Efectele programelor de prevenire a maladiilor la nivel comunitar sunt binevenite pentru toate categoriile de populație, ameliorând în mod clar indicatorii esențiali de sănătate, în special, dacă se acționează complex și concomitent asupra câtorva factori de risc.
- Cel mai rapid răspund la remedierea sau anularea factorilor de risc comportamental, cum ar fi excesul etilic, tabagismul, alimentația irațională, hipoactivitatea fizică, asemenea factori ponderali de risc cum sunt hipertensiunea arterială, reglarea indicilor de metabolism lipidic și glucidic, scăderea masei corporale

- Progresele statelor ce și-au ordonat programe preventive argumentează necesitatea activităților de intervenție primară cât mai largă, deoarece îngrijirea medicală a BCN impune costuri uriașe ce nu pot fi acoperite nici de statele cu potențial economic înalt. În plus datorită inechităților sociale în contribuția pentru sănătate tot mai multe păături sociale rămân în afara îngrijirilor de calitate pentru maladii cu prognostic sumbru.
- Experiența acelorasi țări a demonstrat că strategiile populaționale impun pași largi și de anvergură națională, astfel că voința conducerii politice este esențială pentru ordonarea programelor de menajare a sănătății.

Constatările ce se impun pe marginea acestor eforturi au pus în discuție și o serie de momente ce atestă inadvertențe și chiar obstacole ce se impun în calea intențiilor de ordonare și aplicare a medicinei preventive, la care de asemenea am vrea să ne referim succint.

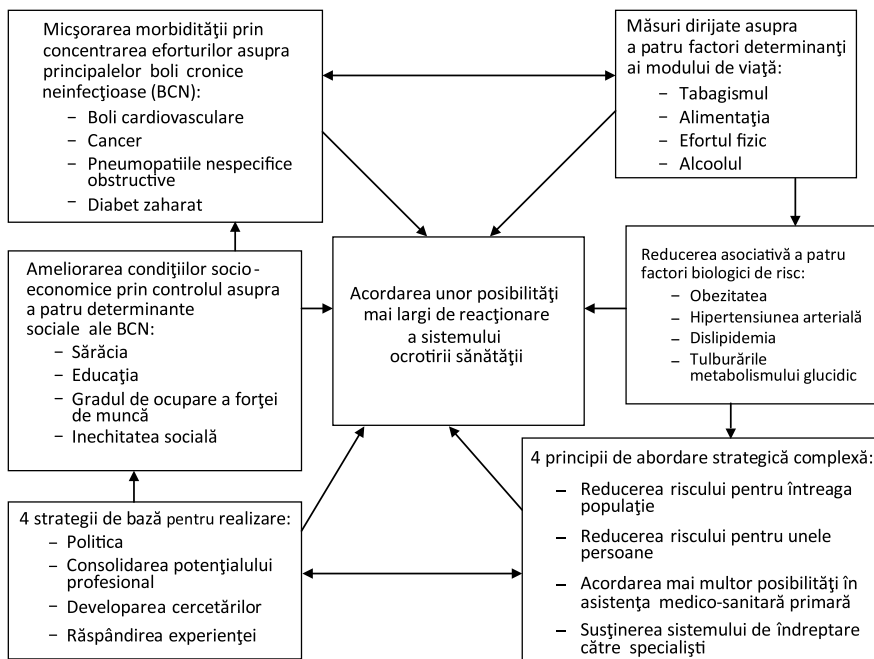
- Neglijarea și ignorarea riscurilor pe care le comportă unii factori cu mare potențial morbid, cum ar fi consumul tabagic, alcoolismul, alimentarea irațională, aceste vicii fiind în continuare lăsate la discreția fiecărui individ, intervențiile de limitare a consumului de alcool și tutun fiind în continuare mai mult formale.
- Nu sunt recunoscute și conștientizate beneficiile prevenirii, spre regret inclusiv de către unii lucrători sanitari. De vină ar fi probabil argumentele oferite, precum și propagarea inefficientă a cunoștințelor de acest gen. Tot aici se poate invoca antrenarea insuficientă a mijloacelor de informare în masă pentru popularizarea cunoștințelor și preceptelor medicinei preventive.
- Persistă în continuare decalajul enorm între resursele repartizate pentru activitățile curative și cele acordate activităților de prevenire.
- În societatea noastră interesul comercial domină asupra celui de protejare a sănătății
- Un moment aproape invincibil este atitudinea inertă a organismelor, instituțiilor, responsabililor față de schimbările inițiate sau cele ce se impun. Astf, acțiunile de prevenire prin revederea stilului de viață, prin fortificarea rezistenței populației la diferite maladii, nu sunt susținute în ritmul și insistența necesară pentru succesul final.
- Menționăm aici ușurința cu care sunt date uitării chiar și cele mai perspicace inițiative și proiecte de intervenție probate cu argumente

clare de beneficiu: din cele peste 18 programe de consolidare a sănătății națiunii ce au fost promovate în ultimii ani, doar câteva au prins să se transpună nesigur în viață. Cauza invocată de fiecare dată sunt limitările de suport financiar, deși se pare că nu doar acestea ar fi motivele.

Considerând momentele de reticență în dezvoltarea programelor de prevenire, ce s-au făcut resimțite inclusiv în țările ce și-au ordonat programe flexibile și care au înregistrat până la un moment dat succese elocvente în ameliorarea unor indici de sănătate, partenerii după Programul CINDI au lansat o inițiativă, la care a participat și Republica Moldova, prin care și-au propus elaborarea unui concept strategic de combatere mai eficientă a BCN, care ar fi valabil pentru majoritatea statelor europene.

Schema 1

STRATEGIA DE PREVENIRE A MALADIILOR CRONICE ÎN EUROPA

În schema 1 sunt imaginate momentele de suport ale unui proiect strategic de intervenții dirijate spre reducerea de incidență a BCN, proiect care propune drept obiectiv de primă acțiune *patru genuri de maladii cronice*: afecțiunile cardiovasculare, cancerul, maladiile respiratorii obstructive și

diabetul. Proiectul acordă prioritate intervențiilor asupra a *patru factori de risc definiți de stilul de viață*: consumul tabagic, alimentația, activitatea fizică și etilismul. Aceste intervenții la rândul-le trebuie să amelioreze caracteristicile riscurilor individuale prin exercițiul scontat asupra a *patru factori de risc biologic*– excesul de greutate corporală, hipertensiunea, dereglările metabolismului lipidic și cele ale metabolismului de glucide.

Pentru a reuși atingerea dezideratelor formulate se propun *patru modalități de abordare complexă*: diminuarea riscului individual (atitudine ce vizează persoanele raportate la contingentele de risc crescut), reducerea riscurilor la scara populației de ansamblu (abordare ce vizează determinantele sociale), utilizarea rațională a serviciilor medico-sanitare (prin lărgirea posibilităților de prestație a asistenței medico-sanitare primare) și susținerea acordată acestora din partea asistenței specializate. Aceste eforturi de activitate se vor dirija de pe pista a **patru principii strategice**: *elaborarea politicii, consolidarea potențialului organizatoric și de cadre, derularea cercetărilor științifice, difuzarea informațiilor și a experienței*.

Toate cele stipulate se vor însoți cu ameliorări efective în funcționarea mediului socio-economic, scop pentru care eforturile se vor concentra asupra celor patru determinante sociale principale ale BCN: *sărăcia, lipsa posibilităților de instruire, șomajul și inechitatea socială*.

Elaborarea strategiei de intervenții preventive integrate presupune în primul rând **colaborare și obligațiuni de parteneriat** la câteva niveluri. La nivel internațional – OMS, țările-membre, Uniunea Europeană, asociațiile profesionale medicale și organizațiile nonguvernamentale. La nivel național – guvernul, toate sectoarele sociale care influențează sănătatea, instituțiile nonguvernamentale, asociațiile savanților și lucrătorilor din sectorul medico-sanitar și toate filierele mas-mediei. La nivel local – populația localității și organismele existente la acest nivel, instituțiile și *grupările cu interese speciale*.

Încheiem cu o ultimă remarcă asupra faptului că sugestiile Biroului European al OMS pentru ordonarea politicii naționale de prevenție activă pe care le-am relatat pot deveni un reper pentru organele puterii executive și forurile de rigoare care se vor angaja în edificarea unui sistem de acțiuni preventive concrete, iar o decizie politică în acest sens ar fi una din puținele soluții de depășire a marilor probleme de sănătate cu care se confruntă în prezent majoritatea țărilor de pe glob.

Cele relatate de noi pe marginea acestei probleme de esență globală, ce au devenit în prezent maladiile cronice nontransmisibile, însumează expunerea unor oportunități clare oferite de forurile internaționale prin viziunea conceptuală de adoptare a unor programe flexibile de prevenire a maladiilor, care se orientează asupra câtorva poziții-cheie de profilaxie primară și secundară. Suntem deschiși oricăror opinii și inițiative ce vor parveni din partea cititorilor interesați și organismelor ce se pot implica efectiv.

BIBLIOGRAFIE

1. *A strategy to Prevent Chronic Disease in Europe. A focus on public health action. The CINDI vision.* Copenhagen, 2004, 41p.
2. *Global strategy for the prevention and control of noncommunicable diseases.* 2000: WHO, 22 March, 53/14.
3. *Global Forum on Noncommunicable Disease Prevention and Control.* China, 4-6 November, 2002.
4. *Health Promotion.* 1998: WHA 51.12.
5. *Integrated Management of Cardiovascular Risk.* Report of a who meeting. Geneva, 9-12 July, 2002.
6. *Noncommunicable Disease Prevention.* 1998: WHA 51.18.
7. Popovici M., Botnaru V., Carauș A. *Hipertensiunea arterială (Recomandări practice)*, Chișinău, 1999, 70 p.
8. Popovici M., Ivanov Victoria, Jalbă Uliana. *Combaterea bolilor cardiovasculare în populație (Ghid practic)*, Chișinău, 2000, 65 p.
9. Popovici M., Ivanov Victoria. *Politica și strategia de combatere a maladiilor cronice necontagioase*, Chișinău, 2003, 64 p.
10. Popovici M., Ivanov Victoria. *Politica și strategia de combatere a hipertensiunii arteriale în Republica Moldova*, 70 p.
11. Ross C. Brownson, Patric Remington, James R. Davis. *Chronic Disease Epidemiology and Control.* Second edition. American Public Health Association, 1998.

12. *The Atlas of Heart Disease and Stroke*, WHO, Geneva, 2004.
13. *The Swedish Public Health Policy and the National Institute of Public Health // Scand J. Public Health 32 (Suppl 64). Prevention and Control of Noncommunicable Diseases*. 2000: WHA 53.17.
14. Popovici M., Uliana Jalbă, Victoria Ivanov. *Alimentația echilibrată – factor benefic pentru sănătate*. Chișinău, 2007, 52 p.
15. Popovici M., Vataman Eleonora. *Alinierea necesităților de combatere a bolilor cronice la prioritățile serviciului de sănătate și dezvoltare din Republica Moldova*. „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale”, 2010, nr. 2 (25), p. 7-14.

PROIECTUL-PILOT „LĂPUȘNA” CA EXPONENT AL PROGRAMULUI CINDI MOLDOVA

Academician Mihail POPOVICI

Răspunzând apelurilor lansate de forurile internaționale de monitorizare a sănătății, care îndeamnă la acțiuni de prevenire complexă a maladiilor noncontagioase și conștientizând faptul că doar efortul curativ nu mai este suficient pentru a face față marilor probleme de sănătate publică, academiciantul M. Popovici a fost primul în Republica Moldova care a întreprins măsuri concrete pentru a se alinia țărilor care încearcă să-și ordoneze un sistem funcțional de anticipare a maladiilor prin prevenire și prin control mai sigur.

Astfel, în anul 2001 sub auspiciile Programului CINDI în Moldova, director M. Popovici, a fost desfășurat Proiectul-pilot „Lăpușna” – în aria unei comune (7080 locuitori), definite ca având parametri reprezentativi pentru o comunitate rurală din Republica Moldova.

Proiectul a fost realizat în două etape: prima și-a propus cercetarea incidenței și prevalenței factorilor de risc cardiovascular (la 2453 persoane, inclusiv 47,3% bărbați și 52,7% femei, cu vârste cuprinse între 25 și 64 ani), pentru care s-a utilizat chestionarul CINDI, adaptat pentru populația Republicii Moldova, ancheta fiind completată cu măsurări ale tensiunii arteriale, calcularea indexului masei corporale, înregistrarea electrocardiogramei, studiarea spectrului lipidic, determinarea riscului cardiovascular global.

Etapa a doua a urmărit estimarea de efect al intervențiilor de prevenire primară și secundară la intervalul de 5 ani (la 2072 persoane, 46,9% bărbați și 53,1% femei), inclusiv adoptarea unui mod mai sănătos de viață, instruirea medicilor de familie în scopul depistării precoce, profilaxiei primare și secundare a bolilor cronice necontagioase, tratamentul medicamentos antihipertensiv și tratamentul dislipidemiei.

Studiul prezintă o analiză retrospectivă și prospectivă asupra rezultatelor de etapă în realizarea proiectului-pilot de implementare a Programului CINDI (Intervenție integrată la nivel de țară privind bolile netransmisibile). Datele acumulate pe itinerarul celor două etape ale proiectului, în fapt, a programului de monitorizare și de prevenire a factorilor de risc pentru cele mai frecvente boli netransmisibile, au fost analizate sub diferite aspecte și elaborate sugestii și concluzii ce pot servi la promova-

rea unor indicații de suport metodic, la elaborarea unor programe proprii de prevenire mai eficientă a bolilor netransmisibile. Mai multe idei și concepții care au rezultat din experiența acumulată în aria de demonstrație au fost utilizate atât pentru elaborarea unor documente de țară pe termen lung precum Politica și Strategia de Sănătate în țara noastră, cât și a unui set de documente importante cum ar fi:

- Modul de compensare a medicamentelor în condițiile asigurării obligatorii de asistență medicală, aprobat prin Hotărâre de Guvern nr. 1372 din 23.12.2005, publicată în Monitorul Oficial al R.Moldova nr.176-181/1477 din 30.12.2005
- Programul Național de promovare a modului sănătos de viață pentru anii 2007-2015, aprobat prin Hotărâre de Guvern Nr. 658 din 12.06.2007, publicată la 15.06.2007 în Monitorul Oficial Nr. 82-85, art. Nr:676,
- Politica Națională de Sănătate, aprobată prin Hotărâre de Guvern Nr. 886 din 06.08.2007 și publicată la 17.08.2007 în Monitorul Oficial Nr. 127-130 art. Nr: 931
- Strategia Națională de prevenire și control al bolilor netransmisibile pe anii 2012-2020, aprobată prin Hotărâre de Guvern nr.82 din 12.04.2012, publicată în Monitorul Oficial nr.126-129/412 din 22.06.2012
- Strategia Națională de sănătate publică pentru anii 2014-2020, aprobată prin HOTĂRÂRE de Guvern nr.1032 din 20.12.2013, publicată la 27.12.2013 în Monitorul Oficial Nr.304-310 art. Nr: 1139
- Programul Național de prevenire și control al bolilor cardiovasculare pentru anii 2014-2020, aprobat prin Hotărâre de Guvern nr.300, publicat la 06.05.2014 în Monitorul Oficial nr.104-109 art. Nr: 327
- Proiectul de lege privind controlul tutunului, votat în ultimă lectură de Parlamentul RM la 29.05.2015
- Standardele de diagnostic și tratament al maladiilor cardiovasculare (a. 2004)
- Protocoalele Clinice Naționale începând cu anul 2008: „Hipertensiunea arterială la adult”, „Dislipidemiile”, și alte 10 Protocoale Naționale pentru

diagnosticul și tratamentul principalelor maladii cardiovasculare, care determină mortalitatea și morbiditatea.

- Protocoalele pentru medicii de familie, dintre care patru protocoale țin de *controlul factorilor de risc*: Hipertensiunea arterială, Dislipidemiile, Determinarea riscului cardiovascular global, Managementul pacienților în funcție de categoria lor de risc.

Inclusiv din evidențele și probele invocate de acest proiect au fost trasate principiile politice și strategice ale programelor de prevenire a bolilor cardiovasculare și celor cronice necontagioase la scară națională, fiind punctate obiectivele urmărite și acțiunile ce se impun în acest domeniu.

S-au formulat unele poziții conceptuale de reper ca cele de combatere a „factorilor de risc” prin cunoașterea și dimensionarea lor cantitativă, care este realmente punctul de plecare al tuturor măsurilor de diminuare a maladiilor sau de reducere a pericolelor pe care le comportă acestea în raport cu viitorul unei comunități sau al unui individ ce se expune acestora. Mottoul acestui program de politică a medicinei preventive ce trebuie propagată și adoptată la nivel guvernamental este că „majoritatea absolută a bolilor pot fi prevenite dacă tindem să cunoaștem și să combatem la timp factorii de risc ce le determină”.

PROIECTE EDITORIALE CE ȚIN DE DOMENIUL MEDICINEI PREVENTIVE

În conformitate cu primul apel lansat de savantul și gânditorul Mihail Popovici în 1995 de la tribuna Conferinței Internaționale „Strategiile de dezvoltare și reforme ale sistemului sănătății din Moldova în condițiile economice noi” (29.II–I.12.1995, Chișinău), în cadrul serviciilor Institutului de Cercetări în Medicină Preventivă și Clinică, apoi la nivelul laboratoarelor științifice ale Institutul de Cardiologie, au fost continuate un șir de studii complexe, având drept rezultat totaluri și argumente forte în favoarea implementării medicinei preventive pe postul de preocupare medico-socială. Pas cu pas au fost elaborate și difuzate programe de acțiuni, spoturi, afișe, buclele de informare a populației cu referire la factorii de risc morbid și adoptarea modului de viață sănătos, au fost concepute și realizate o serie întreagă de proiecte editoriale de propagare a politicii și principiilor strategice în vederea combaterii la scară comunitară a factorilor de risc morbid ce confruntă populația Republicii Moldova.

- Popovici. M., *Argumentarea necesității de elaborare a sistemului de profilaxie în Moldova. Conferința Internațională „Strategiile de dezvoltare și reforme ale sistemului sănătății din Moldova în condițiile economice noi”, 29.II–I. 12. 1995, Chișinău, p. 42.*
- Popovici M., Victoria Ivanov, *Politica și principiile strategice de combatere a hipertensiunii arteriale în Republica Moldova.* Chișinău, 2003, 69 p.
- Popovici M., Victoria Ivanov, *Politica și strategia de combatere a maladiilor cronice necontagioase.* Chișinău, 2003, 63 p.
- Popovici M., Ivanov Victoria, Rudic V., Ciobanu N., Jalbă Uliana, *Prevalența și impactul morbid al celor mai potenți factori de risc în populația rurală a Republicii Moldova. „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale”, 2006, nr. 1 (5), p.12-20.*
- Popovici M., Ivanov Victoria, Rudic V., Jalbă Uliana, Ciobanu N., *Incidența hipertensiunii arteriale și a factorilor de risc care o determină în contingentele de populație rurală a Republicii Moldova. „Curier medical”, nr. 4, 2005, p. 5-10.*
- Popovici M., Ivanov Victoria, *Ghidul medicului de familie în combaterea hipertensiunii arteriale.* Chișinău, 2003, 88 p.

- Popovici M., Jalbă Uliana, Ivanov Victoria. *Ghidul alimentației sănătoase*. Chișinău, 2001, 44 p.
- Popovici M., Ivanov Victoria, Jalbă Uliana. *Combaterea bolilor cardiovasculare în populație. Ghid practic*. Chișinău, 2000, 65 p.
- Botnaru V., Carauș A., *Hipertensiunea arterială (recomandări practice)*. Chișinău, 1999.
- Popovici M., *Bolile cronice necontagioase – o problemă vitală a sănătății publice*. „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale”, 2006, nr.1 (5), p. 7–11.
- Popovici M., Vataman E., *Hipertensiunea arterială și insuficiența cardiacă cronică: determinarea riscului, evaluarea diagnostică și tratamentul*. Chișinău, 2005, 40 p.

Partea II

OM, SAVANT, PEDAGOG, MANAGER

ACADEMICIANUL MIHAIL POPOVICI – UN NUME DE REZONANȚĂ ÎN ȘTIINȚA MEDICALĂ

*Academician Gheorghe DUCA,
Președintele Academiei de Științe a Moldovei*

În palmaresul intelectualilor de elită ai Moldovei figura academicianului Mihail Popovici este una distinctă în primul rând prin grandoarea celor realizate pe parcursul unei cariere de savant temerar și manager neîntrecut, prin consacrarea umană a căruia s-a reușit edificarea pe plaiul nostru a unui serviciu cardiologic de factură modernă care este concomitent și un mare centru de cercetări și un așezământ cu servicii clinice înalt specializate în domeniu.

Descendent din satul Podoima, o localitate situată la Nistru, Mihail Popovici a ales să-și facă studiile la medicină, parcă pentru a putea alina rănilor și suferințele, mai vechi și mai noi, ale neamului său din Transnistria

Disciplinat în tot ce avea de făcut, sânguincios, capabil, conștient de misiunea sa profesională și umană, Mihail Popovici reușește încă de pe băncile institutului de medicină să se impună în fața colegilor și a profesorilor. Datorită acestor calități, devine nu numai un student excelent, ci, totodată, este animat și de cercetarea științifică. Selectat să rămână după absolvirea facultății la catedră, acestuia i se încredințează cele mai dificile cursuri, pe care le-a onorat practic cu veritabilă ținută de profesor erudit și profund.

În doar câțiva ani Mihail Popovici reușește nu numai să țină prelegeri, seminare, lucrări practice, ci și să susțină, în 1970, prima teză – cea de doctor în medicină. Investigarea homeostazei în intoxicații l-a orientat spre studiul științific clinico-experimental, domeniu în care, după ani, avea să devină un nume consacrat și apreciat în cele mai prestigioase școli de cardiologie de pe mapamond.

S-a format profesional la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” sub bagheta iluștrilor profesori ai vremii, care slujeau

medicinii moldave, pentru ca mai apoi să devină el înșiși un succesor demn de memoria înaintașilor.

La vârsta de 42 de ani (1984) este numit director al Institutului de Cardiologie. Deși avea o experiență modestă în calitate de administrator, dl M. Popovici a făcut față cu succes multiplelor sarcini. În condiții de loc ușoare dl Mihail Popovici dă dovadă de calități manageriale ieșite din comun, manifestându-se ca un bun organizator și conducător. Cu toate că serviciul de cardiologie funcționa deja, la acel moment lipsea veriga principală – instituția de vârf care urma să impulsioneze desfășurarea investigațiilor științifice în domeniu, să ofere asistență curativă, consultativă, organizator-metodică instituțiilor medicale din teritoriu. Astfel obiectivul prioritar la timpul respectiv devine realizarea programului de creare a bazei tehnico-materiale prin construcția de edificii, achiziționarea de utilaj, aparatură medicală. Erau necesare acțiuni ample în vederea instruirii cadrelor naționale în domeniul cardiologiei prin intermediul centrelor științifice de peste hotarele republicii.

După mai multe consultări și investigații, cu susținerea renumiților savanți și demnitari de stat – ministrul sănătății Chirii Draganiuc, acad. Evghenii Ceazov – s-a acceptat amplasamentul Institutului de Cardiologie pe baza unei clădiri nefinisate, urmând apoi și edificarea Clinicii de Cardiologie pe un teritoriu separat. Din acest moment, în istoria serviciului de cardiologie începe o nouă perioadă marcată de o activitate intensă de creștere a nivelului de asistență cardiologică și dezvoltare a cercetărilor științifice în domeniul patologiei cardiovasculare.

Către anul 1990, la numai 6 de ani de la fondare, în cadrul Institutului de Cardiologie funcționa deja Dispensarul Cardiologic, apt să acorde asistență consultativă la peste 20 mii vizite pe an, a fost finisat și pus în funcțiune modernul edificiu al Clinicii de Cardiologie cu 300 de paturi, care are capacitatea de a trata în regim de staționar circa 10 mii de pacienți în an. De altfel mai mulți specialiști de talie din țară și de peste hotare au remarcat din start incisivitatea și profunzimea de abordare a problemelor demonstrate de tânăru colectiv de specialiști cardiologi, cercetători științifici din Moldova în frunte cu directorul Mihail Popovici.

Ambițiosul proiect de realizare în ordine de program durabil a unor ample cercetări în domeniul cardiologiei experimentale în conexiune cu problemele clinice și întru anticiparea bolilor cardiovasculare a necesitat formarea unor cadre pe măsura sarcinilor majore și ardente ce le ridica situația complexă a maladiilor cardiovasculare care devenise o adevărată provocare

pentru medicina publică. Astfel în cadrul marilor centre de cardiologie din fosta Uniune Sovietică (Moscova, Kiev, Harkov ș.a..) au trecut stagii, s-au instruit și au realizat studii disertaționale o serie de specialiști în cardiologie, care aveau să aducă glorie nu doar medicinei din Moldova, ci să se afirme ca mari savanți în diferite spații de pe glob.

Pe parcursul a peste treizeci de ani de activitate școala științifică încheată și animată de savantul M. Popovici a reușit să efectueze o serie întreagă de cercetări clinice și experimentale care aveau drept principala orientare studiul plurivalent al mecanismelor etiopatogenice, diagnosticul oportun și tratamentul cardiomiopatiilor, elaborarea conceptului despre rolul de mecanism inductor al pesticidelor, alcoolului, infecțiilor, inflamației și factorului autoimun în dezvoltarea acestor afecțe cardiace. Astfel au fost elucidate unele mecanisme importante pentru dereglarea funcției de pompă cardiacă, a fost definit rolul deficitului energetic, al suprasolicitării prin ioni Ca^{++} a cardiomiocitelor și al remodelării miocardului pe fundalul dereglării funcției diastolice a ventriculului stâng.

Sub ghidajul atent al savantului M. Popovici au fost perfecționate modalitățile de abordare diagnostică și terapeutică a bolnavilor ce comportă diferite genuri de dislipidemii, au fost depistați și cuantificați predictorii morfofuncționali și biochimici ai restenozei coronariene, s-au precizat în detalii subtile corelațiile dintre elasticitatea arterelor periferice și hemodinamicul magistral al bolnavilor cu disfuncții sistolo-diastolice. De consemnat elucidarea unor date cu referire la caracterul de reactivitate *in vitro* a arterelor periferice și celor coronariene în contextul disfuncției endoteliale, descoperirea și valorificarea unui nou marker al injuriilor prin infarct miocardic acut – Ca^{++} -ATP-aza.

Institutul de Cardiologie este printre acum puținele instituții de cercetare care își permite derularea unor programe de colaborare cu o serie de centre de peste hotare, aplicații care sunt posibile în primul rând pentru că o serie din harnicii discipoli ai academicianului M. Popovici și ai școlii de cardiologie conduse de acesta continuă să întrețină relații cordiale cu foștii lor colegi. Astfel a devenit posibilă elucidarea mecanismelor ce reglează metabolismul structurilor funcționale ale miocardului normal și pe fondul diferitor leziuni cardiace induse experimental. Fiind argumentate unele principii de afectare a funcției de pompă cardiacă prin dezintegrarea joncțiunilor intercelulare ale inimii, s-au adus argumente pentru operarea unor modificări în clasamentul cardiomiopatiilor și chiar în definiția acestora.

Printre preocupările mai noi ale școlii conduse de academician M. Popovici se impune blocul solid de investigații în domeniul cardiologiei intervenționale, care tind elucidarea mecanismelor de restenoză a arterelor coronariene supuse angioplastiei cu montarea de stenturi. Este o direcție absolut novatoare pentru spațiul nostru, acestei școli revenindu-i postura de pionierat în implementarea unui vast spectru de intervenții endovasculare trăscurate de deblocare a circuitului coronarian și restabilire rapidă a bolnavilor cu infarct miocardic care anterior erau supuși intervențiilor chirurgicale pe cord deschis ce comportă riscuri vitale serioase.

Sub această egidă au fost realizate câteva proiecte științifice de grandoare, rezultatele acestora fiind raportate și apreciate ca fiind novatorii și inedite la nivelul diferitor foruri științifice de prestigiu din lume.

Prin angajamentul distins al academicianului M. Popovici, ideologia medicinei preventive a devenit nucleul Programului Național de Sănătate, în care se redirecționează accentele spre medicina care tinde prevenirea pe toate căile a maladiilor. Experiența Moldovei în acest domeniu, a fost apreciată mult iar M. Popovici Directorul Programului CINDI în Moldova, a fost acceptat în funcția de consultant în echipa de elaborare a Strategiei Europene de combatere a maladiilor noncontagioase, pe lângă Biroul European al OMS. La toate acestea se adaugă și poziția sa ardentă ca președinte al Societății de Cardiologie, postură și calitate în care a contribuit la creșterea imaginii Republicii Moldova pe plan internațional.

Rodul muncii și activității științifice și organizatorice a academicianului M. Popovici sunt selecta serie de lucrări științifice ponderale, inclusiv monografii, ghiduri și compendii, elaborări de programe pentru combaterea maladiilor cardiovasculare, articole inserate în cele mai cunoscute reviste de medicină din țara și străinătate, o largă gamă de materiale de argumentare și popularizare a stilului de viață sănătos, prin care se poate evita dezvoltarea afecțiunilor cardiace.

Domnul academician M. Popovici face parte din categoria rară de lideri adevărați, care sunt capabili în deplina măsură, chiar până la sacrificiu, sa-și pună în serviciul comunității toate talentele și capacitățile cu care este înzestrat în prisosință. Dar dincolo de impresia cvasieuforizantă a accesibilității, acest om este remarcabil și inconfundabil prin rigoarea, disciplina interioară și fermitatea conceptelor ce-l reprezintă.

CREATORUL CARDIOLOGIEI MODERNE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Acad. M. Popovici în mijlocul colectivului de medici ai Institutului de Cardiologie

Mult stimate domn academician Mihail Popovici !

În ziua aceasta frumoasă de toamnă cînd Pămîntul încheie un tur complet în jurul soarelui din momentul în care v-ați născut, noi colegii și confrății Dvs de breaslă, venim cu cele mai sincere și calde urări de sănătate, belșug, prosperitate și fericire.

Drumul vieții Dvs este un curs inedit, plin de conținut, petrecut în muncă, admirabil și irepetabil. Ieșit din popor și rămînînd pentru totdeauna fidel oamenilor, ați devenit peste ani un strălucit reprezentant al intelectualității Moldovei.

Grație remarcabilei activități științifice și organizatorice Dvs ați contribuit mult la îmbogățirea tezaurului medicinei naționale.

Noi, cei care am activat alături de Dvs pe parcursul ultimelor două decenii, apreciem la justa valoare aportul Dvs în fondarea și dezvoltarea Institutului de Cardiologie.

Datorită eforturilor, trudei și insistenței Dvs Institutul de Cardiologie într-o perioadă relativ scurtă de timp a devenit o instituție elită, reprezentînd nivelul de vîrf al cardiologiei din țară, cu un prestigiu bine meritat în rîndul bolnavilor și lumea medicală.

Memoriul jubiliar semnat de colectivul Institutului de Cardiologie,
Republica Moldova

Dvs faceți parte din categoria rară de lideri adevărați, care sunt capabili în deplină măsură, pînă la sacrificiu sa-și utilizeze capacitățile. Grație puternicului simț organizatoric, năzuinței spre perfecționare continuă, receptivității față de nou Dvs întotdeauna cu claritate ați stabilit obiectivele intelectuale și interesele prioritare spre care tindeți.

Caracterul democratic al comportamentului cu colegii și subalternii, farmecul irezistibil al personalității Dvs, simpatia și frumusețea expresiei, profesionalismul de cea mai superioară probă v-au asigurat pe drept un loc de frunte în lumea Medicală a Moldovei.

Vă bucurați de meritată stimă și respect între colegi, deoarece prin exemplul personal îi învățați să distingă binele de rău, frumosul de urît, să iubească adevărul și dreptatea, să-i respecte și să-i ajute pe oamenii în suferință.

Plin de elan creator, cu profundul simț al datoriei morale, cu pricepere și tact Dvs ați știut să-i susțineți și încurajați pe cei slabi, să-i mobilizați pe cei pasivi, să-i potoliți pe cei avani, fiind printre noi un amortizator care aduce liniștea și calmul, potolește spiritele.

Vă dorim să păstrați același temperament liniștit și calm, aceeași energie și capacitate de muncă, hărnicie, sîrguință, exigență izvorîte dintr-o sănătate deplină și dintr-o organizare fizică și spirituală perfectă, dintr-o rațiune luminată, pragmatică și realistă. Rămîneți cu aceeași voință cumpătată, blîndă pe care nici rangul, nici postura pe care le ocupați nu le pot înlocui.

Vă dorim mulți ani înainte, plini de realizări, sănătate de fier, trecerea vremii să vă devină mai înceată, iar cei din jur să Vă răspundă ca întotdeauna prin bunăvoință, căldură și înțelegere.

*Cu deosebit respect,
în numele colaboratorilor
Institutului de Cardiologie*

Dr. Vasile Popescu
Dr. Vasile Popescu
Dr. Vasile Popescu
Dr. Vasile Popescu
Dr. Vasile Popescu
Dr. Vasile Popescu
Dr. Vasile Popescu
Dr. Vasile Popescu
Dr. Vasile Popescu
Dr. Vasile Popescu

CÂND VOCAȚIA ÎNSEAMNĂ ÎMPLINIREA MISIUNII UMANE

Academician Ion ABABII,

Ministrul Sănătății al Republicii Moldova (2005–2008),

Rectorul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu

Printre reputații medici autohoni se înscrie glorios numele academicianului Mihail Popovici, savant și manager care face cinste nu numai medicinei, ci și întregii generații actuale de intelectuali din Republica Moldova. Purtător de blazon al inimoșilor moldoveni gospodari din Transnistria, care n-au vrut să se împace cu anonimatul și să se înregistreze în activități ce i-ar fi depărtat de neamul din care se trag, M. Popovici s-a afirmat plenar ca unul din cei mai temerari fii ai neamului nostru.

Înzestrat de la natură cu distinse calități umane, care s-au manifestat și s-au amplificat pe tot itinerarul activității sale multidimensionale, dl academician profesor Mihail Popovici a reușit să-și edifice o carieră strălucită, demnă de invidiat și de urmat, urcând treaptă cu treaptă de la asistent (1965), conferențiar (1977), profesor universitar până la postura de fondator și director al Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Cardiologiei din R. Moldova, concomitent obținând titlul științific de doctor (1970) și doctor habilitat în științe medicale (1986), precum și titlul științifico-didactic de profesor universitar (1990), de membru corespondent (1993) și în final – de academician al AȘM (2007).

Savant, pedagog, educator, fondator și organizator al Institutului de Cardiologie din Republica Moldova, om politic – în toate aceste ipostaze dl Popovici s-a manifestat sub semnul omului creator, poate de aceea tot ce a realizat Domnia Sa este de cea mai înaltă probă.

Suntem mândri că o personalitate de asemenea calibru s-a format inițial în sânul familiei noastre universitare. Pe tot parcursul activității desfășurate

la Catedra de Biochimie a Universității dl Popovici a îmbinat organic activitatea pedagogică cu cea educațională și socială în mediul studentesc și profesoral de la universitate.

Descendent din s. Podoima, Camenca, o localitate situată la Nistru, Mihail Popovici a ales să-și facă studiile la medicină, parcă pentru a putea tăma-
dui rănilor și suferințele, mai vechi și mai noi, ale neamului său din Transnistria. Treptele pe care s-a urcat cu tenacitate, efort propriu și ambiție l-au adus acolo, de unde poate vedea nu numai durerea și nevoile, ci și calea demnă de urmat.

Mihail Popovici reușește încă pe băncile Institutului de Medicină să se impună în fața colegilor și a profesorilor. Datorită acestor calități, devine nu numai un student excelent, ci, totodată, este animat și de cercetarea științifică. Selectat să rămână după absolvirea facultății la catedră, încredințându-i-se cele mai dificile cursuri, în doar câțiva ani Mihail Popovici reușește nu numai să țină prelegeri, seminare, lucrări practice, ci și să susțină, în 1970, prima teză de doctor în științe. Investigarea homeostazei în intoxicații l-a orientat spre studiul științific clinico-experimental, domeniu în care Mihail Popovici a obținut rezultate valoroase.

Calitățile organizatorice deosebite ale dlui Popovici s-au evidențiat de timpuriu, astfel încât a fost desemnat în mai multe posturi de răspundere: membru al Comitetului comsomolist al institutului (în anii studenției), vicepreședinte al Comitetului sindical al colaboratorilor institutului și director al Bazei Universitare de Odihnă și Întremare de la Sergheevka (1977-1979).

Anii de glorie și creație neobosită aveau însă să înceapă din anul 1978, când prin inspirata decizie a conducerii institutului a fost desemnat în calitate de șef al Sectorului clinico-experimental în cardiologie a Institutului de Stat de Medicină. A fost un an de turnură în cariera profesională a dlui Popovici. Deși va urma de acu încolo să desfășoare o prodigioasă activitate de formare a Institutului de Cardiologie, de selectare a cadrelor științifice, dl profesor nu va părăsi nicicând activitatea pedagogică.

Meritele dlui profesor Popovici în organizarea sistemului de asistență cardiologică din republică sunt evocatoare și incontestabile. Odată cu fondarea și dezvoltarea serviciului cardiologie a luat amploare și activitatea de cercetare în domeniul cardiologiei, de elaborare și implementare în practica medicală a noilor metode și forme de diagnostic, profilaxie și tratament a bolilor cardiovasculare prin care s-au adus beneficii reale.

Pe parcursul a nouă ani (1988-1997) prof. dr. M. Popovici a condus Institutul de Cercetări în Medicina Preventivă și Clinică (ICMPC), care îngloba în componența sa patru instituții de cercetare în domeniul medicinei. În perioada activității în comun, au fost realizate o serie întreagă de schimbări în bine: institutului i s-a atribuit categoria întâi de calificare, ceea ce a permis dublarea salariilor colaboratorilor științifici și drept consecință s-a stopat exodul cadrelor științifice din Institut; s-a reușit desfășurarea unor studii complexe ca proiectele de prevenire a factorilor de risc ai bolilor cronice necontagioase (studiu multidisciplinar implementat pentru prima dată în practica medicală a Republicii Moldova); a funcționat un Consiliu științific multidisciplinar; s-a fortificat esențial baza tehnico-medicală a tuturor subdiviziunilor ICMPC, reușind finisarea construcției și înzestrarea secțiilor cu utilaj performant precum și a blocului operator cu 20 de săli de operații (oncologie).

Numele savantului Mihail Popovici, cercetător perseverent și analitic excelent, este bine cunoscut și înalt apreciat în cercurile științifice nu numai în țară dar și departe de hotarele ei. Rezultatele investigațiilor Domniei Sale și-au găsit întruchiparea în cele peste 500 de publicații, inclusiv 20 de monografii, compendii și ghiduri, 17 invenții, distinse la justa lor valoare științifico-practică cu șase medalii de aur și cinci de argint la saloanele internaționale de inventică „Infoinvent”. Dl Popovici este creatorul unei școli autohtone de savanți în domeniu (prin filiera acesteia fiind pregătiți și lansați în circuitul internațional 11 doctori habilitați și 15 doctori în știință), o școală de entuziaști, care slujesc cu cinste cauzei.

Pentru rezultate valoroase în cercetare dl academician M. Popovici a fost consemnat cu mai multe titluri onorifice și distincții de stat, inclusiv Premiul de Stat în domeniul Științei, Tehnicii și Producției (în anul 1994), Medalia “Meritul Civic”(1996) și „Ordinul Republicii” (2002). Este Cavaler (2005), Ofițer (2006) și Comandor (2007) al Ordinului pentru invenții al Regatului Belgia.

Domnia sa avut curajul, în timpurile dificile ale renașterii naționale și ca cetățean născut în Transnistria, să se avânte în competiție pentru apărarea adevărului istoric, fiind ales în componența primului Parlament democratic care a proclamat independența Republicii Moldova (1990-1994). Dl M. Popovici este președinte al Consiliului Științific Specializat în domeniul Cardiologiei, Pneumologiei și Ftiziologiei (1993-2003), din 2004 – cardiologie și reumatologie, director coordonator al Centrului de Cercetare și Producere a

Tehnicii Medicale din Republica Moldova (1992-2003) etc.; director coordonator al Programului CINDI în Moldova din 1990 (The Countrywide Integrated Noncommunicable Diseases Intervention) și coordonator național în Oficiul OMS pentru elaborarea Strategiei Europene de control al BCN, este membru al Societății Mondiale de cercetare a inimii (1980-2007), președinte al Societății Cardiologilor din Moldova, membru al Societății Europene de Cardiologie și al Asociației Mondiale de combatere a bolilor cardiovasculare; membru de onoare al Societăților Cardiologilor din România, Rusia, Turcia, membru al Senatului USMF „Nicolae Testemițanu”, membru al Colegiului Ministerului Sănătății.

Devotamentul și abnegația până la sacrificiu, profesionalismul adus până la virtute, atitudinea grijulie față de oameni, exigența, principialitatea și verticalitatea în luarea de atitudini decisive în momente cruciale ale vieții sunt calitățile care îl reprezintă pe dl academician M. Popovici, personalitate care prin evoluția sa a demonstrat că vocația se poate împlini în misiunea ce ne este hărăzită de la bunul Dumnezeu.

Cu prilejul frumoasei aniversări, permiteți-ne, Domnule Profesor Mihail Popovici, să Vă urăm multă sănătate, noroc și fericire, energie nesecată și forțe creative, noi realizări remarcabile în activitatea Dumneavoastră multilaterală întru binele și prosperarea sănătății poporului nostru.

Vă dorim să rămâneți în continuare în ritmul de trăire intensă și mereu creatoare prin care sunteți promotorul celor mai moderne și eficiente metode de cercetare, instruire, diagnostic, profilaxie și tratament în domeniul cardiologiei, cimentând concomitent frumoasele tradiții moștenite de la înaintașii noștri.

La mulți ani!

REPERELE BIOGRAFIEI ȘTIINȚIFICE A ACADEMICIANULUI MIHAIL POPOVICI

Prof., dr. Sava COSTIN,

*Membbru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei și al Academiei de Științe
Medicale din România, discipol al academicianului M. Popovici*

Școala științifică – discipoli și continuitate

Fiind conștient de misiunea și chemarea sa de savant și de ctitor al unei instituții de avangardă, Mihail Popovici s-a îngrijit cu multă dragoste de cultivarea și punerea în valoare a specialiștilor cu aptitudini propice muncii de cercetare și celei de asistență curativă, el promovând în viață numeroși discipoli, care muncesc în țară și peste hotare.

Savantul, medicul Mihail Popovici a pledat și a transpus în fapt indestructibilul tandem între munca de cercetare și cea de observație clinică, ceea ce a făcut ca în timp mulți dintre medicii secțiilor clinice, care în cazul Institutului de Cardiologie combină și laboratoare științifice, să devină savanți pasionați și deci medici de înaltă prestație profesională. Grație acestei înalte exigențe Institutul de Cardiologie din Moldova a devenit un centru notoriu de cercetare și asistență cardiologică specializată, iar în laboratoarele sale de explorări clinice și experimentale, dotate cu tehnologii diagnostice de performanță domină un climat de creație care a stimulat în permanență afirmarea plenară și perfecționarea continuă a abilităților clinico-investigaționale ale angajaților.

Academicianul Mihail Popovici este un savant foarte prolific și cel mai important – un promotor tenace de savanți și profesioniști de reală valoare, astfel că pe parcursul anilor în cadrul instituției s-a consolidat o echipă de cercetători tenace, care s-au constituit într-o prodigioasă Școală științifică ce se avântă mereu în investigații novatoare, unele din acestea fiind efectuate în colaborare cu mari centre europene și americane. Multe din dezvoltările și ipotezele fundamentate în cadrul acestei școli au intrat deja în patrimoniul științei medicale mondiale, fiind recunoscute și înalt apreciate de o serie de școli de prestigiu internațional.

În cadrul acestui așezământ inițial cu suportul Centrului Unional în domeniul Cardiologiei de la Moscova, iar mai târziu în cadrul instituției noastre au fost instruiți specialiști de excepție care activează și astăzi în țară – profesorii universitari Alexandru Izvoreanu, Eleonora Vataman, Aurel Grosu, Valeriu Revenco, Victor Botnaru, Alexandru Carauș, Victoria Ivanov,

Ion Popovici, Valeriu Cobeș, Nicolae Ciobanu, Lilia David, Lucia Ciobanu precum și alți peste 30 de specialiști cu grade științifice, mulți dintre care au fost pregătiți și promovați de către acad. Dr. Mihail Popovici. Sub conducerea nemijlocită a Domniei sale au fost elaborate 11 teze de doctor habilitat și 15 teze de doctor în medicină.

În calitatea mea de discipol îi mulțumesc domnului academician și pe această cale pentru susținerea și caldă deschidere umană care m-au ghidat în devenirea mea de carieră în Germania, unde am ajuns șef al Departamentului de Biologie Moleculară și Structurală a Sistemului Cardiovascular, Institutul de Cercetări ale Inimii și Plămânului „Max-Planck”, Bad Nauheim (Germania), iar aici la baștină am fost apreciat cu titlul de membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei.

Șirul discipolilor domnului academician se constituie într-o galerie frumoasă de medici, cercetători și savanți, care s-au afirmat ca specialiști de performanță în statele unde își desfășoară activitatea:

Sergiu Sîrbu – prof. universitar la Centrul Universitar din Iowa, SUA, a cărui biografie științifică și afirmare de carieră în Statele Unite au fost consemnate în frumoasa ediție „Cartea de aur a Basarabiei și Republicii Moldova”, Chișinău, 2015;

Viorel G. Florea – director medical, Programul de Reabilitare Cardiacă și Prevenire Secundară, prof. asociat, Centrul de Ocrotire a Sănătății al Universității din Minneapolis, SUA;

Oleg Calenici – doctor habilitat în științe medicale, medic cardiolog, Centre Hospitalier Intercommunal Caux Vallee de Seine, Franța;

Vladimir Severin – doctor habilitat în științe medicale, colaborator științific superior, Institutul de Transplantologie din Federația Rusă, Moscova;

Emil Negrescu – colaborator științific, profesor asociat la Clinica Cleveland, SUA;

Liviu Tcaciuc – activează în calitate de medic cardiolog la Montreal, Canada.

Colaborarea cu alte instituții științifice de pe mapamond

De consemnat faptul că mulți dintre discipolii academicianului M. Popovici care au făcut cariere notorii în alte state ale lumii au continuat să colaboreze și au constituit punți de legătură între Institutul de Cardiologie și o serie de mari centre științifice de pe mapamond. Cu unele dintre acestea s-au constituit **proiecte comune de cercetare:**

- Relații de colaborare pe mai multe dimensiuni cu Institutul Max-Planck de cercetări ale inimii și plămânului din Bad-Nauheim, Germania. În Laboratorul de biologie moleculară și structurală au fost realizate proiecte comune de cercetare. Investigații de nivel molecular și celular privind în special identificarea substratului celular al răspunsului inflamator în restenoza intra-stent.
- Centrul Max-Delbruck de Medicină Moleculară din Berlin. Laboratorul de Biologie Moleculară și Peptide Vasoactive - proiecte comune de cercetare. Investigații privind vasomotricitatea în diferite afecțiuni ale sistemului cardiovascular.
- Spitalul Riuniti di Bergamo (Bergamo, Italia) – Proiectul a fost dedicat aspectelor morfologice urmărite prin ultrasonografie intracoronariană și tomografie în coerență optică la pacienții cu restenoză intrastent.

S-a continuat colaborarea tradițională cu

- Centrul de Cardiologie al AȘM din URSS, ulterior a Federației Ruse (director acad. E. Ceazov, Moscova):
 - Institutul de Cardiologie Experimentală al Centrului sus-numit (director acad. V. Smirnov);
 - Laboratorul de bioenergetică a inimii (șef laborator prof. Valdur Sax) proiectul s-a centrat pe Studiul metabolismului energetic în miocard – fosforilării oxidative și transportului intracelular al energiei în CMP autoimună și cea toxică (sub acțiunea diferitor clase de perticide utilizate în agricultură);
 - Laboratorul de microscopie electronică al sectorului de patologie cardiovasculară (șef prof. V. Șarov) – s-au cercetat caracteristicile ultrastructurale ale diferitor tipuri de cardiomiocite (contractile și de conductibilitate) și mecanismele ce stau la baza metabolismului glucidic, lipidic, transportului de energie și contracției musculare.
 - Laboratorul de cercetări în transportul transmembranic de ioni (șef prof. dr. Dm. Levițchii) – s-a studiat structura și funcția pompei de Ca^{++} a reticulului sarcoplasmatic și a K-ATPazei în cordul normal și cel ischemic. În consecință a fost elaborată o metodă de diagnostic a reinfarctului prin determinarea ATP-azei de Ca^{++} în serul sanguin al pacienților.
 - Laboratorul experimental de studiere a patologiei cardiace (șef labora-

tor, prof. dr. V. Kapelco) – s-au desfășurat cercetări comune în descifrarea dereglărilor metabolice, a ultrastructurii și funcției contractile a inimii în diverse cardiomiopatii experimentale (diabetică, catecolaminică, metabolică și ereditară).

- Institutul de Cardiologie Clinică al centrului sus-numit (director acad. Iu. Belencov) – sectorul de Insuficiență cardiacă (cond. membru coresp. al AȘM URSS N. Muharliamov) – proiect focalizat pe studiul mecanismului de dezvoltare a insuficienței cardiace la pacienții cu cardiomiopatie dilatativă.
- Institutul de Medicină Preventivă al Ministerului Sănătății al URSS (director acad. R. Oganov) – studii dedicate prevenirii și combaterii FR ai BCV în populație.
- Colaborare cu peste 35 de țări europene și Canada în cadrul Programului CINDI.
- Institutul de Biochimie al AȘ din Belarus (director prof. F. Larin) – s-a realizat un proiect de studii complexe asupra metabolismului lipidelor în diferite tipuri de CMP.

Studii disertaționale elaborate sub îndrumarea acad. M.Popovici

Doctori în științe medicale

Numele, Prenumele	Titlul lucrării	Anul susținerii
Сырбы С.И.	Моноклональные антитела к Ca^{2+} - АТФазе саркоплазматического ретикулума: их характеристика и применение для изучения структуры и функции Ca^{2+} - насоса мышц	1987
Северин В.В.	Ишемическое повреждение миокарда при аутоиммунном и гипертиреоидном поражениях и защитный эффект экзогенного фосфокреатина	1988
Голиков М.А.	Сократительная функция сердца и энергетический метаболизм сердца при длительном воздействии адрямицина	1989

Кобец В.А.	Сократительная функция и энергетический метаболизм сердца при длительном введении норадреналина и возможные пути защиты миокарда	1989
Bortnov A.M	Cardioplegia combinată hipotermică cristaloid – sanguină în operațiile cu circulație extracorporală	1995
Hâncu Gh	Aspectele clinico-biochimice de prognozare și profilaxie a complicațiilor osteomielitei hematogene la copil	1995
Ivanov V.	Pectina și fluvastatina în tratamentul hiperlipidemiilor	1997
Ciobanu N.	Aprecierea efectului sotalolului asupra parametrilor hemodinamicii centrale la pacienții cu cardiomiopatie hipertrofică prin metoda ecocardiografiei de stress	1999
Stamati A.	Particularitățile de diagnostic etiologic și tratament antiviral imunomodulator în miocarditele nonreumatice acute virale la copii	2002
Grosu V.	Aspectele clinico-biochimice de diagnostic și tratament al miocarditelor acute nonreumatice la copii	2003
Popovici I.	Monitorizarea pacienților cu miocardită acută și cronică în supravegherea de durată	2003
Anton E.	Acțiunea protectoare a statinelor asupra miocardului	2008
Nalivaico O.	Particularitățile funcționale ale reactivității vasculare pulmonare și sistemice la pacienții cu hipertensiune arterială pulmonară	2008
Ciobanu L.	Ca ²⁺ ATA-aza – un marker biologic în diagnosticul infarctului miocardic acut	2009
Moraru I.	Efecte cardiovasculare ale preconditionării hipoxice: evaluări clinico-experimentale	2010

Teze de doctor habilitat

Numele, prenumele	Titlul lucrării	Anul susținerii
Гроппа Л.	Иммуногенетический анализ и эффективность иммунокорректирующей терапии при дилатационной кардиомиопатии	1992

Пыргарь Б.	Функциональное состояние организма, прогнозирование и коррекция нарушений гомеостаза в условиях кетаминовой анестезии у детей	1992
Gudumac V.	Aspectele metabolice ale acțiunii biopreparatelor din microalge asupra organismului în normă și în patologia experimentală	1994
Vasilos L.	Influența pesticidelor asupra reacțiilor adaptiv-compensatoare ale organismului copiilor	1996
Florea V.	Ремоделирование сердца и сосудов у больных с хронической недостаточностью кровообращения	1997
Calenic O.	Tratamentul de durată al miocarditelor cu inhibitorii enzimei de conversie a angiotensinei II și imunosupresoare	2000
Ivanov V.	Opțiuni diagnostice și terapeutice în afecțiunile aterosclerotice la pacienții cu dislipidemii	2006
Cobeț V.	Reactivitatea de efort a cordului și a sistemului coronarian în insuficiența cardiacă experimentală și efectul de corecție al remediilor naturale	2011
Popovici I.	Optimizarea diagnosticului și tratamentului invaziv prin evidențierea predictorilor morfofuncționali și biochimici ai restenozei coronariene	2011
Ciobanu N.	Elasticitatea arterială și indicii hemodinamicii centrale: evaluare și concepte patofiziologice de interdependență	2012
Ciobanu L.	Patogenia și predictorii restenozei coronariene intra-stent	2015

Cele mai importante (în total 28) proiecte științifice ghidate de acad. M. Popovici

1. Ultrastructura și imunohistochimia joncțiunilor intercelulare miocardice în patologia cardiovasculară. Termenul executării: 1997–1999.
2. Studiul rolului porțiunii citoplasmatică a receptorului factorului Von Willebrand (FvW) în transmiterea semnalului de activare a trombocitelor. Termenul executării: 1997–2000.
3. Adaptarea la hipoxia normobarică în tratamentul bolilor cardiovasculare. Termenul executării: 1997–2000.

4. Diagnosticul, tratamentul patogenetic și aprecierea pronosticului la pacienții cu miocardite. Termenul executării: 1999–2000.
5. Vitalitatea pacienților cu miocardită acută și cronică. Termenul executării: 2001–2002.
6. Evaluări clinico-experimentale vizând efectul hipoxiei normobarice repetate asupra cordului ischemizat. Termenul executării: 2001–2003.
7. Evaluarea clinicii și indicilor hemodinamicii centrale la pacienții cu miocardite în supravegherea de durată. Termenul executării: 2003–2005.
8. Reactivitatea cardiovasculară în insuficiența cardiacă. Remedii naturale de corecție. Termenul executării: 2006–2008.
9. Studiul rolului statinelor în remodelarea vaselor periferice și coronariene. Termenul executării: 2009–2010.
10. Studiul predictorilor stenozei coronariene și al posibilităților de reducere a restenozei intrastent. Termenul executării: 2011–2014.
11. Evaluarea eficienței revascularizării primare mecanice a infarctului miocardic acut cu elevarea segmentului ST asupra dinamicii remodelării vasculare și cardiace. Termenul executării: 2015–2018.

Partea III

DICURSURI OMAGIALE, MEMORII ȘI APRECIERI

DISTINCȚIA SUPREMĂ ÎN STAT NU POATE ACOPERI TOATE MERITELE PE CARE LE-AȚI OBTINUT ÎN FAVOAREA ȚĂRII¹

Vladimir VORONIN,

Președintele Republicii Moldova (2001–2009)

**Mult stimate domnule Popovici,
stimați prieteni!**

Eu n-am să vorbesc așa de frumos cum a vorbit domnul acad. Ghidirim și nici nu doresc să fac acest lucru în mod oficial. Eu mă aflui aici din mai multe motive, nu de serviciu, ci mai mult din considerente spirituale. Am considerat că trebuie să fiu alături de Dumneavoastră și Mihail Ilici într-o așa zi însemnată și frumoasă.

Mă bucur de posibilitatea de a aduce sincere felicitări, urări de bine, mulțumiri din partea noastră pentru tot ceea ce a făcut distinsul academician, dar și pentru ceea ce are de gând să facă în continuare. Am ascultat cu atenție ceea ce a vorbit domnul acad. Ghidirim² și mă gândeam, cred că și Dumneavoastră sunteți de acord, că pe parcursul vieții Dumnealui atât de multe lucruri și fapte bune și frumoase a făcut, încât nu cred că toate acestea au trecut de la sine. Cu toții înțelegem că toate cele realizate au solicitat mult efort. Să treci multe praguri, să ai multe obstacole în calea ta. Nu întotdeauna ești înțeles, nu întotdeauna ieși susținut. Această operă complexă este și o mare bogăție a țării, de aceea apreciem foarte înalt această bogăție. Acest dinamism se datorează poate și faptului că Dumneavoastră v-ați născut în Ziua Komsomolului?! Cu așa energie, așa putere, forță la acești ani. Cred că toate capacitățile Dumneavoastră, înaltul profesionalism, calitățile de manager pe care le-ați perfectat trebuie în continuare țării noastre. Vă mulțumesc încă o dată pentru ceea ce faceți Dumneavoastră. Cred că la aceste cuvinte se vor mai adăuga pe parcursul acestei întâlniri și altele, și cred că exprim opinia tuturor cetățenilor, care au avut susținerea Dumneavoastră la momentul respectiv din viață lor. Pentru Dumneavoastră, ca și pentru orice doctor, aceasta este cel mai important și cel mai bun rezultat al activității.

¹ Discurs rostit la recepția consacrată aniversării a 60-a a academicianului Mihail Popovici, 29 octombrie 2002.

² La recepția consacrată aniversării a 60-a a academicianului Mihail Popovici, acad. Gheorghe Ghidirim a prezentat o informație amplă referitoare la activitatea prodigioasă a acad. Mihail Popovici.

În legătură cu această activitate rodnică, în legătură cu această conlucrare a Dumneavoastră nu doar în domeniul medicinei, ci și în toate sferile sociale, obștești ale țării noastre eu cred că este timpul să dăm citire Decretului președintelui Republicii Moldova cu privire la conferirea „Ordinului Republicii”. Probabil, trebuie instituit un alt ordin, deoarece distincția supremă în stat nu poate acoperi meritele Dumneavoastră pe care le-ați obținut în favoarea țării.

ANEXĂ

Republica Moldova

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

DECRET Nr. 936
din 28.10.2002

privind conferirea „Ordinului Republicii” domnului Mihail POPOVICI

În temeiul art. 88 lit. a) din Constituția Republicii Moldova și al Legii cu privire la distincțiile de stat ale Republicii Moldova,

Președintele Republicii Moldova D E C R E T E A Z Ă:

Articol unic. – Pentru merite deosebite în dezvoltarea ocrotirii sănătății, contribuție substanțială la pregătirea și ridicarea calificării profesionale a cadrelor medicale și activitate metodică-științifică și organizatorică prodigioasă, domnului Mihail POPOVICI, director al Institutului de Cardiologie, i se conferă „Ordinul Republicii”.

PREȘEDINTELE
REPUBLICII MOLDOVA

Vladimir VORONIN

Chișinău, 28 octombrie 2002.

Nr. 936-III.

Publicat: 31.10.2002 în Monitorul Oficial Nr. 146-148 art. Nr. 1148

VEȚI RĂMÂNE ÎN ISTORIE PENTRU TOTDEAUNA*

*Dr. hab. Chiril DRAGANIUC,
Ministru al Sănătății din RSS Moldovenească în perioada 1974–1990*

Mult stimate și scump prieten Mihail Popovici!

Te felicit călduros din partea mea, dar și a colectivului Centrului Republican de Diagnosticare Medicală cu ocazia frumosului jubileu.

Cu mulți ani în urmă, împreună cu acad. Vasile Anestiadi v-am promovat în calitate de director al Institutului de Cardiologie. Unitatea era formată, însă institutul – ba. De fapt, ați început de la zero. Acum avem o instituție frumoasă, care aparține întregii republici și care ne onorează pe deplin.

În calitate de primul director al instituției veți rămâne în istorie pentru totdeauna. Mai aveți, însă, încă mulți ani de activat în domeniul respectiv.

Vă doresc sănătate, bucurie și tot binele din lume!

* Discurs rostit la recepția consacrată aniversării a 60-a a academicianului Mihail Popovici, 29 octombrie 2002.

UN SAVANT RECUNOSCUT ȘI ÎNALT APRECIAT DE COMUNITATEA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ*

*Academician Andrei ANDRIEȘ,
Președintele Academiei de Științe a Moldovei (1989–2004)*

**Mult stimate domnule președinte
al Republicii Moldova, Onorat Prezidiu,
Onorată Asistență!**

În numele prezidiului Academiei de Științe a Moldovei suntem aici pentru a-l felicita cu ocazia jubileului pe colegul nostru acad. Mihail Popovici, căruia îi dorim cordial să rămână în continuare la fel de respectat de comunitatea științifică din țară și de peste hotare.

Sunteți înalt apreciat în calitate de director al Institutului de Cardiologie, o instituție prestigioasă.

Am fost martor când un profesor din Ucraina vă admira și susținea că un așa centru performant pe care îl administrați nu a văzut nicăieri. V-a apreciat foarte mult!

Vreau să accentuez activitatea Dumneavoastră în domeniul cercetărilor științifice. Lucrările elaborate de savantul Mihail Popovici sunt cunoscute și înalt apreciate de comunitatea științifică internațională. Discipolii – doctori și doctori habilitați – vă duc slava în diferite țări ale lumii.

Pentru noi, oamenii de știință, profesionalismul contează foarte mult. În afară de conștiința profesională, medicul trebuie să mai aibă și trăsături de caracter care trebuie să-l apropie de pacient. Vreau să spun că Dumneavoastră aveți un caracter ce apropie fiecare persoană. Sunteți omul care a apropiat zeci de mii de persoane.

În calitatea Dvs. de membru al Academiei de Științe a Moldovei reprezentați cu onoare și demnitate comunitatea științifică. Acest fapt este confirmat prin mesajul de felicitare al Academiei, albumul AȘM, unde numele dumneavoastră este înscris cu mare respect și Vă înmănăm, în semn de recunoștință, Diploma de Onoare a AȘM.

Vă dorim multă sănătate!

* Discurs rostit la recepția consacrată aniversării a 60-a a academicianului Mihail Popovici, 29 octombrie 2002.

ORICE MISIUNE REUȘEA SĂ O DUCĂ CU BRIO LA CAPĂT*

Academician Vasile ANESTIADI

Rector al Institutului de Stat de Medicină din Chișinău în perioada 1963–1986

Excelență domnule președinte al Republicii Moldova, onorat prezidiu, scumpul și dragul nostru omagiat, dragi colegi!

Dumneavoastră știți foarte bine că problema nr. 1 a umanității este cea a bolilor cardiologice.

Greu a fost întotdeauna în domeniul ocrotirii sănătății. A fost dificil și atunci când nu exista cardiologia ca specialitate. Aici, vreau să vă spun, în poporul nostru, în ținutul nostru, s-au născut oameni mari. Greșeala noastră cea mai mare constă în faptul că nu ne-am învățat să selecționăm acești oameni, să-i susținem, să le dăm voie din plin să-și etaleze talentul.

Atunci când ni se sugera să organizăm cardiologia, atât la nivel de infrastructură, cât și la nivel de potențial profesional, ne-am orientat alegerea spre un om dintr-o familie de gospodari. Tatăl omagiatului – Dumnezeu să-l odihnească în pace! – Ilie era un om-etalon. Un om străduitor, sânguincios. Deținea arta managerială. Tocmai așa a devenit și domnul Mihail Popovici. L-am necăjit foarte mult, recunosc. Dar orice misiune grea ce i se încredința, reușea invariabil să o ducă cu brio la capăt.

Un aport mare la formarea profesională a profesorului Mihail Popovici a adus ministrul sănătății Chiril Draganiuc.

Adunarea noastră de astăzi aduce o recunoaștere deosebită acad. Evgheni Ivanovici Ceazov, căruia Mihail Popovici i-a devenit prieten și camarad de idei, iar rodul acestei colaborări este faptul că avem astăzi în Republica Moldova un serviciu de cardiologie conceput și edificat la nivelul exigențelor și standardelor mondiale.

* Discurs rostit la recepția consacrată aniversării a 60-a a academicianului Mihail Popovici, 29 octombrie 2002.

Mihail Popovici are și meritul deosebit, la care s-au referit și alți interlocutori, prin care în calitatea sa de savant și manager ferm, a știut și a reușit să păstreze (în aceste condiții acerbe, după restructurarea și transparența gorbaciovistă, după tranziție) Institutul de Cardiologie. A trecut de numeroase impedimente, însă a rezistat cu demnitate și a păstrat acest institut model, aprecietre pe care o enunț cu toată seriozitatea.

Domnule acad. Mihail Popovici, nu v-am adus flori. Ce vă doresc? Vreau să vă doresc, la fel ca la toți colegii prezenți aici, mulți ani cu sănătate. Știința a demonstrat că durata biologică a vieții unui om este de 100 de ani, plus (minus pentru unii) încă 15 ani. V-am adus un cadou simbolic. O pictură care redă podul simbolic al vieții omului și reflectă etapele vieții omului.

Vă doresc ca să-i ajutați pe alții, în așa fel, încât să nu aibă nevoie de medici.

Mai există o teorie, care dovedește că organismul omului a fost creat să trăiască perpetuu, la infinit. Datoria noastră rezidă în planificarea corectă a familiei, ceea ce noi încă nu ne-am învățat și atunci se poate de trăit la infinit și de menținut cognitivul, energia, intelectul. Aceasta este teoria lui Sweet.

Vă doresc, Maestre, ca virusul *senescentem*, cel al bătrâneții, să vă ocolească. Vă zic la mulți ani, sunteți un etalon, un exemplu pentru medicina noastră.

Mulțumim și conducerii Republicii Moldova care s-a întors substanțial cu fața la medicină. Sperăm că și în continuare conducerea țării va respecta domeniul medicinei.

У ИСТОКОВ НАУЧНОЙ ШКОЛЫ КАРДИОЛОГИИ МОЛДОВЫ

Академик РАН Е. И. ЧАЗОВ

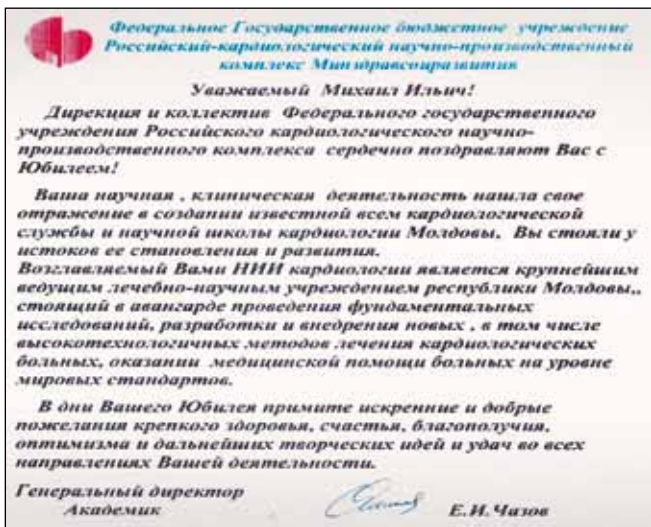
Уважаемый Михаил Ильич!

Дирекция и коллектив Федерального государственного учреждения Российского кардиологического научно-производственного комплекса сердечно поздравляют Вас с юбилеем!

Ваша научная и клиническая деятельность нашла свое отражение в создании известной всем кардиологической службы и научной школы кардиологии Молдовы. Вы стояли у истоков ее становления и развития.

Возглавляемый Вами НИИ кардиологии является крупнейшим ведущим лечебно-научным учреждением Республики Молдовы, стоящий в авангарде проведения фундаментальных исследований, разработки и внедрения новых, в том числе высокотехнологичных методов лечения кардиологических больных, оказании медицинской помощи больным на уровне мировых стандартов.

В дни Вашего Юбилея примите искренние и добрые пожелания крепкого здоровья, счастья, благополучия, оптимизма и дальнейших творческих идей и удач во всех направлениях Вашей деятельности.

ЭТАПЫ СОЗИДАНИЯ СОВРЕМЕННОЙ КАРДИОЛОГИИ

*Академик РАН Евгений Владимирович ШЛЯХТО,
Президент Российского кардиологического общества,
Генеральный директор ФГБУ «Национальный медицинский
исследовательский центр имени В. А. Алмазова» Минздрава России*

На протяжении многих десятилетий меня связывают добрые дружеские отношения с академиком Михаилом Поповичем – выдающимся исследователем, кардиологом, педагогом, стоявшим у истоков создания современной кардиологии на пространстве, которое некогда составляло огромную многонациональную страну.

В 80-е годы двадцатого века в каждой республике СССР были созданы Институты кардиологии, ответственные как за научные исследования, так и за развитие кардиологической службы – главного инструмента, как тогда полагали, снижения сердечно-сосудистой заболеваемости и смертности. Именно такой институт в Молдове основал и возглавил в 1984 году молодой, но уже хорошо известный в стране ученый – заведующий отделом клинко-экспериментальной кардиологии Кишиневского государственного медицинского института М. И. Попович.

В последующие тридцать лет он оставался бессменным руководителем этого учреждения, менявшего названия, но неизменно остававшегося центром борьбы с сердечно-сосудистыми заболеваниями – НИИ кардиологии Министерства здравоохранения Республики Молдова, НИИ клинической и профилактической медицины Республики Молдова, Института кардиологии Молдовы.

В те годы еще не была сформулирована концепция трансляционной медицины, но идея быстрого переноса новых знаний «from bench to bedside» была для Михаила Ильича близкой и понятной: пройдя некогда путь от аспиранта до доцента кафедры биохимии, он теперь возглавлял крупное клиническое учреждение и, во многом опережая свое время, не мог не предвидеть значимости будущего соединения фундаментальной науки с лечебной практикой.

Академик Попович создал известную в стране и за рубежом клинико-экспериментальную научную школу, в центре внимания которой были исследования в области этиопатогенеза, диагностики и лечения кардиомиопатий и других некоронарогенных заболеваний; им и его учениками была обоснована концепция пусковой роли пестицидов, алкоголя, инфекций, воспаления и аутоиммунных факторов в развитии этой патологии.

Именно в рамках концепции трансляционной медицины, под руководством М.И. Поповича были усовершенствованы диагностические и лечебные подходы к курации больных с атеросклерозом, выявлены морфофункциональные и биохимические предикторы рестеноза после коронарной ангиопластики. Используя методы гибридизации *in situ* и иммунофлюоресцентной конфокальной микроскопии с применением моноклональных антител, М.И. Поповичу с коллегами удалось определить экспрессию и количество micro-RNA/143/145 (маркера контрактильного фенотипа гладкомышечной клетки) в тканевом образце внутрисстенного рестеноза и выявить корреляции между их снижением и степенью рестеноза, а также гиперплазией неоинтимы. В продолжение этих исследований была доказана роль активации матриксной металлопротеиназы 2 в деградации коллагена и миграции коронарных миоцитов в неоинтиму, которые происходят на фоне снижения экспрессии тканевого специфического ингибитора коллагеназы 4.

Были получены новые данные о патогенезе атеросклеротического поражения сосудов в контексте значимой роли апоптоза эндотелиальных клеток и приобретения гладкомышечными сосудистыми клетками секреторного фенотипа. На основании этих исследований была разработана и внедрена новая методика ранней диагностики атеросклеротических поражений, основанная на определении количества эндотелиальных клеток-предшественников и их способности к пролиферации.

Академиком Поповичем и его учениками было установлено, что конексин 43 облегчает электрическую взаимосвязь кардиомиоцитов, а уменьшение количества или экспрессия этого белка при миокардитах и кардиомиопатиях нарушают проведение импульса и, соответственно, приводят к нарушениям ритма сердца. М.И. Попович внес также большой вклад в развитие современных представлений о роли энергетического дефицита, перегрузки кардиомиоцитов кальцием в нарушении диастолической функции левого желудочка.

Перечисление научных достижений академика Поповича может продолжаться еще долго, но в нынешние времена особую значимость при-

обретает общественная сторона его многогранной деятельности. Он – председатель Научного общества кардиологов Молдовы и на этом посту вносит неоценимый вклад в общеевропейскую интеграцию профессиональных объединений кардиологов. Мы живем в разных странах, мир меняется и, порой, не в лучшую сторону, но дружба и сотрудничество коллег позволяют, несмотря ни на что, наполнить его оптимизмом и верой в наше общее здоровое будущее.

Михаил Попович - яркий пример современного динамичного руководителя, открытого для прогресса и инноваций. Свойственные ему высочайший профессионализм, строгое следование лучшим традициям медицины, самоотверженное служение делу вызывают самое искреннее уважение. Ему есть чем гордиться, встречая юбилей: достигнутого хватило бы на жизнь самого достойного ученого, врача и гражданина, но человеку его масштаба не свойственно останавливаться на полпути, и я уверен – многие крупные достижения еще впереди.

A REMARKABLE SCIENTIST, MENTOR AND FOUNDER OF A FAMOUS SCHOOL IN EXPERIMENTAL AND CLINICAL CARDIOLOGY

Prof. Panos VARDAS

President of the European Society of Cardiology (2012–2014)

Academician Popovici Mihail is a remarkable scientist, mentor and founder of a famous school in experimental and clinical cardiology, as well as a great specialist in medicine management and organization. The founded by him Institute of Cardiology had become one of the most prestigious institutions of scientific searching in Republic of Moldova.

As a member of European Society of Cardiology, and after that as a president of ESC I have visited more than 15 years all countries of European Community and convinced of the conspicuous esteem and respect he enjoys among cardiologists from different countries.

At the beginning of 80 years of 20th century he built and consolidated a scientific group aiming an ambitious target inherent to that time – the complex study (metabolic, functional and morphological) of the cardiomyopathies' pathophysiology. Obtained results have been high internationally appreciated and used as a conceptual support regarding criteria of cardiomyopathies classification and entirely confirmed in the clinical practice.

Followed scientific searching of prof. Popovici have been always projected on vanguard approaches of cardiology, such as pathogenesis of heart failure, mechanisms of the in-stent coronary restenosis, predictors of the post-infarction remodeling pattern. Most important outcomes have been reported regularly at ECS Congresses and World Congresses as well.

Altogether, the scientific capital of prof. Popovici is comprised in more the 500 publications, among of them being more than 20 monographs and more than 150 articles. Likewise, a distinct merit refers to scientific education of disciples. Noteworthy, around 30 dissertations have been guided by

him regarding the achieving of title of PhD and Doctor Habilitatus. He is the member of Redaction College of prestigious Journals of Medicine in Russia and Ukraine.

Another cornerstone facet of the professional activity of prof. Popovici is providing the criteria and principles of the preventive medicine and cardiologic service organizing in the Republic of Moldova. For a long time prof. Popovici participates as a member of CINDI (Countrywide Integrated Non-communicable Disease Intervention) where his experience was certainly useful, and on the other hand he successfully implemented main positions of this international project in Moldavian preventive program correspondingly to country traits, that led to a notable reduction of the rate of cardiovascular diseases. He works till present time as coordinator of the CINDI project implementation in Moldova. Likewise Mr. Popovici is the expert of the European Bureau of the World Health Organization regarding problems of Noncommunicable Diseases prevention.

Prof. Popovici is the President of Moldavian Society of Cardiology and the member of the European Society of Cardiology. Due to his consistent effort the Moldavian Society of Cardiology became a member of European Society of Cardiology already in 1993 year. He regularly is invited as moderator on diverse sessions of the Congresses of ESC and is included in the Scientific Committee of ESC Congress.

Mr. Popovici is highly estimated by national and international notorious specialists in cardiology. He successfully and closely consolidated societies of cardiology from many postsocialist countries aiming in this concern the best approaching of scientific and clinical problems of cardiology. He meritably enjoyed a great esteem amongst the board of directors and his colleagues in the SEC.

He is an eminent promoter of Moldavian cardiology in the Europe and worldwide, being an active member of SEC, the national director of CINDI Program, WHO expert, active participant as moderator and presenter of diverse scientific meetings in world and European countries.

He is a true ambassador of Moldovan cardiology in Europe.

He is a scientist with a lucid vision of cardiology of future holding a deep knowledge in field of molecular medicine who successfully fulfils translation of most important outcomes of fundamental cardiology into clinical cardiology.

I know that prof.Popovici had a faithful implication in the political and social life of his country being the deputy member of the first Moldavian Parliament.

Moldavian Government has awarded the prof.Popovici the highest distinctions due to his greatest role and merit in the formation and promotion of scientific and clinical cardiology in the republic of Moldova.

At his 75 years Academician Popovici Mihail entirely demonstrated dazzling qualities of a talented scientist, a clever organizer and administrator of Medicine, a devoted friend and mentor.

In one of the my last visits to Chisinau in regard to a common event of ESC and Moldavian SC, I was deeply impressed not only by profound and conspicuous communications in molecular cardiology but also by impeccable organizing of forum

With my colleagues I have visited Institute of Cardiology, a real European Institution founded from null and guided by Mihail Popovici, an Institution which provides fundamental and clinical studies, and also makes future cardiologists.

*I cordially wish him a steel health and a longevive career in the field
of medicine.*

*With best considerations,
Prof. Panos VARDAS*

DEVOTAT MEDICINEI

Prof. univ. dr. Vilius GRABAUSKAS,

*Cancelarul Universității Lituaniene de Științe ale Sănătății, Director al
Comitetului de Management al Programului CINDI, Kaunas, Lituania*

APPRECIATION

In my capacity as a Chair, International Management Committee of Countrywide Integrated Noncommunicable Disease Intervention Programme (CINDI) which was born and implemented in Europe and Canada under the coordination of the World Health Organization (WHO) I have an honor and a great pleasure to send sincere greetings and best wishes on the occasion of the 70-th anniversary to Michail Popovici, Academician, Professor, Director of Moldova State Research Institute of Cardiology, National Director of

WHO CINDI-Moldova programme. Working together within CINDI Network with 33 European countries plus Canada for years was the way how we met Professor Michail Popovici whom we knew and respected as a person who devoted his knowledge and experience to improve cardiovascular health, and in broader terms that in noncommunicable diseases, in Moldova and consequently contributing to the international health.

Personally myself who under went similar path of the professional development from clinical cardiology to preventive cardiology and public health I was admiring his energy and efforts to expand his scope of activities from sound clinical experiences in clinical cardiology, fundamental research he was involved in, to implementation of public health concepts aimed at risk reduction of cardiovascular and other chronic diseases. Representing CINDI Network experiences we worked together assisting WHO Regional Office for Europe to develop the European Strategy for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases. This collective effort has culminated by unanimous approval of the above Strategy by the European Health Assembly (WHO Regional Committee for Europe).

On behalf of CINDI Programme Network as well as my personal behalf I wish Professor Michail Popovici good and strong health, non-stop continuous involvement in professional research, preventive and clinical activities for the benefit of Moldovan people as well as internationally.

Best wishes and good luck also to go to his family.

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS
LITHUANIAN UNIVERSITY OF HEALTH SCIENCES

WHO Collaborating Centre
for Research and Training
in the Prevention and Control of
Noncommunicable Diseases

8 October 2012

Appreciation

In my capacity as a Chair, International Management Committee of Countrywide Integrated Noncommunicable Disease Intervention Programme (CINDI) which was born and implemented in Europe and Canada under the coordination of the World Health Organization (WHO) I have an honor and a great pleasure to send sincere greetings and best wishes on the occasion of the 70-th anniversary to Michail Popovici, Academician, Professor, Director of Moldova State Research Institute of Cardiology, National Director of WHO CINDI-Moldova programme. Working together within CINDI Network with 33 European countries plus Canada for years was the way how we met Professor Michail Popovici whom we knew and respected as a person who devoted his knowledge and experience to improve cardiovascular health, and in broader terms that in noncommunicable diseases, in Moldova and consequently contributing to the international health.

Personally myself who underwent similar path of the professional development from clinical cardiology to preventive cardiology and public health I was admiring his energy and efforts to expand his scope of activities from sound clinical experiences in clinical cardiology, fundamental research he was involved in, to implementation of public health concepts aimed at risk reduction of cardiovascular and other chronic diseases. Representing CINDI Network experiences we worked together assisting WHO Regional Office for Europe to develop the European Strategy for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases. This collective effort has culminated by unanimous approval of the above Strategy by the European Health Assembly (WHO Regional Committee for Europe).

On behalf of CINDI Programme Network as well as my personal behalf I wish Professor Michail Popovici good and strong health, non-stop continuous involvement in professional research, preventive and clinical activities for the benefit of Moldovan people as well as internationally.

Best wishes and good luck also to go to his family.

Sincerely yours,

Professor, Dr.Sc. Habil. Vilnius Grabauskas, MD
Chancellor
Lithuanian University of Health Science
Academy of Medicine
and Chair, CINDI Management Committee
Mickėvičiaus str.9
LT-44307 Kaunas
Lithuania

DIRECTORUL UNEI INSTITUȚII DE AVANGARDĂ

Prof. univ. Michal TENDERA

Președinte al Societății Europene de Cardiologie (2004–2006)

I know Prof. Popovici since mid nineties as President of the Moldovian Society of Cardiology. He has always been very active as a leader in cardiovascular medicine in his country, and has played an important role in collaboration between his society and the European Society of Cardiology (ESC).

Apart from his collaboration with the ESC, Prof. Popovici has also served in the capacity of coordinating director of CINDI international preventative program for Moldova. This activity was of extreme importance, since it was likely to be most effective in decreasing the burden of cardiovascular disease in the European population.

His prominent role in his own country is supported by many biographical data, such as the leadership of research institutes, his role as a founding father of the Research Institute of Cardiology, and member of numerous editorial boards of scientific journals.

Prof. Popovici's ideas, particularly those concerning myocardial disease, have contributed to the development of our knowledge of cardiovascular pathophysiology.

I would like to congratulate Prof. Popovici for his contribution of the Moldovian and the European cardiology.

*Michal Tendra, MD, FESC, FACC Professor of Medicine (Cardiology)
Past President, European Society of Cardiology (2004-2006)*

ВЕХИ ПЛОДОТВОРНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Доктор медицинских наук, проф. В.И. КАПЕЛЬКО

Руководитель лаборатории экспериментальной патологии сердца

Института экспериментальной кардиологии

Российского кардиологического научно-производственного комплекса

Я познакомился с Михаилом Ильичем в 1983 году, когда уже было принято решение об организации научно-исследовательского института кардиологии в Кишинёве. Михаил Ильич, которому было поручено это большое дело, приехал в Москву, чтобы познакомиться с научными разработками Всесоюзного кардиологического научного центра. В то время в Институте экспериментальной кардиологии ВКНЦ кипела бурная работа по изучению структуры, энергетики, ионного метаболизма и физиологии сердца. Михаил Ильич внимательно знакомился с новейшими достижениями в этих областях, договаривался о совместных исследованиях. Вскоре на рабочие места в лаборатории ИЭК стали приезжать молодые перспективные сотрудники – С. Костин, С. Сырбу, В. Северин, М. Голиков и другие. Интенсивно работая под руководством таких авторитетных учёных как А.М.Вихерт, Д.О.Левицкий, В.А.Сакс, они быстро и на должном уровне выполнили свои работы и стали кандидатами наук. Это позволило развернуть фундаментальные исследования в лабораториях Молдавского института кардиологии.

У нас с Михаилом Ильичем оказалась весьма близкая сфера интересов. К тому времени он собрал обширный материал по изменениям миокарда при длительном действии токсических факторов на организм. Это направление стало особенно актуальным в связи с ростом сердечных заболеваний в Молдавии, значительная часть которых могла иметь связь с неумеренным применением пестицидов в сельском хозяйстве. В нашей лаборатории физиологии миокарда к тому времени сложилось понимание взаимосвязи между энергетикой, системой ионного транспорта и сократительной функцией миокарда, были найдены новые подходы к изуче-

нию расслабимости и упругости миокарда. На этой основе М.И.Попович сумел по-новому проанализировать накопленные им наблюдения, обобщить их и оформить в виде докторской диссертации, которую он успешно защитил в ВКНЦ. Выводы этой диссертации получили широкое распространение в республике, и тяжесть ситуации была должным образом оценена в руководящих кругах, что принесло свои плоды в виде проведения широкого круга санитарно-гигиенических мероприятий и снижения заболеваемости населения.

Дальнейшие наши совместные исследования, в которых активное участие принял В.Кобец, были направлены на изучение патогенеза кардиомиопатий. В качестве модели близкой к клинике была избрана адриамициновая модель. Как оказалось, этот эффективный противоопухолевый антибиотик при длительном применении оказывает нежелательное токсическое действие на миокард, которое проявляется в виде дилатационной кардиомиопатии. Изучение патогенеза этого процесса выявило сходные черты с развитием токсического поражения миокарда, ранее изученного Михаилом Ильичем. Всё это позволило обобщить обширный материал в виде нашей совместной монографии, вышедшей в свет в 1990 году.

В этот период я несколько раз приезжал в Кишинёв и имел возможность наблюдать Михаила Ильича в рабочей обстановке. Я всегда поражался его неиссякаемой работоспособности, стремления вникнуть в тонкости фундаментальных исследований, внедрить новейшие разработки в клинику и организовать кардиологическую службу в республике. Столь широкий круг интересов, стремление сделать как можно лучше в плане организации заставляли его и выходные дни проводить на работе. В редкие дни отдыха он то и дело возвращался к обсуждению насущных теоретических проблем, продумывал дальнейшие меры по совершенствованию работы.

В последние 20 лет, в связи с обретением Молдовой независимости, он получил возможность часто выезжать на европейские и всемирные форумы кардиологов. Из каждой поездки он привозил новые наблюдения, методики, которые вскоре находили применение в Институте кардиологии. Его неподдельный интерес к науке, доброжелательность и скромность позволили ему познакомиться и завязать сотрудничество с ведущими кардиологическими институтами и клиниками Европы и США. В результате многие научные сотрудники института получили возможность совершенствовать свой уровень в различных видных научных учреждениях. Некоторые из них стали профессорами в зарубежных стра-

нах, другие возвращались в Кишинёв, обогащённые опытом, и применяли полученные ими знания на практике. Поэтому можно с полным основанием говорить о существовании и успешном развитии школы кардиологов М.И.Поповича.

У него давние и прочные связи с кардиологами России, Украины, Казахстана, Киргизии, Узбекистана, которые сейчас объединены в Евразийский союз кардиологов. Он нередко приезжает на проводимые в Москве конгрессы и конференции, каждый раз убеждаясь в неизменно тёплом отношении к себе. Оно обусловлено его уважением к достижениям учёных других республик, открытым, дружелюбным характером, порядочностью.

Открывая восьмой десяток своей жизни, Михаил Ильич по-прежнему полон неиссякаемой энергии, мыслей о развитии кардиологии, о совершенствовании кардиологической службы в республике. Доброго Вам здоровья, успешного «плавания и семь футов под килем» Вашему кораблю!

МИХАИЛ ИЛЬИЧ ПОПОВИЧ
(К 70-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ)

29 октября 2012 г. исполнилось 70 лет известному молдавскому кардиологу, профессору, академику АН Молдовы, директору Института кардиологии Республики Молдова Михаилу Ильичу Поповичу. Уроженец села Подойма Каменского района, он после окончания средней школы поступил в Кишиневский государственный медицинский институт, который закончил в 1965 г. Михаил Ильич рано проявил интерес к медицинской науке и после окончания института становится ассистентом кафедры биохимии. В 1970 г. он защищает диссертацию на соискание ученой степени кандидата медицинских наук.

Наряду с успехами в научной работе Михаил Ильич проявляет незаурядные организаторские способности, и в 1977 г. ему поручают основать научную лабораторию по исследованиям в области кардиологии в составе Кишиневского государственного медицинского института. Лаборатория вскоре перерастает в клиничко-экспериментальный отдел и становится серьезным научно-исследовательским подразделением. В 1983 г. на базе этого отдела создается Научно-исследовательский институт кардиологии Молдавской ССР, директором которого становится М.И. Попович. Ему удалось создать материально-техническую базу, подготовить кадры для клинической и научно-исследовательской работы. Это позволило создать все необходимые условия для оказания высококвалифицированной помощи больным с сердечно-сосудистыми заболеваниями в республике. В 1986 г. М.И. Попович защитил докторскую диссертацию на тему «Токсическое и аутоиммунное поражение миокарда (клиничко-экспериментальное исследование)». В диссертации проанализирован обширный материал, собранный по актуальной для республики теме избыточного применения в сельском хозяйстве пестицидов и других токсичных аген-

тов. Вскоре на основе полученных данных М.И. Попович совместно с В.И. Капелько выдвинул концепцию возникновения кардиомиопатии, изложенную в монографии «Патогенез экспериментальных кардиомиопатий» (1990). Согласно ей, первичным звеном поражения являются митохондриальные мембраны кардиомиоцитов, влекущие за собой нарушения синтеза макроэргических соединений и функции кальциевого насоса. На основе этой концепции были построены новые принципы патогенетического лечения кардиомиопатий с использованием натуральных средств, оказывающих регуляторное действие на кальциевый и энергетический обмен, обладающих антиоксидантными и иммуномодуляторными свойствами (таурин, магний, витамин Е, экстракт *Spirulina platensis* и т.д.). Другое научное направление школы проф. М.И. Поповича посвящено изучению проводимости конексинзависимого импульса сердца в нормальной миокарде, при миокардитах и кардиомиопатиях. Установлено, что конексин 43 — белок, входящий в состав вставочных дисков межклеточных соединений типа *gap*, облегчает электрическую взаимосвязь кардиомиоцитов, а уменьшение количества или экспрессия этого белка при миокардитах и кардиомиопатиях нарушают проведение импульса и соответственно приводят к нарушениям ритма сердца. Разработки в области получения и использования натуральных средств (яблочный пектин) и биологически активных веществ из водорослей (BIOR) в качестве многофункциональных антиатерогенов стали основой нового направления в лечении дислипидемий. Была тестирована эффективность различных терапевтических схем при дислипидемиях, в том числе с использованием натурального препарата на основе микроводорослей, действие которого проявилось выраженными гиполипемическими, антиоксидантными и антиатеросклеротическими эффектами.

Результаты исследований последних лет этой научной школы позволили выявить морфофункциональные и биохимические предикторы коронарного рестеноза после ангиопластики; установить особенности ассоциации между показателями эластичности периферических артерий и центральной гемодинамики у больных с диастолической и систолической дисфункцией; внедрить новую методику ранней диагностики атеросклеротических поражений, основанную на определении количества эндотелиальных клеток-предшественников и их способности к пролиферации; разработать методику качественного и количественного определения Ca^{2+} -АТФазы саркоплазматической сети и доказать диагностическую значимость этого нового маркера при остром инфаркте миокарда и особенно при реинфаркте.

В Институте подготовлены высококлассные специалисты в экспериментальной и в клинической кардиологии, которые успешно работают как в Молдове, так и за рубежом. Под непосредственным руководством Михаила Ильича подготовлены и защищены 16 кандидатских и 11 докторских диссертаций. С участием проф. М.И. Поповича издано около 500 научных работ, в том числе более 20 монографий и практических руководств, охватывающих фундаментальные и клинические исследования, а также принципы превентивной медицины. Михаил Ильич является автором 17 патентов на изобретения; его разработки, представленные на национальных и международных выставках, удостоены самых высоких наград на выставках в Европе, США и КНР.

М.И. Попович получил международное признание как национальный директор Программы CINDI в Молдове – программы интегрированной профилактики неинфекционных заболеваний, которая реализуется под эгидой Европейского бюро ВОЗ. Он является национальным координатором Европейского регионального бюро ВОЗ по разработке Европейской стратегии по борьбе с хроническими неинфекционными заболеваниями.

Выдающийся врач и ученый М.И. Попович является председателем Научного общества кардиологов Республики Молдова; почетным членом обществ кардиологов России, Турции, Румынии, а также Евроазиатского общества кардиологов; членом редакционного совета журналов «Кардиология», «Рациональная фармакотерапия в кардиологии» (Россия), «Украинский кардиологический журнал», «Бюллетень Академии наук Молдовы. Отдел медицинские науки», «Общественное здоровье, экономика и менеджмент в медицине» и «Медицинский курьер» (Молдова); председателем Специализированного ученого совета по защите диссертаций по специальности «Кардиология и ревматология». Деятельность М.И. Поповича отмечена высокими государственными наградами. Он лауреат Государственной премии Республики Молдова в области науки, техники и производства 1994 г., награжден медалью „Meritul civic” (1996), кавалер высшей награды страны Ордена Республики (2002).

Ученики, сотрудники, члены редакционной коллегии журнала «Кардиология» сердечно поздравляют Михаила Ильича с юбилеем и желают ему крепкого здоровья, долгих лет успешной творческой жизни, как можно больше светлых и счастливых дней.

К ЮБИЛЕЮ АКАДЕМИКА МИХАИЛА ИЛЬИЧА ПОПОВИЧА

29 октября 2012 г. отмечает юбилей действительный член Академии наук Молдовы, доктор медицинских наук, профессор, директор Института кардиологии, лауреат государственной премии Молдовы Михаил Ильич Попович, – исполняется 70 лет. В 1965 г. Михаил Ильич окончил Кишинёвский Государственный Медицинский Институт, где продолжил своё обучение в качестве аспиранта на кафедре биохимии. В 1970 г. Михаилу Ильичу была присвоена степень кандидата медицинских наук, после чего вплоть до 1983 года он продолжал свою трудовую деятельность в стенах *Alma mater*: сначала как ассистент и доцент кафедры биохимии, а с 1978 г. – как заведующий отделом клинико-экспериментальной кардиологии.

В 1984 году, благодаря своим выдающимся организаторским качествам, Михаил Ильич становится директором НИИ кардиологии Министерства здравоохранения Молдавской ССР. В 1986 году Михаилу Ильичу была присвоена степень доктора медицинских наук, а в 1990 г. – звание профессора. С 1997 г. и до настоящего времени М.И. Попович – директор Института кардиологии Молдовы. Под его руководством Институт добился значительных успехов в изучении патогенеза и методов лечения миокардитов и кардиомиопатий, нарушений ритма сердца, хронической сердечной недостаточности, артериальной гипертензии, а также в областях инвазивной и детской кардиологии.

Основное направление научной деятельности школы учёных, руководимой Михаилом Ильичом, – клинико-экспериментальное изучение этиопато-генеза, диагностики и лечения кардиомиопатий, разработка концепции пусковой роли пестицидов, алкоголя, инфекции, воспаления и аутоиммунного фактора в развитии данной патологии. Выявлены некоторые важные механизмы нарушения насосной функции сердца, определена роль энергетического дефицита, перегрузки кардиомиоцитов кальцием и ремоделирования миокарда при нарушении диастолической функции левого желудочка.

Также под его руководством были усовершенствованы диагностические подходы и терапевтические возможности в отношении атеросклеротических проявлений у больных с дислипидемиями, выявлены морфофункциональные и биохимические предикторы коронарного рестеноза после ангиопластики, определены особенности корреляции между показателями эластичности периферических артерий и центральной гемоди-

намики у больных с диасто-лической и систолической дисфункцией. Получены важные данные о характере реактивности *in vitro* периферических и коронарных артерий в условиях эндотелиальной дисфункции.

Михаил Ильич – автор более 500 научных работ, в том числе более 20 монографий, инструктивно-методических указаний, практических руководств, 17 патентов. Под его руководством выполнено и защищено 16 кандидатских и 11 докторских диссертаций. Значительное внимание он уделяет образовательной и научной работе, являясь членом редакционной коллегии журналов «Кардиология», «Рациональная фармакотерапия в кардиологии», «Украинский кардиологический журнал», «Бюллетень академии наук Молдовы», «Медицинский курьер», «Общественное здоровье, экономика и менеджмент в медицине».

Основа успеха его научной и организационной деятельности – это личные качества Михаила Ильича: активность, целеустремлённость, энергия и, конечно, горячая увлечённость наукой. Но не только эти качества помогли ему добиться подобных результатов – этому немало способствовала и большая, крепкая семья. Михаил Ильич – счастливый отец 3 детей и дед 7 внуков.

Дорогой Михаил Ильич! От всего сердца поздравляем Вас с юбилеем. Желаем Вам и дальше оставаться ориентиром для молодых учёных и надёжным товарищем для своих коллег. Примите наши искренние, исходящие от самого сердца поздравления с юбилеем.

*Редколлегия журнала «Евразийский кардиологический журнал»
Евразийская ассоциация кардиологов*

Mihail
Popovici

70 de ani

Vorbind despre academicianul Mihail Popovici, apreciez, întâi de toate, calitățile lui deosebite, care îl plasează în cohorta intelectualilor de vază ai Moldovei. Am în vedere erudiția, înaltul profesionalism, omenia, cumsecădenia, spiritul de inițiativă, compatibilitatea și comportamentul adecvat rigorilor civilizate, demnitatea de savant prin care se impune în mediul academic și universitar.

Îl considerăm unul din fondatorii serviciului de cardiologie din țară intrucă prin activitățile sale, începând cu anii 80 ai sec. XX este plener implicat în crearea, dezvoltarea și buna funcționare a serviciului de combatere a bolilor cardiovasculare din Republica Moldova.

Format în una din cele mai prestigioase instituții de învățământ – Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie "Nicolae Testemițanu", sub bagheta ilustrilor profesori ai vremii, care slujeau medicinei moldave, Mihail Popovici a devenit, la rândul său, un urmaș dostoic, care prin faptele sale a onorat cum se cuvine memoria înaintașilor. Posedând o temeinică pregătire în domeniul științelor medico-biologice, o cultură generală de remarcă, a realizat o frumoasă carieră de savant și manager în sănătatea publică.

La vârsta de 42 de ani (1984) este numit în funcția de director al Institutului de Cardiologie. Deși avea o experiență modestă în calitate de administrator, dl. Mihail Popovici a făcut față cu succes multor sarcini. În condiții deosebite, dl. Mihail Popovici a dovedit de calitate manageriale ieșite din comun, manifestându-se ca un bun organizator și conducător. După mai multe consultări și investigații, cu susținerea renumiților savanți și demnitari de stat, rectorului Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, academicianului Vasile Anestiadi, ministrului sănătății Chiril Draganic, academicianului Evghenii Căzov s-a acceptat amplasamentul Institutului de cardiologie într-o clădire nefinisată și construcția Clinicii de cardiologie pe un teritoriu separat. Din acest moment, în istoria serviciului de cardiologie începe o nouă perioadă, marcată de o activitate intensă de creștere a nivelului de asistență cardiologică și dezvoltare a cercetărilor științifice în domeniul patologiei cardiovasculare.

În 1990, doar la 6 de ani de la fondare, în cadrul Institutului de cardiologie funcționa Dispensarul cardiologic, unde se efectuau peste 20 de mii vizite pe an. A început să funcționeze Clinica de Cardiologie cu 300 de paturi, având capacitatea de a trata în staționar circa 10 mii de pacienți anual. Numeroși specialiști de talie națională și internațională apreciază înalt realizările lăunului colectiv de specialiști cardiologi, cercetători științifici din Moldova, în frunte cu directorul Mihail Popovici.

Deși, pentru academicianul M. Popovici crearea bazei materiale a serviciului de cardiologie a fost o preocupare importantă și permanentă, totuși ea nu este unică. Fiind o fire foarte harnică și disciplinată, a reușit să facă multe în știința medicală, realizând ample cercetări în domeniul cardiologiei experimentale în conexiune cu problemele clinice și în profilaxia bolilor cardiovasculare. Pe parcursul a peste treizeci de ani, el a efectuat ample studii clinice și experimentale asupra afecțiunilor toxice de miocard, determinate de utilizarea excesivă a toxicele agricole în spațiul Republicii Moldova, prin care

s-au demonstrat implicațiile destructive ale pesticidelor în raport cu mușchiul cardiac.

A fost preocupat de elucidarea mecanismelor, care reglează metabolismul structurilor funcționale ale miocardului normal și pe fundalul diferitelor leziuni cardiace induse experimental. Stabilind unele principii de afectare a funcției de pompă cardiacă prin deintegrarea joncțiunilor intercelulare ale inimii, s-au adus argumente pentru operarea unor modificări în clasașamentul cardiomiopatiilor și chiar în definiția acestora.

Antrenarea Republicii Moldova în Programul de Intervenție Națională Integrată împotriva bolilor nontransmisibile (CINDI) este încă una din realizările cu importanță rezonanță socială ale savantului Mihail Popovici. În țară au fost desfășurate programe și activități de ameliorare a sănătății prin prevenirea și reducerea factorilor de risc morbid. Prin implicarea nemijlocită a academicianului Mihail Popovici, ideologia medicinei preventive a devenit nucleul Programului Național de Sănătate, în care se redirecționează accentele spre medicina care are tendința de a preveni bolile pe toate căile posibile. Experiența Moldovei în acest domeniu a fost apreciată înalt, iar Mihail Popovici, Directorul Programului CINDI în Moldova, a fost investit în funcția de consultant în echipa de elaborare a Strategiei Europene de combatere a maladiilor noncontagioase, pe lângă Biroul European al OMS.

Rodul muncii și activității științifice, organizatorice a academicianului Mihail Popovici se exprimă prin lansarea multor lucrări științifice valoroase și articole publicate în cele mai cunoscute reviste de medicină din țară și din strălămate. Are numeroși discipoli, specialiști recunoscuți care activează atât în Moldova cât și în centre prestigioase de peste hotare. Fiind președinte al Societății de cardiologie, a contribuit la creșterea imaginii Republicii Moldova pe plan internațional.

Astfel, pot spune cu fermă că academicianul Mihail Popovici a pus bazele cardiologiei moderne în Moldova. A luptat pentru înființarea Institutului de cardiologie, instituție care într-o perioadă relativ scurtă de timp a devenit una elită, reprezentând nivelul de vârf al cardiologiei din țară, cu un prestigiu binecunoscut printre pacienți.

Se bucură de un meritat respect între colegi, deoarece prin exemplul personal îi învață să distingă binele de rău, frumosul de urât, să iubească adevărul și dreptatea, să-i respecte și să-i ajute pe oameni. Mereu este în căutarea soluțiilor pentru problemele cu care se confruntă. Colegii, care-i sunt alături și cu care colaborează zi de zi, știu și cred că acest om nu se mai odihnește nicicând. Dimineața, cum se luminează de zi, este deja la serviciu, iar seara târziu îl poți găsi în biroul de lucru.

Plin de elan creator, cu profundul simț al datoriei morale, cu pricepere și tact dl. Mihail Popovici a știut să-i susțină și încurajeze pe cei slabi, să-i mobilizeze pe cei pasivi, să-i potolească pe cei avâni, fiind printre noi un amortizator care aduce liniștea și calm, potolește spiritele. Dincolo de impresia crasieforizantă a accesibilității, totdeauna am simțit riguroasa, disciplina interioară, fermitatea concepțelor academicianului Mihail Popovici.

Vă doresc să păstrați același temperament liniștit și calm, aceeași energie și capacitate de muncă, hărnicie, sârguință, exigență înzestrată dintr-o sănătate deplină și dintr-o organizare fizică și spirituală perfectă, dintr-o rațiune luminată, pragmatică și realistă. Rămâneți cu aceeași voință cupăntată, blândă pe care nici rangul, nici postul pe care le ocupați nu le pot înlocui. Mulți ani înainte, plini de realizări, sănătate de fier, trecerea vremii s-a devenit mai lentă pentru Dumneavoastră, iar cei din jur să Vă trateze întotdeauna cu bunăvoință, căldură și înțelegere.

Aurel Grosu, dr. h., profesor
Vicedirector, Institutul Cardiologic
Republica Moldova

К 75-ЛЕТНЕМУ ЮБИЛЕЮ АКАДЕМИКА МИХАИЛА ИЛЬИЧА ПОПОВИЧА

29 октября 2017 г. отмечает 75-летний юбилей известный ученый-кардиолог, доктор медицинских наук, профессор, академик Академии наук Молдовы, директор Института кардиологии Республики Молдова, лауреат государственной премии Молдовы Михаил Ильич Попович. Высокими государственными наградами была отмечена деятельность Михаила Ильича. Он лауреат Государственной премии Республики Молдова в области науки, техники и производства 1994 г., награжден медалью Meritul civic (1996), кавалер высшей награды страны Ордена Республики (2002). Уроженец села Подойма, он после окончания средней школы поступил в Кишиневский государственный медицинский институт, который закончил в 1965 году, где продолжил свое обучение в качестве аспиранта на кафедре биохимии. В 1970 г. Михаилу Ильичу присвоена степень кандидата медицинских наук, после чего вплоть до 1983 года он продолжил свою трудовую деятельность в стенах *alma mater*: сначала как ассистент и доцент кафедры биохимии. Наряду с успехами в научной работе Михаил Ильич проявляет незаурядные организаторские способности и в 1977 г. ему поручают основать научную лабораторию по исследованию в области кардиологии в составе Кишиневского государственного медицинского института. Лаборатория вскоре перерастает в клинико-экспериментальный отдел и становится серьезным научно-исследовательским разделением. В 1984 году Михаил Ильич становится директором НИИ кардиологии Министерства здравоохранения Молдавской ССР. В 1986 году Михаилу Ильичу присвоена степень доктора медицинских наук, а в 1990 г. - звание профессора. С 1997 г. и до настоящего времени М. И. Попович - директор Института кардиологии Молдовы. Благодаря грамотному руководству Михаила Ильича Институт добился значительных успехов в изучении патогенеза и методов лечения миокардитов и кардиомиопатий и нарушений ритма сердца, хронической сердечной недостаточности, артериальной гипертензии, а также в областях инвазивной и детской кардиологии. Научное направление деятельности школы ученых, руководимой Михаилом Ильичем, - клинико-экспериментальное изучение этиопатогенеза, диагностики и лечения кардиомиопатий, разработка концепции пусковой роли пестицидов, инфекции, воспаления и аутоиммунного фактора в развитии данной патологии. Под руководством профессора были усовершенствованы диагностические подходы и терапевтические возможности

в отношении атеросклеротических проявлений у больных с дислипидемиями, выявлены морфофункциональные и биохимические предикторы коронарного рестеноза после ангиопластики, определены особенности корреляции между показателями эластичности периферических артерий и центральной гемодинамики у больных с диастолической и систолической дисфункцией. Получены важные данные о характере реактивности *in vitro* периферических и коронарных артерий в условиях эндотелиальной дисфункции. Под непосредственным руководством Михаила Ильича выполнено защищено 16 кандидатских и 11 докторских диссертаций. С участием профессора издано более 500 научных работ, в том числе более 20 монографий, инструктивно-методических указаний, практических руководств. Михаил Ильич является автором 17 патентов на изобретения; его разработки, представленные на национальных и международных выставках, удостоены самых высоких наград на выставках в Европе, США и КНР. Международное признание Михаил Ильич получил как национальный директор Программы CINDI в Молдове - программы интегрированной профилактики неинфекционных заболеваний, которая реализуется под эгидой Европейского бюро ВОЗ. Профессор является национальным координатором Европейского регионального бюро ВОЗ по разработке Европейской стратегии по борьбе с хроническими неинфекционными заболеваниями. Значительное внимание он уделяет образовательной и научной работе, являясь членом редакционной коллегии журналов «Кардиология», «Рациональная фармакология в кардиологии», «Украинский кардиологический журнал», «Евразийский кардиологический журнал», «Бюллетень Академии наук Молдовы», «Медицинский курьер», «Общественное здоровье, экономика и менеджмент в медицине». Целеустремленность, активность, энергия, неиссякаемая увлеченность наукой - это основа успеха его научной и организационной деятельности. Дорогой Михаил Ильич! Сердечно поздравляем с юбилеем и желаем здоровья, счастья и долгих лет жизни, новых творческих успехов на благо медицинской науки и здравоохранения.

*Редколлегия журнала «Евразийский кардиологический журнал»,
Евразийская ассоциация кардиологов*

UNUI „ARDELEAN” AUTENTIC

Dr. Vasile NEDELCIUC

Cu trecerea anilor, despre foștii membri ai primului Parlament ales democratic – Parlamentul Independenței – presa de la noi scrie mai mult pozitiv, uneori chiar exagerat de pozitiv, cu toate că despre acel Parlament ca și instituție legiuitoare auzim – ca și despre celelalte care l-au urmat – multe cuvinte de ocară. Fiind unul din cei care a făcut parte din primul Parlament, am încercat să evit elogiile în adresa foștilor colegi din Parlamentul Independenței, preferând să vorbesc – atunci când e cazul – despre calitățile și virtuțile acestora, manifestate exemplar în afara Parlamentului...

Cu toate acestea, trebuie să mărturisesc, că anume în Parlamentul Independenței am avut privilegiul să cunosc direct și chiar să mă împrietesc într-un termen scurt cu mai mulți reprezentanți ai elitei intelectuale de la noi pe care în alte circumstanțe nu i-aș fi putut, probabil, cunoaște. Or, pentru a elogia pe vreunul din aceștia, nu-i neapărat nevoie să mă raportez la Parlamentul Independenței.

Există însă un caz – și e vorba de omul și savantul Mihail Popovici – când a nu aminti că acesta a fost și membru al Parlamentului Independenței ar însemna că urmăresc intenționat să știrbesc din prestigiul primului legislativ.

Or, printre cei veniți sau mai degrabă aduși în politică în primăvara anului 1990 din mediul universitar, academic, cultural ori pedagogic, animați să-i reprezinte și, într-un fel, să-i răzbune chiar, pe cei mulți și nedreptățiți de vechiul regim, domnul Mihail Popovici reprezenta un caz special. Deși avea

în spate performanțe recunoscute la nivel național și chiar european într-un domeniu de vârf al cardiologiei, acesta, deprins să se manifeste ori să intervină eficient și fără emfază, avea un comportament care atrăgea atenția prin discreția și ținuta sobră, elegantă chiar. Acest comportament contrasta mult cu cel al multora din membrii grupului de deputați ai Frontului Popular și simpatizanți ai acestuia – mai iuți la vorbă, deprinși să intervină și să comenteze pățimaș cu orice ocazie.

Într-un fel, parcă reproșându-mi chiar mie însumi – pentru că și eu eram unul cam iute din fire – simțeam că devin solidar cu felul de-a fi al domnului Mihail Popovici. Ținuta sa de *domn* îmi oferea temeiuri în plus pentru a-mi da seama că schimbărilor, care ne așteptau înainte, le vom putea face față doar cu personalități împlinite și echilibrate.

Când – mult mai târziu – am aflat că domnul Mihail este originar din Transnistria, am putut înțelege mai bine motivele care îl făceau pe acest domn „dobă de carte” și lider a uneia din cele mai de prestigiu instituții medicale din țară, să facă front comun cu *rebelii* democrați, urmărindu-le frapat discursurile fierbinți, în special, cele referitoare la limbă, istorie, situația din Transnistria etc. Se dovedea că, peste ani, un descendent al oierilor-transhumanți descălecați în Transnistria din Ardeal, se regăsea în 1990 în Parlamentul de la Chișinău asemenea intelectualului ardelean venit în Parlamentul României după 1918 – deși mai performant și cu mai multă carte în spate decât majoritatea din jur, acesta, deprins mai mult să asculte, urmărea fascinat felul în care ceilalți foloseau cu dibăcie și măiestrie limba română, abordau deschis și cu mult curaj problema națională – subiecte fierbinți, tabu până atunci, mai ales în Transnistria.

Interesant, deși face parte din generația *critică*, care a fost surprinsă de schimbările spectaculoase aduse de tehnologiile moderne la vârsta când capacitățile de adaptare și asimilare ale omului sunt potrivnice noului, Mihail Popovici reușește performanța de a se adapta *din mers* schimbărilor și, în pofida constrângerilor de tot felul cu care ne-am confruntat în ultimi peste douăzeci de ani, acesta și echipa sa ating performanțe de invidiat.

Într-adevăr, anume în acești ani cardiologul, savantul, Mihail Popovici publică mai mult de 50% din publicațiile sale (totalizând peste 500 de articole, 20 de monografii și 17 invenții), obține cele mai înalte titluri științifice (profesor universitar, membru-corespondent și membru titular al AȘM), este ales în foruri internaționale de prestigiu (Societatea Europeană de Cardiolo-

gie, Asociația Mondială de combatere a bolilor cardiovasculare etc.), obține cele mai înalte distincții de stat (laureat al premiului de stat în domeniul științei, tehnicii și producției – 1994, cavaler al medaliei „Meritul civic” – 1996, Ordinului Republicii – 2002). Tot în această perioadă, directorul Mihail Popovici reușește ceea ce încă n-a reușit nimeni în sectorul științei și clinicii medicale din RM – transformarea Institutului de Cardiologie dintr-o instituție de cercetare medicală obișnuită într-un centru științific și clinic de cel mai înalt nivel, unica instituție medicală științifico-curativă în care **toți** șefii de secție/subdiviziuni sunt doctori habilitați în științe medicale, cu importante stagii la clinici și centre de cercetare medicală de peste hotare! Să mărturisim – deprinși să urmărim zi de zi competiția acerbă dintre politicienii noștri, care și ei reprezintă un *institut* menit să ajute oamenii acestui pământ – cu greu ne putem imagina un lider care ar crește, ar accepta în jurul său atâția alți lideri, la fel de performanți și merituoși ca acesta!

Bănuiesc că nu este ușor să conduci o instituție științifică și o clinică de cardiologie în care toți subalternii – șefii de secții și subdiviziuni sunt doctori habilitați, personalități recunoscute în domeniul științei medicale, mai ales în condițiile economice și sociale de astăzi! Dar înțeleg și calific această performanță drept una remarcabilă care vorbește elocvent despre calitatea actului medical din cadrul Institutului de Cardiologie. Mă bucur pentru pacienții care pot avea acces la această instituție medicală din țară.

Ca și reprezentant al sectorului IT, știu cât de dificil este pentru mulți conducători de instituții și organizații împliniți încă în perioada dinaintea independenței să înțeleagă importanța calculatoarelor și a sistemelor informatice și, mai ales, să modernizeze actul managerial cu ajutorul acestora. Surprinzător, dar prin 2004-2005, când Fundația Compudava a decis să doneze spitalelor din Republica Moldova un set impunător de calculatoare aduse de la clienții noștri din Marea Britanie, directorul Mihail Popovici a fost unul din cei mai entuziaști conducători din sectorul medicinei care a ținut neapărat să computerizeze toată instituția ce o conducea. Zile, săptămâni în șir l-am văzut alături de inginerii și tehnicienii IT de la Compudava (Endava de astăzi), apoi alături de colegii săi, reușind în timp record să pună pe roate o rețea informațională.

Deși nu sunt nici demnitar de stat, nici cineva prea important pentru a-i acorda o atenție deosebită atunci când ai atâtea responsabilități, totuși, ori de câte ori a trebuit să trec pragul Institutului de Cardiologie – în calita-

te de pacient sau însoțind pe cineva din apropiați – academicianul-director Mihail Popovici totdeauna a vrut să fie alături, săritor și atent ca nimeni altul. Este, negreșit, o trăsătură de caracter pe care mulți nu o mai au astăzi. Temeinicia cuvântului și faptelor sale, calmul și echilibrul pe care le degajă celor din preajmă, onestitatea și sobrietatea în relațiile cu semenii scot în evidență o personalitate de referință. Sunt tentat să cred că Mihail Popovici își moștenește numele de la temerarii Popovici din Transilvania – cei care au lăsat urme adânci și de neuitat în zbuciumata istorie a românilor.

A avea în fruntea unor instituții medicale personalități de talia și felul lui Mihail Popovici te face să fii mai încrezător în viață. A avea semeni ca acesta înseamnă că neamul nostru are viitor!

La Mulți Ani, dragă prietene, Mihail Popovici!

UN BUCHET DE SLOVE CALDE PENTRU MIHAIL POPOVICI

Prof. dr. Dumitru SAIN

*Vicedirector al Institutului de Cercetări în Medicină Preventivă și Clinică
(1987–1997)*

Sunt onorat de cunoștința mea personală și de colaborarea de mulți ani cu dl M. Popovici. Pe 1a 1984 dumnealui a fost numit în funcția de director al Institutului de Cardiologie, care se inaugura în premieră în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească.

Fiind director al Institutului Științific de Ftiziologie, am format împreună cu M. Popovici echipa conducătorilor celor patru institute de cercetări științifice în domeniul medicinei, existente în perioada aceea în Moldova. În comunitatea științifică și medicală interesul pentru persoana noului director era unul firesc, deși în mediile științifice unionale, printre specialiștii în domeniul cardiopatiei ischemice, mai cu seamă de la Centrul Cardiologic Unional, M. Popovici era un nume cunoscut, fiind deja remarcat de personalități celebre ale vestitei școli științifice de cardiologie de la Moscova.

Meritul de căpătâi al dlui M. Popovici, în opinia mea, este intenția realizată prin eforturi insistente și orientate strategic pentru a făuri un colectiv potent de cercetători și clinicieni în domeniul cardiologiei, care la momentul când am avut onoarea să-l cunosc se configurase în linii mari și deja avea în palmares studii și experimente cu impact asupra procesului de diagnostic și tratament al cardiomiopatiilor.

Timpurile complexe ce au venit au impus, din considerente prioritar economice, de a se comasa câteva centre științifice de referință: cardiologia, oncologia, ftizio-pulmonologia și serviciile medicinei preventive, astfel că la 1988 a fost creat Institutul de Cercetări în Medicină Preventivă și Clinică, în postura de director general fiind investit Dl M. Popovici.

Fiind vicedirector al Institutului de Cercetări în Medicină Preventivă și Clinică timp de nouă ani, până la reformarea acestuia în 1997, am colaborat strâns și, bărbătește, chiar ne-am împrietenit. Pot să spun sincer că am învățat multe de la dl M. Popovici, care s-a descurcat admirabil cu responsa-

bila sa funcție de conducător al unui colectiv atât de mare și multiprofesional cum era cel întrunit în cadrul ICMPC.

Grație unui veritabil talent organizatoric, prof. dr. M. Popovici a menținut funcționarea la parametri siguri a tuturor serviciilor științifice și clinice din domeniul oncologiei, tuberculozei, cardiologiei, epidemiologiei, microbiologiei, virusologiei, igienei, ecologiei etc. Nu este o simplă afirmație, căci acest mare complex științifico-clinic și-a câștigat o autoritate recunoscută departe peste hotarele fostei Uniuni Sovietice. Și asta pentru că directorul a reușit o reală deschidere spre comunicarea și antrenarea noastră în diferite proiecte de studiu, schimburi de experiență cu foarte multe centre științifice și servicii clinice importante din fostele republici unionale și din unele state europene. Este realmente un conducător care anticipă cursul evenimentelor și intuiește adesea importanța și perspicacitatea relațiilor pe diferite piste de activitate.

Anume pe timpul funcționării dlui M. Popovici în calitatea de director al ICMCP s-a constituit Consiliul Științific Specializat, pentru susținerea tezelor, ceea ce a dat posibilitatea de a susține teze pentru gradul științific de doctor și doctor habilitat în științe de domeniul fiziopulmonologiei, cardiologiei, oncologiei, igienei și epidemiologiei etc. și prin a cărei filieră au fost promovate circa 70 de teze de doctor și doctor habilitat.

Datorită exigenței și profesionalismului de marcă al mai multor membri ai acestui consiliu studiile disertaționale realizate abordau probleme magistrale, unele dintre acestea fiind deschizătoare de drumuri și în mare parte încă nedepășite ca modalitate novatoare de abordare a subiectului de cercetare. În această perioadă s-a intensificat și aprofundat activitatea inventică, elaborările savanților erau raportate la nivelul diferitor foruri de rang unional și internațional, s-a modernizat și extins lucrul de editare și proliferare a cunoștințelor igienico-sanitare ale populației.

Participarea la diferite forumuri, expoziții unionale și internaționale a dat și primele roade apreciable: decorații, inclusiv Premiul de Stat pentru Știință și Tehnică în anul 1995, o serie de memorabile distincții, medalii de aur, argint și bronz.

Consider important să consemnez la acest popas jubiliar meritul și dedicația specială a dlui M. Popovici în construirea și darea în exploatare a Clinicii de Cardiologie cu 300 de paturi, care din prima zi de funcționare este o instituție clinică de performanță și concomitent o bază științifico-didactică excelentă. Nu se poate trece cu vederea nici aportul ponderal și implicarea

productivă a dlui director general M. Popovici în deschiderea Centrelor de Pulmonologie și al celui de Diagnosticare Medicală, mai ales, în completarea subdiviziunilor de diagnostic de laborator și cardiologic cu cadre de calificare înaltă.

Nu mă voi referi la evoluția științifică și de carieră didactică a dlui M. Popovici, care a fost una mereu ascensivă, deoarece într-un timp relativ scurt dânsul și-a elaborat și susținut teza de doctor habilitat, a devenit membru-corespondent și în cele din urmă – academician al Academiei de Științe a Republicii Moldova.

Vreau să rememorez cu căldură și tot respectul semnificația perioadei de colaborare cu acesta în intervalul celor patru ani de activitate a domniei sale în calitate de deputat al primului Parlament al Republicii Moldova.

Îmi amintesc că în perioada aceea candidații la funcția de parlamentar nu țineau de diferite partide politice, dar candidau pe circumscripții, alegerea făcând-o populația, de cele mai multe ori pământeni, consătenii, adică oamenii care îl cunoșteau pe candidat sub diferite aspecte.

Domnul M. Popovici a fost înaintat drept candidat în deputați din partea cetățenilor raionului Camenca, iar eu am fost numit persoana lui de încredere. Prezent la numeroasele întruniri cu alegătorii din diferite sate și organizații, am apreciat faptul că, deși era un bărbat relativ tânăr, era deja cunoscut și apreciat nu doar de pământeni de la Podoima, ci și din alte localități ale raionului Camenca. Victoria acestuia a fost deci previzibilă și meritată, deși, să recunoaștem, avea niște contracandidați foarte vehemenți.

Mihail Popovici, deputat al Parlamentului Postrevoluționar, a activat productiv la elaborarea mai multor legi în domeniul sănătății și științei, îndeosebi este de menționat Legea despre sănătate și Hotărârea Guvernului despre remunerarea cercetătorilor științifici pentru efectuarea lucrului curativ.

Ași avea probabil mult mai multe de rememorat despre ceea ce m-a apropiat și ce am realizat împreună cu Dl Mihail Popovici, dar țin mult să-i adresez în final o urare din tot sufletul.

Felicitări cordiale cu ocazia jubileului, Mihail Ilici, așa cum ne-am obișnuit toți să vă spunem. Mulți ani înainte și fie ca pe tot drumul vieții ce urmează să vă fie mereu alături succesul, cutezanța și puterea de a privi mereu tinerește viața și munca, căruia îi sunteți dăruit cu trup și suflet de când vă cunosc.

Semnez cu drag, respect și toată admirația!

UNUI CTITOR AL CARDIOLOGIEI CONTEMPORANE

Prof. dr. Mihail ȘTEFĂNEȚ

*Fii ai unui timp îmbătat de materie,
progresul ni se părea că-nseamnă
desăvârșirea, mașinile – cheia asemănării
cu Dumnezeu, luneta și microscopul –
organe ale cunoașterii. Dar sub învelișul
tot mai lustruit și sclipitor, sub toate
straiele în care ne înfășurăm ca niște
magicieni, am rămas în continuare
goi și primitivi precum oamenii
pădurilor și stepelor.*

E. Jünger

L-am întâlnit pe Mihail Popovici în anul 1959, când am devenit ambii studenți la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, după ce am parcurs un acerb concurs de admitere – 12 persoane pe un loc, unde mai pui că prioritate aveau cei cu stagiu de muncă sau care și-au satisfăcut serviciul militar. Se cerea de a susține patru probe: fizica, chimia, limba și literatura moldovenească (examen scris), limba străină. Având baza necesară de cunoștințe din școala medie, caracterul puternic și călit al băieților de la țară, dorința și marea sete de carte, Mihail a luat cu brio aceste examene și a ajuns să fie student. Împreună cu Mihail am nimerit într-un grup academic, în care aproape toți erau cu experiență de viață – aveau făcută armata, felcer, colhoz, numai noi bobocei, absolvenți ai școlii medii de la țară. La început ne era foarte greu – toate disciplinele se predau în limba rusă. Cei veniți după armată ne ajuțau nouă cu însușirea limbii ruse, iar noi pe ei cu însușirea chimiei, fizicii și a altor discipline.

Chiar din primul an de studii Mihail Popovici a dat dovadă de seriozitate și insista pentru însușirea profundă a tuturor disciplinelor, chiar și a celor care nu aveau nicio relație cu medicina (suportul ideologic sovietic). Pentru el niciun obiect nu era secundar. Cunoscând și conștientizând din frageda copilărie viața, de loc ușoară, a celor de la țară, și-a dezvoltat trăsături de caracter ca cele ce țin de voință și rezistență în lupta cu greutățile și obstacolele vieții, toate până la urmă izvorâte din calmul și înțelepciunea venită din strămoși.

Ne-am cunoscut mai bine în vara anului 1960, când în cadrul unui detașament studențesc am luat parte la edificarea Uzinei de Cement din Râbnița. Brigada noastră constituită din patru breji și-a adus aportul muncind cu abnegație la toate muncile de pe șantier și cine știe poate și prin osârdia noastră acest combinat rămâne unul din cele mai productive din fostul spațiu sovietic.

L-am remarcat și deosebit de alți colegi pentru disciplina impecabilă și atitudinea serioasă față de ceea ce ni se cerea să executăm, dar și pentru rara calitate bărbătească de înfrățire a vorbei cu fapta. Încă de atunci din anii studenției se comporta și se prezenta solid, atent, rafinat și profund în orice abordare. Acum, după decenii de carieră profesională și privind prin prisma experienței de viață, îmi dau seama că de fapt încă fiind student avea alura liderului și a omului cu viitor mare.

Am admirat o calitate aleasă a Dumnealui - cea de a ști cu exactitate ce-și dorește și de a găsi căile de atingere a scopului propus. Așa se face că a absolvit ilustru facultatea, după care a fost selectat pentru carieră didactică la Catedra de biochimie - la început aspirant, apoi asistent. În anul 1970 sub conducerea profesorului Mihlin va susține teza de doctor în medicină, i se va conferi titlul de conferențiar universitar și va ține la un nivel înalt didactico-științific cursuri și lecții practice. A trecut stagii în Universitățile din Moscova, Sankt-Petersburg, stagii la multiple cursuri internaționale de scurtă durată (Germania, România, Italia, Franța, Spania, SUA ș. a.). În anul 1986 la nivelul Centrului Științific Unional de Cardiologie din Moscova va prezenta spre susținere teza de doctor habilitat în științe medicale. Acest studiu pluridimensional asupra cardiomiopatiilor și complexeii lor etiopatogenii a fost înalt apreciat, autorul fiind consemnat ca stil și modalitate inedită de abordare a acestei probleme majore de patologie cardiacă. În anul 1990, prin decizia Comisiei Superioare de Atestare a URSS, Moscova, este desemnat cu titlul de profesor universitar în cardiologie, postură pe care o va onora cu aleasa sa vocație de gânditor și subtil educator al cadrelor cu aplecare în domeniul cercetării științifice.

Este un Om deosebit prin capacitățile sale de a studia, analiza, a sintetiza și a pătrunde în cele mai complicate și dificile probleme, uneori reușind să anticipeze cursul unor evenimente ce vor lua amploare după decenii. Astfel a intuit și a mers sigur pe pista deschisă de ideea nobilă a prevenției și anticipării afecțiunilor cardiovasculare, cărora omenirea le plătește un greu tribut în ultima jumătate de veac.

Sectorul clinico-experimental în cardiologie, fondat de Domnia sa în anul 1978 a crescut și s-a dezvoltat, devenind un Institut de Cardiologie de excepție al Ministerului Sănătății al RM pe care îl conduce și în prezent. În organizarea acestei instituții de cercetări științifice chiar de la început a pus accentul pe priorități – dezvoltarea bazei materiale, înzestrarea cu reactive și tehnica necesară, creșterea și educarea cadrelor tinere. Fiind un neobosit propagator a tot ce este nou, a formelor moderne de organizare a medicinei (tehnologii, concepte, metode), găsește permanent rezonanță în sufletele, inimile celor tineri. Toată speranța o pune în tineret, prin ei dumnealui vede viitorul cardiologiei contemporane. Criteriul principal al activității sale de conducător de instituție este responsabilitatea fiecăruia față de funcția încredințată, disciplina, profesionalismul și atitudinea creatoare în soluționarea problemelor trasate.

Ca om al științei de avangardă, dotat cu un spirit critic de clarvăzător și cu o intuiție care rezultă din erudiția medicală generală, adoptă idei, concepții care mai târziu devin – se transformă într-un vast program de activitate în domeniul cardiologiei. Prin activitatea sa a format și a antrenat o echipă întreagă de cercetători științifici cu grade și titluri științifice (15 doctori și 11 doctori habilitați în medicină) și a reușit să consolideze în jurul său un colectiv unit, apt de muncă, în stare să realizeze cu succes obiective de valoare magistrală.

Domnul Mihail Popovici este o personalitate puternică și de factură te-meinică, astfel că tot ce a realizat este zidit durabil și pentru toată viața. O mare realizare și un prilej de bucurie și satisfacție pentru profesorul M. Popovici sunt familia și copiii, pe care i-a instruit și înzestrat cu alese calități de medici profunzi, disciplinați și totalmente dedicați profesiei. Are realmente niște bijuterii de copii: un fecior ca un brad – Ionel și două fiice – Victoria și Lucica – ca niște cosânzene, șapte nepoți. Și-a zidit o casă frumoasă, a sădit nu numai un singur copac, a edificat o școală de cardiologi puternică și vestită în țară și peste hotare. A zidit și zidește o frumoasă dinastie de medici profesioniști și bine pregătiți.

Și peste tot, acolo unde Mihail Popovici a semănat – acolo numaidecât va răsări, va crește, va înflori și se va dobândi o frumoasă și bogată recoltă – ceea ce noi și vedem. Asemenea creatorului nostru suntem, devenim mari doar prin faptele realizate în timpul trecerii noastre pământesti. Un astfel de om este academicianul Mihail Popovici, care împlinește în acest an 70 de toamne popas când se poate bucura de un bilanț fericit al faptelor sale.

Formula succesului Dlui academician este foarte simplă – DPT (Doresc, Pot, Trebuie).”Ut destin vires, tamen est laudanda voluntas”.

Recunosc, dragă coleg și prieten de o viață, că ți-am admirat mereu reușita profesională, stilul unic de a-ți configura cariera și imaginea socială, iar cu prilejul celor 70 de toamne îți urez din tot sufletul multă sănătate, o completă satisfacție de la ceea ce ți-a reușit și fie ca mereu să ai în preajmă oameni ce cunosc și pot prețui ceea ce ai făcut. Multă fericire, multe realizări și cât mai multe succese frumoase și de acum încolo, alături de tradiționalul: La Mulți Ani! Să ne trăiești, Dle academician Mihail Popovici.

SOMITATE DE DIMENSIUNE ȘI VALENȚĂ EUROPEANĂ ÎN PREVENIREA MALADIILOR NONCONTAGIOASE

Dr. Nicolae DOLGHI,

*Ex-prim viceministru al Sănătății,
Vicedirectorul IMSP Stația Zonală AMU „Centru”*

Ne-am întâlnit cu academicianul Mihail Popovici pentru prima dată în anul 1960, eu fiind înmatriculat la Institutul de Stat de Medicină cu un an mai târziu decât Domnia Sa.

Pe parcursul anilor de studenție dumnealui a dat dovadă de un interes deosebit față de cercetările științifice, în paralel participa activ la viața studențească, demonstrând capacități de lider al tineretului.

Ulterior, activând în cadrul Ministerului Sănătății în perioada de creștere și dezvoltare a medicinei autohtone, inclusiv a Serviciilor Medicinei Specializate și Centrelor Republicane Științifico-Practice din nou ne-am întâlnit, când a apărut necesitatea creării și dezvoltării asistenței medicale cardiologice cu instituirea Institutului Științific de Cardiologie.

Examinând împreună cu Ministrul Sănătății de atunci dl. Chiril Draganiuc mai multe candidaturi la funcția de director al Institutului de Cardiologie, l-am selectat pe dl Mihail Popovici, care era deja un savant format și avea în palmares lucrări științifice ponderale cu referire la problematica metabolismului miocardului, dar și, cel mai important, care se releva prin capacități deosebite de manager în sănătate.

Din depărtarea anilor pot menționa că a fost o selectare reușită care este confirmată prin toată activitatea Domniei Sale și prin realizările de rezonanță ale Instituției pe care a condus-o și o conduce până în prezent.

Fiind discipolul renumitului savant cardiolog, academicianul E. Ceazov și numit în postură de director al Institutului de Cardiologie, a desfășurat o activitate intensă de pregătire a cadrelor științifice și medicilor cardiologi, de consolidare a suportului tehnic, logistic și economic al marelui proiect, izbutind a definitiva în cele din urmă un sistem modern de servicii cardiologice, cu toate atributele necesare.

Este indiscutabil meritul directorului Mihail Popovici în dezvoltarea bazei materiale a Institutului de Cardiologie prin înzestrarea Serviciului cardiologic republican cu aparataje medicale moderne, în implementarea și elaborarea unor metode contemporane de diagnostic și tratament și în articularea unei școli științifice solide în domeniul cercetărilor fundamentale al studiului clinic complex.

Încă un merit netăgăduit al savantului Mihail Popovici rezidă în implementarea cercetărilor științifice în domeniul epidemiologiei, tratamentului și în special al profilaxiei maladiilor cardiovasculare, tărâm pe care s-a impus ca somitate de dimensiune și valență europeană. Dovada acestei consemnări este poziția lui de expert al Biroului European al OMS în probleme de prevenire a bolilor cronice necontagioase.

Institutul de Cardiologie fondat și condus cu măiestrie de către profesorul, doctorul habilitat în medicină, academicianul Mihail Popovici a devenit un Centru de Cercetare Științifică și asistență medicală specializată contemporană, recunoscut nu numai în Republica Moldova, dar și în alte țări. În condițiile când afecțiunile cardiovasculare dețin primul loc în structura morbidității populației și prezintă un pericol major pentru viața pacienților, activitatea Institutului de Cardiologie, a savanților și a medicilor specialiști este de o însemnătate deosebită, cere eforturi considerabile pentru a reuși monitorizarea factorilor decisivi, a riscurilor apariției maladiilor cardiovasculare, pentru elaborarea și implementarea unor metode cât mai eficiente de diagnostic și tratament.

Toate aceste probleme sunt conștientizate de colectivul condus de către academicianul Mihail Popovici și realizate în activitatea cotidiană.

Fiind deputat în Primul Parlament al Republicii Moldova, M. Popovici a contribuit la elaborarea legislației statale, inclusiv a unor legi care au reasezat pe noi principii activitatea serviciilor de asistență medicală din țara noastră. Este membru al societăților științifice de cardiologie din mai multe țări și reprezintă permanent Republica Moldova la diferite foruri dedicate problemelor științei cardiologice și acordării asistenței medicale pacienților cu patologii cardiovasculare. Academicianul Mihail Popovici este un om deosebit, poate privi lucrurile în complex și le abordează magistral, fiind mereu interesat să susțină cu ardoare ideile contemporane și să contribuie la realizarea lor. Deși s-a apropiat de un răboj important al cursului vieții, academicianul, savantul, liderul spiritual al cardiologiei moldave, este în plină forță de creație și zidire și are posibilități enorme pentru a contribui la progresul științei și medicinei practice în domeniul cardiologiei.

SAVANT, EDUCATOR ȘI MANAGER DE RENUME

Prof. dr. Gheorghe BACIU

Savant medic cardiolog, biochimist și manager, cadru didactic, doctor habilitat în medicină (1987), profesor universitar (1990), membru corespondent (1993) și membru titular (1998) al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 29 octombrie 1942, în satul Podoima, raionul Camenca, unde a copilărit în anii postbelici, trecând mai multe greutăți ale timpului. La baștină absolvă școala medie, apoi și-a continuat studiile la Facultatea de Medicină

Generală la ISMC (1959–1965). Urmează doctorantura la Catedra de biochimie (1965–1968). În 1970 susține teza de doctor în științe medicale: «Состояние кислотно-щелочного равновесия и некоторых показателей минерального обмена при воздействии гексахлорбутадиена». În perioada 1968–1977 este cadru didactic, activând în calitate de asistent și conferențiar universitar la Catedra de biochimie.

Profesional, ca specialist educator al tineretului studios și cercetător științific, s-a format la una din cele mai prestigioase instituții de învățământ medical superior – Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. În anul 1977 este numit șef al Laboratorului de cercetări în domeniul cardiologiei și conducător al Sectorului de cardiologie clinico-experimentală (1977–1983), pe lângă ISMC, continuând prin cumul activitatea pedagogică. A fost fondatorul (1984) și primul director al Institutului de Cardiologie din Moldova pe care l-a condus timp de 30 de ani (2014). În condiții deloc ușoare, tânărul director, chiar de la bun început, a dat dovadă de calități manageriale bune, făcând față unor lucruri complicate.

În anii 1988–1997 se află în postul de director general al Institutului de Cercetări în Medicină Preventivă și Clinică, iar în 1997 din nou este transferat în calitate de director al Institutului de Cardiologie. În perioada anilor 1990–1994 a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova. Este fondatorul unei concepții noi de cercetări științifice angajate în studiul fundamental al afecți-

unilor cardiovasculare: etiopatogenia, diagnosticul și tratamentul miocarditelor etc. A publicat peste 600 de lucrări științifice, inclusiv 20 de monografii și ghiduri practice, a obținut 17 brevete de invenție, dintre care cinci au fost distinse cu medalii de aur, șase – cu medalii de argint, una de bronz și una cu Marele Premiu (Chișinău). A ctitorit peste 15 teze de doctor și 11 de doctor habilitat în științe medicale. A fost participant la numeroase concursuri Naționale, Europene și Mondiale în domeniul cardiologiei atât în ipostaze de raportor, cât și de moderator al sesiunilor de lucru¹.

Academicianul Mihail Popovici se caracterizează ca o persoană muncitoare, cu caracter echilibrat, binevoitor și familist de excepție. Toți cei trei copii au devenit buni specialiști în domeniul cardiologiei, susținând tezele de doctor habilitat în medicină, bucurându-și părinții prin atitudinea lor profesională față de pacienți, cât și prin recunoașterea lor în societate².

Mihail Popovici, în calitate de administrator dintotdeauna a avut respectul și admirația colegilor și subalternilor, bazat pe exemplul personal și atitudine binevoitoare. Dumnealui se consideră dator să facă bine, să ajute și să învețe oamenii să deosebească binele de acțiunile nedemne, ca fiecare colaborator să-și îndeplinească sarcinile conștient, să selecteze optim și echilibrat problemele de serviciu, cu atât mai mult în relațiile cu bolnavii.

Pe parcursul anilor de activitate prodigioasă, academicianul Mihail Popovici a reușit să fondeze o școală de savanți, realizând împreună cu discipolii săi o serie întreagă de cercetări clinico-experimentale orientate spre rezolvarea unor probleme prioritare pentru cardiologie; citopatogenia, diagnosticul și tratamentul cardiomiopatiilor dilatative și toxice, fiziopatologia insuficienței cardiace congestive, remodelării miocardului, a vaselor coronariene și periferice etc. Dintre cele mai valoroase realizări pot fi enumerate: lansarea Concepției integrative asupra cardiomiopatiilor, recunoscută în plan internațional, argumentate prin rezultatele investigațiilor clinice și fundamentale complexe, inclusiv prin oportunități celulare și moleculare ale creșterii stiffness-lui diastolic, ale dezvoltării deficitului energetic etc.

Sub conducerea domniei sale au fost individualizate oportunitățile corelative ale indicilor elasticității arterelor periferice cu predictorii principali ai

1 Idem, Personalități notorii ale neamului: 140 de destine/Consultant istoric: Ion Valer Xenofontov, Chișinău, S.n., 2018, p. 223-226.

2 Gh. Baci, Profesori universitari, absolvenți ai USMF „N.Testemițanu”, Chișinău, 2012, p. 135-136.

disfuncției sistolice și diastolice la pacienții cu suferință cardiacă congestivă, inclusiv pe fundalul modelării activității neuroendocrine¹.

Includerea Republicii Moldova în Programul de Intervenție Națională Integrată împotriva bolilor nontransmisibile este una din realizările savanților moldoveni sub conducerea lui Mihail Popovici, care au desfășurat cercetări și activități de ameliorare a sănătății persoanelor prin prevenirea și reducerea factorilor de risc al patologiilor cardiovasculare. Acest program a fost acceptat pentru elaborarea Strategiei Europene de combatere a maladiilor noncontagioase, pe lângă Biroul European al OMS. Conform acestei strategii, cercetările s-au proiectat asupra unei probleme importante a cardiologiei intervenționale și vizează estimarea conceptului „multi-marker” la pacienții expuși angioplastiei cu implantare de stent privind evoluția complicațiilor respective².

Activitatea rodnică a academicianului Mihail Popovici a fost apreciată în societate, el fiind distins cu titluri onorifice: Laureat al Premiului Național (1994), medalia „Meritul Civic” (1996), Cavaler al „Ordinului Republicii” (2002), Cavaler (2005), Ofițer (2006) și Comandor (2007) al ordinului „Merite de invention” al Regatului Belgia.

1 Idem, Personalități notorii ale neamului: 140 de destine/Consultant istoric: Ion Valer Xenofontov, Chișinău, S.n., 2018, p. 223-226.

2 Idem, Istoricul medicinei și al învățământului medical pe plaiul basarabean, Chișinău, 2016, p. 165-166.

O SINCERĂ URARE PENTRU ACADEMICIANUL MIHAIL POPOVICI

Dr. Andrei USATÎI,
Ministrul Sănătății din Republica Moldova (2011–2015)

Directorul Institutului de Cardiologie, Președintele Societății Cardiologilor din Republica Moldova, academician, profesor universitar, doctor habilitat în medicină, Mihail Popovici a atins culmile unei vârste frumoase, care îi dă dreptul să etaleze cu demnitate și mândrie niște succese de rezonanță, dar și posibilitatea de a-și trasa proiecte cutezătoare pe viitor, fiind în plină forță de creație.

Mihail Popovici este un cadru de excepție, format în sânul comunității academice de la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie, care grație talentului nativ de manager, dar și pregătirii profesionale solide, a proiectat și a pus temelia actualului Institut de Cardiologie din Republica Moldova. Ghidat judicios și cu neobosită grijă de acad. prof. Mihail Popovici, acest așezământ a devenit un mare centru de cercetare și asistență cardiologică specializată, dotat cu tehnologii de înaltă performanță diagnostică și curativă.

Serviciile acestui așezământ sunt concepute astfel încât munca de cercetare să se desfășoare în tandem cu activitatea clinică, de aceea majoritatea medicilor sunt și savanți antrenați în cercetări științifice de diferit plan. Unul din punctele forte ale acestui așezământ este orientarea spre studiul fundamental al proceselor metabolice, ce specifică miocardul afectat în diferite tipuri de cardiomiopatii și miocardite. Interesul științific nu se limitează însă la aceste investigații, acad. Dr. M. Popovici și echipele de cercetători din custodia sa au efectuat studii soldate cu rezultate remarcabile, în probleme ce țin de dislipidemii, în aritmologie, în cardiologia intervențională, îndeosebi în abordarea restenozei.

Rezultatele de rezonanță au fost reflectate în numeroase lucrări științifice, circa 500 la număr, inclusiv monografii, ghiduri practice, publicații în reviste și anala mondiale, rapoarte la reuniuni europene și globale, a reușit să

elaboreze o concepție realmente novatoare asupra reperelor etiopatogenice ale cardiomiopatiei dilatative, iar în funcție și în conformitate cu aceasta s-au proiectat și noi modalități de abordare diagnostică și curativă, programe mai eficace de tratament etiologic și prevenție a cardiomiopatiei dilatative.

În paralel cu prerogativele sale profesionale, prof.dr. Mihail Popovici s-a antrenat cu mare responsabilitate în diferite activități sociale. Astfel, fiind promotorul unității naționale, Dumnealui a fost ales membru al Primului Legislativ al Republicii Moldova și a muncit prolific la constituirea profilului ei statal.

Invitat la diferite foruri internaționale, profesorul Mihail Popovici a reprezentat știința cardiologică din țara noastră cu demnitate de academician, conștient până la devoțiune de misiunea ce-i revine, iar elaborările înaintate spre evaluarea experților de domeniu au fost apreciate cu înalte distincții de rang european și mondial.

La aniversarea unor ani de viață trăiți în ritmul unei maxime angajări sociale, întreaga comunitate medicală și academică pe care o reprezintă și Ministerul Sănătății ca for guvernamental, îi urează domnului academician M. Popovici multă sănătate, putere și vigoare nestinsă pentru decenii multe în continuare și realizarea tuturor proiectelor de prosperare a domeniului pe care l-a onorat cu distinsa sa prestație de savant, medic și manager ireproșabil al sănătății publice.

UNUI COLEG DE GENERAȚIE DE LA CHIȘINĂU

Prof. dr. Cezar MACARIE

Membru corespondent al Academiei de Științe Medicale din România

Ne-am cunoscut în toamna anului 1990, când colegii noștri din Republica Moldova au participat pentru prima oară la Congresul Cardiologilor Români. Profesorul Mihail Popovici era conducătorul delegației cardiologilor din Republica Moldova. Toți erau emoționați. Ne vedeam pentru prima oară după ani grei și dureroși de izolare. Doream să „știm tot” unii despre ceilalți. Unde am învățat, cum ne-am format, cu ce probleme de sănătate ne confruntăm fiecare acasă.

Pe mine și pe Mihail ne-a apropiat atunci poate și faptul că eram colegi de generație. Am păstrat constant legătura. Ulterior în calitate de președinți ai Societăților Naționale de Cardiologie din România și Republica Moldova, colaborarea noastră s-a instituționalizat. Activăm amândoi în cadrul Societății Europene de Cardiologie. Mihail venea constant la Congresele noastre. Am colaborat împreună cu colegii din Republica Moldova la conturarea unui program de prevenție a bolilor cardiovasculare în cadrul Societății Europene de Cardiologie. Aveam unele probleme comune de rezolvat. Am discutat, am schimbat idei, ne-am cunoscut mai bine. Am luat cunoștință de preocupările sale științifice în cadrul Institutului Național de Cercetare în Cardiologie din Republica Moldova. Am citit cercetările sale în domeniul

Cardiomiopatiilor și Insuficienței Cardiace, pe care le apreciez pentru spiritul modern de abordare. Am apreciat deasemeni strădania sa de a introduce noi metode de cercetare în domenii moderne de fiziopatologie moleculară și genetică în domeniul aterosclerozei și infarctului miocardic. Fondator de instituție, de școală și dascăl la Universitatea de Medicină din Chișinău, iată doar câteva dintre trăsăturile definitorii ale personalității Academicianului Profesor Dr. Mihail Popovici.

I-am cunoscut ulterior și familia, pe soția sa, distinsa Doamnă Dr. Popovici, pe fiica sa, cardiolog format acasă și în Italia. Eram de fiecare dată înduioșat când îl vedeam cum vorbește despre copii și mai ales despre nepoții săi. Da, pentru că Mihail este multiplu bunic!

Mi-a făcut mare plăcere să aflu că colegii de Institut, de Universitate și Academie îl omagiază pe Mihail pentru întreaga sa operă în slujba sănătății oamenilor. Un gest care cinstește nu numai pe cel omagiat, dar și pe cei care omagiază !

La mulți ani, Mihail!

Sănătate și putere pentru a continua ce ai început!

UN EXEMPLU DE URMAT PENTRU NOI TOȚI

Larisa MORCOV,

Șefa Dispensarului Cardiologic al IMSP Institutul de Cardiologie

Spiritul uman nu mai contenește să rățăcească prin labirintul existențial în căutarea echilibrului valorilor, inclusiv a sensului vieții.

Destinul domnului academician M. Popovici este profund marcat de fatalitatea sacrificiului. Dar ce destin poate fi mai reconfortant și mai oblăduitor pentru orgoliul nostru decât cel al profesorului care e mereu în căutarea celui mai bun sfat, a celei mai reușite sugestii.

Dumnealui este persoana, care s-a deschis larg brațele noii generații de medici, doctoranzi, aspiranți.

Trăsătura immanentă ce îl distinge pe domnul academician este noblețea spirituală rarisimă, înfinita-i bunăvoință pe care o manifestă față de discipoli – aceasta din urmă a devenit proverbială. Grijuliu, sensibil la problemele celor pe care îi conduce, în mrejele oricărui obstacol, acest distins Domn a oferit mereu soluții discipolilor săi, chiar și atunci când s-au simțit abandonați de noroc.

Domnul Mihail Popovici nu acceptă răceala refuzului, el preferă să vadă jumătatea plină a paharului, optimismul și convingerea în victoria binelui este o sursă de speranță și de inspirație pentru toți cei, care îl cunosc, îl înconjoară.

Medic savant până în măduva oaselor, inteligența și înțelepciunea de a privi lucrurile așa cum ne sunt date de la Dumnezeu!

Are o capacitate multiplicată, enormă de lucru, vertical – vertical prin elanul său de a apăra adevărul, fiind un exemplu de urmat pentru noi toți.

Dacă am putea asocia o persoană gestului, atunci gestul domnului profesor Mihail Popovici ar fi cel al semănătorului.

Dacă am putea asocia o persoană cuvântului magic, acesta ar fi noblețea.

Dragă domn profesor universitar, academician, distins coleg, **la Mulți Ani!** Să Vă ajute Dumnezeu în toate inițierile frumoase întru binele medicinei Republicii Moldova și a tinerei generații.

Vă rugăm să acceptați umila noastră reverență pentru lecția vieții pe care ne-ați dat-o, experiență ce ne-a marcat, ne-a educat și ne-a lansat.

Vă mulțumim și Vă spunem încă o dată Multă Sănătate și la Mulți Ani!

Cu multă afecțiune,

Din partea Colectivului Dispensarului Cardiologic, LM

PĂRINTELE SPIRITUAL AL CARDIOLOGIEI MOLDAVE

*Prof. cercetător, dr. hab. Alexandru CARAUȘ,
Vicedirector medical al Institutului de Cardiologie,
Membru titular al Colegiului American de Cardiologie*

De curând distinsul savant Mihail Popovici a rotunjit onorabila vârstă de 75 de ani. Puțini din cei care îl cunosc, dar îl cunoaște foarte multă lume, nu iar da mai mult de vreo 60. Bunul Dumnezeu a făcut ca acest om să se implice decisiv în soarta mea profesională, sub bagheta căruia am ajuns unde am ajuns. Inteligența, verticalitatea, cumsecădenia, promptitudinea, onestitatea, mărinimia, „trudogolismul”, spiritul de echipă sunt doar unele din calitățile acestui om, pentru care ar subscrie toți cei care vin cel puțin odată în contact cu Dumnealui.

Grație capacităților intelectuale deosebite, dar și muncii asidue, acest om a pus bazele cardiologiei moderne în Republica Moldova, ultima cunoscând o creștere calitativă și cantitativă impresionantă de la un simplu laborator de cardiologie experimentală în cadrul Institutului de Medicină (era pe la anul 1977-1978) la un sistem cardiologic bine încheșat și dirijat de un important centru științifico-didactic al țării precum este Institutul de Cardiologie, directorul căruia de la fondare și până în prezent este academicianul Mihail Popovici. Domnia sa este și un cercetător neobosit, lucrările sale fiind recunoscute la nivel mondial, citate în diverse reviste medicale de circulație internațională. Mulți dintre ucenicii săi duc faima cardiologiei moldave, activând cu mult succes în importante centre științifice în așa țări ca Germania, SUA, Franța, Italia, România, Rusia etc.

Îi sunt foarte recunoscător Domniei sale pentru faptul că m-a îndemnat să devin cardiolog și acum, după 26 de ani de activitate clinico-științifică, să declar cu mândrie cardiologia ca fiind a doua mea patrie.

Cu această onorabilă ocazie, personal și din numele întregului colectiv al Institutului de Cardiologie, mult stimat Domn academician Mihail Popovici, *Vă dorim sănătate de fier, bucurii de la copii, nepoți și strănepoți, realizări pe tărâm științific și clinic.*

MĂ CONSIDER UNUL DIN NOROCOȘII PROMOȚIEI 1984

Prof. dr. Sava COSTIN

*Membru de onoare a Academiei de Științe a Moldovei,
membru de onoare al Academiei de Științe Medicale din România,*

Am fost printre primii angajați ai Institutului de Cardiologie fondat în 1984 de către academicianul Mihail Popovici și mă consider unul din norocoșii promoției 1984 ai Institutului de Stat de Medicină din Chișinău prin faptul că dumnealui m-a ales și m-a convins să ader la echipa de tineri specialiști din acea perioadă.

Numit director al Institutului de Cardiologie, domnul academician Mihail Popovici a demonstrat o capacitate deosebită de conducere, organizare și gestionare a noului institut. Spectrul de activitate în postura de director al denumitei instituții nu s-a redus numai la crearea bazei materiale a serviciului de cardiologie, dar și la elaborarea unor strategii științifice în cunoașterea mecanismelor maladiilor cardiovasculare.

În acest context, vreau să menționez viziunile clare ale domnului Mihail Popovici referitor la una din problemele dificile ale cardiologiei fundamentale din anii 80, și anume cardiomiopatiile. În anul 1982, Organizația Mondială a Sănătății a lansat o clasificare a cardiomiopatiilor și a atribuit elucidării etiopatogeniei acestor maladii cardiace o prioritate majoră. Anume pe această pistă s-a direcționat activitatea științifică desfășurată de trei decenii încoace de către academicianul Mihail Popovici.

Rodul acestei consacrări se reflectă în sute de lucrări științifice publicate în reviste internaționale de prestigiu, în evoluția acelor mulți doctori în știință și doctori habilitați în știință, promovați de Domnia sa. Consemnez aparte organizarea de către academicianul Mihail Popovici a departamentului clinico-științific „cardiomiopatii și miocardite” care a fost o revelație la nivel internațional.

Pe itinerarul acestei ferme evoluții creatoare academicianul Mihail Popovici va elabora și valorifica noi metode de cercetare în domenii moderne de biologie moleculară și celulară pentru studierea aterosclerozei și infarctului miocardic și cel mai important – nu va conțeni să fie mereu în avangarda ideilor novatoare din domeniul în care excelează.

Mențiunile enumerate denotă doar un fapt – domnul academician Mihail Popovici este fondatorul și liderul incontestabil al cardiologiei practice și științifice moderne din țara noastră, iar de pe poziția sa de președinte al Societății de Cardiologie și împreună cu numeroșii lui discipoli contribuie la creșterea imaginii Republicii Moldova pe plan internațional.

Cu ocazia frumoasei aniversări, Vă felicit din suflet, urându-vă multă sănătate, putere, energie creatoare și noi realizări în practica și știința cardi-ovasculară.

UN LIDER ADEVĂRAT

Prof. dr. Viorel G. FLOREA,

*Director medical, Programul de Reabilitare Cardiacă și Prevenire Secundară,
Centrul de Ocrotire a Sănătății al Universității din Minneapolis, SUA*

Am onoarea să-l cunosc pe Dl Mihail Popovici de circa 20 de ani. Am lucrat cu Dlul din anul 1993, când am activat în funcția de asistent la Catedra de terapie pentru perfecționarea medicilor amplasată în incinta Institutului de Cardiologie. Chiar de la prima mea întrevvedere cu dumnealui mi-am făcut impresia că este Omul potrivit la locul potrivit, care într-un stil calm și echilibrat își îndeplinește funcția nobilă de titular și mentor ideologic al serviciului de cardiologie și care își asumă responsabilitatea pentru ameliorarea permanentă a calității asistenței cardiologice. Sunt plecat din țară ani buni, dar port mereu în suflet caldă atitudine a dlui M. Popovici când mi-a răspuns pozitiv și încurajator la cererea de a mă ajuta în calitate de consultant la efectuarea tezei mele de doctor habilitat în medicină în domeniul cardiologiei, pe care am susținut-o în 1997. Mi-a rămas pentru toată viața un bun sfetnic și îndrumător inimos, deschidere umană pentru care îi voi rămâne mereu foarte recunoscător.

Cred că meritul de frunte al dlui academician director Mihail Popovici este îndârjirea și capacitatea admirabilă de a menține funcționarea la parametri impecabili a serviciului de cardiologie a Moldovei, calitate apreciată nu doar de noi discipolii lui, de colegii din alte state, dar și de instituțiile supreme ale ocrotirii sănătății.

Indiferent de intemperiiile ce s-au abătut asupra țării noastre și de greutățile prin care a avut de trecut medicina republicii în ultimii circa 30 de ani, dnul Popovici a fost și rămâne un lider adevărat, profesor și academician, care se impune nu numai în domeniul medicinei și cardiologiei, dar și în domeniul vieții sociale a Moldovei.

UNUI DASCĂL DE CUGET...

Prof. univ. Sergiu SÎRBU,

*Directorul Departamentului Hematologie și
Imunologie de la Clinica Universitară din Iowa City, SUA*

La 29 octombrie 2017, la Chișinău și chiar pe multe alte meleaguri din lume s-a celebrat un eveniment cu conotații atât în lumea academică, medicală, cât și la nivel personal pentru un cerc destul de larg de persoane care l-au cunoscut pe dl academician profesor Mihail Popovici, ajuns la popasul a 75 de ani de la naștere.

La evenimentul omagierii nu voi putea fi prezent fizic, dar am ținut mult să dedic prin aceste crâmpie de gânduri un semn de prețuire celui care mi-a fost și mai continuă să-mi fie dascălul de cuget și de suflet.

Zic acum, la un mare interval de ani de când am plecat de acasă pe alte meleaguri, că am avut totuși marele noroc să întâlnesc un bărbat ce avea menirea să-mi devină nu doar primul patron, ci și primul sfetnic în inițierea carierei mele de cercetător. Am fost angajat de domnia sa imediat după absolvirea Facultății de igienă și sanitarie. Nu pot ști care au fost criteriile prin care am fost selectat, dar ceea ce a urmat a fost ceva de neuitat: activitatea în Laboratorul de analiză a aminoacizilor, au urmat apoi Laboratorul de cardiologie experimentală, seriile de experiment, care adesea necesitau a fi asistate diurn, discuțiile intense și analiza rezultatelor, coroborarea acestora cu informația de ultimă oră privind experimentele cercetătorilor din alte spații, apoi și anii de pregătire postuniversitară la Centrul Unional de Cardiologie de la Moscova, unde mi-am realizat și teza de doctor în medicină – toate acestea au constituit poate cea mai intens și plener trăită secvență de viață.

Nu cred că este doar un resentiment sau umbra fireștii nostalgii. Trăiam intens acei primi ani de constituire a sistemului de servicii în cardiologie nu doar eu. Toată echipa era mobilizată la maximum. A știut și a izbutit mereu domnul director să ne convingă de importanța menținerii unei cadențe și angajări totale.

Toate acestea nu l-au făcut doar cunoscut și apreciat, ci – mai cu seamă – respectat și admirat de cei care au fost privilegiați prin contactul direct și

personal cu Profesorul. Suntem mulți și cei care muncind alături de mentorul nostru spiritual ne-am dobândit consacrarea științifică.

Sava Costin, Victor Botnaru, Emil Negrescu, Valeriu Cobeț, Olga Maciua – sunt doar câțiva din inimoșii mei colegi și discipolii Dvs., dragă Professore. Calitatea și realizările unui îndrumător se reflectă în imaginea și devenirea discipolilor și cred că sub acest aspect vă puteți considera împlinit. Am admirat și apreciat mult grija și chiar afecțiunea manifestată uneori pentru noi. Cât face doar faptul că nici cu unul din discipoli nu ați încetat să comunicați, să le cereți sfatul și să-i îndemnați mereu la colaborare.

Ne-ați vizitat cu grija unui părinte ori de câte ori se ivea ocazia pe mai toți cei plecați, chiar și atunci când timpul rezervat vizitelor Dvs. în Germania, Anglia, Statele Unite, Italia era limitat, iar aici la Institutul de Cardiologie aveți mereu treburi multe și urgente. Atunci când ești departe de casă un asemenea gest înseamnă mult. Vă mulțumesc din inimă, Mihail Ilici, așa cum vă zicem noi toți, și să știți că aveți mai mult decât respectul meu.

Scrutând cei peste 20 de ani de când am plecat și analizând distant cele realizate de echipa de savanți și clinicieni de la instituția parte din care am fost și eu, consider că, indiferent de încercările timpului, ritmul de funcționare, perseverența căutărilor și înțelepciunea abordării în raport cu problemele accesate s-au menținut la nivelul exigențelor moderne și asta este în primul rând meritul managerului clarvăzător și al savantului profund ce sălășluiesc în firea domnului director academician M. Popovici.

Felicitări și recunoștința mea plecată pentru vatra caldă ce o mențineți decenii în șir aici, acasă, la Chișinău, la Institutul de Cardiologie, unde revin cu drag și deschis să pun umărul la proiectele pe care le inițiați sau care sunt pe drumul zămislirii.

Noi succese, bucurii și împliniri pentru un veac înainte, maestre, să aveți parte de sănătate și să vă lumineze mereu dragostea nestinsă a discipolilor și tuturor celor apropiati inimii Dvs.

Semnez cu drag și admirație sinceră!

NE LEAGĂ ATÂTEA AMINTIRI...
ȘI DOAR O SINGURĂ BAȘTINĂ – PODOIMA NISTREANĂ
(câteva răzlețe amintiri și o sinceră urare)

Vasile MAZEPA

*Minunea asta milenară
Ce până azi ne înfloară
La Nistru, of, la mărgioară...
(din poezia „Nistrene cremene”)*

Nu știu cum alții, dar eu când îmi amintesc de Baștină și oamenii ei, apoi pentru mine această lume e prima mea Geografie și prima mea Istorie. Iar simbolul suprem al curgerii în timp și în spațiu e, desigur, bătrânul Nistru. Anume din râvna trăirilor de la Baștină dau buzna mereu peste noi frumoasele și încântătoarele amintiri. Baștina e izvorul nesecat al amintirilor. Și sprijinul sufletesc de nădejde al nostru.

*Din Podoima - Podoimița
Ni se-nalță toată vița,
Pentru azi și pentru mâine
Sufletul aici rămâne,
C-aici omul e ca pomul,*

*Rânduie de Însăși Domnul –
Să trăiască, să-nflorească,
Lume nouă să rodească !
(din poezia-cântec
„Podoima-Podoimița”)*

...Pe timpul când s-a născut consăteanul și amicul meu de o viață Mihail Ilie Popovici – în octombrie 1942 – era război, un crunt război. Eu învățam în clasa a doua împreună cu unchiul lui Mihail (fratele mamei) – Dănilă Rusnac, cu care am avut un singur abecedar românesc. Eram buni prieteni cu Dănilă Rusnac. Am păscut și vacile împreună pe malurile nistrene.

Eu personal cu învățătura nu prea stăteam bine în acele vremuri grele.

Mai pe scurt, din cauza războiului și a fanfarei colhoznice, în 1949, când Mihail Popovici s-a dus în clasa întâi, eu, la vârsta de 16 ani, de abia m-am dus într-a șaptea. Școala medie din Camenca și universitatea erau mult înainte.

...Cu Mihail al lui badea Ilie Popovici, țin bine minte, am făcut cunoștință mult mai târziu pe la clubul colhoznic din sat. Într-un mod deosebit de elegant, Mișa (cum îi spuneam noi pe atunci) se apropia de mine și întreba tacticos: „Ce mai nou pe la Chișinău?”

Pe atunci, prin anii 1957-1958, am încercat să-i spun într-un rând, că iată vei termina școala și vei veni la Chișinău. Și chiar m-a mirat răspunsul: „Da ce eu-s de Chișinău?!”. Și iată în vara lui 1959, după examenele de admitere la Institutul de Medicină din Chișinău ne întâlnim și eu îi spun: „Pleacă binișor și liniștit acasă, iar eu voi avea grijă de rezultat și îți voi trimite o telegramă cu un unic cuvânt”. Cuvântul trimis la Podoima a fost cel de bun aldămaș: „ Ura !!!” .

În anii de studenție a lui Mihail poate că ne-am întâlnit mai puțin, dar totuși... Am făcut împreună și o călătorie la Odessa, am organizat o întâlnire memorabilă la Chișinău cu deviza studențească: „Bunii noștri consăteni, podoimeni-podoimițeni”.

Tot în perioada asta studenții podoimeni Mișa Popovici și Vanea Moghileovschi, în plină iarnă (31 decembrie 1962), s-au văzut nevoiți să facă o călătorie la o nuntă de la apa Prutului (satul Cioara, raionul Hâncești), unde eu eram mirele și-mi încoronam destinul cu Claudia Beico.

Și tot aici trebuie să regret mult că n-am reușit să asist la nunta lui Mihail (scuzare mare), vreau să spun totuși câteva cuvinte cum am făcut cunoștință cu Parascovia Ivanovna, viitoarea soție a lui Mihail. Dar mai întâi închipuirea mea din versuri:

*„Unde Nistrul trece înspre mare
Și livezi ori sate îl petrec,
Unde fete cu priviri de zare
Sus pe dealuri ori pe șes se-ntrec.*

*Iată unde-a mea copilărie
Am lăsat-o s-o găsesc cândva...
M-am întors, mă uit eu, ce să fie:
„ Tu ești, - o întreb, - copilărie ?!”
„ Nu, - răspunde, - sânt iubirea ta !”
(din poezia „Unde Nistrul”)*

*„Când așterne seara,
Răsuflând răcoare,
Peste valea mândră
Neagra sa năframă,
E plăcut la Nistru
Să-ntârzii oleacă
Să-l ascuți cum pașnic
Apele-și adoarme.*

*Frumusețe rară,
Liniște solemnă,
Cum se poate oare
Inima să-ți tacă,
Când din ceea parte
Lunecă o luntre,
Dragostea ta vine,
E aproape, iaca...”*

(din poezia „Seara la Nistru”)

Astăzi chiar îmi vine greu să înțeleg ce a fost mai întâi: versurile sau întâlnirea. Aici, cum se vede, e magia apei nistrene și a malurilor de râuri atât pentru Mihail, cât și pentru mine...

Într-o zi, Mihail îmi spune: „Mergem la Nistru cu mașina tatălui meu”. Zis și făcut. Plecăm la Camenca, lăsăm mașina pe mal și ne afundăm în valurile nistrene. Pe malul drept ne aștepta studenta Cica. Povestea era că pe malul drept, mărul era aproape până la genunchi. Cu alte cuvinte, însăși natura, în felul ei, sublinia importanța momentului...

Vreau să subliniez cu tot dinadinsul că poezia „Seara la Nistru” a fost scrisă și chiar publicată în revista republicană „Octombrie” și, mai apoi, în cartea „Glasuri tinere” încă în anul 1957, când Parascovia și Mihail mai erau elevi și învățau la școală, unul la Sănătăuca, pe malul drept și altul la Podoima – pe malul stâng.

...Îmi amintesc și astăzi cu o deosebită plăcere și alte momente de prin anii '50-'60 ai secolului trecut. Pe atunci erau în slăvi vierii din Podoima: brigadierul Ilie Popovici și șefa de zvenou Eugenia Rusnac, care au izbutit să crească o nemaiauzită roadă: 80-95 chintale la hectar. Evenimentul acesta a făcut ca expoziția raională a agricultorilor să fie organizată nu la Camenca, ci la Podoima, pe șesul de pe malul Nistrului. Am zburat de urgență la Camenca, urmând să scriu un material pentru gazeta „Moldova Socialistă”, care a fost postat chiar pe prima pagină a ziarului.

O mare bucurie venea la 1 martie 1959 în familia Popovici, pentru că anume în această zi podoimenii și podoimițenii l-au ales pe Ilie Iacob Popovici deputat în Sovietul Suprem al Moldovei.

M-aș simți neîmplinit dacă nu aș face loc în aceste câteva rânduri și pentru încă alte foarte frumoase întâmplări.

Odată, în toiu verii, când în învălmășeala de la Televiziune (unde am lucrat 38 de ani) rezolvam diverse probleme, aflu, din curată întâmplare, când a doua zi trebuia să plec la mare la Sergheevka și că la baza de odihnă a Institutului de Medicină, șef nu e altcineva decât Mihail Popovici. Am ajuns acolo fiind de-a dreptul copleșit de marele noroc de a mă întâlni cu consătenii mei din Podoima: Mihail Popovici, regretatul Andrei Draganiuc, Vanea Moghileovschi și subsemnatul. S-au depănat atâtea frumoase amintiri despre sat, despre viață, care s-au spulberat în largul mării și pe undeva, poate, au rămas ascunse...

... Sau iată o altă prea-fericită întâlnire. Prin anul 2002, când nepoțica Victorița învața la Liceul „Mircea Eliade” din Chișinău, în clasa a doua, o întâlnesc din întâmplare, în ograda școlii pe lelea Chilia, mama lui Mihail. Mai pe scurt, clarificăm că nepoțelele noastre învață în aceeași clasă. Astfel au devenit bune prietene două fete de origine podoimeană.

Încă peste un timp, proaspetele absolvente ale Liceului „Mircea Eliade” visează să-și continue studiile: Mihaela la medicină, ca și bunelul, iar Victoria, nepoțica mea, alege economia.

...Noi, moldovenii, unicii latini din fosta Uniune Sovietică de până la 1991, trăim într-o zonă pitorească, mângâiați de răcoarea codrilor și adierea apelor. Pe mine unul mă frământă mereu frumusețea malurilor de râuri. Mihail Popovici a îndrăznit să unească simbolic două maluri nistrene. Eu, prin căsătorie, am încercat să apropii malul prutean de malul nistrean. În prezent, Mihaela și Victoria urmează să apropie sufletește alte maluri, să unească plaiuri și inimi mai îndepărtate...

Și iată am ajuns la malul jubiliar al consăteanului meu.

Draga Mihail, cu ocazia jubileului, din adâncul inimii îți urez multă, multă și iar multă sănătate, multe succese și mult noroc !

O dedicație la aniversarea

Dragului meu pământean Mihail Popovici, care împreună cu iubiții săi podoimeni va săvârși a 75-a rotație în jurul inimii acestei lumi – Soarele. Știi ce-i viața sub soare,

*Știi ce-i viața sub lună,
Om cu inimă mare,
Om cu inimă bună.*

*Ai o baștină-n zare
Lângă apa cea lină -
O Podoimă ce doare
Și mereu te alină.*

*Multe maluri senine
De-astă lume te leagă...
Dar copilul din tine
Tot spre Nistru aleargă !*

*Ți-a dat școala lumină
Și părinții poruncă.
Ți-ai ales medicina
Prin vâltori să te ducă.*

*Tu ții inima-n palmă
Și-o înveți cum să bată
Precum face o mamă
Peste prunc aplecată...*

*Știi ce-i chinul sub soare,
Bucuria sub lună,
Om cu dragoste mare
Pentr-o soarta mai bună.*

*...Anii - trepte în viață –
Să nu-i numeri, o , Doamne...
Tot mai mândru te-nalță
Înspre suta de toamne !*

O VIAȚĂ DEDICATĂ INIMII

*Dr. hab., conf. univ. **Constantin MANOLACHE**
Directorul Bibliotecii Științifice (Institut)
a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării*

Ilustrul cardiolog, savant, conducător, academicianul Mihail Popovici a împlinit o frumoasă vârstă a adevăratei maturități. Referitor la domnul academician s-ar părea că s-a spus practic tot ce se poate spune despre un specialist de talia Dumnealui, bine cunoscut în țară și peste hotarele ei. Totuși, am îndrăznit să pun mâna pe stilou, cu inocentul risc de a nu găsi acele cuvinte care ar putea să încapă toate calitățile și capacitățile neobișnuite ale academicianului Mihail Popovici.

Pentru mine, numele acestui Om se asociază în primul rând cu inteligența, simplitatea, cumsecădenia, bunătatea, dăruirea de sine. Interlocutor mai plăcut, mai agreabil, cu o aură pozitivă care te cuprinde de la primele clipe de contact, cu o privire care te cucerește prin lumina fermecătoare ce se revarsă din ochii plini de voie bună este greu să găsești în timpurile noastre zbuciumate. Mă simt privilegiat de soartă să cunosc o asemenea personalitate marcantă cum este domnul academician Mihail Popovici. Îmbrățișând profesia de medic, Dumnealui s-a regăsit în vocația pentru inimă. Pe parcursul ascensiunii sale profesionale academicianul Mihail Popovici s-a consacrat întru totul inimii, prin muncă și talent atingând acele piscuri care l-au situat printre stelele de primă mărime pe bolta cardiologiei moderne. Școala științifică pe care a creat-o are la bază principiul de care se conduce permanent: cardiologul tratează inima pacientului cu căldura propriei inimi. În încheiere, o precizare necesară: academicianul Mihail Popovici și-a dedicat viața inimii, iar inima din piept a dăruit-o oamenilor. Este un sacrificiu cât se poate de nobil, de dragul căruia face să trăiești. La mulți ani, domnule doctor de inimă Mihail Popovici!

OMUL INIMII

Liviu BELÂI, *publicist*

Sunt ani de atunci, cinci la număr, de când am inserat în publicația „Viața și sănătatea” („Pro farmacia”) un material despre un concetățean, mult prea notoriu, de-al nostru. Era vorba de Mihail Popovici. În primul rând, omul, medicul și academicianul și, nu în ultimul rând, cetățeanul – de fapt, toate substantivele „adjectivate”, în cazul lui, merită a fi scrise cu majusculă. În cele ce urmează, ce pot fi înșiruite în câteva fraze zgârcite de ziar, ar fi, neapărat, evocarea a două întâmplări mai mult decât banale și obișnuite

din viața lui (bineînțeles, nu și a noastră), care au avut loc, acum cinci ani: cu... cineva, și, ceva mai recent, chiar cu semnatarul acestor rânduri. În care Omul și Domnul Mihail Popovici, deopotrivă, Medicul – ca să vezi, al Inimii! – Academicianul și Cetățeanul, cel care a rotunjit recent, în miezul acestei toamne, respectabila vârstă de 75 de ani, apare, mi se pare, în plinătatea tuturor calităților profesionale, dar și a virtuților sale umane și cetățenești. Să dăm citire unui scurt instantaneu, care deveni deja material de arhivă, dat publicității în gazeta cu pricina exact cu cinci toamne („brumărei”) în urmă. „... Deunăzi, pragul redacției noastre îl păși o prea delicată și cuvioasă doamnă – o conațională de-a noastră din... și mai „așezată” în calea tuturor răutăților parte a Moldovei, Transnistria. Și anume, din localitatea Podoima de prin părțile Râbnîței – satul de baștină al distinsului academician Mihail Popovici. A venit, absolut întâmplător nimerindu-i în mână publicația noastră (or, pe meleagurile moldave din raioanele „ocrotite” de pacificatorii ruși, scrisul românesc e tabu) și, cu sufletul la gură de emoție, m-a rugat să încropesc, barem două cuvinte, pentru scumpul și dragul ei consătean, Mihail Popovici, care, iată, a împlinit zilele acestea 70 de ani. „Mi-a fost vecin... Eu îs cu vreo opt ani mai mică decât dânsul, îmi mărturisii Ana Lungu, că așa îi zice femeii, dar îl țin bine minte din copilărie. Că era un băiat chipeș și învăța la școală numai de nota „cinci”, cu toate că avea în seama sa vacuța de păscut

și alte treburî gospodărești, pe potriva unui flăcău de la țară...”. Nevasta mi-a mai vorbit că, deși o fi foarte ocupat, ea nu ține minte an ca Domnul Popovici să nu fi venit la Podoima, - de Blajini, mai ales – la mormântul părinților. Totodată, să-și vadă rudele, consătenii, pe care îi ține și îi va ține drept inimă, zice, câte zile va avea de trăit. Căci, se destăinuî Domnia Sa într-o carte, scrisă de regretatul Ion Stici despre un alt celebru podoimițean, faimosul ministru al Sănătății de pe vremuri, Chiril Draganiuc.: „Aici, în satul natal, toți te cunosc de mic copil nu numai pe tine, dar și tot neamul tău. Este locul unde nu poți să-ți dai prea mare importanță sau să te crezi mai mare decât ești. Aici ești apreciat doar la justa valoare”. De fapt, după ferma noastră convingere, e o autoapreciere pe potriva unei adevărate somități. Precum și este distinsul academician Mihail Popovici, căruia îi dorim, alături de Ana Lungu (nu sunt sigur dacă în aceste succinte rânduri i-am îndeplinit măcar parțial rugăminta) ani mulți, viguroși și plini de succese spre binele familiei sale, dar și întregii – și întregitei – Moldove”. („Viața și sănătatea”, nr.10, octombrie 2012). Mai pe scurt, peste o habă de timp, după ce am mai luat, la sfatul ucenicului domnului academician - Nicolae Ciobanu – și niște pastile „inimice” ... m-am ales cu un stent în aortă, care, probabil, îmi va permite, într-o zi anume... să mor de altceva, nu de inimă. Între altele fie spus și, descifrând ce va să însemne, cu referire la academician, îmbinarea de cuvinte „ai săi” , ucenicul, profesorul universitar Nicolae Ciobanu e ginerele Domniei Sale; de altfel, medic curant, mai apoi, mi-a fost fiica mentorului, Lucia, și dumneaei doctor habilitat în medicină; o altă fiică, Victoria, e la fel cardiolog, doctor habilitat și profesor universitar; i-ar stentul mi l-a fixat pe pereții aortei – cine credeți? – feciorul academicianului... profesorul universitar Ion Popovici, un alt doctor de inimă, zisa cântecului, cu mâini de aur. De fapt, dacă stai să te gândești, Familia Popovici (inclusiv soția Domniei Sale, conferențiarul Parascovia Popovici), precum și ceilalți membri ai „clanului” respectiv de medici, o fi, probabil, unicul în Europa, dacă nu în întreaga lume, alcătuit din, nici mai mult, nici mai puțin, cinci doctori habilitați în medicină, profesori universitari (!). Și toți cardiologi de renume nu numai la ei acasă. Nemaivorbind de capul acestei Familii, academicianul Mihail Popovici, cel mai apropiat învățăcel al ilustrului academician rus Evgheni Ciazov, renumit azi pe întregul mapamond. Ca, de altfel, și urmașul său moldovean. Doar o singură enumerare a meritelor și trudei sale științifice – una din pietrele de temelie ale templului ce se cheamă Cardiologia mondială contemporană – vorbește despre multe. E vorba aici de cele cu mult peste 500 de lucrări

științifice, inclusiv peste 20 de monografii, compendii și ghiduri (traduse în mai multe limbi de circulație internațională), zeci de invenții, majoritatea lor din distinse cu medalii de aur, argint și bronz la cele mai prestigioase foruri de inventică de peste hotare.

Culmea la toate însă vine a o constitui Școala lui Mihail Popovici de cardiologi moldoveni, care întrunește astăzi, la o simplă enumerare, peste 30 de doctori în cardiologie, jumătate dintre ei fiind doctori habilitați în medicină. Cu nume și renume, repet, în știința și practica mondială, ce ține de inima și, implicit, viața omului. În unul din numerele trecute ale „Literaturii și artei”, dr. hab. Constantin Manolache, după propria mărturisire, care se consideră un privilegiat de soartă că îl cunoaște și-i este prieten omagiatului, a scris despre el următorul lucru, se pare, esențial în această ordine de idei: „Școala științifică pe care a creat-o Domnia Sa are la bază principiul de care se conduce permanent: cardiologul tratează inima pacientului cu căldura propriei inimi... Or, academicianul Mihail Popovici și-a dedicat viața inimii, iar inima din piept a dăruit-o oamenilor. Este un sacrificiu cât se poate de nobil, de dragul căruia face să trăiești!” (Vezi: Literatura și arta, nr. octombrie 2017, p. 1)

Mai poți adăuga ceva la cele spuse?!

Partea IV

FACSIMILE MEMORABILE

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

Chișinău, 29 octombrie 2002

Stimate Domnule Mihail POPOVICI,

Cu deosebită plăcere Vă adresez cele mai sincere și cordiale felicitări cu prilejul împlinirii frumoasei vârste de 60 de ani – vîrstă a marilor împliniri al cărei prag îl treceți ca personalitate pe drept cuvînt notorie.

Vasta activitate științifică, didactică și administrativă, pe care o desfășurați pe parcursul a 35 de ani, V-a adus stima celor care au muncit și muncesc alături de Dumneavoastră, precum și considerația lumii medicale de la noi și de peste hotare, care Vă cunoaște și Vă apreciază înalt ca fondator al unei școli științifice în probleme de cardiologie, ca animator și promotor al implementării conceptului de prevenire primară și secundară a bolilor cardiovasculare și a celor cronice necontagioase.

Dar cea mai înaltă prețuire a muncii Dumneavoastră, care necesită o inepuizabilă generozitate, o mare dragoste de oameni și un înalt simț al datoriei, o constituie recunoștința miilor de oameni care și-au recăpătat sănătatea, puterea de muncă și dragostea de viață în instituțiile medicale cardiologice – Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Cardiologiei, Clinica Cardiologică și altele – pentru edificarea cărora ați depus eforturi deosebite.

Opinia publică cunoaște și apreciază, de asemenea, prodigioasa Dumneavoastră activitate didactică pe care o desfășurați, contribuind, astfel, la pregătirea specialiștilor de înaltă calificare în domeniu și, prin ei, la dezvoltarea științei medicale moldovenești.

În această zi jubiliară, Vă urez, Stimate Mihail Popovici, multă sănătate și fericire, inspirație și noi realizări în munca Dumneavoastră atît de necesară oamenilor.

La mulți ani!

Vladimir VORONIN

Глубокоуважаемый Михаил Ильич!

Администрация и коллектив Томского научного центра СО РАМН сердечно поздравляют Вас с 60-летним юбилеем.

Ваша многолетняя и многогранная деятельность в области здравоохранения и организации медицинской науки заслуживает признания и уважения.

Достойный ученик ученого с мировым именем Е.И. Чазова, неутомимый исследователь, блестящий педагог, талантливый администратор и общественный деятель, Вы по достоинству входите в яркую плеяду ученых-медиков, которыми гордится вся Республика Молдова.

Свой 60-летний юбилей Вы встречаете полным творческих замыслов и стремлений к дальнейшим научным поискам.

Основатель и директор Молдавского НИИ кардиологии, в котором ежегодно получают лечебно-диагностическую помощь десятки тысяч пациентов и который благодаря своим научным и практическим разработкам получил широкое международное признание, Вы по праву вошли в историю медицины Молдовы.

Ваши блестящие идеи существенным образом обогатили медицинскую науку и практическое здравоохранение и получили свое творческое продолжение в трудах многочисленных учеников. Чрезвычайно актуальными и перспективными являются проводимые Вами и Вашими последователями исследования по проблемам кардиомиопатий, в частности концепция этиопатогенеза и патогенетического лечения дилатационной кардиомиопатии.

Томские ученые-медики от души желают Вам доброго здоровья, большого личного счастья, активного творческого долголетия.

*Председатель Президиума
Томского научного центра
СО РАМН, Директор НИИ*

кардиологии, академик РАМН

Р.С. Карпов

Академик Российской Академии наук
Академик Российской Академии медицинских наук

ЧАЗОВ ЕВГЕНИЙ ИВАНОВИЧ

121552, Москва
3-я Черепковская ул., 15-а

тел. (095) 415-00-25
факс (095) 414-61-13
(095) 415-29-62

«29» ОКТЯБРЯ 2002г.

Члену-корреспонденту
Академии наук Молдовы
профессору М.И.ПОПОВИЧУ

Дорогой Михаил Ильич!

Мне доставляет большое удовлетворение поздравить Вас от имени большого коллектива кардиологического центра, где Вас ценят и уважают, и от себя лично со знаменательным юбилеем и пожелать дальнейших творческих успехов, счастья и здоровья. Наш ученик, Вы прошли большой и непростой путь ученого и врача, внося большой вклад в развитие кардиологии.

Аристотель, встретившись с учениками, задал вопрос: «В чем смысл жизни?». И сам ответил: «Служить другим и делать добро». Ваша жизнь – лучшее подтверждение этого понимания ее смысла. Вы служили и служите своему народу, отдавая ему свои знания, свой талант, свой опыт. Сохраните и в будущем эти принципы ученого и врача.

С верой в Ваше прекрасное будущее

DOMNULUI DIRECTOR-ACADEMICIAN

MIHAIL POPOVICI

DRAGĂ DOCTORE

DRAGĂ ACADEMICIANE

DRAGĂ PROFESORE

DRAGĂ SALVATORE

DRAGĂ PRIETENE

DRAGĂ PĂMÎNTENE

ȘI MULTE-MULTE ...

ÎN ACEASTĂ FRUMOASĂ ȘI SOLEMNĂ ZI VĂ DORESC SĂ RĂMÎNEȚI MEREU
TÎNĂR ȘI PUTERNIC, PLIN DE IDEI NOI ȘI REALIZĂRI ZGUDUITOARE, SĂ CUCERIȚI
CULMILE NECUCERITE, SĂ INPLANTAȚI CĂLDURA ȘI RITMUL INIMII DUMITALE
ÎN NUCLEUL GLOBULUI PĂMÎNTESC CA ÎMPREUNĂ CU EL SĂ PULSEZE TOT
UNIVERSUL ÎN ACEST RITM CADENȚAT .RITM, PORNIT DE AICI, DIN ALBIA
NISTRULUI ȘI PODGORIILE CARPAȚILOR, DIN FRUMOASA NOASTRĂ
COPILĂRIE, DIN CĂSUȚILE CU STREȘINI DE STUF, DE LA BĂIEȚI CU CĂCIULIȚE DE
MIEL ȘI OPINCUȚE CA NIȘTE PÎRJOALE OPĂRITE PE PICIOARE. DE LA NOI,
DIN MOLDOVA.

DRAGĂ MIHAIL POPOVICI, EU , CA ȘI MIILE DE SIMPLI MURITORI SUNT
DATOR MĂESTRIEI ȘI PRICEPERII DUMITALE PENTRU CĂ SUNT SĂNĂTOS ȘI POT
LUCRA DIN MOMENTUL CRITIC PE CARE L-AȚI TRECUT LINIȘTIT , SIGUR ȘI
VIRTUOS.

VĂ MULȚUMESC DIN TOT SUFLETUL PENTRU TOATE ȘI VĂ DORESC UN
CRESCENDO INCONTINUU PENTRU SATIAFAȚIA PERSONALĂ ȘI GLORIA
NEAMULUI.

EUGEN DOGA

MOSCOVA 29.10.02.

Mult stimate domnule Mihail POPOVICI,

Guvernul Republicii Moldova Vă aduce un cordial omagiu cu prilejul jubileului de 60 ani, dorindu-vă mulți ani cu sănătate, energie creatoare și succese în munca Dumneavoastră nobilă.

Rodnica activitate de medic, savant și organizator al ocrotirii sănătății, pe care ați desfășurat-o pînă la această frumoasă vîrstă, este bine cunoscută de comunitatea medicală din țară și de peste hotare. Profesionalismul, talentul și spiritul Dumneavoastră inventiv v-au plasat în avangarda savanților și managerilor din domeniul sănătății.

Actualmente, aflindu-vă în fruntea Institutului de Cardiologie din Republica Moldova, al cărui fondator sînteți, pe bună dreptate, v-ați asumat o deosebită responsabilitate pentru dezvoltarea acestui serviciu și pentru acordarea serviciilor medicale de performanță. Este un frumos jubileu pentru a ne exprima recunoștința și stima pentru competența și perseverența de care dați dovadă în atingerea obiectivelor propuse.

Astăzi, la acest important bilanț aniversar, Guvernul Republicii Moldova Vă adresează, împreună cu sincerele mulțumiri pentru aportul considerabil în dezvoltarea domeniului în care activați, urări de viață lungă, fericire și împliniri, puse în serviciul științei, medicinei și Patriei.

Cu respect,

VASILE TARLEV,
Prim-ministru
al Republicii Moldova

mun. Chișinău
29 octombrie 2002

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA

Stimate Domnule POPOVICI,

Îmi face o deosebită plăcere să Vă adresez cele mai sincere felicitări cu prilejul aniversării zilei Dumneavoastră de naștere.

Cu această ocazie, primiți dovada înaltei mele aprecieri privind contribuția Dumneavoastră substanțială la dezvoltarea sistemului de ocrotire a sănătății din Republica Moldova.

Considerând profesionalismul și perseverența ca fiind două caracteristici definitorii pentru activitatea Domniei voastre desfășurată până în prezent, primiți dovada respectului profund pentru profesionalismul și abnegația de care dați dovadă în realizarea sarcinilor puse în fața Dumneavoastră.

Vă transmit gânduri senine, multă sănătate, realizări frumoase în activitatea profesională, fericire și multe bucurii alături de oamenii dragi sufletului.

Cu deosebită considerație,

Marian LUPU

Mesaj de Felicitare cu prilejul zilei de naștere,
Dlui Mihail POPOVICI, Director al Institutului de Cardiologie, Membru titular AȘM
Chișinău, 29 octombrie 2012

*Дорогой и глубокоуважаемый
Михаил Ильич!*

В дни замечательного юбилея кардиологии Республики Беларусь шлют Вам самые сердечные поздравления и наилучшие пожелания. Более трех десятилетий Вашего неутомимого труда дали блестящие результаты: созданы Институт кардиологии и Научно-исследовательский институт профилактической и клинической медицины, создана кардиологическая служба республики, налажены эффективные международные контакты, получено признание виднейших ученых кардиологов СНГ во главе с Вашим учителем — академиком Е.Н. Чазовым. Это подтверждается и фактом избрания Вас членом-корреспондентом Академии наук Молдовы.

Ваша эрудиция в области кардиологии проявилась в многочисленных (свыше 370) публикациях, монографиях и докладах на международных форумах.

Творческий подход к проблеме кардиологии проявился в подготовке 6 докторов и 8 кандидатов наук, в 11 изобретениях.

Выполнение Вами многочисленных общественных обязанностей было высоко оценено в Республике Молдова и за ее пределами, что отмечено Государственной премией и правительственными наградами.

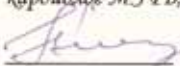
В сложнейший аспект кардиологии, связанный с изучением патологии и диагностики кардиомиопатии, Вы внесли свой весомый вклад.

Все это свидетельствует о том, что Вы находитесь в расцвете своего творческого, исследовательского и организаторского таланта и что Вам по плечу новые достижения и победы.

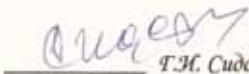
От имени кардиологов Беларуси, от многочисленных сотрудников Республиканского научно-практического центра «Кардиология» шлем Вам горячие поздравления пожелания крепкого здоровья и новых творческих успехов!

Ваши

Директор Республиканского
научно-практического центра
«Кардиология», главный
кардиолог МЗ РБ, профессор

 Н.А. Манақ

Президент научного общества
кардиологов Беларуси,
академик

 Г.М. Сидоренко

Уважаемый Михаил Ильич!

Коллектив Института кардиологии им. Н.Д. Стражеско АМН Украины, Украинское научное общество кардиологов и я лично от всей души поздравляем Вас с юбилеем.

Пройдя нелегкий путь от аспиранта до член-корреспондента АН Молдовы, директора Института кардиологии, свой юбилей Вы встречаете в расцвете творческих сил, полны энергии и вдохновения. Мы знаем Вас как известного ученого медика, блестящего педагога, талантливого администратора и общественного деятеля, основателя Молдавского Научно-исследовательского института кардиологии.

Заслуживает уважения Ваша активность по подготовке кадров - докторов и кандидатов медицинских наук.

В этот знаменательный в вашей жизни день, примите наши сердечные пожелания счастья, крепкого здоровья, творческих сил и новых творческих свершений на благо Вашего народа.

**С уважением
Директор Института
Кардиологии им Н.Д. Стражеско
АМН Украины
профессор**

В.Н. Коваленко

**TURKISH
SOCIETY
OF CARDIOLOGY**

Darülaceze Cad. Fulye Sok. Ekişliolu İş Mrk. 9/1
Okmeydanı 80270, İstanbul, Turkey
Tel.: 90 (212) 221 1730-221 1738 Fax: 90 (212) 221 1754
Web site: www.tkd.org.tr

9 October 2002

Hon. President
Dr. R. ÖZCAN

Past-President
Dr. A. ONAT

President
Dr. A. ÖTO

Vice-President
Dr. A. ERGİN
Dr. S. AKSÖYK

Secretary General
Dr. G. ERGENE

Secretaries
Dr. L. TOKGÖZOĞLU
Dr. K. ADALET

Treasurers
Dr. T. TEZEL
Dr. V. AYTEKİN

Members
Dr. H. KÜLTÜRBAŞ
Dr. Y. BAŞARAN
Dr. M. ŞAHİN

Prof. Dr. Mikhail Popovici
Director, Institute of Cardiology
President, Moldovan Society of Cardiologists
39/1 Testemiteanu str., Chisinau 2025, Moldova
Fax 003732.739 586

Dear Professor Popovici,

Having learned that you will celebrate your 60th birthday this month, I extend my best wishes for the continuation of your success as a teacher, scientist and administrator. I feel fortunate to have known you in the past 10 years and enjoyed your friendship. It is worth adding that you have been an important element in linking the Moldovan and Turkish cardiologists. Please, extend my congratulations also to Mrs. Popovici.

Prof. Dr. Altan Onat, MS, FESC
Past-President of the Turkish Society of Cardiology

МОСКВА 112454/1 56 24/10 1410=

24/10 1326

04/1

МОЛДОВА КИШИНЕВ ТЕСТЕМИЦАНУ 20 ДИРЕКТОРУ ИНСТИТУТА ПРОФ ПОПОВИЧУ=

УВАЖАЕМЫЙ МИХАИЛ ИЛЬИЧ КОЛЛЕКТИВ ИНСТИТУТА КЛИНИЧЕСКОЙ КАРДИОЛОГИИ
ИМ МЯСНИКОВА РИПК ИЗ РФ СЕРДЕЧНО ПОЗДРАВЛЯЕМ ВАС СО СЛАВНЫМ ДЕНЬСЕМ
МЫ ВСЕГДА ТЕПЛЫМ ЧУВСТВОМ ВОСПОМИНАЕМ ГОДЫ СОВМЕСТНОЙ РАБОТЫ ЖЕЛАЕМ
ВАМ ДОБРОГО ЗДОРОВЬЯ ТВОРЧЕСКИХ УСПЕХОВ СЧАСТЬЯ БОДРОСТИ ОПТИМИЗМА
МНОГИХ ЛЕТ ПЛОДОТВОРНОЙ РАБОТЫ=ДИРЕКТОР ИНСТИТУТА ЧЛЕН-КОРРЕСПОНДЕНТ

РАН АКАДЕМИК БЕЛЕНКОВ И Н-

Дорогой Михаил Иосиф!
С чувством искренних
дружеских чувств и
уважения поздравляю
Вас с Вашими славными
завилеем! Благосклонная
судьба, интересная, сдобная
жизнь: семья, работа, признание.
Поздравляю Вас с опозданием
т.к. письмо получило почти спустя
месяц.

Помню о наших ветрегах твоей
во мне, как и жегаль о моем в тебе,
путь которого закончилась в
мозгове!

Будьте счастливы, живите долго!
Обнимаю Вас Н. Фуркало

22.11.02г.

г. Тернополь, обл. тип., VI. 1978 г., з. № 5273-5х100

KAUNAS MEDICAL UNIVERSITY
INSTITUTE OF CARDIOLOGY

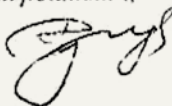
KAUNO MEDICINOS UNIVERSITETAS
KARDIOLOGIJOS INSTITUTAS

Глубокоуважаемый Михаил Ильич!

Столь много Вами сделано за столь короткое время – это признак талантливости ученого и организатора здравоохранения. Наши маленькие страны не имеют тех широких возможностей для развития науки и практики, поэтому каждый благородный саженец в плодovitую почву науки и медицинской практики должно непременно вырасти плодovитым деревом. Вы вырастили свое дерево, значит, можете гордиться, что оставляете потомкам память о себе в виде тех основополагающих трудов и дел, которые поставили молдавскую медицинскую науку и, в особенности кардиологию, в ряд мировых достижений.

От всего сердца поздравляем вас с замечательным юбилеем зрелости ученого и педагога и желаем и дальше постигать труднодоступные вершины науки и искусства врачевания. Желаем крепкого здоровья Вам и Вашей семье, сотрудникам и в Вашем лице всей кардиологической общественности Молдовы.

*Директор Института кардиологии
Каунасского Медицинского университета,
Проф. Пранас Грибаускас*

*Почетный Президент
Литовского общества кардиологов
Проф. Иовас Блужас*

La o aniversare **LONGEVITY!**

● Prof. E. Vataman-Anestiade, acad. Mihai Popovici, acad. R. Oganov, acad. V. Anestiade

La 21 octombrie 1983, Guvernul URSS oficializează crearea Institutului de Cardiologie – pilonul fundamental în lupta cu killerul nr. 1 al umanității – patologiile cardiovasculare.

Contribuția academicianului Popovici Mihai, prof. univ. MD, PhD, directorul Institutului de Cardiologie (azi jubiliar septuagenar), în acest domeniu e una inestimabilă.

**Baștinei și TEZĂURULUI AUTENTIC al RM
LONGEVITY!**

Decanul de vîrstă al AȘM
și promotorul propice al Executivului, academician al AȘM
Vasile ANESTIADE

**Exponent of International
Academy of Pathology**

Acad. Vasile Anestiade, decanul de vârstă al Academiei de Științe a Moldovei, apreciază în mod deosebit (în ziarul „Săptămâna”, 2 noiembrie 2012) meritele științifice și administrative incontestabile ale acad. Mihail Popovici

LA O ANIVERSARE LONGEVITY

La 21 octombrie 1983 guvernul URSS oficializează crearea Institutului de Cardiologie – pilonul fundamental în lupta cu killerul nr. 1 al umanității – patologiile cardiovasculare.

Contribuția academicianului Mihail Popovici, prof. univ., dr. hab., directorul Institutului de Cardiologie (azi jubiliar septuagenar) în acest domeniu e una inestimabilă.

Baștinei și tezaurului autentic al Republicii Moldova
LONGEVITY.

Decanul de vârstă al AȘM
și promotorul propice al Executivului,
academician al ASM Vasile Anestiadi

EXPONENT OF INTERNATIONAL ACADEMY OF PATHOLOGY

La pag. 155

Alocuțiunea membrului corespondent M. Popovici
la adunarea festivă de deschidere a Congresului Național al Cardiologilor (facsimil).
București, 5 octombrie 1994

DOMNUL PREȘEDINTE
ONORATĂ ASISTENȚĂ!
DOAMNELOR ȘI DOMNILOR!

5,10.94

Îngăduiți-mi, în numele ICMFC, precum și în numele delegației medicilor cardiologi din Republica Moldova să exprim cele mai sincere mulțumiri pentru onoarea de a fi alături de atâtea distinse personalități ale medicinei Românești la cel de-al V-lea Congres Național al Cardiologiei.

Acest prilej ne oferă posibilitatea să extindem și să redimensionăm colaborarea frățască a medicilor noștri (din ambele țări, de pe ambele maluri ale Prutului), consolidând în fapt spațiul cultural comun obiectiv propus spre realizare de către guvernele României și Republicii Moldova.

Chiar dacă mai există încă unele contraverse, ce generează confuzie și neînțelegere între frați, nouă medicilor, chemați să ocrotim atât trupul, cât și sufletul omului, ne vine oricum mai ușor să distingem ceea ce ne unește în fapt, astfel încât îmi exprim convingerea că oricum lucrarea noastră comună merită dusă cu demnitate înainte.

Sunt sigur, că lucrările congresului cardiologilor din România vor contribui la cunoașterea mai bună a problemelor de interes comun și totodată vor oferi posibilități noi de cunoaștere a rezultatelor muncii desfășurate de savanții noștri în condiții nu întotdeauna ușoare. Pentru noi, cooperarea cu D-voastră reprezintă ceva foarte important. Nu cred că exagerez, că numai în măsura în care vom reuși să ne apropiem de D-voastră, vom putea să ne prindem mersul irevocabil spre Europa.

Rog asistența să conteze pe sentimentele noastre calde, pe care le nutrim, precum și de disponibilitatea de a coopera deschis direct și nestingerit pentru sănătatea neamului nostru.

Urăm succese tuturor participanților din țară și de peste hotare la lucrările Congresului Național al Cardiologilor, exprimând încă odată gratitudinea noastră pentru onoarea de a fi prezenți.

Legitimția de deputat în Sovietul Suprem al RSS Moldovenești

Legitimția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Partea V

REFLECȚII ȘI CUGETĂRI

ITINERARELE UNEI BIOGRAFII DE SUCCES

(Interviu)

Un savant afirmat, un manager de talent și un profesionist de mare valoare – asta afirmă toți cei care Vă cunosc, Domnule academician, ca și toți care au colaborat cu Dvs. la diferite etape de viață.

- ***V-ați edificat, Domnule academician M. Popovici, o biografie exemplară și ați parcurs o fermă evoluție de carieră în lumea medicinei. Cum au început toate? Preferința pentru medicină a fost o alegere visată sau un concurs de circumstanțe?***

Tata era un om al pământului, credea în trăinicia vieții de plugar, de agricultor ce era. Ajunsesse un bun și apreciat specialist - era conducătorul unei brigăzi complexe în colhozul din satul Podoima. Pe la timpul când trebuia să-mi fac alegerea profesiei avea deja în palmares succese notorii, decorații de stat înalte, deputat în Sovietul Suprem al RSSM, de aceea înclina mai mult ca și eu să-mi aleg o specialitate prin care să excelez în agricultură, să ajung om bine văzut printre săteni. Astfel, cu toate că fuseserăm selectat de către reprezentanții unor instituții de învățământ superior din Moscova, care veneau prin sate și selectau candidați la studii universitare din rândurile absolvenților școlilor de la noi, la insistența părinților am ajuns să declin ofertele acestora de a deveni militar, diplomat etc.

În cele din urmă, după absolvirea școlii medii am plecat singur spre Chișinău și dintre multele oferte de studiu ce se deschideau pe atunci am ales să-mi fac studiile la medicină.

Dragul de el, taică-meu, nu mai este de mulți ani în viață și nu a apucat să vadă multe dintre succesele mele, de care aș fi vrut să se mândrească. Sunt sigur că am reușit să împlinesc totuși una din marile lui porunci – să ajut oamenii și să-mi slujesc pământeni.

Tata s-a împăcat cu alegerea mea, iar în ceea ce mă privește - nu am regretat nici o clipă mai apoi că am ales medicina, pe care o consider nu doar cea mai umană profesie, dar și cel mai tainic și nețârmurit tărâm de cunoaștere.

- ***Cum și, dacă e cazul, care circumstanțe v-au format aptitudinile de lider și viitor manager de succes?***

Încă din anii de școală, apoi și în timpul studenției am început să muncesc printre oameni, am fost ani în șir membru al comitetului

comsomolist al institutului, autoritate mi-au adus și succesele în activitatea cercului studențesc de cercetare. Eram încă student când am elaborat și publicat un articol științific. După absolvirea facultății am fost selectat pentru a activa în calitate de asistent la catedra de biochimie, unde, pe lângă intensă activitate didactică, munceam și în postura de vicepreședinte al Comitetului Sindical al colaboratorilor Institutului de Medicină (președinte era cardi-chirurgul conf. dr. B.F. Golea, care avea prea puțin timp ca să se preocupe de toate problemele sindicale ale instituției). Mai multe cunoștințe și experiență managerială și de selectare a cadrelor le-am obținut muncind vre-o 5-6 ani în comisia de admitere a Institutului de Medicină.

Ași menționa aici și experiența unică ce am obținut-o în calitate de director al taberei de odihnă pentru copiii colaboratorilor medicali (în luna iunie), pentru studenții și cadrul profesoral al Institutului de Medicină (în lunile iulie și august). Am învățat astfel să mă descurc în situații dificile, să caut soluții neordinare și de fapt să pun pe roate un serviciu responsabil de sănătatea și buna dispoziție a mii și sute de oameni.

- ***Funcționați bine mersi la catedră, ați elaborat și susținut teza de doctor în medicină, erați încadrat în multiple alte activități, cum s-a ajuns să vă orientați spre un domeniu atât de complex ce se numește cardiologia?***

Prin concursul mai multor împrejurări, în mare parte obiective și conturate de situația epidemiologică alarmantă vizând afecțiunile cardio-vasculare de la noi, m-am înrolat în transpunerea în fapt a unui proiect unional care pleda pentru constituirea unor complexuri de servicii cardiologice, menite să îmbine activitatea clinică cu cercetările în domeniu.

Este la fel de adevărat, și pentru asta mulțumesc providenței, că am avut și susținerea forurilor de conducere la nivel unional și republican, de înțeleapta gestionare a situației de către rectorul V. Anestiadi, care ne-a oferit și spațiul și suportul logistic pentru inițierea și apoi instituirea primului laborator de cercetare în domeniul cardiologiei din RSSM.

Am pornit pe acest drum pe la 1976-1977, când mi s-a încredințat fondarea (în cadrul Institutului de Stat de Medicină din Chișinău) a Laboratorului de Cercetări în Domeniul Cardiologiei. Nu a fost deloc simplu acest lucru. Ordinul de instituire exista, dar pentru fiecare unitate funcțională a trebuit să lupt prin demersuri argumentate cu proiecte de cercetare la nivelul forurilor unionale, care erau singurele ce aprobau unitățile de state în domeniul

cercetării. La început eram un nucleu constituit din două persoane. Sectorul clinico-experimental, așa îl denumeam inițial, avea nevoie pentru cele câteva laboratoare specifice de cadre de o cu totul altă pregătire, de aceea persoanele angajate de noi după noile criterii erau instruite pe loc, altele urmând stagieri solide la centrele științifice unionale.

De fapt instruirea și cercetările propriu-zise se derulau concomitent astfel că după câțiva ani ne-am afirmat ca o importantă subdiviziune de cercetare pe câteva tronsoane de mare actualitate – evaluarea parametrilor de extincție a afecțiunilor cardiovasculare în spațiul RSSM, sondarea suportului etiopatogenic, inclusiv a condițiilor exogene ce concură la afectarea sistemului cardiovascular. De altfel, noi am fost primii care am introdus în uzul curent al specialiștilor din RSSM noțiunea de epidemiologie a bolilor cardiovasculare și celor cronic necontagioase, care ajunsese și, spre regret se mențin, la cote echivalente unei adevărate epidemii – prin BCV mortalitatea atingea cota de 57%, iar prin BCN – de 85% în populația de toate vârstele.

La 22 octombrie 1983, în baza acestui sector clinico-experimental, prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al fostei URSS, este decretată înființarea Institutului de Cercetări Științifice în Domeniul Cardiologiei din Moldova, iar la 2 ianuarie 1984 în postura de director al acestuia am fost desemnat.

- ***Pasiunea de cercetare și clarviziunea de proiectant și creator al unui serviciu atât de important s-au prefigurat în timp sau se poate afirma că această calitate este un dat de la natură?***

Probabil am fost dăruit de la natură cu perseverență și pasiune pentru ceea ce fac și, cred eu, acest lucru m-a ajutat să am o viziune clară a sarcinilor ce mi le trasez – uneori și a celor cu bătaie lungă. De exemplu, insistența de a crea o instituție de cercetare cardiologică în RSSM și nu una pur practică sub formă de Dispensar Cardiologic, sau sarcinile ce au vizat edificarea medicinei preventive în raport cu maladiile cardiovasculare. Adică prevenirea abordată ca o problemă cu multiple fațete – medicale, ambientale, socioculturale și economice. Am luptat coerent și pentru instituirea în fruntea subdiviziunilor clinice a unor persoane bine instruite în cercetare (doctori, doctori habilitați în științe). Secțiile clinice și subdiviziunile de cercetare sunt dirijate de profesori, persoane cu grad științific.

Multe dintre calitățile pe care Dvs. le-ați invocat ca fiindu-mi proprii s-au cristalizat totuși în timp. De exemplu, pasiunea pentru studiu și analiză mi-au fost proprii și în timpul studenției, am excelat pe acest tărâm și după

absolvirea facultății, când am fost selectat să mă formez în poziția de cadru universitar la Catedra de Biochimie. M-am avântat în cercetare, obișnuiam să muncesc în laborator și după orele de curs cu câțiva colegi și camarazi de idei, ceea ce mi-a permis să-mi pregătesc prima teză sub îndrumarea prof. M. S. Mihlin. Mai târziu mi-au fost sfetnici pe acest făgaș și câteva personalități de notorietate din Federația Rusă – acad. E. I. Ceazov și prof. N. I. Muharleamov.

Devenind conferențiar, am insistat ca fiecare prelegere și oră practică să fie pregătită la nivel elevat și să dea cât mai multe de gândit fiecărui student. Biochimia este o disciplină teoretică foarte complexă, care deschide orizonturi și trasează conexiuni cu multe discipline medicale de bază cum ar fi fiziologia normală și cea patologică, chimia organică etc.

În fine, nu pot spune că postura de conferențiar nu-mi aducea satisfacții profesionale, dar nici nu mă simțeam împlinit și nici implicat la toată amploarea forțelor și ideilor ce mă acostau pe fundalul marilor schimbări ce se impuneau în condițiile progreselor atinse de medicina modernă în alte spații de pe glob.

Așa s-a întâmplat, ca la un moment dat m-am trezit angrenat într-un domeniu complet diferit de munca de profesor universitar în biochimie – cel de ctitor al unui serviciu inedit pentru spațiul nostru. Am muncit enorm la edificarea Institutului de Cardiologie la a cărui cârmă am ajuns la 1984 (se poate spune că în 1984 Institutul de Cardiologie era numai ca proiect în derulare, fără edificii și fără o bază clinică a sa). Mi l-am imaginat ca și serviciu de valență clinică și științifică complexă, de aceea am făcut numeroase demersuri și am obținut susținerea forurilor științifice unionale și a factorilor de decizie din țară.

Am beneficiat de susținerea angajată și deschisă a ministrului sănătății de pe atunci – Chiril Draganiuc, pe care îl consider un mare creator al sistemului sanitar de factură modernă din țară. Acesta a răspuns sensibil și receptiv la demersurile mele, care deveneau pe zi ce trecea tot mai complexe: acum aveam nevoie să configurez și să consolidez la parametrii ceruți baza tehnico-materială, să selectez, să instruiesc cadrele necesare nu doar pentru serviciile de cercetare, dar și pentru cele clinice. Astfel au fost dotate și puse pe rol laboratoare și numeroase servicii conexe indispensabile unei funcționări plenare și la randamentul impus de situația complexă la capitolul maladiilor cardiovasculare. La 1985 este finisat și dat în exploatare Dispensarul Cardiologic pentru 200 vizite/zi. În municipii și în raioanele republicii s-au

organizat 55 de cabinete cardiologice, 25 de secții cardiologice, 20 de brigăzi specializate de asistență urgentă, 19 puncte de diagnostic distanțional secțiile și cabinetele de tratament reparator. La 1991 se finalizează lucrările la edificiul Clinicii de Cardiologie (pentru 350 de paturi), care va defini un serviciu științifico-practic cu toate atribuțiile necesare pentru asistarea a mii și mii de pacienți cu afecțiuni cardiovasculare.

În paralel cu munca foarte solicitantă de manager mi-am pregătit sub îndrumarea academicianului Evghenii Ceazov teza de doctor habilitat în medicină ce se intitula „Afectarea toxică și autoimună a miocardului (studiu clinico-experimental)”, pe care am susținut-o în 1986 în fața celei mai înalte instanțe științifice în domeniul cardiologiei din fosta URSS – Centrul Unional de Cercetări în domeniul Cardiologiei din or. Moscova.

- ***Constituirea și afirmarea Institutului Cardiologic s-a derulat într-o perioadă foarte turbulentă. Prin ce v-au marcat sau cum au rămas în memoria Dvs. anii 90 - revoluționari pentru Republica Moldova?***

Dacă ne referim la constituirea Institutului de Cardiologie care consider că este cel mai important proiect din activitatea mea, atunci acesta a fost zămislit, precum am menționat, pe la mijlocul anilor 70 ca răspuns la exigențele timpului. Inițial se insista asupra unei variante mai simple de realizat – crearea unui dispensar sau a unui spital cardiologic fără componenta de cercetare și cea de pregătire și perfecționare a specialiștilor în cardiologie. Am insistat asupra unei variante mai complexe – sub forma de instituție curativă cu prerogative de cercetare și de pregătire a cadrelor pentru cardiologia clinică și cea de cercetare științifică în domeniu.

Am parcurs timpuri complicate pe acest traseu de edificare. De exemplu, pentru a organiza (intemeia) un laborator de cercetare, cât de mic nu ar fi el, fiecare unitate de cercetare putea fi obținută, câștigată prin avizul (aprobarea, confirmarea) Comitetului pentru Știință și Tehnică din Moscova. Pentru a obține primele surse financiare, primele unități (funcții de state) pentru cercetare am prezentat și susținut proiecte științifice convingătoare în fața demnitarilor din acest comitet pentru știință și tehnică. Multe din eforturile sub acest aspect în domeniul medicinei rămâneau, totuși, zădarnice, deoarece efectul economic al proiectelor medicale nu era unul convingător, iar sănătatea era subapreciată ca pilon social și economic. Doar după 3 ani de încercări am obținut finanțarea primului proiect pentru patru unități de cercetare.

Ulterior am mai acumulat ceva experiență și în plus aveam deja și o echipă de sprijin. Practic în fiecare an ne reușea să completăm echipa de lucru. Au fost ani când am obținut finanțare pentru 16, 20 unități, iar înainte de decretarea formării Institutului de Cardiologie (anul 1983) s-au obținut finanțare pentru 60 de unități de cercetare. În sfârșit, la 21 octombrie 1983 Consiliul de Miniștri al URSS a decretat fondarea la Chișinău a Institutului de Cardiologie.

Cu referire la afirmarea Institutului de Cardiologie: dacă în domeniul cercetării se acumulase o anumită experiență (6-7 ani), dispuneam deja de un nucleu din cca 10 persoane dedicate cercetării, atunci în cardiologia clinică experiența noastră era mai modestă - specialiști atestați aveam mai puțini, dar s-au prezentat mulți solicitanți, ceea ce ne-a permis selectarea unor persoane talentate care s-au conformat întocmai sarcinilor trasate.

Îmi amintesc despre mai multe probleme chiar la etapa proiectării Clinicii de Cardiologie. Instituțiile de proiectare din Republica Moldova nu dispuneau de specialiști cu experiență în domeniul proiectării instituțiilor medicale, așa că am angajat o instituție de proiectare din or. Kiev – specializată în proiectarea instituțiilor medicale (Киевский институт зонального проектирования), care se considera printre cele mai bune din fosta URSS. Situația la distanță a instituției de proiectare genera mari dificultăți. Regulamentul prevedea prezentarea proiectelor pentru constructori de către noi ca beneficiari. Au fost situații când făceam naveta la instituția de proiecte de la Kiev de câte 3-4 ori pe lună. Adesea și proiectanții din Kiev nu erau disponibili – trebuiau cointeresați să muncească după orele de lucru ca până a doua zi dimineață să ajung la Chișinău pentru a prezenta schița de proiect corectată: în caz contrar – constructorii plecau la alt obiect de construcție și lucrările se stopau pentru 1-2 luni. Relațiile cu constructorii erau foarte dificile – trebuia să te comporți foarte atent: dacă insistai asupra calității mai bune a lucrului, ei se supărau și inventau motive de a pleca la alte obiecte – dacă îi lăsați mai moale – suferea calitatea construcției. A trebuit să adopt și în raport cu aceștia o atitudine diplomatică, atentă.

Spre finalul lucrărilor demnitarilor din construcție au devenit mai loiali – deoarece noi beneficiarii trebuia să acceptăm construcția finisată. Am găsit numeroase lacune, restanțe, iar lichidarea neregulilor a amânat darea în exploatare a clinicii aproape cu un an. Am fost ferm și insistent, deoarece altfel instituția ar fi avut mari probleme de funcționare, dar și cheltuieli neacoperite financiar de buget, dacă ne apucam să lichidăm de sine stătător aceste nereguli.

- ***Muncați angajat la consolidarea Institutului Cardiologic, cum s-a făcut că în anul 1987 sunteți numit în funcția de director al Institutului de Medicină Clinică și Preventivă? Care au fost premisele acestor restructurări manageriale?***

Perioada ce a precedat înființarea IC a fost una prodigioasă în aspectul pregătirii cadrelor științifice, de aceea am reușit ca noului serviciu clinic-științific (IC) să i se atribuie categoriei 2 de calificare, pe când toate instituțiile de cercetări din RM erau de categoria a 3-a, având o salarizare mult mai inferioară. Creșterea (avansarea) în categoria de calificare a tuturor instituțiilor de cercetare era un deziderat râvnit de mai mult timp, dar la acel moment s-a decis că una din variante ar fi unirea acestor 4 instituții sub același management, condiție care întrunea cerințele pentru ca instituția să fie clasată la categoria 1 de salarizare. Ne-au ajutat mult și circumstanțele, care s-au creat. Academicianul Evghenii Ceazov, cu care eram în relații prietenești, a devenit Ministrul Sănătății al URSS, iar decizia respectivă a fost luată de către conducerea acestui minister

Astfel am ajuns în postura de director al Institutului de Cercetări Științifice în Medicina Clinică și Preventivă - megacentru care a rezultat din comasarea câtorva instituții de cercetări științifice medicinale – Oncologia, Medicina Preventivă, Pneumoftiziologia și Cardiologia. Am activat în această formulă reunită pe parcursul unui întreg deceniu 1988–1997, timp în care a trebuit să lupt înverșunat cu marile încercări ce le-a impus etapa de reșezare socială și economică a statului independent Republica Moldova, dar am ieșit învingător.

Faptul unirii instituțiilor științifice medicale sub același „acoperiș” managerial s-a scontat cu efecte benefice și de certă rezonanță istorică. Noul megacomplex științific a însemnat nu doar comasarea celor mai importante centre de cercetare în medicină, ci și posibilitatea de a consolida și repune în valoare marele potențial științific al acestor centre de specialitate, care acum formau un centru științific polivalent, căruia i-a fost atribuit statutul de instituție științifică de I categorie, iar aceasta a însemnat automat creșterea esențială a nivelului de remunerare a cercetătorilor. Concentrarea într-un centru unitar a rezultat și cu economii substanțiale de unități funcționale, care au fost atribuite Centrului de Ocrotire a Mamei și Copilului, așezământ care astfel a putut să-și desfășoare laboratoare de cercetare științifică și să se constituie într-un veritabil centru științifico-practic.

De menționat ca un moment de valoare esențială calitatea, diversitatea și chiar volumul activităților științifice care se derulau în cele peste 30 de laboratoare, unele din acestea, cum ar fi cel de cardiologie fundamentală, de imunologie, cardiologie preventivă, de microscopie electronică erau unicele pe atunci, ca de altfel și explorările inedite care au fost realizate pe parcursul celor 9 ani de muncă perseverentă în această formulă de activitate.

În acest răstimp am reușit o serie întreagă de schimbări în bine: prin atribuirea categoriei întâi de calificare au fost practic dublate salariile colaboratorilor științifici și drept consecință s-a stopat exodul cadrelor științifice; s-a reușit desfășurarea unor studii complexe ca proiectele de prevenire a factorilor de risc pentru boli cronice necontagioase (studiu multidisciplinar implementat pentru prima dată în practica medicală a Republicii Moldova); a fost constituit și a funcționat prodigios un Consiliu științific multidisciplinar; s-a fortificat esențial baza tehnică medicală a tuturor subdiviziunilor ICMPC, reușind finisarea construcției și înzestrarea secțiilor cu utilaj performant, cât și a blocului operator și administrativ cu 20 săli de operații (în cadrul serviciului de oncologie).

Anume în cadrul Institutului de Medicină Preventivă și Clinică (singurul din fostul spațiu exsovietic) a fost promovată și implementată prevederea prin care activitatea clinică a cercetătorilor științifici a început să fie remunerată suplimentar (0,5 salariu pentru cercetătorii științifici și 0,75 pentru cercetătorii științifici stagieri), durata zilei de muncă rămânând nemodificată. Acest amendament a oprit exodul masiv al specialiștilor de valoare, care astfel au fost cointeresați să-și aplice cunoștințele selecte pe care le dețin întru asistarea pacienților la nivelul ultimului cuvânt al științei medicale. Nu mai vorbim despre faptul că de pe noua sa poziție Institutul a putut solicita și a beneficiat realmente de dotarea cu echipamente medicale de un nivel mai superior. Multe din tehnologiile și aparatajul de performanță cu care au fost dotate serviciile de oncologie, pulmonologie, cardiologie funcționează și acum și amintesc de gloria acelei etape care a lansat ideea abordării actului curativ de pe poziții de modernitate - medicina profilactivă fiind trecută pe poziția de prioritate a activității medicale.

- *Cum apreciați transformările care s-au derulat și la care ați contribuit pe poziția de parlamentar? În ce măsură năzuințele acelui prim parlament s-au transpus în fapt sau se regăsesc ca și firești în realitatea socială de astăzi?*

Privind acum în urmă, răsfirând toate cele ce s-au produs și consumat într-un interval istoric atât de scurt, nu-mi vine a crede că le-am parcurs pe toate, că am fost martor și adesea actor pe rol al atâtor evenimente epocale ca esență.

În afară de proiectul principal al vieții mele care este indiscutabil cardiologia, au fost și altele nu mai puțin importante. Un prim moment, pe care îl consider și ca fiind cel mai fascinant lucru ce mi s-a întâmplat în viață, a fost activitatea mea în calitatea de deputat în Primul Parlament.

Am parcurs clipe de neuitat la semnarea Declarației de Independență, m-am privit în oglinda istoriei, care se năștea în ochii noștri, în ochii și inimile mulțimii de semeni prezenți în Piața Marii Adunări Naționale la acele clipe de glorie.

Aceiași parlament a trebuit să pună și bazele statalității Republicii Moldova, să ia decizii grele, adesea dureroase pentru a depăși impactul fatal al evenimentelor din Transnistria, să lupte cu vicisitudinile tranziției la economia de piață... Îmi amintesc confruntările din interiorul Parlamentului, dintre opoziție și putere, dintre cei care vroiau schimbarea "până la capăt" și cei care insistau ca lucrurile să se mențină neschimbate sau modificate ușor, încet în speranța că, astfel, vom putea evita polaritatea din societate și războiul cu forțele care optau pentru păstrarea Uniunii Sovietice.

Sunt băștinaș din Transnistria și am re trăit acele timpuri cu durere în suflet, am întreprins unele măsuri pentru a ameliora situația, am insistat să mergem în teren. Peste 40 de deputați am mers în satele din raionul Camenca, unde ne-am întâlnit cu populația. Personal am mai fost delegat de câteva ori pentru tratative în teren cu conducerea locală însoțind diferiți soli sosiți de la Moscova. Nu toate întâlnirile din satele moldovenești au decurs într-o atmosferă constructivă și binevoitoare (erau mulți dintre cei care își exprimau neliniștea că Moldova se va uni cu România fără ca să fie consultată populația).

Chiar întrunirea de pe stadionul din Camenca s-a dezvoltat într-o atmosferă total opusă scopului pacificator pe care ni l-am propus. Liderii locali au aprins spiritele antiromânești și vocea, chemarea noastră practic nu a fost auzită. Gândind și răzgândind asupra celor ce s-au derulat, nu pot nici astăzi afirma, că s-a făcut tot posibilul, mai degrabă aș zice că s-au făcut mult prea puține tentative de a explica populației situația și de a-i implica pe toți în rezolvarea tensiunilor spre bine.

- *Apropo de medicina preventivă care a ajuns în vogă la moment și despre care își permite să vorbească mai fiecare al doilea, ce este pentru Dvs. ideea medicinei preventive și care sunt esențele acestui fenomen în viziunea medicinei moderne?*

Ne putem considera printre promotorii viziunii moderne asupra medicinei preventive, serviciile noastre muncind perseverent de câteva decenii la descifrarea și cuantificarea factorilor de risc cardiovascular și aducând probe pentru eficiența măsurilor de prevenire a bolilor și de ameliorare a sănătății prin combaterea factorilor de risc specifici populației din Republica Moldova.

Realizările noastre în acest domeniu se pot așeza ca succesiune cronologică în următoarele etape de referință: chiar de la primii pași de la formarea în cadrul Institutului de Medicină a **bazei experimentale în domeniul cardiologiei** (1976, apoi și a celei **clinico-experimentale** (1978) – a fost prevăzută o subdiviziune, care se preocupa de cardiologia preventivă, adică profilaxia primară, secundară și terțiară a afecțiunilor cardio-vasculare. După inaugurarea la 1984 a Institutului de Cardiologie Laboratorul de Cardiologie Preventivă s-a fortificat ca potențial logistic și s-a extins ca tematică a cercetărilor: s-au inițiat o serie de studii populaționale privind „*Incidența HTA în colectivele organizate (femei și bărbați – 30-50-54 ani) din mediul urban și cel rural din RSSM* (1983)”; „*Rolul factorilor de risc (inclusiv pesticidele) în apariția HTA și elaborarea măsurilor de profilaxie* (1984)”; „*Elaborarea recomandărilor privind profilaxia HTA funcție de incidență și particularitățile tabloului clinic în regiunile industriale și agrare ale RSSM* (1985)”.

În cadrul Institutului de Medicină Preventivă și Clinică a fost configurat **sectorul de medicină preventivă**, care încorporează mai multe laboratoare științifice, ce se preocupau cu probleme complexe și tangente mai multor domenii medicinale (cardiologie, oncologie, pulmonologie și sănătate publică). Proiectele de cercetare realizate în această formulă managerială complexă au deschis noi perspective pentru abordarea medicinei preventive de formulă modernă. Ce însemna la începutul anilor 1990, să zicem, medicina preventivă modernă? Am lansat un slogan simplu și scurt: fortificarea medicinei curative în paralel cu plasarea accentului pe medicina preventivă ca activitate complexă și susținută de întreaga societate.

În acest spectru de preocupări se înscrie și antrenarea în anul 1993 a Republicii Moldova în Programul CINDI - *Programul de Intervenție Națională Integrată împotriva bolilor non-transmisibile* (o rețea ce încadra 33

de țări din Europa și Canada) pe care o citez ca fiind o realizare de mare rezonanță medico-socială. Astfel, în spațiul țării au fost desfășurate o serie de activități ghidate spre ameliorarea sănătății prin prevenirea și reducerea factorilor de risc morbid al BCV cât și al celor cronice necontagioase.

Sub auspiciile Programului CINDI în Moldova în anul 2001 a fost inițiat și desfășurat proiectul pilon *Lăpușna*, implementat într-o comunitate rurală reprezentativă cu scopul de a releva și estima prevalența factorilor de risc pentru apariția bolilor cronice necontagioase - *hipertensiunea arterială, hipercolesterolemia, fumatul, alimentația inadecvată, excesul ponderal, stresul psihic cronic*. Cercetările au relevat niște realități dezolatoare: factorii de risc morbid prezenți în populație atingeau cote alarmante, iar unii dintre factorii cu efect distructiv demonstrat depășeau cu mult datele statisticii oficiale: de ex. hipertensiunea arterială este de 7,5 ori mai frecventă decât se afirma, iar incidența cardiopatiei ischemice - de 3,5 ori. Riscul global al evenimentelor fatale cardiovasculare, calculat după grila EuroSCORE s-a estimat drept foarte crescut la 1,5% din cei peste 3000 de locuitori din Lăpușna ca și populație cercetată

Am semnalat aceste realități și am acționat în consecință. În prezent ideologia ofensivei programate împotriva bolilor cronice necontagioase prin combaterea factorilor de risc ce le determină a devenit parte componentă a tuturor politicilor de sănătate din țara noastră, iar formula în care aceasta a fost elaborată pentru spațiul țării noastre este în primul rând rodul eforturilor angajate ale Institutului de Cardiologie, așezământ care și-a asumat responsabilități de pionierat întru edificarea principiilor de abordare a bolilor cardiovasculare cât și a celor non-contagioase de pe pozițiile unei prevenții sistemice, care implică individul informat și ghidat, serviciile sanitare, cât și întreg spectrul de parteneri sociali și factori de decizie.

- ***Serviciul pe care l-ați fondat a fost conceput inițial ca un Departament de Cercetări Clinice și Fundamentale. Cum ați putea formula pe scurt cele mai importante realizări pe acest tronson de activitate a Dvs.?***

Itinerarul cercetărilor științifice în domeniul cardiologiei a demarat pe la mijlocul anilor 70 ai secolului trecut printr-un studiu clinico-experimental complex-biochimic, funcțional și morfologic al cardiomiopatiilor, o boală severă a inimii de origine necunoscută. În cadrul acestui studiu s-a reușit elucidarea unor factori care pot induce cardiomiopia, precum și a unor

mecanisme patogenetice responsabile de dezvoltarea insuficienței cardiace în această patologie. Rezultatele noastre alături de alte studii au servit drept unul din suporturile conceptuale aplicate la aprobarea de către Asociația Americană a Inimii a clasificării cardiomiopatiilor la sfârșitul anilor 90 ai secolului trecut.

Ulterior vectorul nostru s-a orientat asupra cercetării insuficienței cardiace, fiind abordate în acest context atât probleme de fiziopatologie a instalării insuficienței cardiace, cât și posibilitățile de ameliorare a funcției cordului. S-a demonstrat efectul cardiac benefic al taurinei și magneziului, efectul hipolipemiant al pectinei de măr îmbogățită cu Ca^{++} , cel al extractului din *Spirulina Platensis* din componența remediei autohton Bio-R. Acesta din urmă în combinație cu unele remedii hipolipemiente s-a remarcat, de asemenea, prin proprietăți de ameliorare a metabolismului colesterolului și a evoluției aterosclerozei. Vizavi de impactul aterogen asupra accidentelor vasculare, în primul rând infarctului miocardic acut, s-a decelat rolul și valoarea predictivă a celulelor endoteliale progenitoare. Materialul probatoriu acumulat s-a transpus în circa 17 brevete de invenție, mai multe din ele fiind menționate cu medalii de aur și argint la diverse expoziții și saloane internaționale de inventică. Au fost apreciate înalt la nivel internațional rezultatele noastre, dedicate cercetărilor miocarditelor, o nozologie cu o evoluție dificilă care a dat naștere la mai multe controverse.

Odată cu implementarea în institutul nostru a tehnicilor endovasculare de tratament al bolii ischemice a cordului, am inițiat un studiu de evaluare a mecanismelor și predictorilor de dezvoltare a restenozei coronariene intra-stent după angioplastie. Această complicație reprezintă o problemă majoră a cardiologiei intervenționale deoarece poate anihila efectul terapeutic al stențării arterei coronariene și are o rată destul de înaltă – până la 15-20%, iar rezolvarea ei prin manevra de reabordare este tehnic dificilă și costisitoare. Unele rezultate obținute privind patogenia dezvoltării restenozei intra-stent au constituit o premieră mondială – elucidarea rolului micro-ARN-143-145 în migrarea celulelor musculare netede iminentă fenomenului de formare a neointimei, precum și pe cel al metaloproteinelor matricei extracelulare. Astfel, s-a consolidat un concept inedit privind remodelarea coronariană negativă la distanța de 5-6 luni post-angioplastie. În acest aspect s-a studiat fezabilitatea metodelor de vizualizare a arterei coronariene în cadrul implantării stentului ca cele prezentate de Ultrasonografia intravasculară și Tomografia cu coerență optică.

Un proiect inedit de studiu fundamental ce ține de viitorul cardiologiei a fost realizat în colaborare cu Institutul Max-Planck, Bad Nauheim (Germania) s-a dedicat cercetării ultrastructurii și imunohistochimiei joncțiunilor intercelulare miocardice în patologia cardiovasculară. Am realizat și lucrări de pionierat dedicate dislipidemiilor, analizând rolul citochinelor proinflamatoare și al radicalilor liberi de oxigen în procesele de proliferare și aterogeneză.

Grație perfectării metodelor de diagnostic și tratament (al restenozei) și prin perfectarea tehnicilor de revascularizare s-a reușit a reduce rata de restenoze intra-stent în clinica noastră de circa 5-6 ori.

Actualmente, una din direcțiile prioritare de cercetare are referință la studiul mecanismelor și predictorilor remodelării post-infarct a miocardului la pacienții cu infarct miocardic acut cu elevarea segmentului ST ce au fost supuși revascularizării prin angioplastie. La această conotație prin aplicarea strategiei de multi-marcher am evidențiat particularități importante ale răspunsului inflamator în faza acută, deci în primele 5-7 zile după debutul infarctului, care au o valoare predictivă certă asupra riscului dezvoltării remodelării patologice a miocardului la distanța medie de 6 luni după revascularizare. Algoritmul de predicție are și o semnificație oportună în vederea selectării pacienților pentru terapie cu anti-inflamatoare în dependență de caracterul dinamicii markerilor în perioadă acută a infarctului.

În aspect managerial suntem preocupați de optimizarea asistenței medicale cardiologice conform obiectivelor ce țin de realizarea Programului Național de Combatere a BCV și de prevederile altor acte legislative incluse în Programul Național de Sănătate, Strategia de Dezvoltare a Sistemului de Sănătate în perioada următoare.

- ***Cardiologia pediatrică ca serviciu și domeniu de cercetare este parte a sistemului conceput de Dvs.? Care sunt realizările și atuurile acestui serviciu?***

Vă mulțumesc pentru această întrebare, care îmi oferă prilejul de a vorbi despre un domeniu foarte sensibil. Țin se remarc faptul că în fosta URSS nu a existat cardiologie pediatrică ca disciplină aparte, nici în cadrul specialității de pediatrie, nici în cea de cardiologie. Și aici țin să consemnez cu satisfacție că am fost primii din fosta URSS, care în **1992** am format în cadrul Institutului de Cardiologie **grupul științific de cardiologie pediatrică**. La începuturi acesta a funcționat având drept bază clinică o secție din cadrul actualului

Spital Republican de Copii „Emilian Coțaga”. Pentru acest grup științific am insistat să fie instruiți specialiști, în grup s-au adăugat specialiști tineri și activi, care au demonstrat valoarea și necesitatea unei asemenea subdiviziuni de cercetare. Pe parcurs s-a fortificat și baza tehnico - materială, iar în anul **2007** grupul de cardiologie pediatrică a Institutului de Cardiologie a primit statut (a întrunit criteriile) de **Laborator științific de cardiologie pediatrică**. Totodată, cercetătorii științifici ai Laboratorului pe parcursul anilor au acumulat experiență clinică în domeniul cardiologiei pediatrice, atât prin cercetările științifice, cât și prin diagnosticarea și tratarea copiilor cu diferite posologii. Multiplele publicații, atât în revistele naționale, cât și în cele internaționale confirmă importanța clinică și științifică a cercetărilor efectuate în cadrul acestui Laborator și argumentează necesitatea de a continua cercetările în domeniu, care rămâne în continuare un domeniu de mare actualitate.

- ***Și acum îndrăznesc să vă adresez, Domnule academician, o întrebare ceva mai intimă. Cum vă apreciați ca părinte, mulți dintre noi cunoscând faptul că cei trei copii minunați ai Dvs. sunt medici și au deja în palmares succese notorii pe tărâmul medicinei?***

Ce să vă spun, sunt un părinte împlinit, sunt bunicul a șapte nepoței care sunt o bucurie și o mulțumire cerească pentru mine și soția mea – și ea medic pediatru, care nici la vârsta ei venerabilă nu-și percepe viața fără micuții săi pacienți. Cât despre copii – mi se umple inima de bucurie pentru succesele lor frumoase, la multe dintre care a trebuit să muncim împreună, eu fiind adesea și mentor, și părinte, recunosc – poate prea exigent pe alocuri, dar cred că altfel nici nu se putea, ei fiind nu doar subalternii mei ci și fața mea în ochii lumii. Mă pot mândri cu niște copii care au moștenit de la noi disciplina și devotamentul drept calități indispensabile profesiei de medic, seriozitatea în abordarea fiecărui caz clinic, care înseamnă în primul rând soarta, viața unui om.

Toți trei s-au avântat în cercetare, fiecare alegându-și domeniul în care poate excela. Toți trei au grade științifice de doctor habilitat și titluri științifice de profesori, fiind înalt apreciați de colegi și pacienți. Cred că se manifestă profesional la gradul superlativ: Victoria este un clinician de factură europeană (are în palmares studii și activitate clinică în centre medicinale europene) și este, spre mulțumirea mea – un manager judicios, Nelu (Ion Popovici) a ajuns culmi înalte în arta cardiologiei intervenționale, iar acum este

și directorul unui serviciu clinic multiprofilat de factură modernă, Lucia este și ea un profesionist ferm, îmbină judicios activitatea de cercetare cu munca curativă – este director medical al Centrului Medical Polivalent „Novamed”. De altfel toți trei combină armonios activitatea clinică și cercetarea. Își configurează chiar propriile școli medicinale.

- ***Am descurcat pe parcursul interviului ce ni l-ați acordat cu mare deschidere supliciile și implicațiile complexe ale maladiilor cardiovasculare, dimensiunile acestei probleme și căile de abordare în spațiul țării noastre și acum o ultimă întrebare: Cum vedeți viitorul cardiologiei în plan național și internațional?***

Viitorul se clădește pe temelia trecutului și depinde în mare măsură de dezvoltarea, progresul în diferite ramuri ale științei, nu numai a celei medicale. Pentru a vorbi despre viitorul cardiologiei ar fi nevoie de mai multe interviuri, deoarece răspunsurile la această întrebare pot fi axate pe viitorul diferitor aspecte ale cardiologiei, care astăzi pot fi privite ca subspecialități ale cardiologiei – cardiologia intervențională, cardiologia fundamentală, electrofiziologia, cardiologia imagistică, cardiologia preventivă etc.

Dacă mă refer la aspectul managerial, economic și social, aș putea spune cu siguranță că viitorul îi aparține cardiologiei de ambulatoriu. Numărul de paturi cardiologice cât și durata spitalizării pacienților se va micșora esențial, fenomen care deja se observă.

Pacienții vor fi evaluați la domiciliu, inclusiv folosind și posibilitățile telemedicinii, cele oferite de tehnicile digitale. Cheltuielile în sănătate vor crește mult datorită costurilor pentru implementarea la scară masivă a tehnologiilor novatoare, cât și pentru că va crește durata de viață, iar îmbătrânirea populației și creșterea evidentă a comorbidităților implică costuri esențiale.

Dacă ne referim la utilizarea diverselor tehnologii medicale de prevenire, diagnostic, tratament, se conturează clar numeroase posibilități, unele fiind fantastice și cu adevărat revoluționare. Sunt multe, toate importante în felul lor. Am să aduc numai câteva exemple din cele mai pe înțelesul unui cerc mai larg. O serie de aplicații digitale pot fi utilizate în prevenirea, diagnosticul și tratamentul diverselor patologii cardiovasculare.

Deja astăzi telefoanele celulare performante pot fi utilizate pentru măsurarea parametrilor vitali – măsurarea pulsului, temperaturii corpului, înregistrarea ECG, consumul de calorii, concentrația glucozei sanguine.

Sistemul Cloud va permite consultarea pacientului de către medici oriunde s-ar afla acesta, ba mai mult - în viitor va deveni posibil consultul medical virtual.

Cu referire la imagistică – deja astăzi putem vorbi de imagistica celulară, în ceea ce se referă la cardiologia intervențională, atunci și intervențiile vor putea fi realizate fiind ghidate de la distanță.

Dezvoltarea geneticii va ajunge să realizeze fenotiparea bolii pentru fiecare individ în parte, ceea ce ne va ajuta să prevenim boala sau să o tratăm intervenind în aparatul genetic prin intermediul ingineriei tisulare.

Medicina personalizată astfel va oferi șanse reale de a trata nu maladia, ci pacientul cu particularitățile sale de gender, vârstă, etnie, constituție și, desigur, funcție de tiparul genetic al acestuia. Polimorfismul genetic, ca factor redutabil al patogeniei dishomeostaziei circulatorii, cum ar fi hipertensiunea arterială, hipertensiunea arterială pulmonară, accidentul vascular cerebral și insuficiența cardiacă cardiomiopatică, va fi rezolvat nu numai la conotația de diagnostic, dar și la cea de tratament tot mai definitiv.

Unul din reperele cardinale ale cardiologiei viitorului va însemna utilizarea la scară largă a celulelor stem cu scop de regenerare a miocardului lezat, în primul rând la pacienții care au suportat infarct miocardic acut. Vitalitatea și longevitatea inimii va putea fi astfel prelungită cu zeci de ani, susținând și dezideratul unui nivel înalt de calitate a vieții umane.

O direcție importantă este legată de utilizarea nanotehnologiilor în medicină (cardiologie). Folosind nanoparticulele, vom putea transporta țintit informații și medicamente spre segmentul afectat, ceea ce ne va permite să emitem un diagnostic mai precis și chiar să realizăm o imagine la nivel molecular.

Nu este cazul să fac previziuni pentru viitorul cardiologiei din Moldova, deoarece acesta este parte integrată a viitorului ce și-l construiește întreaga comunitate umană de pe glob, care merge pe făgașul unor progrese neănuite, dar care cu siguranță ne vor ameliora condiția fizică și mediul existențial.

A consemnat

**Eugenia TOFAN, șeful Centrului Mass-Media
al Academiei de Științe a Moldovei**

VĂ MULȚUMESC CĂ SUNTEȚI ALĂTURI DE MINE *

Academician Mihail POPOVICI

Domnule președinte al Republicii Moldova, domnule președinte al Academiei de Științe a Moldovei, domnule primar general de Chișinău, domnule ministru, domnule rector, stimați colegi și prieteni, onorată asistență,

Sunt foarte emoționat, cu toate astea, îngăduiți-mi să spun și eu câteva cuvinte, înțelegând că nu trebuie, mai ales astăzi, să vă rețin prea mult atenția.

În primul rând, dați-mi voie să vă mulțumesc din tot sufletul pentru faptul că sunteți alături de mine și de familia mea și în această zi, pentru urările Dumneavoastră de bine și aprecierile făcute pe marginea activității mele de până acum, înțeleg bine, că laudele și cuvintele frumoase ce se spun cu ocazia unor asemenea festivități, deseori sunt exagerate și omagierea mea nu este o excepție. Cu toate astea, îmi face plăcere să știu, că activitatea mea, dar și a colegilor mei de peste 35 de ani într-un domeniu al medicinei atât de complex și important pentru societate nu este trecută cu vederea de personalități marcante ale statului, științei, medicinei de azi, de colegi și prieteni.

Dacă am reușit câte ceva în medicină, dacă unele din roadele muncii mele sunt observabile, acest lucru se datorează nu numai învățătorilor mei, părinților și soției mele, ci poate mai mult sorții, norocului, dacă vreți, și tuturor celor care m-au susținut pe parcursul anilor. Oricât de bine aș fi învățat eu la facultate, oricât de târziu aș fi rămas serile prin biblioteci și laboratoare, dacă n-aș fi avut norocul să fiu încurajat, pus la punct sau constrâns să lucrez mai mult, îndemnat să-mi revăd opiniile și să accept uneori să reiau lucrurile de la capăt – de către atâția și atâția colegi sau personalități cu care am avut norocul să colaborez, neîndoielnic nu aș fi putut realiza multe din câte am reușit până acum. Soarta, însă, mi-a scos în cale personalități marcante în știința medicală ca academicienii Eugen Ciazov, Nurmuhamed Muharleamov, Vasile Anestiade, Andrei Andrieș profesorii Mihail Mihlin, Valdur Sax, Valeriu Capelico, Paolo Rizzoni, Iuta Șaper, conducători și organizatori de talia lui Nicolae Testemițanu, Chiril Draganiuc, Timofei Moșneaga, Nicolae Vrînceanu, colegi de breaslă și prieteni ca Andrei Banaru, Gheorghe Ivasi, Eugen

*Discurs rostit la recepția consacrată aniversării a 60-a a academicianului Mihail Popovici, 29 octombrie 2002

Floca, Gheorghe Ghidirim, Gheorghe Cotelea, Ion Ababii, Petru Galetchi, Eugen Gladun E. Şleahov şi mulţi alţii, care m-au ajutat sau prin exemplul lor m-au mobilizat să mă împlinesc şi să răspund, măcar parţial, aşteptărilor părinţilor, familiei mele, colegilor.

Însă nu aş fi sincer cu mine, dacă aş uita să menţionez aici pe cei care m-au ajutat şi mă ajută „să țin pasul” pe parcursul anilor. Dumnezeu a vrut să activez toată viaţa împreună cu tineri talentaţi care, încercând să îmbrăţişeze o specialitate deloc uşoară, căutând un loc în ştiinţa cardiologiei, mi-au oferit rara şansă de a-i selecta, de a le oferi un loc de muncă, de a-i îndruma, de a lucra cu ei cot la cot şi, astfel, să constituim şi să transformăm împreună, pe parcursul anilor, Institutul de Cardiologie într-o importantă instituţie ştiinţifică şi curativă, să contribuim la formarea serviciului cardiologie în Republica Moldova. Mă mândresc că am avut şi am elevi buni cărora nu numai le-am ajutat să devină savanţi, medici consacraţi, ci de la care şi astăzi învăţ mult. Printre ei sunt profesorii A. Izvorean, E. Vataman, L. Morcov, A. Grosu, V. Botnaru, V. Revenco, L. Groppa, A. Carauş, O. Calenici, U. Jalbă, S. Costin, S. Sîrbu, V. Cobeţ şi mulţi, mulţi alţii, e greu să-i numeşti pe toţi. Spre regret pentru Moldova, dar poate spre norocul lor, unii din ei au ajuns să activeze în importante clinici şi instituţii de peste hotare – în SUA, Germania, Italia, Rusia, România, Franţa, Canada ş.a.

Dragi prieteni şi colegi, sunt fecior de ţăran şi ca mulţi din cei născuţi în timpul celui de-al Doilea Război Mondial am trecut prin greutăţile foametei şi nevoile ce s-au abătut peste neamul nostru. Iată de ce m-am străduit prin tot ce am făcut nu numai să nu fiu o povară pentru părinţii şi apropiaţii mei, ci să le fiu lor, dar şi altora un sprijin. Pentru asta a trebuit să mă strădui, să muncesc mai mult (ocupând anumite poziţii în societate şi în breasla medicinei, ca să am şi un ban la casă, obţinut prin muncă cinstită – nu mă ruşinez, şi nu ascund asta, dar şi să rămân om, să am un cuvânt de spus şi de crezut nu numai în faţa şefilor).

Astăzi, la vârsta mea şi cu experienţa pe care o am, pot spune că şi în ţara noastră, chiar în condiţiile zilei de azi, cu greu dar poţi câştiga un ban, o bucată de pâine pentru a asigura familia, dar nu asta mă încălzeşte. Relaţia pe care o am cu cei, cărora am reuşit să le ajut pe parcursul anilor, cu cei cu care am realizat împreună ceva în ştiinţă, aprecierea, recunoştinţa şi sprijinul colegilor de breaslă şi de lucru, a prietenilor – iată ce îmi încălzeşte sufletul. Şi desigur, familia – mama, pe care mi-a păstrat-o Dumnezeu, soţia, copiii şi nepoţei. Pentru că mi-a mers să am copii buni, care au urmat calea mea şi a

soției, activând astăzi cu succes în domeniul medicinei. Ei și nepoții pe care ni i-au adus – Mihaela, Mirela, Ionel și Mihai – mă îndreptătesc să mă simt un om împlinit.

După cum vedeți, stimați colegi și prieteni, îmi vine greu să nu mă asemăn, fără să vreau, cu mulți dintre dumneavoastră, dar și cu Ion Creangă, care zicea că „am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită”. Am fost și vreau să rămân om, cu tot ce cuprinde acest cuvânt, să mă aflu printre dumneavoastră în munca ce o desfășurăm, să vă pot fi de rază și să mă pot bizui pe Dumneavoastră, să putem fi de folos oamenilor.

Deși am avut onoarea să fiu și parlamentar într-o perioadă de cotitură a istoriei noastre, să desfășor multiple activități pe care împrejurările au cerut să le onorez, plăcerea mare de a fi în folosul societății am trăit-o mai mult printre și cu Dumneavoastră, fie la Universitatea de Medicină, la ICMPC cu multiplele sale subdiviziuni, fie la AȘM și îndeosebi la Institutul de Cardiologie, unde în permanență îmi este inima și grija mea. Iată de ce, doresc încă odată să vă adresez sincere mulțumiri pentru tot ce ați făcut pentru mine sau împreună cu mine pe parcursul anilor, pentru cuvintele de apreciere și prietenie ce mi le-ați adresat astăzi. Le mulțumesc pe această cale și prietenilor mei de peste hotare, care m-au ajutat să văd ceea ce uneori nu se vede de pe „prisma casei”, sprijinul și povețele cărora le-am avut nu numai astăzi.

De asemenea, mulțumesc colegilor mei apropiați care s-au străduit să organizeze festivitatea de astăzi pe care nu o putem încheia fără a nu trece și în sala de alături, pentru a ne conforma tradiției și a marca bucuria de a ne vedea împreună.

Vă mulțumesc pentru Ziua de astăzi!

Partea VI

DISTINCȚII ȘI PREMII (selectiv)

Legitimafia nr <u>02124</u> <u>Popovici</u> <u>Mihai</u>	Удостоверение № <u>02124</u> <u>Поповиц</u> <u>Михай</u>
este posesorul medaliei	награжден медалью
<u>„Meritul Civic”</u>	<u>„Meritul Civic”</u>
Președintele Republicii Moldova <u>M. Ișengur</u>	Президент Республики Молдова <u>М. Ишангу</u>
<u>22 august 1996</u>	медаль № <u>00386</u>

DIPLOMA nr. 6	
se eliberează	
LAUREATULUI PREMIULUI DE STAT AL REPUBLICII MOLDOVA	
dlui POPOVICI Mihai	
<u>[Signature]</u>	
[Stamp]	

TANTAE MOLIS ERAT

MERITE DE L'INVENTION

PUBLICATION AU MONITEUR BELGE DU 13 FEVRIER 1954

La Commission Supérieure des Récompenses:

Vu les états de services

Vu les services éminents rendus à la cause du progrès,
l'aide apportée aux inventions

et conformément aux articles 2 et 3 des statuts

DECERNE A **Prof. Mihail POPOVICI**

LE PRESENT DIPLOME **de Chevalier**

CROIX N° **1996** BRUXELLES, LE **17 novembre 2005**

LE PRÉSIDENT,

UN MEMBRE DE LA COMMISSION

LE CHANCELIER

TANTAE MOLIS ERAT

MERITE DE L'INVENTION

PUBLICATION AU MONITEUR BELGE DU 13 FEVRIER 1954

La Commission Supérieure des Récompenses:
Vu les états de services
Vu les services éminents rendus à la cause du progrès,
l'aide apportée aux inventions
et conformément aux articles 2 et 3 des statuts

DECERNE A **Prof. Mihail POPOVICI**

LE PRESENT DIPLOME **d'Officier**

CROIX N° **2147**

BRUXELLES, LE **25 novembre 2006**

LE PRESIDENT.

UN MEMBRE DE LA COMMISSION

LE CHANCELIER

LE MOLIS ERAT

MERITE DE L'INVENTION

PUBLICATION AU MONITEUR BELGE DU 13 FEVRIER 1954

La Commission Supérieure des Récompenses:
Vu les états de services
Vu les services éminents rendus à la cause du progrès,
l'aide apportée aux inventions
et conformément aux articles 2 et 3 des statuts

DECERNE A **Prof. Mihail POPOVICI**
LE PRESENT DIPLOME **de Commandeur**

CROIX N° **2265** BRUXELLES, LE **22 novembre 2007**

LE PRESIDENT,

UN MEMBRE DE LA COMMISSION

LE CHANCELIER

Partea VII

BIBLIOGRAFIA

Autoreferate

1. Попович, М. И. Состояние кислотно-щелочного равновесия и некоторых показателей минерального обмена при воздействии геосахлорбутадиена (экспериментальное исследование) : (093– биологическая химия) : автореф. дис. ... канд. мед. наук / М. И. Попович; науч. рук. : М. С. Михлин, Я. Б. Резник ; официальные оппоненты : Е. Ф. Шамрай, Ю. С. Каган ; Кишиневский гос. мед. ин-т. – К.: S. n., 1970. – 18 р. – На правах рукописи.
2. Попович, М. И. Токсическое и аутоиммунное поражение миокарда (клинико-экспериментальное исследование): (14.00.06) : автореф. дис. ... д-ра мед. наук / М. И. Попович ; АМН СССР, Всесоюз. кардиологический науч. центр. – Москва: S. n., 1986. – 35 р. – На правах рукописи.

Monografii, lucrări de sinteză

3. Попович, М. И. Организационно-методические аспекты диагностики, клиники и лечения идиопатического гипертрофического субаортального стеноза : (Метод. рекомендации) / М. И. Попович, Н. М. Мухарлямов, И. Ф. Затушевский. – К.: Штиинца, 1983. – 23 р.
4. Гипербарическая фармакология. Фармакология гипероксических состояний: моногр. / Е. А. Мухин, Э. Б. Кептя, С. Л. Николай, К. Л. Матковский, П. С. Боцолин, К. М. Резников, Н. И. Болокан, М. И. Попович, В. В. Дубченко, В. И. Гончар, Н. Г. Бачинский, Е. С. Оня, В. Б. Гаснаш, Л. В. Чигрина ; отв. ред. : Е. А. Мухин ; Кишиневский гос. мед. ин-т. – К. : Штиинца, 1985. – 120 р. – Bibliogr. : p. 111-117.
5. Организационно-методические аспекты диагностики, клиники и лечения застойной (дилатационной) кардиомиопатии : (Метод. рекомендации) / М. И. Попович, Н. М. Мухарлямов, И. Ф. Затушевский, М. Сандигурский ; М-во здравоохранения МССР. – К. : S. n., 1985. – 30 р.
6. Мухарлямов, Н. М. Дилатационная кардиомиопатия: моногр. / Н. М. Мухарлямов, М. И. Попович, И. Ф. Затушевский ; Молд. НИИ кардиологии, Кишиневский гос. мед. ин-т. – К. : Штиинца, 1986. – 159 р. – Bibliogr.: p. 140-158 (311 tit.).

7. Кардиомиопатии (классификация, диагностика, принципы лечения) : (Метод. рекомендации) / М. И. Попович, А. Ю. Ибрагимов, И. Ф. Затушевский, Н. М. Мухарлямов [etal.]. – Москва, 1988. – 24 p.
8. Попович, М. И. Токсическое и аутоиммунное повреждение миокарда / М. И. Попович ; отв. ред. : Н. К. Пермяков ; рецензенты : Н. М. Мухарлямов, Е. И. Флока ; Молд. НИИ профилактической и клинической медицины. – К. : Штиинца, 1988. – 271 p. – Bibliogr.: p. 246-267. – ISBN 5-376-00531-3.
9. Капелько, В. И. Метаболические и функциональные основы экспериментальных кардиомиопатий / В. И. Капелько, М. И. Попович ; Молд. НИИ профилактической и клинической медицины. – К. : Штиинца, 1990. – 207 p. – Bibliogr.: p. 200-206. – ISBN 5-376-00752-9.
10. Rudic, Valeriu. *Fitobiotehnologie – realizări noi în biomedicină* // V. Rudic, V. Gudumac, M. Popovici; Inst. de Cercetări în Medicina Preventivă și Clinică, Inst. de Microbiologie al Acad. de Științe a Moldovei, Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”. – Ch. : Cuant, 1995. – 206 p. – Bibliogr.: p. 175-194 (26 tit.).
11. Popovici, Mihail. *Hipertensiunea arterială: (recomandări practice)*/ Mihail Popovici, Victor Botnaru, Alexandru Carauș. – Ch. : S. n., 1999. – 70 p.
12. Попович, Михаил. Артериальная гипертензия: (практические рекомендации) / Михаил Попович, Виктор Ботнар, Александр Карауш. – К. : S. n., 1999. – 75 p.
13. Popovici, M. *Combaterea bolilor cardiovasculare în populație : ghid practic* / M. Popovici, Victoria Ivanov, Uliana Jalbă. – Ch.: S. n., 2000. – 65 p.
14. Попович, М. Борьба с сердечно-сосудистыми заболеваниями в популяции : практическое руководство / М. Попович, В. Иванов, У. Жалбэ. – К. : S. n., 2000. – 63 p.
15. Popovici, Mihail. *Ghidul alimentației sănătoase*/ Mihail Popovici, Uliana Jalbă, Victoria Ivanov ; Inst. de Cardiologie. – Ch. : S. n., 2001. – 44 p. – Bibliogr.: p. 42-43 (11 tit.).
16. Popovici, M. *Ghidul medicului de familie în combaterea hipertensiunii arteriale* / M. Popovici, Victoria Ivanov. – Ch. : S. n., 2003. – 88 p.

17. Popovici, M. **Politica și principiile strategice de combatere a hipertensiunii arteriale în Republica Moldova** / M. Popovici, Victoria Ivanov; Inst. de Cardiologie, Biroul European al O.M.S. – Ch. : S. n., 2003. – 69 p.
18. Popovici, Mihail. **Politica și strategia de combatere a maladiilor cronice necontagioase** / Mihail Popovici, Victoria Ivanov ; Inst. de Cardiologie, Biroul European al O.M.S. – Ch. : S. n., 2003. – 63 p. – Bibliogr.: p. 59-62 (45 tit.).
19. Popovici, Mihail. Îndrumar de profilaxie în medicina practică / Mihail Popovici, Nadejda Godoroja, Victoria Ivanov ; CINDI Moldova. – Ch. : S. n., 2004. – 152 p.
20. **A strategy to prevent chronic disease in Europe. A focus on public health action. The CINDI vision** / CINDI Programme Directors: G. Diem, ..., M. Popovici [et al.] ; World Health Organization Europe. – Copenhagen : World Health Organization, 2004. – 41 p. – http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0010/134848/E83057.pdf?ua=1
21. **Endoteliul și patologia cardiovasculară**: monogr. / M. Popovici, V. Cobeș, Victoria Ivanov, M. Todiraș, I. Popovici. – Ch. : S. n., 2005. – 196 p.
22. Ivanov, Victoria. **Dislipidemiile** : ghidul medicului de familie / Victoria Ivanov, Mihail Popovici ; Acad. de Științe a Rep. Moldova, IMPS Inst. de Cardiologie, Biroul European al O.M.S. – Ch. : S. n., 2005. – 88 p. – Bibliogr. : p. 85-87 (32 tit.).
23. Popovici, Mihail. **Hipertensiunea arterială și insuficiența cardiacă cronică: determinarea riscului, evaluarea diagnostică și tratamentul** : (regulamente cu privire la implementarea medicamentelor compensate) / Mihail Popovici, Eleonora Vataman ; IMPS Inst. de Cardiologie, Biroul European al O.M.S. – Ch. : S. n., 2005. – 40 p.
24. Стратегия предупреждения хронических заболеваний в Европе. Основное внимание – действиям общества по укреплению общественного здоровья. Видение стратегии с позиций CINDI/ директоры программы CINDI : G. Diem, ..., M. Popovici [etal.] ; Всемирная организация здравоохранения Европа. – Copenhagen : WHO, 2005. – 60p. – http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0011/134849/E83057R.pdf

25. **Art and Science of Integrated Chronic Disease Prevention: The CINDI Story** / CINDI Programme Directors : ..., M. Popovici [et al.] ; World Health Organization Europe. – Copenhagen : World Health Organization, 2007. – 83 p.
26. Popovici, Mihail. **Alimentația echilibrată – factor benefic pentru sănătate**: [studiu] / Mihail Popovici, Uliana Jalbă, Victoria Ivanov ; IMSP Inst. de Cardiologie, Biroul European al OMS. – Ch.: S. n., 2007. – 52 p. – Bibliogr.: p. 52 (15 tit.). – ISBN 978-9975-9665-9-7.
27. **Reactivitatea cardiovasculară în insuficiența cardiacă** / Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Nicolae Ciobanu, Ion Popovici, Lucia Ciobanu, Victoria Ivanov ; Inst. de Cardiologie. – Ch. : S. n., 2010. – 216 p. – Bibliogr. la sfârșitul cap. – ISBN 978-9975-78-887-8.
28. **Restenoza coronariană intra-stent: concept, mecanisme și predictorii**: monogr. / Lucia Ciobanu, M. Popovici, I. Popovici, V. Ivanov, N. Ciobanu, S. Costin, V. Cobeț ; red. șt. : Mihail Popovici ; Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Cardiologie. – Ch. : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2016. – 312 p. – Bibliogr.: p. 288-311. – ISBN 978-9975-3089-8-4.

Lucrări sub redacția academicianului

29. Андриуца, К. А. Изоферменты у больных вирусными гепатитами / К. А. Андриуца ; отв. ред. : М. И. Попович ; Кишиневский гос. мед. ин-т. – К. : Штиинца, 1987. – 194 p. – Bibliogr.: p. 187-192.
30. Актуальные вопросы сердечно-сосудистой патологии в Молдавской ССР : сб. ст./ отв. ред. : М. И. Попович ; Молдавский НИИ клинической и профилактической медицины. – К. : Штиинца, 1988. – 141 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 5-376-00444-9.
31. Актуальные вопросы кардиологии : сб. науч. тр. / отв. ред. : М. И. Попович ; Молд. НИИ профилактической и клинической медицины. – К. : Штиинца, 1989. – 174 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 5-376-00209-8.
32. **VIII Республiканская научная конференция онкологов Молдавии**, нояб. 1990 г. : тез. докл. / отв. ред. : М. И. Попович ; Молд. НИИ профилактической и клинической медицины, Респ. науч. о-во онкологов Молдавии. – К. : Штиинца, 1989. – 277 p. – ISBN 5-376-00856-8.

33. Здравсохранение : орган Мин-ва здравсохранения Молдавской ССР : Двухмесячный науч.-произв. журнал / ред. кол. : В. Я. Негреску [etal.] ; ред. совет : П. Н. Антохий, ..., М. И. Попович [etal.]. – К. : Изд-во ЦК КП Молдавии, 1984-1989. – Основан в 1958 г.
34. Стресс, адаптация и дисфункции : тез. IV Всесоюз. симп., 27-28 июня 1991г. / орг. ком. : Ф. И. Фурдуй (председатель), ..., М. И. Попович [etal.]. – К. : S. n., 1991. – 258 p.
35. Лечение и профилактика заболеваний сердечно-сосудистой системы в амбулаторных условиях: сборник/ отв. ред. : М. И. Попович ; Молд. НИИ профилактической и клинической медицины. – К. : Штиинца, 1992. – 137 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 5-376-01308-1.
36. ***Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare*** : I-a conf. republicană de cardiologie, 21-22 oct. 1993 / red.-șef : Mihail Popovici. – Ch. : S. n., 1993. – 225 p.
37. Кардиология СНГ: науч.-практ. журналассоциации кардиологов стран СНГ / учредитель : ГУ НИИ кардиологии им. В. А. Алмазова Мин-ва здравсохранения РФ ; глав. ред. : Е. И. Чазов ; ред. совет. : К. Г. Адамян, ..., М. И. Попович [etal.]. – Санкт-Петербург : Академический медицинский центр, 2003-2007. – Выходит 2 раза в год. – Изд. с 2003. – ISSN 1991-0681. – <https://www.cardio-journal.ru/>
38. ***Actualități în cardiologie = Актуальные вопросы кардиологии*** : conf. șt.-practică, 9 sept. 2010 : progr. / moderator : Mihail Popovici, Eleonora Vataman. – Ch. : S. n., 2010. – 32 p. – http://worldmedicine.md/uploads/user/PROGRAMM_2010.84F045941326462E9A1F94AFBEE9C292.pdf
39. ***Al 10-lea Congres Național al Societății Române de Chirurgie Cardiovasculară. Al 6-lea Simpozion al Asistenților de Chirurgie Cardiovasculară, ATI și Circulație Extracorporeală***, Iași, 18-21 sept. 2014 : progr. / com. șt. naț. : Ioan Pop, Mihail Popovici, Eduard Apetrei [et al.] ; Soc. Română de Chirurgie Cardiovasculară. – Iași, 2014. – 161 p.
40. ***Al 6-lea Congres al Societății Cardiologilor din Republica Moldova cu participare internațională***, 7-8 oct. 2016 : progr. / com. org. : Mihail Popovici (preș.) [et al.] ; com. șt. : Eleonora Vataman (preș.), Mihail Popovici, Vitalie Moscalu [et al.]. – Ch. : S. n., 2016. – 14 p. – <http://>

usmf.md/wp-content/uploads/2016/10/Programa-Congresului-Societati-cardiologilor-din-RM-7-8-octombrie-2016.pdf

41. Buletinul Academiei de Științe a Moldovei = Вестник Академии наук Молдовы = Bulletin of the Academy of Sciences of Moldova : Ser. Științe medicale : rev. șt.-pract. / red.-șef : Gheorghe Țibîrnă; col. red. : Gheorghe Ghidirim, ..., Mihai Popovici [et al.] ; Acad. de Științe a Moldovei, Secția de Științe Medicale. – Ch. : Tipografia Centrală, 2005-2017. – Apare 4 ori pe an. – Fondată în 2005. – ISSN 1857-0011. – <https://ibn.idsi.md/ro/buletinul-asm-sm>

42. Curierul medical: rev. șt.-pract. fondată în 1958 / col. red. : Boris Topor (red.-șef) [et al.] ; consiliul de red. : Constantin Andriuță, ..., Mihai Popovici [et al.] ; Min. Sănătății al Rep. Moldova, Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch. : S. n., 2017. – Apare bi-anual. – ISSN 1857-0666. – <http://usmf.md/publicatii/curierul-medical/>

43. ESC Congress, Barcelona, Spain, 26-30 Aug. 2017 : abstr. / abstract reviewing com. : A. Abaci, ..., M. Popovici [et al.]. – Oxford : Oxford University Press, 2017. – 1530 p. – (European Heart Journal, 2017; Vol. 38, Suppl. 1). – ISSN 0195-668X.

44. Moldovan Journal of Health Sciences (MJHS) = Revista de Științe ale Sănătății din Moldova : rev. șt.-practică / fondator : IP Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Rep. Moldova ; red.-șef : Adrian Belii ; col. red. : Ion Ababii, ..., Mihai Popovici [et al.]. – Ch. : USMF Nicolae Testemițanu”, 2014-2017. – Apare trimestrial. – Fondată în 2014. – ISSN 2345-1467. – <http://usmf.md/cercetare/revista-de-stiinte-ale-sanatatii-din-republica-moldova/arhiva/>

45. Revista Română de Cardiologie = Romanian Journal of Cardiology: rev. șt.-pract. fondată în 1958 / fondator : Soc. Română de Cardiologie ; red.-șef : Carmen Gînghină ; col. red. : ..., Mihai Popovici [et al.]. – București : Media Med Publicis, 2009-2017. – Apare de 4 ori pe an. – Apare din 1991. – ISSN 1583-2996. – <http://usmf.md/publicatii/curierul-medical/>

46. Sănătate publică, economie și management în medicină: rev. șt.-practică / fondator : Asoc. Economie, Management și Psihologie în Medicină ; red.-șef : Constantin Ețco ; consiliul de red. : Ion Ababii, ..., Mihai Popovici [et al.] ; Secția de Științe Medicale a Acad. de Științe a Moldovei. – Ch. : Reclama, 2005-2017. – Apare de 4 ori pe an. – Fondată în 2003.

– ISSN 1729-8687. – <http://public-health.md/index.php?page=revista>. – <https://ibn.idsi.md/ro/spemm>

47. Евразийский кардиологический журнал= Eurasian Heart Journal / учредители: Евразийская ассоциация кардиологов ; глав. ред. : Е. И. Чазов ; ред. кол. : К. Г. Адамян, ..., М. И. Попович [et al.]. – Москва : ИнтерМедсервис, 2011-2017. – Выходит 4 раза в год. – Изд. с 2011. – ISSN 2225-1685 (print). – ISSN 2305-0748 (online). – <http://cardioweb.ru/evrazijskij-kardiologicheskij-zhurnal>

48. Кардиология : ежемесячный науч.-практ. журнал/ основатели : А. Л. Мясников, П. Е. Лукомский ; глав. ред. : Ю. Н. Беленков ; ред. совет. : К. Г. Адамян, ..., М. И. Попович [etal.]. – Москва : Бионика Медиа, 2008-2017. – Изд. с 1961. – ISSN 0022-9040 (print). – ISSN 2412-5660 (online). – <https://www.cardio-journal.ru/>

49. Рациональная фармакотерапия в кардиологии = Rational Pharmacotherapy in Cardiology : науч.-практ. рецензируемый журнал для кардиологов и терапевтов / соучредители : ФГБУ «НМИЦ ПМ» МЗ РФ и физические лица ; глав. ред. : С. А. Бойцов ; ред. совет : К. Г. Адамян, ..., М. И. Попович [et al.]. – Москва : Столичная Издательская Компания, 2012-2017. – Выходит 6 раза в год. – Изд. с 2005. – ISSN 1819-6446 (print). – ISSN 2225-3653 (online). – <http://www.rpcardio.com/jour>

50. Украинский кардиологический журнал = Український кардіологічний журнал = Ukrainian Journal of Cardiology/глав. ред. : В. О. Шумаков ; ред. кол. : О. Я. Бабак, ..., М. И. Попович [etal.]. – Киев : ГУ Национальный научный центр «Институт кардиологии им. акад. Н. Д. Стражеско» НАМН Украины, 2017. – Выходит 6 раз в год. – Изд. с 1994. – ISSN 1608-635X (print). – <http://journal.ukrcardio.org/>

Articole științifice

1970

51. Popovici, M. I. *Modificarea echilibrului acidobazic în organismul iepurilor la administrarea hexaclorbutadienului (HCBD) și a HCBD cu vitamina E în experiență subacută*/ M. I. Popovici// Ocrotirea sănătății. – 1970. – Nr. 2. – P. 20-22. – (Text în grafie chirilică).

52. Попович, М. И. Изменение кислотно-щелочного равновесия в организме кроликов при введении только гексахлорбутадиена (ГХБД) и ГХБД с витамином Е в подостром опыте / М. И. Попович // Здравоохранение (Кишинев). – 1970. – Nr2. – Р. 20-22.

1975

53. Попович, М. И. Кислотно-щелочное равновесие и минеральный обмен при воздействии гексахлорбутадиена в подостром и хронических опытах / М. И. Попович // Исследования в области фармации и химии : сб. науч. ст. – К., 1975. – Р. 122-123.

54. Попович, М. И. Кислотно-щелочное равновесие и минеральный обмен при остром отравлении гексахлорбутадиеном / М. И. Попович // Исследования в области фармации и химии : сб. науч. ст. – К., 1975. – Р. 120-122.

1978

55. Popovici, M. I. *Dinamica ceruloplasminei în hepatita virotică la copii* / M. I. Popovici, P. I. Popovici // Ocrotirea sănătății. – 1978. – Nr2. – Р. 16-17. – (Text în grafie chirilică).

56. Попович, М. И. Диагностическое значение определения сывороточного железа у детей больных вирусным гепатитом / М. И. Попович, П. И. Попович // Инфекционные заболевания у детей : сб. ст. – К., 1978. –Р. 52-54.

57. Попович, М. И. Динамика церулоплазмينا при вирусном гепатите у детей/ М. И. Попович, П. И. Попович // Здравоохранение (Кишинев). – 1978. – Nr. 2. – Р. 16-17. – Bibliogr.: 4 tit.

1979

58. *Aplicarea punților poliacrilamidice de contact în aparatul pentru electroforeză ПЭФ-3* / V. S. Gudumac, M. I. Popovici, N. I. Madan, M. T. Moșneaga // Ocrotirea sănătății. – 1979. – Nr. 2. – Р. 57-58. – (Text în grafie chirilică).

59. Применение полиакриламидных контактных мостиков в приборе для электрофореза ПЭФ-3 / В. С. Гудумак, М. И. Попович, Н. И. Мадан, М. Г. Мошняга // Здравоохранение (Кишинев). – 1979. – Nr. 3. – Р. 57-58.

1983

60. Попович, М. И. Приставка для измерения фракций изоферментов на фотоэлектроколориметре / М. И. Попович, В.С.Гудумак // Лабораторное дело. – 1983. – Nr. 3. – P.59-60.

1984

61. Ботнаръ, В. И. Кардиомиопатии. Вопросы патогенеза, диагностики и лечения / В. И. Ботнаръ, М. И. Попович, И. Ф. Затушевский // Здравеохранение (Кишинев). – 1984. – Nr. 4. – P. 52-58. – Bibliogr.: 70 tit.
62. Гипертиреоидная кардиомиопатия: нарушения в системе транспорта креатина и повышенная чувствительность к ишемическому повреждению / Э. К. Сеппет, А. И. Адоян, А. П. Калликорм, Г. Б. Черноусова, Н. В. Люлина В. В. Северин, М. И. Попович, В. А. Сакс // Вестник АМН СССР. – 1984. – Nr. 10. – P. 48-56. – Bibliogr.: 39 tit.
63. Функциональные и метаболические сдвиги при кардиомиопатиях / М. И. Попович, Н. М. Мухарлямов, И. Ф. Затушевский, В. В. Северин, В. А. Сакс // Вестник АМН СССР. – 1984. – Nr. 2. – P. 33-36. – Bibliogr.: 6 tit.

1985

64. *Hormone regulation of cardiac energy metabolism. I. Creatine transport across cell membranes of euthyroid and hyperthyroid rat heart* / E. K. Seppet, A. J. Adoyaan, A. P. Kallikorm, G. B. Chernousova, N. V. Lyulina, V. G. Sharov, V. V. Severin, M. I. Popovich, V. A. Saks // *Biochemical Medicine*. – 1985. – Vol. 34, Nr 3. – P. 267-279. –DOI: [https://doi.org/10.1016/0006-2944\(85\)90088-2](https://doi.org/10.1016/0006-2944(85)90088-2).
65. *Influența digoxinei asupra funcției sistolice și diastolice ventriculului stâng la bolnavii cu insuficiență cardiacă* / Iu. N. Belenkov, A. N. Testemițanu, I. F. Zatușevski, M. I. Popovici, A. A. Izvoreanu, A. B. Șpaner // Ocrotirea sănătății. – 1985. – Nr 3. – P. 15-20. – Bibliogr.: 9 tit. – (Text în grafie chirilică).
66. Влияние дигоксина на систолическую и диастолическую функции левого желудочка у больных с сердечной недостаточностью / Ю. Н. Беленков, А. Н. Тестемичану, И. Ф. Затушевский, М. И.

Попович, А. А. Изворян, А. Б. Шпанер // Здравоохранение (Кишинев). – 1985. – Nr. 3. – P. 15-20. – Bibliogr.: 9 tit.

67. Попович, М. И. Вопросы диагностики застойной (дилатационной) кардиомиопатии/ М. И. Попович, И. Ф. Затушевский // Терапевтический архив. – 1985. – Т. 57, Nr. 4. – P. 31-34.

68. Попович, М. И. Липопротеиды плазмы крови людей, работающих с пестицидами / М. И. Попович, Е. П. Рудягина, В. В. Северин // Метаболические процессы при некоторых экстремальных состояниях. – К., 1985. – P. 126-133. – Bibliogr.: 13 tit.

69. Попович, М. И. Липопротеиды плазмы крови людей, работающих с пестицидами/ М. И. Попович, Е. П. Рудягина, В. В. Северин // Сборник трудов кафедры патфизиологии по проблемам стресса и травматического шока. – Москва, 1985. – P. 3.

1986

70. Izvoreanu, A. A. *Căile de perfecționare a asistenței cardiologice acordată populației republicii* / A. A. Izvoreanu, A. A. Grosu, M. I. Popovici // Ocrotirea sănătății. – 1986. – Nr. 5. – P. 3-6. – (Text în grafie chirilică).

71. Popovici, M. I. *Rolul tulburărilor din fracția contractilă a inimii în dezvoltarea insuficienței cardiace de stază, provocată de adriamicină* / M. I. Popovici, M. A. Golikov, V. I. Kapelko // Ocrotirea sănătății. – 1986. – Nr. 6. – P. 34-37. – Bibliogr.: 16 tit. – (Text în grafie chirilică).

72. Голиков, М. А. Модификация прессоенометра ПВ-01 для измерения внутрисердечного давления и его первой производной / М. А. Голиков, М. И. Попович, Р. П. Тычина // Изв. АН Молд. ССР. Сер. физ.-техн. наук. – 1986. – Nr. 3. – P. 67-70.

73. Изворян, А. А. Пути совершенствования кардиологической помощи населению республики / А. А. Изворян, А. А. Гросу, М. И. Попович // Здравоохранение (Кишинев). – 1986. – Nr. 5. – P. 3-6. – Bibliogr.: 4 tit.

74. Моноклональные антитела к мембранам саркоплазматического ретикулума, ингибирующие транспорт кальция и Ca^{++} -АТФазную активность / Д. О. Левицкий, С. И. Сырбу, В. В. Черепашин, С. В. Рохлин, М. И. Попович // Биологические мембраны. – 1986. – Т. 3, Nr. 2. – P. 101-107. – Bibliogr.: 21 tit.

75. Некоторые итоги изучения распространенности артериальной гипертонии и этиопатогенеза кардиомиопатий / М. И. Попович, А. А. Изворян, В. И. Ботнар, С. А. Бобкова // *Бюл. Всесоюз. кардиологического науч. центра АМН СССР*. – 1986. – № 1. – Р. 34-37.
76. Попович, М. И. Активность ренина и концентрации альдостерона в плазме больных застойной кардиомиопатией / М. И. Попович, И. Ф. Затушевский, В. И. Ботнар // *Терапевтический архив*. – 1986. – Т. 58, № 11. – Р. 65-67. – Bibliogr.: 18 tit.
77. Попович, М. И. Значение изучения изоферментного спектра лактат-дегидрогеназы как показателя кардиотоксического действия пестицидов / М. И. Попович, В. С. Гудумак, Л. Г. Лубарова. – Москва, 1986. – 23 р. – (Деп. 1986.08.27, № 66172-В). – (Вопросы мед. химии, 1986).
78. Попович, М. И. Роль нарушений сократительной функции сердца в развитии застойной сердечной недостаточности, вызванной адриамицином / М. И. Попович, М. А. Голиков, В. И. Капелько // *Здравоохранение (Кишинев)*. – 1986. – №. 6. – Р. 34-37. – Bibliogr.: 16 tit.
79. Попович, М. И. Содержание сиаловых кислот и активность гидролаз в миокарде и сыворотке крови при воздействии некоторых пестицидов (экспериментальные данные) / М. И. Попович, В. С. Гудумак, Л. Г. Лубарова. // *Гигиена и санитария*. – 1986. – №. 12. – Р. 78-80. – Bibliogr.: 14 tit.
80. Попович, М. И. Энергетический метаболизм и ультраструктура миокарда при аутоиммунной кардиомиопатии / М. И. Попович, В. В. Северин, В. Г. Шаров // *Бюл. экспериментальной биологии и медицины*. – 1986. – №. 12. – Р. 671-674. – Bibliogr.: 15 tit.

1987

81. Диастолическая упругость миокарда при хроническом адриамициновом поражении / В. И. Капелько, М. И. Попович, М. А. Голиков, В. С. Шульженко, М. С. Горина // *Бюл. экспериментальной биологии и медицины*. – 1987. – № 1. – Р. 17-19. – Bibliogr.: 10 tit.
82. Изменения диастолы сердца при остром и хроническом энергодефиците / В. И. Капелько, Н. А. Новикова, М. А. Голиков,

В. И. Векслер, М. И. Попович, В. А. Сакс // Вестник АМН СССР. – 1987. – Nr. 9. – P. 42-46. – Bibliogr.: 8 tit.

83. Изменения сократительной функции и энергетического метаболизма изолированного сердца при хроническом адрямициновом поражении миокарда / В. И. Капелько, В. А. Сакс, М. И. Попович, М. А. Голиков, В. И. Векслер // Бюл. Всесоюз. кардиологического науч. центра АМН СССР. – 1987. – Т. 10, Nr. 1. – P. 46-52.

84. Попович, М. И. Моделирование аутоиммунной кардиомиопатии / М. И. Попович, В. С. Гудумак, К. Н. Быковская // Ускоренные методы диагностики инфекционных болезней : сб. ст. – К., 1987. – P. 96-97.

85. Сократительная функция изолированного сердца при хроническом поражении миокарда адрямицином / В. И. Капелько, М. И. Попович, М. А. Голиков, Н. А. Новикова, В. С. Шульженко // Кардиология. – 1987. – Nr. 7. – P. 80-84. – Bibliogr.: 18 tit.

1988

86. Popovici, M. I. *Acțiunea toxică cronică a pesticidelor asupra funcției și metabolismului energetic al inimii* / M. I. Popovici, M. A. Golikov // Ocrotirea sănătății. – 1988. – Nr. 4. – P. 34-37. – Bibliogr.: 10 tit. – (Text în grafie chirilică).

87. Голиков, М. А. Изменение сократительной функции изолированного сердца при длительном воздействии пестицидов / М. А. Голиков, М. И. Попович // Актуальные вопросы сердечно-сосудистой патологии в Молдавской ССР : сб. ст. – К., 1988. – P. 78-83. – Bibliogr.: 9 tit.

88. Метаболизм миокарда при экзогенных химических воздействиях / И. М. Трахтенберг, В. А. Тычинин, М. И. Попович, И. В. Блакита // Вестник АМН СССР. – 1988. – Nr. 1 – P. 76-84. – Bibliogr.: 45 tit.

89. Нарушение метаболизма и функции сердца при подостром адрямициновом поражении миокарда / В. И. Капелько, М. А. Голиков, М. И. Попович, С. А. Бобкова // Патологическая физиология и экспериментальная терапия. – 1988. – Nr. 6. – P. 21-23.

90. Особенности гормональных соотношений после оперативного лечения больных миомой матки / Е. В. Гладун, В. М. Дюг, В.

И. Корчмару, М. И. Попович // Акушерство и гинекология. – 1988. – №. 5. – Р. 17-19.

91. Попович, М. И. Влияние хронического токсического воздействия пестицидов на функцию и энергетический метаболизм сердца / М. И. Попович, М. А. Голиков // Здоровоохранение (Кишинев). – 1988. – №. 4. – Р. 34-37. – Bibliogr.: 10 tit.

92. Попович, М. И. Функциональное состояние системы Ca^{2+} -насоса сердечной мышцы при кардиотоксическом воздействии пестицидов / М. И. Попович, С. И. Сырбу // Актуальные вопросы сердечно-сосудистой патологии в Молдавской ССР : сб. ст. – К., 1988. – Р. 120-125. – Bibliogr.: 17 tit.

93. Ультраструктура, энергетика и функция миокарда при хроническом адриамициновом поражении / В. И. Капелько, М. И. Попович, В. Г. Шаров, С. И. Костин, М. А. Голиков, В. А. Сакс // Бюл. Всесоюз. кардиологического науч. центра АМН СССР. – 1988. – №. 2. – Р. 22-27. – Bibliogr.: 12 tit.

1989

94. *Adaptation of cardiac contractile function to conditions of chronic energy deficiency*/ V. I. Kapelko, V. A. Saks, N. A. Novikova, M. A. Golikov, V. V. Kupriyanov, M. I. Popovich // J. of Molecular and Cellular Cardiology. – 1989. – Vol. 21, Suppl 1. – Р. 79-83. – DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-2828\(89\)90840-7](https://doi.org/10.1016/0022-2828(89)90840-7).

95. Popovich, M. I. *The cardiac metabolic and contractile changes induced by chronic pesticide administration* / M. I. Popovich, V. I. Kapelko // J. of Molecular and Cellular Cardiology. – 1989. – Vol. 21, Suppl 2. – Р. S81. – DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-2828\(89\)91743-4](https://doi.org/10.1016/0022-2828(89)91743-4).

96. *The ultrastructural, metabolic and functional alterations of the heart at prolonged adriamycin treatment* / V. I. Kapelko, M. I. Popovich, V. G. Sharov, S. I. Kostin, V. S. Shulzhenko, M. A. Golikov, V. A. Saks // J. of Applied Cardiology. – 1989. – Vol. 4, Nr. 2. – Р. 79-87. – Bibliogr.: 21 tit.

97. Воздействие пестицидов на электронное строение активного центра гемоглобина в эксперименте / С. А. Бобкова, К. И. Туртэ, М. И. Попович, Л. М. Марку // Изв. АН Молд. ССР. Сер. биол. и хим. наук. – 1989. – №. 3. – Р. 57-60. – Bibliogr. : 9 tit.

98. **Механизм ингибирования Ca^{2+} -транспортирующей и АТФ – гидролитической активности саркоплазматического ретикула моноклональными антителами к Ca^{2+} -АТФазе сердца собаки** / С. И. Сырбу, Д. О. Левицкий, В. В. Черепяхин, М. И. Попович, О. В. Рохлин // Актуальные вопросы кардиологии : сб. науч. тр. – К., 1989. – Р. 149-163. – Bibliogr.: p. 161-163 (24 tit.).
99. Модификация тиобарбитурового метода определения силловых кислот в биологическом материале / В. С. Гудумак, В. И. Опря, М. И. Попович, А. И. Сауля // Лабораторное дело. – 1989. – № 9. – Р. 15-18. – Bibliogr.: 6 tit.
100. Общие функциональные и метаболические признаки экспериментальных кардиомиопатий / В. И. Капелько, М. И. Попович, С. И. Костин, В. А. Кобец, В. В. Северин, С. А. Бобкова, В. С. Гудумак, Н. А. Новикова, В. Г. Шаров, В. А. Сакс // Актуальные вопросы кардиологии : сб. науч. тр. – К., 1989. – Р. 83-102. – Bibliogr.: p.99-102 (48 tit.).
101. Функциональные свойства миофибрилл и связанной с ними креатинкиназы при острой и хронической депрессии сократительной активности миокарда / В. И. Векслер, Р. Вантюра-Клапье, Х. Мехви, Е. Л. Левицкая, В. В. Куприянов, П. Лешен, М. А. Голиков, М. И. Попович, Г. Вассор, В. А. Сакс, В. И. Капелько // Актуальные вопросы кардиологии : сб. науч. тр. – К., 1989. – Р. 44-59. – Bibliogr.: p.57-59 (33 tit.).

1990

102. ***The cardiac contractile changes induced by acute and chronic adriamycin administration*** / V. I. Kapelko, M. A. Golikov, N. A. Novikova, M. I. Popovich // Cardiovascular World Report : The Global Forum for Cardiovascular Disease. – 1990. – Vol. 3. – P. 60-64.
103. Kapelko, V. I. ***Cellular mechanisms of alteration in myocardial contractile function alterations in experimental cardiomyopathies*** / V. I. Kapelko, V. I. Veksler, M. I. Popovich // Biomedical Science. – 1990. – Vol. 1, Nr. 1. – P. 77-83.
104. Попович, М. И. Поражение сердца, вызываемое норадреналином, и защитный эффект таурина / М.И. Попович, В. А. Кобец, В. И. Капелько // Физиологический журнал. – 1990. – Т. 36, № 6. – Р. 8-12. – Bibliogr.: 18 tit.

1991

105. Energy-linked functional alterations in experimental cardiomyopathies / V. I. Kapelko, V. I. Veksler, M. I. Popovich, R. Ventura-Clapier // American J. of Physiology. – 1991. – Vol. 261, Nr 4. – P. 39-44. – Bibliogr.: 25tit. – <http://ajpheart.physiology.org/content/ajpheart/261/4/39.full.pdf>

106. Protective effect of taurine on myocardial alterations induced by prolonged noradrenaline treatment/ M. I. Popovich, S. I. Kostin, V. A. Kobets, V. I. Kapelko // Cardioscience. – 1991. – Vol. 2, Nr 1. – P. 11-16.

107. Капелько, В. И. Патолофизиологические аспекты кардиомиопатий (эксперимент и клиника) / В. И. Капелько, В. И. Векслер, М. И. Попович // Кардиология. – 1991. – Т. 31, Nr. 11. – P. 5-11.

1992

108. Myocardial alterations induced by prolonged noradrenaline administration in various doses / M. I. Popovich, V. A. Kobets, S. I. Kostin, V. I. Kapelko // Clinical Cardiology. – 1992. – Vol. 15, Nr 9. – P. 660-665. – Bibliogr.: 26 tit. – DOI: 10.1002/clc.4960150909.

109. Protective effect of taurine on the myocardial effects of prolonged treatment with norepinephrine in rats / M. I. Popovich, V. A. Kobets, S. I. Kostin, V. I. Kapelko // Cardioscience. – 1992. – Vol. 3, Nr. 1. – P. 61-66.

110. Антиоксиданты, перекисное окисление липидов и рецептор-зависимое увеличение концентрации Ca^{2+} в тромбоцитах человека / Е. В. Негреску, А. В. Лебедев, Г. Н. Балденков, А. В. Мазаев, М. И. Попович // Вопросы медицинской химии. – 1992. – Т. 38, Nr. 1. – P. 36-39. – Bibliogr.: 27 tit.

111. Исследование функции и содержания ион-переносящих белков клеточной мембраны эритроцитов при гипертонической болезни/ С. И. Сырбу, М. И. Попович, В. А. Логинов, А. Н. Сырбу, В. В. Петров, Г. Г. Арабидзе // Лечение и профилактика заболеваний сердечно-сосудистой системы в амбулаторных условиях. – К., 1992. – P. 107-116. – Bibliogr.: p. 114-116 (19 tit.).

112. Капелько, В. И. Общие закономерности поражения миокарда адриамицином в эксперименте и клинике / В. И. Капелько, М. И. Попович // Лечение и профилактика заболеваний сердечно-со-

судистой системы в амбулаторных условиях. – К., 1992. – Р. 77-91.
– Bibliogr.: p. 87-91 (51 tit.).

113. Сократительная функция изолированного сердца при повреждении поджелудочной железы / А. И. Сауля, М. И. Попович, В. А. Кобец, В. Ф. Ротарь, Т. В. Тэзлэван // *Curier medical*. – 1992. – Nr. 3-4. – Р. 33-35. – Bibliogr.: 9 tit.

1994

114. *Cellular hypertrophy is asociated with lower creatine-stimulated mitochondrial respiration in patients with dilated cardiomyopathy* / M. I. Popovich, S. I. Costin, V. A. Kobets, V. I. Kapelko // *Canadian J. of Cardiology*. – 1994. – Vol. 10, Suppl. IV. – P. 96A.

115. Kapelko, V. I. *Cardiac contractile disorders caused by disturbances in miofibrilar energy suply and pathogenesis of cardiomyopathies* / V. I. Kapelko, M. I. Popovich, V. V. Kuprianov // *Canadian J. of Cardiology*. – 1994. – Vol. 10, Suppl. IV. – P. 46 A.

116. *Subcellular basis for increased diastolic stiffness in experimental cardiomyopathies* / Valery Kapelko, Mikhail I. Popovici, Vladimir I. Veksler, Renee Ventura-Clapier, Zaza A. Khuchua, Valdur A. Saks // *The Cardiomyopathic Heart* / eds. : Makoto Nagano, Nobuakira Takeda, Naranjan S. Dhalla. – New York, 1994. – P. 185-195.

1995

117. *Cellular hypertrophy in cardiomyopathic patients is asociated with lower creatine-stimulated mitochondrial respiration* / Mikhail Popovich, Sava Kostin, Tudor Branishte, Valery Kobets, Valery Kapelko // *Molecular and Cellular Biochemistry*. – 1995. – Vol. 143, Nr. 1. – P. 1-5.
– DOI:<https://doi.org/10.1007/BF00925920>.

118. Восстановление ультраструктуры и функционального состояния сердца у крыс после катехоламинового поражения / М. И. Попович, В. А. Кобец, С. И. Костин, В. И. Капелько// *Кардиология*. – 1995. – Т. 35, Nr. 6. – Р. 63.

119. Функциональное состояние сердца при повреждении фтором / С. И. Костин, М. И. Попович, В. А. Кобец, В. И. Капелько// *Кардиология*. – 1995. – Т. 35, Nr. 11. – Р. 50-53.

1996

120. Kapelko, Valeri I. *Cardiac contractile failure caused by disturbances in myofibrillar energy supply and pathogenesis of cardiomyopathies* / Valeri I. Kapelko, Mikhail I. Popovich, Valerian V. Kupriyanov // Pathophysiology of Heart Failure / Naranjan S. Dhalla [et al.] (eds.). – Boston, 1996. – Chapter 9. – P. 127-138. – (Developments in Cardiovascular Medicine (DICM) ; Vol. 168). – DOI: 10.1007/978-1-4613-1235-2_9.

121. *O nouă formulă de protecție a miocardului în timpul operației pe „cord deschis”* / M. Popovici, A. Cebotari, A. Bortnov, V. Cobet, S. Costin, I. Moraru, Olga Donțu, Gh. Manolache, V. Moscalu, M. Vatamanu // Curier medical. – 1996. – Nr. 2. – P. 3-7. – Bibliogr.: 21 tit.

122. Popovici, M. *Immunogenetic risk factors of dilated cardiomyopathy* / M. Popovici, L. Groppa, L. Kalinina // Blood Pressure. – 1996. – Suppl. 3. – P. 49-52.

123. *Prevenirea cardiopatiei ischemice în practica clinică (recomandările grupului de experți al societăților europene de cardiologie, ateroscleroză și hipertensiune)* / K. Pyorala, G. de Becker, I. Graham, P. Poole-Wilson, I. Shepherd ; prezentat de M. Popovici și Rodica Cioranu // Curier medical. – 1996. – Nr. 2. – P. 56-59.

124. Адаптационные и компенсаторные реакции при воздействии на организм экзогенных химических соединений / Ю. И. Кундиев, В. А. Тычинин, И. М. Трахтенберг, М. И. Попович // Curier medical. – 1996. – Nr. 5. – P. 41-48. – Bibliogr.: 18 tit.

1997

125. *Componentul central și periferic în insuficiența cardiacă: implicații determinative în toleranța efortului fizic* / V. Florea, V. Mareev, M. Popovici, Iu. Belencov // Curier medical. – 1997. – Nr. 3. – P. 7-11. – Bibliogr.: 23 tit.

126. *Creșterea expresiei moleculei de adeziune intercelulară în modelul de alterare acută a microvascularizației pulmonare* / M. Popovici, S. Syrbu, R. S. Thrall, P. Wisniecki, S. Lifchez // Studii și cercetări de biochimie. – 1997. – T. 40, Nr. 1-2. – P. 17-28.

127. *Efectele sinergice și aditive ale preparatelor antitrombotice, studiate in vitro* / M. Popovici, E. Negrescu, B. Gumberg, M. Kratzer,

R.Lorenz, W.Siess // Revista Română de Cardiologie. – 1997. – Vol. 7, Nr. 1. – P. 43-45.

128. Evaluarea mediatorilor procesului inflamator în lichidul de lavaj bronhoalveolar pe fond de leziune pulmonară acută / S. Sârbu, M. Popovici, H. Smilowitz, Olga Donțu // Curier medical. – 1997. – Nr. 3. – P. 33-38. – Bibliogr.: 16 tit.

129. Popovici, M. *Efectele sinergice ale aspirinei, iloprostului și SIN-1 în inhibarea plachetară* / M. Popovici, E. Negrescu, W. Siess // Revista Română de Cardiologie. – 1997. – Vol. 7. – P. 93-101.

130. Remodelarea vaselor periferice în insuficiența cardiacă cronică / V. Florea, M. Popovici, S. Costin, V. Severin, Iu. Belenkov // Curier medical. – 1997. – Nr. 2. – P. 23-27. – Bibliogr.: 14 it.

1998

131. Ремоделирование периферических сосудов сопровождается становление хронической недостаточности кровообращения у больных ишемической болезнью сердца/ В. Г. Флоря, М. И. Попович, С. И. Костин, В. В. Северин, В. Ю. Мареев, Ю. Н. Беленков // Кардиология. – 1998. – Т. 38, Nr. 4. – P. 14-19.

1999

132. Central and peripheral components of chronic heart failure: determinants of exercise tolerance / Viorel G. Florea, Vyaceslav Yu. Mareyev, Abduachat A. Achilov, Mihai I. Popovici, Andrew J. S. Coats, Yuri N. Belenkov // Intern. J. of Cardiology. – 1999. – Vol. 70, Nr 1. – P. 51-56. – Bibliogr.: 27 tit. – DOI : [http://dx.doi.org/10.1016/S0167-5273\(99\)00047-9](http://dx.doi.org/10.1016/S0167-5273(99)00047-9).

133. Miocardita sau cardiomiopatia inflamatorie. Definiție, diagnostic și clasificare / S. Costin, O. Calenici, Liliana Groppa, M. Popovici // Curier medical. – 1999. – Nr 7-9. – P. 81-85. – Bibliogr.: 32 tit.

134. Rolul proteinkinazei ξ -PKC (izoforma zeta) în procesul de adeziune și migrație transendotelială a leukocitelor / S. Sîrbu, M. Popovici, J. J. Hajjar, R. Sha'afi // Curier medical. – 1999. – Nr 7-9. – P. 94.

2000

135. Popovici, M. *Interrelația dintre relaxarea diastolică și contractilitatea izometrică a miocardului cordului afectat*. [Zilele Universității,

ed. 1-a, 18-19 oct. 2000] / M. Popovici, V. Cobeț, N. Ciobanu // Anale șt. ale Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 2000. – Vol. 3 : Probleme clinico-terapeutice. – P. 77-82. – Bibliogr.: 4 tit.

2001

136. Popovici, M. *Fluvastatina – proprietăți hipolipemiente, antioxidante și antiproliferative*/ M. Popovici, Victoria Ivanov, S. Costin // Revista Română de Cardiologie. – 2001. – Vol. 14, Nr. 2. – P. 103-107.

2004

137. *Determinarea serică a Ca-ATPasei în diagnosticul infarctului miocardic acut* / Mihail Popovici, Sergiu Sârbu, Valeriu Cobeț, Victoria Ivanov, Ion Popovici, Lucia Ciobanu // Arta Medica. – 2004. – Nr 5. – P. 3-6. – Bibliogr.: 18 tit.

138. *Taurina în protecția antiischemică a cordului* : [Zilele Universității..., ed. a 5-a, oct. 2004] / M. Popovici, V. Cobeț, Victoria Ivanov, N. Ciobanu, I. Popovici, I. Moraru // Anale șt. / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 2004. – Vol. 1: Probleme medico-biologice, farmaceutice, de sănătate publică și management. – P. 785-794. – Bibliogr.: 25 tit.

139. *Terapia antivirală și imunomodulatorie cu Viferon în miocarditele acute virale la copii*: [Zilele Universității..., ed. a 5-a, oct. 2004] / Adela Stamati, M. Popovici, C. Spânu, P. Scoferța V. Ghidirim // Anale șt. / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 2004. – Vol. 3 : Probleme clinico-chirurgicale ale sănătății mamei și copilului. – P. 887-896. – Bibliogr.: p. 894-896 (24 tit.).

2005

140. *Alimentația reală determinată în mediul rural într-un studiu populațional* / M. Popovici, Uliana Jalbă, V. Rudi, Victoria Ivanov, L. Chișlaru, N. Ciobanu // Curier medical. – 2005. – Nr. 3. – P. 24-27. – Bibliogr.: 15 tit.

141. *Efectul taurinei asupra reactivității cardiace în hipertensiune coroniară* : [Zilele Universității..., ed. a 6-a, 3-7 oct. 2005] / Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Ion Popovici, Victoria Ivanov, Nicolae Ciobanu, Ion Moraru // Anale șt. / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 2005. – Vol. 3A : Probleme actuale în medicina internă. – P. 10-14. – Bibliogr.: 17 tit.

142. Incidența hipertensiunii arteriale și a factorilor de risc care o determină în populația rurală a Republicii Moldova / M. Popovici, V. Ivanov, V. Rudi, U. Jalbă, N. Ciobanu // Curier medical. – 2005. – Nr. 4. – P. 5-10. – Bibliogr.: 31 tit.

143. Opțiuni de evaluare și terapeutice ale disfuncției endoteliale/ Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, N. Ciobanu, Victoria Ivanov, Ion Popovici, Ion Moraru, Lucia Ciobanu // Arta Medica. – 2005. – Nr 3. – P. 7-10. – Bibliogr.: 20 tit.

144. Popovici, M. Contribuții la diagnosticul miocarditelor acute enterovirale la copii/ M. Popovici, Adela Stamati, C. Spănu // Arta Medica. – 2005. – Nr 4. – P. 21-24.

145. Popovici, M. Rolul troponinelor cardiace în afecțiunile inflamatorii ale miocardului la copii : [Zilele Universității..., ed. a 6-a, 3-7 oct. 2005] / M. Popovici, Victoria Grosu // Anale șt. / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 2005. – Vol. 3A : Probleme actuale în medicina internă. – P. 7-10. – Bibliogr.: 6 tit.

146. Prevalența și impactul morbid al fumatului asupra populației rurale din Republica Moldova/ Mihail Popovici, Leonid Chișlaru, Victoria Ivanov, Uliana Jalbă, V. Rudic // Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină. – 2005. – Nr. 3. – P. 10-12. – Bibliogr.: 7 tit.

147. Reactivitatea endotelinică a arterei pulmonare în hipertensiune arterială pulmonară/ Mihail Popovici, Oxana Nalivaico, Mihail Todiraș, Valeriu Cobeț, Nicolae Ciobanu, Victoria Ivanov, Ion Popovici // Arta Medica. – 2005. – Nr. 2. – P. 25-28. – Bibliogr.: 17 tit.

148. Unele considerațiuni terapeutice vis-a-vis de modularea activității sistemului endotelinic în uzura cronică a miocardului / V. Cobeț, V. Ivanov, I. Popovici, M. Popovici, N. Ciobanu, I. Moraru // Revista Română de Cardiologie. – 2005. – Vol. 20, Nr. 1. – P. 3-7.

149. Unele efecte terapeutice ale antagoniștilor receptorilor endotelinici în insuficiența cardiacă experimentală / M. Popovici, V. Cobeț, M. Todiraș, V. Ivanov, I. Popovici, N. Ciobanu, I. Moraru, L. Ciobanu // Revista Română de Cardiologie. – 2005. – Vol. 20, Nr. 1. – P. 7-9.

150. Variabilitatea ritmului cardiac la acțiunea acută a fluorului / Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Anatol Malcoci, Lucia Ciobanu, Ion Popovici, Ion Moraru // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale.

– 2005. – Nr. 2. – P. 98-102. – Bibliogr.: 19 tit. – https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/332

151. Изменения активности эндотелиновой системы при экспериментальной недостаточности сердца / М. И. Попович, В. А. Кобец, М. П. Тодираш, В. М. Иванов, И. М. Попович, Н. В. Чебану, И. Л. Морару, Л. М. Чебану // Кардиология. – 2005. – Т. 45, Nr 8. – P. 33-36. – Bibliogr.: 25 tit.

2006

152. *Complianța diastolică a cordului în hipertensiune coronariană și metode de corecție* : : [Zilele Universității..., ed. a 7-a, 19-20 oct. 2006] / M. Popovici, V.Cobeț, Victoria Ivanov, I.Popovici,Lucia Ciobanu // Anale șt. / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 2006. – Vol. 2. – P. 430-435.

153. *Disfuncția endotelinică a arterei pulmonare în hipertensiune arterială pulmonară* / Mihail Popovici, Oxana Nalivaico, Mihail Todi-raș, Valeriu Cobeț, Nicolae Ciobanu, Victoria Ivanov, Lucia Ciobanu, Ion Popovici // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2006. – Nr 2. – P. 142-144. – Bibliogr.: 10 tit. – https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/622

154. *Inerențe patogenetice ale insuficienței cardiace cardiomiopatie* / Mihail Popovici, Sava Costin, Valeriu Cobeț, Victoria Ivanov, Nicolae Ciobanu, Ion Popovici, Ion Moraru, Lucia Ciobanu // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2006. – Nr. 1. – P. 42-49. –Bibliogr.: 28 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/426

155. Popovici, Mihail. ***Bolile cronice necontagioase – o problemă vitală a sănătății publice*** / Mihail Popovici // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2006. – Nr. 1. – P. 7-11 – Bibliogr.: 13 tit. – https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/416

156. Popovici, Mihail. ***Evaluarea eficacității tratamentului β -adrenoblocant în sindromul de insuficiență cardiacă în miocardite la copii*** : [Zilele Universității..., ed. a 7-a, 19-20 oct. 2006] / Mihail Popovici, Victoria Grosu // Anale șt. / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 2006. – Vol. 5 : Probleme actuale ale sănătății mamei și copilului. – P. 95-100. – Bibliogr.: 12 tit.

157. Popovici, M. ***Premise pentru instituirea tratamentului hipolipemiant în creșterea doxorubicin-indusă a nivelului lipidelor serice*** :

[Zilele Universității..., ed. a 7-a, 19-20 oct. 2006] / Elena Anton, I. Corcimar, M. Popovici // Anale șt. / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 2006. – Vol. 3 : Probleme actuale în medicina internă. – P. 8-10. – Bibliogr.: 13 tit.

158. Prevalența și impactul morbid al celor mai potenți factori de risc în populația rurală a Republicii Moldova / Mihail Popovici, Victoria Ivanov, Victor Rudi, Nicolae Ciobanu, Pavel Jalbă // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2006. – Nr. 1. – P. 12-20. – Bibliogr.: 22 tit. – https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/418

159. Revascularizarea miocardului prin angioplastie coronariană transluminală la pacienții cu cardiopatie ischemică / Ion Popovici, Igor Nedelciuc, Oleg Calenici, Mihail Popovici // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2006. – Nr. 1. – P. 79-84. – Bibliogr.: 14 tit. – https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/433

160. Stamati, Adela. Diagnosticul imunologic și tratamentul antiviral în miocarditele acute virale la copii / Adela Stamati, Mihail Popovici, Constantin Spănu // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2006. – Nr. 1. – P. 85-90. – Bibliogr.: 16 tit. – https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/435

161. Unele valori terapeutice cardiovasculare ale hipoxiei normobarice repetate / Mihail Popovici, Ion Moraru, Valeriu Cobet, Nicolae Ciobanu, Ion Popovici, Vitalie Scripnic // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2006. – Nr. 1. – P. 29-35. – Bibliogr.: 25 tit. – https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/422

2007

162. Popovici, Mihail. Importanța tulburărilor metabolismului lipidic ca marker a riscului aterogen în sindromul de insuficiență cardiacă în hipertensiunea arterială la copii și adolescenți : [Zilele Universității..., ed. a 8-a, oct. 2007] / Mihail Popovici, Victoria Grosu // Anale șt. / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 2007. – Vol. 5. – P. 102-106.

2008

163. Aspecte clinico-hemodinamice în evaluarea copiilor cu cardiomiopatie dilatativă / Adela Stamati, Nicolae Ciobanu, Mihail Popovici,

Veronique Gournay // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2008. – Nr 4. – P. 124-131. – Bibliogr.: p. 129-131 (44 tit.).

164. Beneficiile inhibitorilor HMG-CoA reductazei la nivelul metabolismului glucidic / Elena Anton, Victoria Ivanov, Valeriu Cobeț, Ion Popovici, Mihail Popovici // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2008. – Nr 4. – P. 166-168. – Bibliogr.: 11 tit.

165. Efectele protectoare ale statinelor asupra stresului oxidativ / Victoria Ivanov, Sava Costin, Valeriu Cobeț, Lucia Guzun, Mihail Popovici // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2008. – Nr 4. – P. 15-22. – Bibliogr.: 11 tit.

166. Elasticitatea arterială: mecanisme de afectare și indicii ei în patologia cardiovasculară / Mihail Popovici, Nicolae Ciobanu, Valeriu Cobeț, Victoria Ivanov, Ion Popovici, Lucia Ciobanu, Ion Moraru // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2008. – Nr. 4. – P. 32-40. – Bibliogr.: p. 38-40 (52 tit.).

167. Hipertensiunea arterială pulmonară evaluată prin prisma reactivității vasculare pulmonare / Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Mihai Todiraș, Nicolae Ciobanu, Oxana Nalivaico // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2008. – Nr. 4. – P. 117-121. – Bibliogr.: 6 tit.

168. Manifestări morfofuncționale ale cardiotoxicității Doxorubicinei / Mihail Popovici, Iurie Chelea, Lucia Guzun, Sava Costin, Valeriu Cobeț, Nicolae Ciobanu, Victoria Ivanov, Ion Popovici, Lucia Ciobanu, Ion Moraru // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2008. – Nr. 4. – P. 231-239. – Bibliogr.: p. 237-239 (38 tit.).

169. Oportunități de reglare a perfuziei coronariene / Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Ion Popovici, Victoria Ivanov, Nicolae Ciobanu, Ion Moraru, Lucia Ciobanu // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2008. – Nr. 4. – P. 240-255. – Bibliogr.: p. 251-255 (116 tit.).

170. Perfuzia coronariană și stresul miocardic: relații reciproce / Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Ion Popovici, Victoria Ivanov, Nicolae Ciobanu, Ion Moraru, Lucia Ciobanu // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2008. – Nr. 4. – P. 23-32. – Bibliogr.: p. 30-32 (58 tit.).

171. Unele semnificații ale reactivității coronariene în insuficiența cardiacă / Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Ion Popovici, Nicolae Ciobanu, Victoria Ivanov, Mihai Todiraș, Lucia Ciobanu, Ion Moraru // Bul.

Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2008. – Nr. 4. – P. 40-57.
– Bibliogr.: p. 51-57 (132 tit.).

2009

172. Popovici, Mihai. **Aurel Grosu – 60 de ani** : [dr. habilitat în medicină, prof. univ., director adjunct al Inst. de Cardiologie] / Mihai Popovici // Curier medical. – 2009. – Nr. 1. – P. 75.

2010

173. **Disfuncția endotelială – conexiunea între patologia hepatică și cardiacă** / Angela Peltec, Victoria Ivanov, Mihail Popovici, Vlada-Tatiana Dumbrava // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2010. – Nr. 2. – P. 265-269. – Bibliogr.: p. 267-269 (34 tit.).

174. **Evaluarea riscului: SYNTAX versus EuroSCORE** / Elena Anton, Ion Popovici, Victoria Ivanov, Mihail Popovici // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2010. – Nr. 2. – P. 104-110. – Bibliogr.: 12 tit. – https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/11032

175. **Factorii de risc ai bolilor cardiovasculare – proiectul „Lăpuș-na”** / Mihail Popovici, Victor Rudi, Valeriu Cobeț, Uliana Jalbă, Victoria Ivanov, Lucia Ciobanu, Constantin Jucovski // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2010. – Nr. 2. – P. 22-34. – Bibliogr.: 43 tit. – https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/11040

176. Popovici, Mihail. **Alinierea necesităților de combatere a bolilor cronice la prioritățile serviciului de sănătate și dezvoltare din Republica Moldova** / Mihail Popovici, Eleonora Vataman // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2010. – Nr. 2. – P. 7-14. – Bibliogr.: 11 tit. – https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/11005

177. Количественные и качественные изменения циркулирующих в крови клеток –предшественников эндотелиоцитов у больных с гиперхолестеринемией/ В. М. Иванова, С. И. Костин, И. М. Попович, Н. В. Чебану, В. А. Кобец, М. И. Попович // Кардиология. – 2010. – Т. 50, Nr. 12. – P. 27-31. – Bibliogr.: 9 tit.

178. Некоторые особенности сосудистой реактивности при сердечной недостаточности / М. И. Попович, В. А. Кобец, Н. В. Чебану, В. М. Иванов, М. П. Тодираш, И. М. Попович, И. Л. Морару, Л. М. Чебану // Кардиология. – 2010. – Т. 50, Nr. 7. – P. 38-42. – Bibliogr.: 26 tit.

2011

- 179. *Alcohol and metabolic syndrome – risk or benefits, does it matter?*** / Angela Peltec, Victoria Ivanov, Vlada Dumbrava, Mihail Popovici // Anale șt. / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie Nicolae Testemițanu. – Ch., 2011. – Ed. 12, Vol. 3: Probleme actuale în medicina internă – P. 18-22. – Bibliogr.: 25 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/16104
- 180. *Cum sunt influențate de consumul de alcool riscurile cardiovasculare în sindromul metabolic?*** / Angela Peltec, Victoria Ivanov, Alexandr Pereteatco, Vlada Dumbrava, Mihail Popovici // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2011. – Nr 3. – P. 285-290. – Bibliogr.: 27 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/11796
- 181. *Mecanismele de restenoză intrastent analizate prin ultrasonografia intracoronariană*** / I. Popovici, V. Sîrbu, O. Valsecci, L. Ciobanu, M. Popovici // Curier medical. – 2011. – Nr 5. – P. 6-14. – Bibliogr.: 20 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/9911

2012

- 182. *Are oare scorul ultrasonografic pentru diagnosticul noninvaziv al steatozei hepatice alcoolice o valoare predictivă pentru sindromul metabolic?*** / Angela Peltec, Victoria Ivanov, Vladimir Ivanov, Alexandr Pereteatco, Inga Bodrug, Roman Bodrug, Mihail Popovici, Vlada Dumbrava // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2012. – Nr 4. – P. 163-167. – Bibliogr.: 19 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/22575
- 183. *Produsele finale ale glicării și elasticitatea arterelor periferice în insuficiența cardiacă*** / L. Ciobanu, V. Cobet, N. Ciobanu, M. Popovici // Curier medical. – 2012. – Nr 4. – P. 31-36. – Bibliogr.: 12 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/16659

2013

- 184. *Oare fumatul este asociat cu severitatea fibrozei hepatice în boala ficatului gras nonalcoolic?*** / Angela Peltec, Victoria Ivanov, Alexandr Pereteatco, Vlada-Tatiana Dumbrava, Mihail Popovici // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2013. – Nr 1. – P. 50-54. – Bibliogr.: 23 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/29196
- 185. *Reactivitatea vasculară periferică în disfuncția endotelială: rolul Ang 1-7 și receptorilor mas*** / Lucia Ciobanu, Valeriu Cobet, Mihai Todiraș, Mihail Popovici // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe me-

dicale. – 2013. – Nr 1. – P. 10-14. – Bibliogr.: 13 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/29199

186. Tomografia prin coerență intracoronariană= Intracoronary optical coherence tomography / V. Sirbu, L. Ciobanu, G. Guagliumi, O.Valsecchi, I. Popovici, M. Popovici // Curier medical. – 2013. – Vol. 56, Nr 5. – P. 44-49. – Bibliogr.: 25 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/29568

187. Иммуноферментный метод выявления Ca^{2+} АТФазы саркоплазматического ретикулума – нового биологического маркера острого инфаркта миокарда / Л. М. Чобану, С. И. Сырбу, И. М. Попович, В. М. Иванова, В. С. Гудумак, М. И. Попович // Клиническая лабораторная диагностика. – 2013. – Nr 5. – P. 39-42. – Bibliogr.: 9 tit.

2014

188. ARN extracelular – un predictor nou și un eventual mecanism al restenozei intrastent = Extracellular RNA – a new predictor and a supposable mechanism of in-stent restenosis/S. Costin, L. Ciobanu, I. Popovici, V. Cobet, M. Popovici // Curier medical. – 2014. – Vol. 57, Nr 1. – P. 36-40. – Bibliogr.: 20 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/31801

189. Colagenul matricei extracelulare în restenoza coronariană intra-stent = The extracellular matrix collagen in the coronary in-stent restenosis/ S. Costin, L. Ciobanu, I. Popovici, V. Cobet, M. Popovici // Curier medical. – 2014. – Vol. 57, Nr 3. – P. 3-8. – Bibliogr.: 14 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/31848

190. Perspectives: Rationale and design of the ISACS-TC (International Survey of Acute Coronary Syndromes in Transitional Countries) : project / Raffaele Bugiardini, ..., Mihail Popovici [et al.] // European Heart J. – 2014. – Vol. 16, Suppl. A. – P. A1-A6. – Bibliogr.: 18 tit. – DOI: [10.1093/eurheartj/sut002](https://doi.org/10.1093/eurheartj/sut002)

2015

191. In-stent restenosis in the drug eluting stent assayed by optical coherence tomography/ V. Sirbu, L. Ciobanu, G. Guagliumi, O. Valsecchi, I. Popovici, M. Popovici // Curier medical. – 2015. – Vol. 58, Nr 2. – P. 16-23. – Bibliogr.: 25 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/36166

2016

192. CINDI Moldova/ M. Popovici, E. Vataman, I. Pasecinic, V Ivanov //CINDI LIFE. Countrywide Integrated Noncommunicable Diseases Intervention – Janeiro; Lisboa, 2016. – P. 147-156.

193. Dinamica biomarkerilor în funcție de terapia pacienților supuși angioplastiei coronariene: [Lucrări editate sub egida Congresului VI al Societății Cardiologilor din Republica Moldova, 7-8 oct. 2016] / Lilia Simionov, Victoria Ivanov, Mihail Popovici, Lucia Ciobanu, Valeriu Cobeț, Ion Popovici, Artiom Surev, Nicolae Ciobanu, Carolina Dumanschi, Victoria Ochișor, Galina Bezer// Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2016. – Nr 2. – P. 116-122. – Bibliogr.: 15 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/49837

194. Impactul tulburărilor de somn asupra dezvoltării bolii ficatului gras nonalcoolic: [Lucrări editate sub egida Congresului VI al Societății Cardiologilor din Republica Moldova, 7-8 oct. 2016] / Angela Peltec, Victoria Ivanov, Alexandru Corlăteanu, Liudmila Tofan, Elina Berliba, Adela Țurcanu, Vlada Dumbrava, Mihail Popovici// Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2016. – Nr 2. – P. 228-233. – Bibliogr.: p. 231-233 (56 tit.). – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/49860

195. Particularitățile răspunsului inflamator în evoluția post-infarct: [Lucrări editate sub egida Congresului VI al Societății Cardiologilor din Republica Moldova, 7-8 oct. 2016] / Mihail Popovici, Lucia Ciobanu, Ion Popovici, Victoria Ivanov, Nicolae Ciobanu, Sava Costin, Valeriu Cobeț // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2016. – Nr 2. – P. 10-17. – Bibliogr.: 10 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/49819

196. Rezerva coronariană în afecțiunea doxorubicinică a miocardului: [Lucrări editate sub egida Congresului VI al Societății Cardiologilor din Republica Moldova, 7-8 oct. 2016] / Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Lucia Ciobanu, Ion Popovici, Victoria Ivanov, Nicolae Ciobanu, Ion Moraru, Elena Panfile, Mihail Todiraș, Lilia Tacu, Mihaela Ivanov // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2016. – Nr 2. – P. 22-27. – Bibliogr.: 25 tit. – https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/49821

2018

197. Кардиопротективный эффект антагониста фактора некроза опухоли альфа при доксорубициновом поражении миокарда / М. Попович, Л. Чебану [et al.] // Кардиоваскулярная терапия и профилактика. – 2018. 17 (1), P. 54-60.

198. Прединформационная значимость маркеров воспаления в отношении пост-инфарктного ремоделирования миокарда / М. Попович, В. Кобец, Л. Чебану [et al.] // Кардиоваскулярная терапия и профилактика. – 2018. (in preprint).

Materiale raportate la congrese, conferințe etc.

1964

199. Особенности течения язвенной болезни в пожилом и старческом возрасте / М. Попович, М. Еленчук // Тезисы докладов студенческой научной конференции КГМИ. – К., 1964. – Р. 121-122.

1967

200. Попович, М. Изменение кислотно-щелочного равновесия в организме кроликов при остром отравлении гексахлорбутадиеном/ М. Попович // Доклады очередной сессии Кишиневского медицинского института по итогам научно-исследовательской работы за 1967. – К., 1967. – Р. 172.

1969

201. Гудумак, В. С. Влияние витамина Е на выживаемость кроликов и белых крыс при воздействии гексахлорбутадиена в остром и подостром опытах/ В. С. Гудумак, М. И. Попович, Г. Я. Ивась // Доклады VI научной конференции молодых ученых Молдавии. Секция медицины. – К., 1969. – Р. 29-30.

202. Попович, М. И. Влияние гексахлорбутадиена на кислотно-щелочное равновесие в организме кроликов при подостром отравлении/ М. И. Попович // Доклады VI научной конференции молодых ученых Молдавии. Секция медицины. – К., 1969. – Р. 38-39.

203. Попович, М. Кислотно-щелочное равновесие в организме и минеральный обмен в плазме и эритроцитах при воздействии на животных гексахлорбутадиена в подостром опыте и пути предотвращения нарушений, вызванных ядохимикатом / М. Попович // Второй Всесоюзный биохимический съезд, Ташкент, окт. 1969г.: тез. секционных сообщ. Секция 21: Биохимическая фармакология. – Ташкент, 1969. – Р. 101.

1970

204. Ивась, Г. Я. К патологической анатомии поражений гексахлорбутадиеном/ Г. Я. Ивась, М. И. Попович, В. П. Бодю// Материалы конференции молодых ученых Кишиневского медицинского института. – К., 1970. – Ч. 1: Теоретическая секция. – Р. 166-168.

205. Попович, М. И. Кислотно-щелочное равновесие в организме кроликов при остром воздействии гексахлорбутадиена (ГХБД)/ М. И. Попович// Материалы конференции молодых ученых Кишиневского медицинского института/ М. И. Попович. – К., 1970. – Ч. 1: Теоретическая секция. – Р. 187-188.

1974

206. Попович, М. И. Летальность в остром периоде инфаркта миокарда: (клинико-морфологическое сопоставление)/ М. И. Попович, А. Диордица, Е. Шнайдер // Вопросы гигиены, эпидемиологии и инфекционной патологии : Материалы науч. конф. сотрудников кафедр санитарно-гигиенического фак., 13–14 янв. 1973 г. – К., 1974. – Р. 99–100.

1975

207. Попович, М. И. Изменение активности церулоплазмينا и содержания трансферрина при воздействии гексахлораном в подостром опыте / М. И. Попович, А. П. Мукуца // IX конференция молодых ученых Молдавии : тез. докл. и сообщ. – К., 1975. – Р. 181-182.

1978

208. К вопросу о функциональном состоянии коры надпочечников при синдроме длительного раздавливания мягких тканей / М. И. Попович, А. И. Яровой, Е. И. Флока, Г. Я. Ивась // Стресс и адаптация : тез. Всесоюз. симпоз. – К., 1978. – Р. 367-368.

1979

209. Попович, М. И. К изучению минералокортикоидной функции надпочечников при синдроме длительного раздавливания мягких тканей / М. И. Попович, А. И. Яровой // Патогенез, лечение и профилактика травматического шока : тез. докл. науч. конф., посвящ. 100-летию кафедры патологической физиологии [Военно-

медицинской акад.], 30 окт. – 1 нояб. 1979 г. – Ленинград, 1979. – Р. 102–103.

210. Попович, М. И. К патологической анатомии поражений гексахлорбутадиеном // Материалы конференции молодых ученых Кишиневского медицинского института / М. И. Попович, В. П. Бодю, Г. Я. Ивась. – К., 1979. – Р. 187.

1982

211. Popovici, M. I. *Correlation of echocardiographic computer analysis of nitrogen and lipid turnovers in congestive cardiomyopathy* / M. I. Popovici, I. F. Zatushevsky // IX World Congress of Cardiology, Moscow, 20–26 June 1982 : abstr. – Moscow, 1982. – Vol. 1. – P. 1034.

212. Аминокислотный спектр сыворотки крови у работающих с пестицидами / М. И. Попович, О.Н.Донцу, И.Ф. Затушевский, В. В. Северин // Актуальные вопросы гигиены : тез. докл. I съезда гигиенистов и санитарных врачей Молдавской ССР, 22–23 сент. 1982 г. –К., 1982. – Р. 122–123.

213. Затушевский, И. Ф. Идиопатический гипертрофический субаортальный стеноз в возрастном аспекте/ И. Ф. Затушевский, М. И. Попович // IV Всесоюзный съезд геронтологов и гериатров, Кишинев, 14–17 сент. 1982 г. : тез. и реф. докл. –Киев, 1982. –Р. 140.

214. Затушевский, И. Ф. Сопоставление данных компьютерного анализа эхокардиограмм с некоторыми биохимическими показателями азотистого и жирового обмена при застойной кардиомиопатии / И. Ф. Затушевский, М. И. Попович // IX Всемирный конгресс кардиологов, 20–26 июня 1982 г. – Москва, 1982. – Т. 1. – Nr. abstr. 1034.

215. Николай, С. Л. Регуляция метаболизма миокарда в условиях гипероксии дигоксином, строфантином, этироном/ С.Л. Николай, М. И. Попович, Н.И.Болокан // Физиологические активные вещества – медицине : тез. докл. V Всесоюз. съезда фармакологов, Ереван, 15–18 июня 1982 г. – Ереван, 1982. – Р. 210.

216. Окислительно-восстановительные процессы в миокарде при воздействии комбинации пестицидов (в эксперименте)/ М. И. Попович, В. Д. Дмитриенко, Т. С. Герасимова, С. М. Фишер // Актуальные вопросы гигиены : тез. докл. I съезда гигиенистов и санитарных

врачей Молдавской ССР, 22–23 сент. 1982 г. – К., 1982. – Р. 158–159.

217. Энергетический обмен ткани мозга крыс при травме/ М. И. Попович, А. А. Зорькин, Л. Т. Лысый, А. П. Довганский, М. И. Попович, С. В. Захарова // Повреждение и регуляторные процессы организма : тез. докл. III Всесоюз. съезда патофизиологов, Тбилиси, 16–19 нояб. 1982 г. – Москва, 1982. – Р. 277.

1983

218. *Creatine transport in euthyroid and hyperthyroid rat hearts*: [Abstracts of the XI World Congress of the International Society for Heart Research, Imperial College, London, 11–14 July 1983] / E. K. Sepet, A. P. Kallikorm, V. V. Severin, M. I. Popovich // J. of Molecular and Cellular Cardiology. – 1983. – Vol. 15, Suppl. 1. – Р. 53. – abstr. Nr 157. – [http://www.jmmc-online.com/article/0022-2828\(83\)90929-X/fulltext](http://www.jmmc-online.com/article/0022-2828(83)90929-X/fulltext). – DOI:[http://dx.doi.org/10.1016/0022-2828\(83\)90929-X](http://dx.doi.org/10.1016/0022-2828(83)90929-X).

219. Изворян, А. А. Борьба с артериальной гипертонией (АГ) в условиях промышленного предприятия/ А. А. Изворян, М. И. Попович, В. И. Чайкищук // Ранняя диагностика и профилактика сердечно-сосудистых заболеваний : тез. докл. всесоюз. конф., Новосибирск, 8–10 июня 1983 г. – Новосибирск, 1983. – Ч. 1: Гипертоническая болезнь. – Р. 238–239.

220. Изворян, А. А. Диагностика хронической ишемической болезни сердца на фоне некоронарогенных миокардиодистрофий / А. А. Изворян, В. Н. Мельниченко, М. И. Попович // II съезд кардиологов УССР, Харьков, 29 нояб. – 1 дек. 1983 г. : тез. докл. – Киев, 1983. – Р. 74.

221. Лысый, Л. Т. О метаболизме миокарда при травматическом стрессе / Л. Т. Лысый, М. И. Попович // Метаболизм, структура и функция сердечной клетки : II всесоюз. симп., Ташкент, 17–20 окт. 1983 г. : тез. докл. – Москва, 1983. – Р. 165.

222. Попович, М. И. Биохимические и физиологические изменения миокарда при токсическом воздействии/ М. И. Попович, Т. С. Герасимова, В. В. Северин // Метаболизм, структура и функция сердечной клетки : II всесоюз. симп., Ташкент, 17–20 окт. 1983 г. : тез. докл. – Москва, 1983. – Р. 113.

223. Аминокислотный состав сыворотки крови у больных с недостаточностью кровообращения / А. А. Изворян, М. И. Попович, С. И. Сырбу, М. Л. Солтанович // Организация лечебного процесса в объединенной многопрофильной городской больнице : материалы 1-й науч.-практ. конф. врачей г. Кишинева, 10 окт. 1984 г. – К., 1984. – Р. 67-68.
224. Влияние токсических доз кислорода под повышенным давлением на некоторые фармакологические свойства лекарственных веществ / Е. А. Мухин, Э. Б. Кептя, С. Л. Николай, К. Л. Матковский, Е. М. Радуга, Б. И. Парий, П. С. Боцолин, М. И. Попович, В. В. Дубченко, В. И. Гончар, Н. Г. Бачинский, В. Б. Гаснаш, Л. В. Чигрина, В. Е. Буга, Е. С. Оня, Н. И. Болокан // Фармакологическая коррекция кислородозависимых патологических состояний : тез. докл. I-го все-союз. симпоз. Москва, 9–10 окт. 1984 г. – Москва, 1984. – Р. 166-167.
225. Нарушение биоэнергетики и сократительной функции миокарда при хроническом воздействии пестицидов/ М. И. Попович, В. С. Гудумак, С. И. Сырбу, Т. С. Герасимова, В. В. Северин // Стресс, адаптация и функциональные нарушения = Stress, adaptation and functional disorders : тез. Всесоюз. симпоз., 13–14 июня 1984 г. – К., 1984. – Р. 288-289.
226. Николай, С. Л. Влияние повышенного давления кислорода на некоторые биохимические параметры сердца белых крыс / С. Л. Николай, М. И. Попович, Л. Г. Мырзак // Стресс, адаптация и функциональные нарушения = Stress, adaptation and functional disorders : тез. Всесоюз. симпоз., 13–14 июня 1984 г. – К., 1984. – Р. 286.
227. О механизме и фармакологической регуляции гипероксического стресса / Е. А. Мухин, Э. Б. Кептя, С. Л. Николай, К. Л. Матковский, П. С. Боцолин, М. И. Попович, В. В. Дубченко, В. И. Гончар, Н. Г. Бачинский, В. Б. Гаснаш, Л. В. Чигрина // Стресс, адаптация и функциональные нарушения = Stress, adaptation and functional disorders : тез. Всесоюз. симпоз., 13–14 июня 1984 г. – К., 1984. – Р. 348.
228. Северин, В. В. Состояние биоэнергетики и ультраструктуры миокарда при интраоперационной ишемии миокарда/ В. В. Северин, М. И. Попович, Г. М. Могилевский // Организация лечебного процесса в объединенной многопрофильной городской больнице :

материалы 1-й науч.-практ. конф. врачей г. Кишинева, 10 окт. 1984 г. – К., 1984. – Р. 119-120.

1985

229. Затушевский, И. Ф. Выявление застойной (дилатационной) кардиомиопатии при массовых обследованиях населения/ И. Ф. Затушевский, М. И. Попович, М. И. Сандигурский // Международная конференция по профилактической кардиологии, Москва, 23–26 июня 1985 г. : тез. докл. – Москва, 1985. – Р. 182.

230. Затушевский, И. Ф. Сократимость и функциональные резервы миокарда при его гипертрофии и недостаточности/ И. Ф. Затушевский, М. И. Попович, М. И. Сандигурский // III съезд физиологов Молдавской ССР, [25–26 июня 1985 г.] : тез. докл. – К., 1985. – Р. 96-97.

231. Попович, М. И. Изменение электрической и механической активности сердца при адрямициновой кардиомиопатии/ М. И. Попович, М. А. Голиков, В. И. Векслер // Материалы юбилейной научной сессии Института экспериментальной и клинической терапии Министерства здравоохранения Грузинской ССР. – Тбилиси, 1985. – Р. 334-335.

232. Попович, М. И. Физиологические и биохимические аспекты кардиотоксичности адрямицина и пестицидов/ М. И. Попович, М. А. Голиков // III съезд физиологов Молдавской ССР, [25–26 июня 1985 г.] : тез. докл. – К., 1985. – Р. 100-101.

233. Распространенность артериальной гипертонии среди сельского населения МССР / В. И. Ботнар, К. П. Жуковский, А. А. Изворян, М. И. Попович, А. Н. Тестемицану, С. В. Фабрикантова // Международная конференция по профилактической кардиологии, Москва, 23–26 июня 1985 г. : тез. докл. – Москва, 1985. – Р. 287.

1986

234. Gudumac, V. *Role of cyclic nucleotides in pathogenesis of toxic heart injury* / V. Gudumac, M. Popovich, S. A. Bobkova // Метаболизм, структура и функция сердечной клетки = Metabolism, Structure and Function of Cardiac Cell : III Симпоз. советской секции междунар. о-ва по изучению сердца (МОИС), Баку, 5–8 окт. 1986г. : тез. докл. – Баку, 1986. – Р. 188.

235. *Monoclonal antibody against Ca^{2+} ATP-ase that discriminate slow and fast muscler* / S. I. Syrbu, A. V. Sakharova, V. V. Cherepakhin, D. O. Levitsky, O. V. Rokhlin, M. I. Popovich // Метаболизм, структура и функция сердечной клетки = Metabolism, Structure and Function of Cardiac Cell : III Симпоз. советской секции междунар. о-ва по изучению сердца (МОИС), Баку, 5–8 окт. 1986 г. : тез. докл. – Баку, 1986. – P. 169.
236. Popovich, M. I. *The influence of pesticide son myocardial ultrastructure* / M. I. Popovich, S. I. Costin // Метаболизм, структура и функция сердечной клетки = Metabolism, Structure and Function of Cardiac Cell : III Симпоз. советской секции междунар. о-ва по изучению сердца (МОИС), Баку, 5–8 окт. 1986 г. : тез. докл. – Баку, 1986. – P. 170.
237. Popovich, M. I. *Inulin diffusible space in rate myocardium after-toxic doses of pesticide administration* / M. I. Popovich, V. V. Severin, S. I. Costin // Метаболизм, структура и функция сердечной клетки = Metabolism, Structure and Function of Cardiac Cell : III Симпоз. советской секции междунар. о-ва по изучению сердца (МОИС), Баку, 5–8 окт. 1986 : тез. докл. – Баку, 1986. – P. 183.
238. Popovich, M. I. *Protection of ischemic myocardium at autoimmune injury caused by exogenous creatine phosphate* / M. I. Popovich, V. V. Severin, S. A. Bobcova // Метаболизм, структура и функция сердечной клетки = Metabolism, Structure and Function of Cardiac Cell : III Симпоз. советской секции междунар. о-ва по изучению сердца (МОИС), Баку, 5–8 окт. 1986 : тез. докл. – Баку, 1986. – P. 181.
239. Гипертрофия левого желудочка у сельских жителей с артериальной гипертонией/ А. А. Изворян, В. И. Ботнар, М. И. Попович, С. В. Фабрикантова // Второй съезд кардиологов Армении, Ереван, 13–15 мая 1986 г. : тез. докл. – Ереван, 1986. – P. 271.
240. Гудумак, В. С. Роль циклических нуклеотидов в патогенезе токсического поражения сердца пестицидами / В. С. Гудумак, М. И. Попович, С. А. Бобкова// Метаболизм, структура и функция сердечной клетки = Metabolism, Structure and Function of Cardiac Cell : III Симпоз. советской секции междунар. о-ва по изучению сердца (МОИС), Баку, 5–8 окт. 1986 г. : тез. докл. – Баку, 1986.
241. Повышенная диастолическая упругость миокарда как критерий недостаточного энергообразования при хронической патологии

гии сердца / В. И. Капелько, М. И. Попович, М. А. Голиков, В. С. Шульженко, В. Сакс, Н. Новикова, М. С. Горина [et al.] // IV Всесоюзный съезд кардиологов, Москва, окт. 1986 г. : тез. докл. – Москва, 1986. – Р. 133-134.

242. Получение моноклональных антител к Ca^{2+} -АТФазе саркоплазматического ретикулула сердечной мышцы собаки / С. И. Сырбу, В. В. Черепяхин, Т. С. Левченко, Д. О. Левицкий, О. В. Рохлин, М. И. Попович // V Всесоюзный биохимический съезд, [Киев] : тез. стендовых сообщ. – Москва, 1986. – Т. 2. – Р. 309-310.

243. Попович, М. И. Изменение биоэнергетики, сократительной функции и ультраструктуры миокарда под влиянием серно-кислой меди и хлорофоса в эксперименте (к механизму кардиотоксического действия пестицидов) / М. И. Попович // Проблемы охраны здоровья населения и защиты окружающей среды от химических вредных факторов : (тез. докл. I Всесоюз. съезда токсикологов). – Ростов-на-Дону, 1986. – Р. 243-245.

244. Попович, М. И. Изменение инулинового пространства в миокарде крыс при токсическом воздействии пестицидов / М. И. Попович, В. В. Северин, С. И. Костин // Метаболизм, структура и функция сердечной клетки = Metabolism, Structure and Function of Cardiac Cell : III Симпоз. советской секции междунар. о-ва по изучению сердца (МОИС), Баку, 5–8 окт. 1986 г. : тез. докл. – Баку, 1986. – Р. 186.

245. Попович, М. И. Использование экзогенного фосфокреатина для защиты ишемического миокарда при аутоиммунном повреждении / М. И. Попович, В. В. Северин // Метаболизм, структура и функция сердечной клетки = Metabolism, Structure and Function of Cardiac Cell : III Симпоз. советской секции междунар. о-ва по изучению сердца (МОИС), Баку, 5–8 окт. 1986 г. : тез. докл. – Баку, 1986. – Р. 112.

246. Попович, М. И. К патогенезу кардиомиопатий / М. И. Попович // IV Всесоюзный съезд кардиологов, Москва, окт. 1986 г. : тез. докл. – Москва, 1986. – Р. 177.

247. Попович, М. И. Нарушение биоэнергетики и сократительной функции миокарда при токсическом поражении пестицидами / М. И. Попович // Проблемы ишемической болезни сердца : Вопросы

патогенеза, профилактики, диагностики, лечения, прогнозирования : Республиканская науч. конф., 18–19 апр. 1986 г. : тез. докл. – Киев, 1986. – Р. 16–17.

248. Попович, М. И. Пути совершенствования кардиологической помощи сельскому населению республики / М. И. Попович // Актуальные проблемы сельского здравоохранения : 2-ой съезд сельских врачей Молдавской ССР : тез. докл. – К., 1986. – Ч. 1. – Р. 110–111.

249. Попович, М. И. Функционально-метаболические изменения при застойной сердечной недостаточности, вызванной адриамицином / М. И. Попович, М. А. Голиков, В. И. Векслер // Второй съезд кардиологов Армении, Ереван, 13–15 мая 1986 г. : тез. докл. – Ереван, 1986. – Р. 338–339.

250. Попович, М. И. Функция, метаболизм и ультраструктура миокарда при хроническом воздействии пестицидов / М. И. Попович, М. А. Голиков // Метаболизм, структура и функция сердечной клетки = Metabolism, Structure and Function of Cardiac Cell : III Симпоз. советской секции Международного Общества по Изучению Сердца (МОИС), Баку, 5–8 окт. 1986 г. : тез. докл. – Баку, 1986. – Р. 118.

251. Роль повышенной диастолической упругости миокарда в нарушении насосной функции при застойной недостаточности, вызванной адриамицином / М. И. Попович, В. И. Капелько, В. А. Сакс, М. Голиков, Л. Махотина, В. Шульженко // Острая и хроническая сердечная недостаточность : тез. докл. совместной выездной сессии науч.-практ. конф. – Фрунзе, 1986. – Р. 15–16.

1987

252. *Adaptation of cardiac contractile function to conditions of chronic energy deficiency*: [Intern. Soc. for Heart Research VIIIth Congress of the European Section, 13–16 Sept. 1987] / V. I. Kapelko, V. A. Saks, N. A. Novikova, M. A. Golikov, V. V. Kupriyanov, M. I. Popovich // J. of Molecular and Cellular Cardiology. – 1987. – Vol. 19, Suppl. 4. – P. S61. – DOI: [https://doi.org/10.1016/S0022-2828\(87\)80806-4](https://doi.org/10.1016/S0022-2828(87)80806-4).

253. *Monoclonal antibodies (mAbs) to Ca²⁺-ATPase of cardiac sarcoplasmic reticulum (SR) inhibiting Ca²⁺-pump activity and differentiating fast and slow muscles* [Intern. Soc. for Heart Research VIIIth Congress of the European Section, 13–16 Sept. 1987] / S. I. Syrbu, V. V.

Cherepakhin, O. V. Rokhlin, M. I. Popovich, N. Ikemoto, D. O. Levitsky // J. of Molecular and Cellular Cardiology. – 1987. – Vol. 19, Suppl. 4. – P. S43. – DOI:[https://doi.org/10.1016/S0022-2828\(87\)80753-8](https://doi.org/10.1016/S0022-2828(87)80753-8).

254. Динамика изменений сократительной функции и энергетики сердца в процессе развития адриамицинового поражения / М. А. Голиков, М. И. Попович, В. И. Капелько // Физиология и патофизиология сердца и коронарного кровообращения : тез. II Всесоюз. симп., Киев, март–апр. 1987 г. – Киев, 1987. – P. 43-44.

255. Попович, М. И. Клинико-иммунологические аспекты дилатационной кардиомиопатии / М. И. Попович // Совершенствование профилактики, диагностики и лечения сердечно-сосудистых заболеваний. Кардиомиопатии : тез. докл. II республиканского съезда кардиологов Белорусской ССР и Всесоюз. симп. по кардиомиопатиям. – Минск, 1987. – P. 12.

256. Структурно-метаболические основы экспериментальных кардиомиопатий / М. И. Попович, В. Г. Шаров, С. И. Костин, В. А. Сакс, В. И. Капелько // Совершенствование профилактики, диагностики и лечения сердечно-сосудистых заболеваний. Кардиомиопатии : тез. II-го республиканского съезда кардиологов Белорусской ССР и Всесоюз. симп. по кардиомиопатиям. – Минск, 1987. – P. 26.

257. Транспорт кальция и регуляция сократительной функции сердца при хроническом адриамициновом поражении миокарда / М. Попович, Д. Левицкий, В. Капелько, С. Сырбу, В. Векслер, М. Голиков // XV съезд Всесоюзного физиологического общества им. И. П. Павлова, Кишинев, 1987 г. – Ленинград, 1987. – Т. 2: Тезисы научных сообщений. – P. 390-391.

258. Ультроструктура, энергетика и функция миокарда при хроническом адриамициновом поражении / В. И. Капелько, М. И. Попович, В. Г. Шаров, В. А. Сакс, С. И. Костин, М. А. Голиков // Физиология и патофизиология сердца и коронарного кровообращения : тез. II Всесоюз. симп., Киев, март–апр. 1987 г. – Киев, 1987. – P. 69-70.

1988

259. Изучение гемоглобина (Hb) методом мессбауэровской спектроскопии при хроническом воздействии пестицидов в эксперименте / К. И. Туртэ, Л. М. Марку, М. И. Попович, С. А. Бобкова //

Спектроскопия координационных соединений : тез. докл. V Всесоюз. совещ. – Краснодар, 1988. – Р. 248.

260. ТР спектры крови крыс при травматическом шоке / К. И. Туртэ, М. И. Попович, Л. М. Марку, С. А. Бобкова // Спектроскопия координационных соединений : тез. докл. V Всесоюз. совещ. – Краснодар, 1988.

1989

261. *The contractile function disorders and energy supply in experimental myocardiopathies: an important role of phosphocreatine*/ V. S. Gudumak, V. I. Kapelko, M. I. Popovich, S. I. Kostin, V. A. Kobets, V. V. Severin, S. A. Bobkova, N. A. Novikova, V. G. Sharov, V. A. Saks // *Cardioprotection with Phosphocreatine in Cardiology and Cardiac Surgery : Intern. Meeting, Pavia, Italy, 14–15 Apr. 1989. – Pavia, 1989. – P. 317–333.*

262. *Contractile function disorders and energy supply in several experimental cardiomyopathies* : [10th European Section Meeting of the International Society for Heart Research, Erasmus Univ., Rotterdam, the Netherlands, 7–9 Sept. 1989] / V. I. Kapelko, M. I. Popovich, S. I. Kostin, V. A. Kobets, V. V. Severin, S. A. Bobkova, V. S. Gudumak, M. A. Golikov, N. A. Novikova, V. G. Sharov, V. A. Saks// J.of Molecular and Cellular Cardiology. – 1989. – Vol. 21, Suppl 4. – P. S27. – DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-2828\(89\)91295-9](https://doi.org/10.1016/0022-2828(89)91295-9).

263. *The inhibition by Ca-modulators of receptor-mediated increase of cytosolic [Ca⁺⁺] in human platelets*: [10th European Section Meeting of the International Society for Heart Research, Erasmus Univ., Rotterdam, the Netherlands, 7–9 Sept. 1989] / G. Baldenkov, E. Negrescu, Yu. Borisova, M. Popovich// J.of Molecular and Cellular Cardiology. – 1989. – Vol. 21, Suppl 4. – P. S31. – DOI:[https://doi.org/10.1016/0022-2828\(89\)91308-4](https://doi.org/10.1016/0022-2828(89)91308-4).

264. *Relationship between the inhibition of receptor-mediated increase of cytosolic (Ca⁺⁺) and vasodilator effect of nitrates in patients with congestive heart failure* : [10th European Section Meeting of the International Society for Heart Research, Erasmus Univ., Rotterdam, the Netherlands, 7–9 Sept. 1989] / E. Negrescu, M. Popovich, G. Baldenkov, N. Mukharlyamov, A. Mazaev, A. Tkachuk // J.of Molecular and Cellular Cardiology. – 1989. – Vol. 21, Suppl 4. – P. S32. – Abstr. Nr P67. –[http://www.jmmc-online.com/article/0022-2828\(89\)91310-2/pdf](http://www.jmmc-online.com/article/0022-2828(89)91310-2/pdf)

265. *The structural and functional alterations of the rat heart induced by prolonged noradrenaline treatment*: [10th European Section Meeting of the International Society for Heart Research, Erasmus Univ., Rotterdam, the Netherlands, 7–9 Sept. 1989] / M. I. Popovich, V. A. Kobets, S. I. Kostin, V. I. Kapelko // *J. of Molecular and Cellular Cardiology*. – 1989. – Vol. 21, Suppl 4. – P. S22. – DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-2828\(89\)91280-7](https://doi.org/10.1016/0022-2828(89)91280-7).

266. Syrbu, S. *Production and characterization of monoclonal antibodies (mAbs) which inhibit the function of sarcoplasmic reticulum (SR)* : [10th European Section Meeting of the International Society for Heart Research, Erasmus Univ., Rotterdam, the Netherlands, 7–9 Sept. 1989]/ S. Syrbu, M. Popovich, D. Levitsky // *J. of Molecular and Cellular Cardiology*. – 1989. – Vol. 21, Suppl 4. – P. S32. – Abstr. Nr P68. – DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-2828\(89\)91310-2](https://doi.org/10.1016/0022-2828(89)91310-2). – [http://www.jmmc-online.com/article/0022-2828\(89\)91310-2/pdf](http://www.jmmc-online.com/article/0022-2828(89)91310-2/pdf)

267. Гудумак, В. С. Роль ферментных нарушений в патогенезе кардиомиопатии / В. С. Гудумак, М. И. Попович, В. И. Капелько // Проблемы клинической энзимологии : материалы симп., Ужгород, 12-14 сент. 1989 г. – Москва, 1989. – Р. 19.

268. Количественное определение N-ацетилнейраминовой кислоты в биологическом материале / В. И. Сауля, В. С. Гудумак, В. И. Опря, М. И. Попович // Актуальные проблемы изобретательской и рационализаторской работы в медицине и фармации : тез. II обл. науч.-практ. конф., Тюмень, 22-23 нояб. 1989 г. – Тюмень, 1989.

269. Морфологические, метаболические и функциональные изменения миокарда крыс при длительном действии норадреналина / М. И. Попович, В. А. Кобец, С. И. Костин, В. И. Капелько // Нарушение механизмов регуляции и их коррекция : тез. докл. IV Всесоюз. съезда патофизиологов, Кишинев, 3-6 окт. 1989 г. – Москва, 1989. – Т. 3. – Р. 934.

270. Общие функциональные, метаболические и ультраструктурные изменения сердца при экспериментальных кардиомиопатиях / В. И. Капелько, М. И. Попович, С. И. Костин, В. А. Кобец, В. В. Северин, С. А. Бобкова, В. С. Гудумак, М. А. Голиков, Н. А. Новикова, В. Г. Шаров, В. А. Сакс // Нарушение механизмов регуляции и их коррекция : тез. докл. IV Всесоюз. съезда патофизиологов, Кишинев, 3-6 окт. 1989 г. – Москва, 1989. – Т. 3. – Р. 969.

271. Оценка иммунного статуса у больных дилатационной кардиомиопатией / Л. Г. Гроппа, М. И. Попович, Ю. Л. Андреев, И. А. Красс, Л. Д. Михеева // Первый Всесоюзный иммунологический съезд, Сочи, 15-17 нояб. 1989 г. : тез. секц. и стендовых сообщ. – Москва, 1989. – Т. 2. – Р. 37.

272. Функциональные свойства миофибрилл и митохондрий в миокарде и при экспериментальных кардиомиопатиях / В. И. Векслер, Р. Вантюра-Клапье, П. Лешен, В. В. Куприянов, М. А. Голиков, М. И. Попович, Г. Вассор, В. А. Сакс // Нарушение механизмов регуляции и их коррекция : тез. докл. 4-го Всесоюз. съезда патофизиологов, Кишинев, 3-6 окт. 1989 г. – Москва, 1989. – Т. 3. – Р. 961.

1990

273. Popovich, M. *The free amino acid evaluation in the dilated cardiomyopathy* / M. Popovich // The International Congress of Cardiology, Manila, Philippines, 11-16 Jan. 1990 : abstr. – Manila, 1990.

1991

274. *Functional and metabolic myocardial alterations at prolonged noradrenaline treatment and some means of protection* : [abstracts of the 13th Congress of the European Society of Cardiology, Amsterdam, The Netherlands, 18–22 Aug. 1991] / V. S. Gudumak, M. I. Popovich, V. A. Kobets, S. I. Kostin, V. I. Kapelko // European Heart J. – 1991. – Vol. 12, Abstr. Suppl. – P. 185. – DOI: https://doi.org/10.1093/eurheartj/12.Abstract_Supplement.1

275. Popovici, M. I. *Compensation of myocardial contractile function with chronic diffuse injury of cardiomyocytes* : [abstract selection for the XIIIth Congress of the European Society of Cardiology, Amsterdam, The Netherlands, 18–22 Aug. 1991] / M. I. Popovici, V. I. Kapelko, V. I. Vecsler // European Heart J. – 1991. – Vol. 12, Abstr. Suppl. – Abstr. Nr 190. – https://doi.org/10.1093/eurheartj/12.Abstract_Supplement.1

276. Изменение функции и энергетического метаболизма сердца при длительной адренергической стимуляции и защитный эффект таурина // М. И. Попович, В. А. Кобец, В. И. Капелько, С. И. Костин, С. И. Сырбу / Стресс, адаптация и дисфункции : тез. IV Всесоюз. симп., 27–28 июня 1991 г. – К., 1991. – Р. 74.

277. Основные направления научных исследований Молдавского НИИ профилактической и клинической медицины в области фтизиатрии и пульмонологии / М. И. Попович, Д. О. Саин, Е. М. Куницкий, О.К. Чебанова // Эпидемиология, диагностика, клиника и лечение туберкулеза и неспецифических заболеваний легких : II съезд фтизиатров и пульмонологов ССР Молдова. – К., 1991. – Р. 4-6.
278. Попович, М. И. Клеточные и тканевые основы адаптации сердца к периодическому диффузному перенапряжению кардиомиоцитов/ В. И. Капелько, В. И. Векслер, М. И. Попович // Стресс, адаптация и дисфункции : тез. IV Всесоюз. симп., 27–28 июня 1991 г. – К., 1991. – Р. 165.
279. Сократительная функция изолированного сердца при стрессе и остром повреждении поджелудочной железы / М. Попович, А. Сауля, В. Кобец, В. Ротарь, Т. Тэзлэван // Вопросы кардиологии : тез. докл. I съезда кардиологов Казахстана. – Алма-Ата, 1991. – Т. 2. – Р. 116.
280. Функциональное состояние сердца при иммобилизационном стрессе / А. И. Сауля, М. И. Попович, В. А. Кобец, В. Ф. Ротарь, Т. В. Тэзлэван // Стресс, адаптация и дисфункции : тез. IV Всесоюз. симп., 27–28 июня 1991 г. – К., 1991. – Р. 82.

1992

- 281. *Cellular basis for increased myocardial stiffnes in cardiomyopathies*** / M. I. Popovici, V. I. Kapelko, V. I. Vecsler, R. Ventura-Clepier // Cellular abnormalities associated with cardiomyopathies in animals : Saturday Simp. of the XIV World Congress of the Intern. Soc. for Heart Research, Tokyo, Japan, 8 May 1992. – P. 24.
- 282. *Cellular mechanisms of increased myocardial stiffnes in experimental cardiomyopathies*** / M. Popovici, S. Costin, V. Kobets, V. I. Kapelko // V-e Congres de l'Entente Medicale Mediterranee et XXII-e Semaine Medicale Balkanique, Constanța, Romania, 9–12 sept. 1992 : abstr. – Constanța, 1992. – P. 84.
- 283. *Energy-linked functional changes in cardiomyopathies*** / M. Popovici, S. Costin, S. Sirbu, V. I. Kapelko // V-e Congres de l'Entente Medicale Mediterranee et XXII-e Semaine Medicale Balkanique, Constanța, Romania, 9–12 sept. 1992 : abstr. – Constanța, 1992. – P. 35.

284. Groppa, L. *Antigenii HIA și evoluția cardiomiopatiei congestive* / L. Groppa, L. Calinina, M. Popovici // Materialele primului Congres al medicilor interniști din Republica Moldova. – Ch., 1992. – P. 114-115.
285. Groppa, L. *Immunocorrecting therapy by dilated cardiomyopathy* / L. Groppa, M. Popovici // V-e Congres de l'Entente Medicale Mediterranee et XXII-e Semaine Medicale Balkanique, Constanța, Romania, 9–12 sept. 1992 : abstr. – Constanța, 1992. – P. 31-32.
286. *How to determine the functional state of alpha-2-adreno-receptor by the use of platelets* / M. Popovici, E. Negrescu, A. Grosu, A. Izvooreanu // V-e Congres de l'Entente Medicale Mediterranee et XXII-e Semaine Medicale Balkanique, Constanța, Romania, 9–12 sept. 1992 : abstr. – Constanța, 1992. – P. 30-31.
287. *Molecular mechanisms of diastolic stiffnes in cardiomyopathies* / M. Popovici, S. Costin, V. Gudumac, S. Sirbu // V-e Congres de l'Entente Medicale Mediterranee et XXII-e Semaine Medicale Balkanique, Constanța, Romania, 9–12 sept. 1992 : abstr. – Constanța, 1992. – P. 33.
288. Popovici, M. *Influence of chronic pesticides intoxication for glutathione dependent liver enzymes* / M. Popovici, S. Syrbu, V. Gudumac // Extrahepatic Manifestations in Liver Diseases : abstr. of the 69th Falk Symp., Basel, Switzerland, 15–17 Oct. 1992. – Basel, 1992. – P. 142.
289. Popovici, M. *Prolactinemia in chronic hepatitis patients* / M. Popovici, V. Dumbrava, S. Mikhul // Extrahepatic Manifestations in Liver Diseases : abstr. of the 69th Falk Symp., Basel, Switzerland, 15–17 Oct. 1992. – Basel, 1992. – P. 141.
290. *Use of antibodies to Ca-ATPase detecting myocardial infection* / M. I. Popovici, S. Sirbu, D. Levițki, S. Sadretdinov // V-e Congres de l'Entente Medicale Mediterranee et XXII-e Semaine Medicale Balkanique, Constanța, Romania, 9–12 sept 1992 : abstr. – Constanța, 1992. – P. 26.
291. Функциональное состояние и содержание Ca^{2+} -АТФазы саркоплазматического ретикулума сердца при ишемии / С. И. Сырбу, О. И. Мачука, М. И. Попович, В. С. Гудумак // Материалы научной конференции Государственного медицинского университета им. Н. Тестемицану Республики Молдова, 12–15 мая 1992г. – К., 1992. – P.39.

292. Функциональное состояние Са-насоса эндоплазматического ретикулума и митохондрий печени и сердца при воздействии пестицидов / В. С. Гудумак, М. И. Попович, С. И. Сырбу, В. В. Рывняк // Материалы научной конференции Государственного медицинского университета им. Н. Тестемицану Республики Молдова, 12–15 мая 1992г. – К., 1992. – P. 17.

1993

293. *Cardioplegia combinată cristaloid-sanguină cu concentrația sporită de magneziu și albumină la corecția chirurgicală a viciilor cardiace congenitale* / A. M. Bortnov, M. I. Popovici, A. M. Cibotaru, P. A. Borș, V. A. Cobeț, S. I. Costin, I. L. Morari // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 22–23.

294. *Cardioplegia combinată cristaloid-sanguină – o metodă înalt eficientă de protecție a miocardului* / M. Popovici, S. Costin, V. Cobeț, A. Bortnov, A. Ciubotaru // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 14.

295. *Cellular basis for increased myocardial stiffnes in cardiomyopathies* / V. I. Kapelko, V. I. Veksler, M. Popovici, R. Ventura-Clapier, Z. A. Ehuchua, V. A. Saks // Heart Failure – Mechanisms and Management : 2nd Intern. Symp., Geneva, Switzerland, 16–20 May 1993 : abstr. – Geneva, 1993. – P. 15.

296. *Dereglări dismetabolice și de denutriție la bolnavii cu stenoză piloroduodenală de origine ulceroasă* / M. Popovici, V. Cazacov, A. Iliadi, S. Chitic, O. Donțu // Tezele conferinței științifice anuale = Тезисы ежегодной научной конференции, (25–27 mai 1993) / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 1993. – P. 189.

297. *The effect of taurine upon cardiac metabolism, function and structure during rehabilitation after prolonged noradrenaline treatment* / M. Popovici, V. Kobets, S. Costin, V. I. Kapelko // Heart Failure – Mechanisms and Management : 2nd Intern. Symp., Geneva, Switzerland, 16–20 May 1993 : abstr. – Geneva, 1993. – P. 79.

298. *Influența intoxicației cronice cu pesticide asupra enzimelor ciclului glutationic din ficat și procedee de protecție* / V. S. Gudumac, M. I. Po-

povici, L. M. Smeșnoi, V. F. Rudic // Tezele conferinței științifice anuale = Тезисы ежегодной научной конференции, (25–27 mai 1993) / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 1993. – P. 33.

299. Influența intoxicației cronice cu pesticide asupra sistemului de peroxidare lipidică și antioxidant / M. Popovici, I. Morari, M. Răbacov, T. Tăzlăvan, L. Smeșnoi, V. Rudic, V. Gudumac // Tezele conferinței științifice anuale = Тезисы ежегодной научной конференции, (25–27 mai 1993) / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 1993. – P. 44.

300. Influența preparatelor din spirulină asupra unor parametri ai stării funcționale a miocardului la intoxicarea cu noradrenalină / V. Rudic, M. Popovici, V. Gudumac, T. Tăzlăvan, O. Țaran // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 166.

301. Interacțiunea sinergică a antiagreganților: aspirină, iloprost și nitrați / M. Popovici, E. Negrescu, Y. Yeo, M. A. Kratzer, W. Siess // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 140.

302. Investigation of microbial preparations used during the some pathological states of the organism / V. Rudic, V. Gudumac, M. Popovich, V. Marcenco, V. Cobetz // Moldova: deschideri științifice și culturale spre Vest : Congresul XVIII al Acad. Româno-Americane de Științe și Arte, 13–16 iul. 1993 : rez. – Ch., 1993. – Vol. 4. – P. 136.

303. Oxidarea peroxidică a lipidelor la protecția miocardului cu cardioplegie combinată cristaloid-sanguină / M. I. Popovici, I. L. Morari, A. M. Bortnov, A. M. Cebotaru, P. A. Borș, V. A. Cobetș, S. I. Costin, O. N. Maciucă, V. S. Gudumac // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 57.

304. Pathogenetic treatment of cardiac failure in cardiomyopathies / M. I. Popovich, V. A. Kobets, S. I. Kostin, V. I. Kapelko // Moldova: deschideri științifice și culturale spre Vest : Congresul XVIII al Acad. Româno-Americane de Științe și Arte, 13–16 iul. 1993 : rez. – Ch., 1993. – Vol. 4. – P. 122.

305. Popovici, M. I. Determinarea parametrilor respirației mitocondriale în bioplatele miocardice – metodă de investigație cantitativă a

- cardioplegiei intraoperatorii** / M. I. Popovici, T. A. Braniște, S. I. Costin // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 27–28.
306. Popovici, M. **Funcția și structura inimii la acțiunea îndelungată a fluorozei** / M. Popovici, S. Costin, V. Cobeț // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 150–151.
307. Popovici, M. **Patogeneza cardiomiopatiilor** / M. Popovici, V. A. Cobeț, S. I. Costin // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 147.
308. Popovici, M. I. **Prevalence of dual AV nodal pathway physiology in the organized population** / M. I. Popovici, A. A. Grosu, A. N. Testemitanu // 4th International Congress on Cardiac Pacing and Electrophysiology, Antalya, Turkey, 3–6 Oct. 1993. – Antalya, 1993.
309. Popovici, M. **Stimularea expresiei ICAM-I și ELAM-I în celulele endoteliale și cardiomiocite de către endotoxina bacterială** / M. Popovici, S. Sârbu, H. Smilowits // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 211.
310. **Starea funcțională a aparatului lizosomal al miocardului la intoxicarea cu noradrenalină și procedee de protecție prin folosirea preparatelor din microalge** / V. Rudic, M. Popovici, V. Gudumac, O. Maciucă, V. Râvneac // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 153.
311. **Starea serviciului cardiocirurgical în Republica Moldova** / Mihail Popovici, Anatol Cebotari, Pavel Borș, Vitalie Moscalu, Gheorghe Manolache, Mihaela Vatamanu // Moldova: deschideri științifice și culturale spre Vest : Congresul XVIII al Acad. Româno-Americane de Științe și Arte, 13–16 iul. 1993 : rez. – Ch., 1993. – Vol. 4. – P. 123.
312. **Studierea oxidării peroxide a lipidelor la corecția viciilor cardiace cu cardioplegie combinată cristaloid-sanguină în condiții de circulație extracorporală** / M. I. Popovici, I. L. Morari, A. M. Bortnov, S. I. Costin, V. A. Cobeț // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 152–153.

313. Изменение некоторых параметров липидного обмена при воздействии на организм пестицидов / М. Попович, В. Рывняк, Л. Обух, В. Гудумак, С. Фишер // Tezele conferinței științifice anuale = Тезисы ежегодной научной конференции, (25–27 mai 1993) / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 1993. – P. 48.
314. Исследование морфометрических показателей и митохондриального дыхания у больных дилатационной кардиомиопатией/ М. И. Попович, Ф. А. Браниште, Е. Б. Ватаману, С. И. Костин// Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 148-149.
315. Комбинированная фармакохолодовая кровяная кардиоплегия на основе венозной крови / М. И. Попович, А. М. Бортнов, А. М. Чеботарь, Е. А. Ватаман, П. А. Борш, В. А. Кобец, С. И. Костин, И. Л. Морарь // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 149-150.
316. Морфологическая характеристика печени при пестицидной интоксикации / М. Попович, В. Рывняк, С. Костин, Е. Оня, Н. Ешану // Tezele conferinței științifice anuale = Тезисы ежегодной научной конференции, (25–27 mai 1993) / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 1993. – P. 49.
317. Содержание свободных аминокислот в сыворотке крови крыс при интоксикации пестицидами / М. Попович, А. Зорькин, В. Марченко, О. Мачука, О. Царан // Tezele conferinței științifice anuale = Тезисы ежегодной научной конференции, (25–27 mai 1993) / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 1993. – P. 60.
318. Эффект применения таурина, ионов магния и витамина Е при восстановлении функционального и энергетического состояния сердца/ М. И. Попович, В. А. Кобец, С. И. Костин, И. Л. Морарь, А. М. Бортнов // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : I-a conf. republicană de cardiologie, 21–22 oct. 1993. – Ch., 1993. – P. 151-152.

1994

319. *Cardioplegie combinată cristaloid-sanguină – metodă înalt efektivă de protecție a miocardului*/ М. Popovici, A. Bortnov, A. Cibo-

taru, S. Costin, V. Kobeț, P. Borș, V. Gudumac // Tezele conferinței științifice anuale, (17–19 mai 1994) / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 1994. – P. 14.

320. *Clinical and experimental studies of doxorubicin cardiomyopathy* / M. I. Popovici, V. A. Cobets, S. I. Costin, V. I. Kapelko // XXI-II Semaine Medical Balkanique, Istanbul, 24–27 Aug. 1994. – Istanbul, 1994. – P. 73. – Abstr. Nr 220.

321. *Combined cold crystalloid-blood cardioplegia – a new effective method of myocardial protection* / M. I. Popovici, A. M. Chebotaru, A. M. Bortnov, S. I. Kostin, V. A. Cobets, I. L. Moraru // Cardioslim 94 : 9th Intern. Congress, Nice, France, 15–18 June 1994. – Nice, 1994. – P. 1057.

322. *Combined cold crystalloid-blood cardioplegia is a new high effective method of myocardial protection* / M. I. Popovici, A. M. Bortnov, S. I. Costin, A. M. Cebotaru // XXIII Semaine Medical Balkanique, Istanbul, 24–27 Aug. 1994. – Istanbul, 1994. – P. 90. – Abstr. Nr. 272.

323. *Compensation of myocardial contractile function in experimental and human cardiomyopathies* / M. I. Popovici, S. I. Costin, V. A. Cobets, V. Kapelko // Cellular Interactions in Cardiac Pathophysiology : Intern. Conf., Bratislava, Slovenia, 22–24 June 1994. – Abstr. Nr. 31.

324. *Determinarea parametrilor respirației mitocondriale în eșantioanele de biopsie miocardică – metoda de investigație cantitativă a cardioplegiei intraoperatorii* : [Al V-lea Congres Naț. de Cardiologie, București, 5–8 oct. 1994] / M. I. Popovici, T. A. Braniște, A. Cosovanu, G. B. Ungureanu, C. I. Martaniuc, S. I. Costin // Revista Română de Cardiologie. – 1994. – Vol. 4, Nr. 2. – Abstr. IIB.

325. *Differentiating characteristics of myocardial nuclei and tissue respiration in dilated cardiomyopathy* : [XV European Section Meeting of the Intern. Soc. for Heart Research, Denmark, 8–11 June 1994] / M. I. Popovich, S. I. Kostin, V. A. Kobets, V. I. Kapelko // J. of Molecular and Cellular Cardiology. – 1994. – Vol. 26, Suppl. – P. 225A. – Abstr. Nr P28.

326. *Lipid peroxidation and antioxidant system in mechanical trauma* / M. Popovici, Q. Tagadiuc, L. Lisai, V. Hornet // XXIII Semaine Medical Balkanique, Istanbul, 24–27 Aug. 1994. – Istanbul, 1994. – P. 195.

327. *The morphologic spectrum of dilated cardiomyopathy and its relation to myocardial tissue respiration and left ventricular hemodynamics* : [Al V-lea Congres Naț. de Cardiologie, București, 5–8 oct. 1994] /

M. Popovici, T. Braniște, A. Cosovanu, S. Costin, G. Ungureanu // Revista Română de Cardiologie. – 1994. – Vol. 4, Nr. 2. – Abstr. 11B.

328. *The morphological spectrum of dilated cardiomyopathy and left ventricular haemodynamics* / M. I. Popovici, S. I. Costin, V. A. Cobets, T. Braniște, V. Kapelko // Cellular Interactions in Cardiac Pathophysiology : Intern. Conf., Bratislava, Slovenia, 22–24 June 1994. – Abstr. Nr. 30.

329. *Oxidarea peroxidică a lipidelor la protecția miocardului cu cardioplegie combinată cristaloid-sanguină* / M. Popovici, I. L. Morari, A. M. Bortnov, S. I. Costin, P. A. Borș // Tezele conferinței științifice anuale, (17–19 mai 1994) / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 1994. – P. 57.

330. *Pathogenesis of toxic action of pesticides upon myocardium and liver* / M. Popovici, S. Costin, V. Cobeț, I. Morari, V. Gudumac // Environmental – Health Impact = Impactul Mediu – Sănătate : abstr. of reports of the conf. – Ch., 1994. – P. 5.

331. *Pathogenetic treatment of cardiac failure in cardiomyopathies* / M. I. Popovici, S. I. Costin, V. A. Cobets, A. A. Grosu // XXIII Semaine Medical Balkanique, Istanbul, 24–27 Aug. 1994. – Istanbul, 1994. – P. 73. – Abstr. Nr 221.

332. *Patogeneza acțiunii cronice a pesticidelor asupra inimii și ficatului* / M. Popovici, S. Costin, V. Cobeț, I. Morari, V. Gudumac // Environmental – Health Impact = Impactul Mediu – Sănătate : abstr. of rep. of the conf. – Chisinau, 1994. – P. 16.

333. *Spectrul morfologic al cardiomiopatiei dilatative și relația lui cu respirația miocardială tisulară*: [Al V-lea Congres Naț. de Cardiologie, București, 5–8 oct. 1994] / M. I. Popovici, T. A. Braniște, S. I. Costin, A. Cosovanu, G. B. Ungureanu // Revista Română de Cardiologie. – 1994. – Vol. 4, Nr 2.

1995

334. *Antiaggregatory efficiency of combination of different types of antiplatelet drugs* : [A 29-a Conferință Națională de Cardiologie, Sinaia, 5–7 oct. 1995] / M. Popovici, E. Negrescu, M. Kratzer, W. Siess // Revista Română de Cardiologie. – 1995. – Vol. 5, Nr 2. – P. 31–32.

335. *Cardioplegia combinată cristaloid-sanguină în operațiile pe „cord deschis”* / M. Popovici, A. Bortnov, V. Cobeț, S. Costin, A. Cebo-

tari. I. Morari// Al XVIII-lea Congres Național de Chirurgie, București, 22–25 mai 1995 : rez. – București, 1995. – P. 199.

336. *Change in left ventricle geometry in primary myocardial lesions* / M. Popovici, V. Florea, S. Kostin, V. Mareyev, A. Samko, Iu. Belenkov // A Satellite Meeting of the XV World Congress of the ISHR, Venice, Italy, 29 June– 1 July 1995. – Venice, 1995. – P. 133.

337. *Compensation of myocardial contractile function in experimental and human cardiomyopathies* / M. Popovici, S. Kostin, V. Kobets, V. Florea, V. Kapelko // 2nd International Heart Health Conference, Barcelona, Spain, 28 May– 1 June 1995. – Barcelona, 1995. – [2 p.]

338. *Efectul terapeutic al taurinei, magneziului și vitaminei E în restabilirea funcțională și energetică a miocardului la cardiomiopatii* : [A 29-a Conferință Națională de Cardiologie, Sinaia, 5–7 oct. 1995] / M. Popovici, V. Cobeț, S. Costin, V. Kapelko // Revista Română de Cardiologie. – 1995. – Vol. 5, Nr. 2. – P. 26-27.

339. *Endomyocardial biopsies – an opportunity to study Ca-pump in the myocardium of patients with heart failure*: [A 29-a Conferință Națională de Cardiologie, Sinaia, 5–7 oct. 1995] / M. Popovici, S. Sarbu, J. Watras, F. Hussein, J. Nano, D. Benevolensky, F. Messineo, V. Ivanov // Revista Română de Cardiologie. – 1995. – Vol. 5, Nr. 2. – P. 235.

340. Popovici, M. *Argumentarea necesității de elaborare a sistemului de profilaxie în Moldova* / M. Popovici // Strategiile de dezvoltare și reforme ale sistemului sănătății din Moldova în condițiile economiei noi : conf. intern., 29 noiem.– 1 dec. 1995. – Ch., 1995. – P. 42.

341. Popovici, M. *Aspecte de etiopatogenie și clasificare clinico-morfologică a miocarditelor* : [A 29-a Conferință Națională de Cardiologie, Sinaia, 5–7 oct. 1995] / M. Popovici, S. Kostin // Revista Română de Cardiologie. – 1995. – Vol. 5, Nr. 2. – P. 27-28.

342. Popovici, M. *Concurența între Mg^{2+} și Ca^{2+} la folosirea cardioplegiei combinate cristaloid-sanguine*/ M. Popovici, A. Bortnov, V. Cobeț // Al XVIII-lea Congres Național de Chirurgie, București, 22–25 mai 1995 : rez. – București, 1995. – P. 199.

343. Popovici, M. *Myocarditis – a etiopathological description and clinico-pathological classification* : [LVI Congresso Nazionale della Società Italiana di Cardiologia, Roma, 12–15 dec. 1995: abstr.]/ M. Popovici, S. Costin // Cardiologia. – 1995. – Vol. 40, Suppl. – P. 85.

344. Popovici, M. **Spectrul morfologic al cardiomiopatiei dilatative – analiza biopsiilor endomiocardice la 108 pacienți** : [A 29-a Conferință Națională de Cardiologie, Sinaia, 5–7 oct. 1995] / M. Popovici, S. Kostin // Revista Română de Cardiologie. – 1995. – Vol. 5, Nr. 2. – P. 19-20.

345. **Schimbarea formei ventriculului stâng – component important al remodelării cordului la cardiomiopatia dilatativă** : [A 29-a Conferință Națională de Cardiologie, Sinaia, 5–7 oct. 1995] / M. Popovici, V. Florea, I. Belencov, V. Mareyev, V. Naumov, A. Samko // Revista Română de Cardiologie. – 1995. – Vol. 5, Nr. 2. – P. 27-28.

346. **Schimbarea geometriei cordului la bolnavii cu cardiomiopatie dilatativă** / M. Popovici, V. Florea, V. Mareiev, Ju. Belencov, A. Samco // Mecanismele morfofuncționale de adaptare și corecția dereglărilor patologice : I conf. intern. de științe medico-biologice, Chișinău, 5–8 iun. 1995 : materialele. – Ch., 1995. – P. 17-18.

347. **The therapeutic effect of taurine, Mg and vitamin E in the heart functional and energetic rehabilitation in cardiomyopathies** : [A 29-a Conferință Națională de Cardiologie, Sinaia, 5–7 oct. 1995] / M. Popovici, V. Kobets, S. Kostin, V. Kapelko // Revista Română de Cardiologie. – 1995. – Vol. 5, Nr. 2. – P. 18-19.

348. Адриамициновая кардиомиопатия (клинико-экспериментальное исследование) / М. Попович, В. Кобец, С. Костин, Ю. Келя, В. Капелько // II Конгресс кардиологов Центральной Азии, Алма-Ата, 14–16 сент. 1995г. : тез. докл. – Алма-Ата, 1995. – P. 121.

1996

349. **Caracterul restabilirii funcționale a cordului la diferite tipuri de cardiomiopatii** : [A 30-a Consfătuire Națională de Cardiologie, Sinaia, 2–5 oct. 1996] / M. Popovici, V. Cobet, S. Costin, V. Rotari, I. Moraru, O. Maciucă // Revista Română de Cardiologie. – 1996. – Vol. 6, Nr. 2. – P. 3.

350. **Corelarea între Mg^{++} și Ca^{++} la folosirea cardioplegiei combinate cristaloid-sanguine** / M. Popovici, A. Bortnov, V. Cobet, S. Costin, I. Moraru, V. Moscalu, A. Ciubotaru // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : Conf. a 2-a șt. a cardiologilor din Rep. Moldova, 11–12 oct. 1996. – Ch., 1996. – P. 149.

351. **Diagnosis and treatment of myocarditis assisted by endomyocardial biopsy** / M. Popovici, V. Cobets, A. Caraush, S. Costin, L. Tcachuc, O.

Calenici // 4th World Congress on Heart Failure: Mechanisms and Management, Jerusalem, Israel, 26–28 May 1996. – P. 36.

352. *Dobutamine and improvement of regional and global left ventricular function in active myocarditis* [XVIIIth Congress of European Society of Cardiology, Birmingham, United Kingdom, 25–29 Aug. 1996: abstr.] / M. Popovici, L. Tcaciuc, O. Calenici, S. Costin // European Heart J. – 1996. – Vol. 17, Abstr. Suppl. – P. 541.

353. *Folosirea biopsiilor endomiocardiale pentru analiza pompei de calciu a reticulului sarcoplasmic la pacienții cu insuficiență cardiacă* : [A 30-a Consfătuire Națională de Cardiologie, Sinaia, 2–5 oct.1996] / M. Popovici, J. Watras, Go. Loeve, S. Sârbu, D. Pager [et al.] // Revista Română de Cardiologie. – 1996. – Vol. 6, Nr. 2. – P. 150.

354. *Influența rețelei de collagen asupra funcției sistolice și diastolice la pacienți cu cardiomiopatie dilatativă* / M. Popovici, S. Costin, V. Cobeț, V. Florea, V. Kapelko // Parteneriat în Sănătatea Publică : conf. practico-șt., 23–26 apr. 1996. – Ch., 1996. – P. 36.

355. Îmbunătățirea funcției de contracție globală și regională a ventriculului stâng în timpul testului ecocardiografic cu dobutamină la pacienții cu miocardită/ M. Popovici, L. Tcaciuc, O. Calenici, S. Costin // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : conf. a 2-a șt. a cardiologilor din Rep. Moldova, 11–12 oct. 1996. – Ch., 1996. – P. 187.

356. *Optimizarea ionilor de Mg^{++} și Ca^{++} în cardioplegia hipotermică combinată cristaloid-sanguină* / M. Popovici, A. Bortnov, V. Cobeț, S. Costin, L. Maniuc, E. Rusu, E. Zadornov, A. Ciubotaru // Parteneriat în Sănătatea Publică : conf. practico-șt., 23–26 apr. 1996. – Ch., 1996. – P. 23.

357. *Oxidarea peroxidică a lipidelor la protecția miocardului în operațiile pe cord deschis*/ M. Popovici, I. Moraru, A. Bortnov, A. Ciubotaru, V. Cobeț, S. Costin, O. Maciuc// Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : conf. a 2-a șt. a cardiologilor din Rep. Moldova, 11–12 oct. 1996. – Ch., 1996. – P. 153.

358. Popovici, M. *Evidențe electronoptice de apoptoză celulară în miocardul pacienților cu cardiomiopatie dilatativă* / M. Popovici, S. Costin // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovas-

culare : conf. a 2-a șt. a cardiologilor din Rep. Moldova, 11–12 oct. 1996. – Ch., 1996. – P. 64.

359. Popovici, M. *Left ventricular remodeling as a mechanism of development of chronic heart failure in primary myocardial lesions* / M. Popovici, V. Florea, Yu. Belenkov // 2nd Congress of the Slovak Society of Cardiology, 22–25 Sept. 1996, Spa-Sliach, Slovakia. – Sliach, 1996. – P. 240.

360. Popovici, M. *Patogenia miocardiopatiilor: experiment și clinică* / M. Popovici, S. Costin, V. Kapelko // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : conf. a 2-a șt. a cardiologilor din Rep. Moldova, 11–12 oct. 1996. – Ch., 1996. – P. 152.

361. Popovici, M. I. *The role of diastole in cardiac pathology* : [Пети национален конгрес по кардиология, Варна, 26–28 септ.: резюмата] / M. I. Popovici, V. I. Kapelko // Българска кардиология. – 1996. – Бр. 2, Прилож. 1. – [1 p.].

362. Popovici, M. *Schimbarea formei trombocitelor este însoțită de tirozin fosforilarea proteinelor* / M. Popovici, E. Negrescu, W. Siess // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : conf. a 2-a șt. a cardiologilor din Rep. Moldova, 11–12 oct. 1996. – Ch., 1996. – P. 143.

363. Popovici, M. *Unele particularități de restabilire funcțională a cordului în cardiomiopatiile experimentale și efectul tratamentului patogenetic* : [A 30-a Consfătuire Națională de Cardiologie, Sinaia, 2–5 oct. 1996] / M. Popovici, V. Cobeț // Revista Română de Cardiologie. – 1996. – Vol. 6, Nr 2. – P. 143.

364. *Proprietățile cardioplegiei combinate hipotermice cristaloid-sanguine în operațiile cu circulație extracorporală (studiu clinic, morfofuncțional și biochimic)* / M. Popovici, A. Bortnov, V. Cobeț, S. Costin, I. Moraru, M. Vatamanu, V. Moscalu, G. Manolache, A. Cibotari // Parteneriat în Sănătatea Publică : conf. practico-șt., 23–26 apr. 1996. – Ch., 1996. – P. 9.

365. *Release of von Willebrand factor (vWf) during acute injury to the pulmonary microvasculature* / M. Popovici, S. Sarbu, P. Wisniechi, H. Smilowits // 2nd Congress of the Slovak Society of Cardiology, 22–25 Sept. 1996, Spa-Sliach, Slovakia. – Sliach, 1996. – P. 271.

366. *Remodelarea geometrică a ventriculului stâng în patogenia insuficienței cardiace cronice în leziunile primare ale miocardului* / M.

Popovici, V. Florea, Iu. Belenkov, V. Mareev, V. Naumov, A. Samko, Ia. Orlova, S. Costin // Parteneriat în Sănătatea Publică : conf. practico-șt., 23–26 apr. 1996. – Ch., 1996. – P. 35.

367. Remodelarea structurală a vaselor periferice la pacienții cu insuficiență cardiacă cronică/ M. Popovici, V. Florea, S. Costin, V. Severin, Iu. Belenkov // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : conf. a 2-a șt. a cardiologilor din Rep. Moldova, 11–12 oct. 1996. – Ch., 1996. – P. 80.

368. Tratamentul miocarditei confirmate prin biopsia endomiocardică/ M. Popovici, S. Costin, O. Calenici, E. Vataman, A. Carauș, L. Tcaciuc, I. Nedelciuc, M. Vataman // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : conf. a 2-a șt. a cardiologilor din Rep. Moldova, 11–12 oct. 1996. – Ch., 1996. – P. 151.

369. Unele particularități comune de restabilire funcțională a inimii la diferite cardiomiopatii și efectul tratamentului patogenetic/ M. Popovici, V. Cobeș, S. Costin, V. Rotari, Iu. Chelea, V. Șerban // Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare : conf. a 2-a șt. a cardiologilor din Rep. Moldova, 11–12 oct. 1996. – Ch., 1996. – P. 150.

370. Попович, М. Метаболический и структурный компоненты повышенной диастолической упругости миокарда у больных дилатационной кардиомиопатией/ М. Попович, С. И. Костин, В. И. Капелько // [?], Киев, 26–27 февр. 1996 г. – Киев, 1996. – P. 215.

371. Попович, М. Об особенностях изменений активности лизосомальных ферментов в печени при длительном воздействии на организм пестицидов / М. Попович, В. Гудумак // New Trends in Hepatology, St. Petersburg, 21–22 June 1996 : abstr. – St. Petersburg, 1996. – (Falk Symposium ; Nr 92). – [1 p.].

372. Попович, М. Патогенез кардиомиопатий и клиническая оценка состояния сердца у больных ДКМП : [тезисы II съезда кардиологов Кыргызской Республики, Бишкек, 13–15 июня 1996 г.] / М. Попович, В. Капелько // Центрально-Азиатский Медицинский Журнал. – 1996. – Т. 2, Прилож. 1. – P. 139.

1997

373. Asocierea funcțională a anexinei V cu pompa de calciu a reticulului sarcoplasmatic / M. Popovici, I. Moraru, S. Sârbu, N. Zecevic,

D. Hager, J. Watras, F. Messineo // Materialele conferinței practico-științifice dedicate jubileului de 180 de ani de la înființarea Spitalului Clinic Republican, 26 dec. 1997. – Ch., 1997. – Vol 2. – P. 56-57.

374. *Cardiomiopatia doxorubicinică: studiu clinico-experimental* / M. Popovici, V. Cobeș, V. Rotari, S. Costin, I. Moraru, O. Maciucă, Iu. Chelea, V. Șerban // Materialele conferinței practico-științifice dedicate jubileului de 180 de ani de la înființarea Spitalului Clinic Republican, 26 dec. 1997. – Ch., 1997. – Vol 2. – P.74-75.

375. *A comparative study of antiplatelet effects of ACE inhibitors and calcium channel blocker in patients with ischemic heart failure* / M. Popovici, O. Calenici, E. Vataman, M. Pasecinic, A. Caraus, D. Lisii, C. Martiniuc // 5th World Congress on Heart Failure – Mechanisms and Management, Washington, DC (USA), 11–14 May 1997 : abstr. – Washington, 1997. – [1 p.]

376. *Effects of Atenolol on platelet aggregation in patients with ischemic heart failure* / M. Popovici, O. Calenici, E. Vataman, M. Pasecinic, A. Caraus, D. Lisii // 7th International Symposium on Cardiovascular Pharmacotherapy, Jerusalem, Israel, 1–6 June 1997 : abstr. – P. 36.

377. *Influence of Lisinopril on left ventricular function on patients with myocarditis* / M. Popovici, O. Calenici, S. Costin, L. Tcaciuc, A. Caraus, E. Vataman // 5th International Symposium on ACE Inhibition & Other Inhibitors of Renin-Angiotensin System, Hong Kong, 3–6 Apr. 1997 : abstr. – Hong Kong, 1997. – [1 p.].

378. Popovici, M. ***ACE inhibitors in the treatment of myocarditis*** / M. Popovici, O. Calenici // 7th International Symposium on Cardiovascular Pharmacotherapy, Jerusalem, Israel, 1–6 June 1997: abstr. – P. 93.

379. Popovici, M. ***Exemplu de pasiune și devotement*** / M. Popovici // Materialele conferinței practico-științifice dedicate jubileului de 180 de ani de la înființarea Spitalului Clinic Republican, 26 dec. 1997. – Ch., 1997. – Vol 1. – P. 34-36.

380. Попович, М. И. Антиагрегатный эффект ингибиторов ангиотензин-превращающего фермента у больных с постинфарктным кардиосклерозом / М. И. Попович, О. С. Каленич, Е. Б. Ватаман // Первый конгресс Ассоциации кардиологов стран СНГ, Москва, 20–23 мая 1997 : тез. – Москва, 1997. – P. 32.

381. Попович, М. И. Антитромбоцитарная терапия– возможности повышения ее эффективности / М. И. Попович, Е. Негреску, С. Волфганг // Первый конгресс Ассоциации кардиологов стран СНГ, Москва, 20–23 мая 1997 : тез. – Москва, 1997. – Р. 48.

382. Попович, М. И. Оценка инотропного резерва миокарда у пациентов с миокардитом методом эхокардиографии с добутамином / М. И. Попович, О. С. Каленич, С. И. Костин // Первый конгресс Ассоциации кардиологов стран СНГ, Москва, 20–23 мая 1997 : тез. – Москва, 1997. – Р. 101.

383. Функциональная ассоциация аннексинов с Са-насосом сердечной мышцы / С. Сырбу, М. И. Попович, Д. Ваграс, И. Морару // Первый конгресс Ассоциации кардиологов стран СНГ, Москва, 20–23 мая 1997 : тез. – Москва, 1997. – Р. 87.

384. Электрофизиологическая стабильность сердца при кардиомиопатиях и антиаритмический эффект таурина и магния / М. И. Попович, В. А. Кобец, С. И. Костин, В. И. Капелько, В. Ротару // Первый конгресс Ассоциации кардиологов стран СНГ, Москва, 20–23 мая 1997 : тез. – Москва, 1997. – Р. 231.

1998

385. *Exercise tolerance of patients with CHF relationship between myocardial dysfunction and peripheral disorders* : [6th World Congress on Heart Failure – Mechanisms and Management, Geneva, Switzerland, 17–20 May 1998] / M. Popovici, V. Florea, V. Mareyev, Yu. Belenkov // J. of Heart Failure. – 1998. – Vol. 5, Nr 1. – P. 358.

386. *Peripheral vascular remodelling as a mechanism of exercise limitation in patients with chronic heart failure* : [XXth Congress of the European Society of Cardiology, Vienna, Austria, 22–26 Aug. 1998] / V. Florya, V. Mareyev, Yu. Belenkov, S. Kostin, M. Popovich // European Heart J. – 1998. – Vol. 19, Suppl. 1. – P. 65. – Abstr. Nr P358. – DOI: https://doi.org/10.1093/eurheartj/19.Abstract_Supplement.1.

387. Popovici, M. *Acțiunea cardiotoxică a fluorozei și efectul curativ al taurinei* / M. Popovici, V. Cobet : [Al XXXVII-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 30 sept. – 3 oct. 1998] / M. Popovici, V. Ivanov, L. Igonina // Revista Română de Cardiologie. – 1998. – Vol. 8, Nr 3. – P. 89.

388. Popovici, M. *Efficacy of apple pectin in the treatment of hyperlipemia* : [Al XXXVII-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 30 sept. -3 oct. 1998] / M. Popovici, V. Ivanov, L. Igonina // Revista Română de Cardiologie. - 1998. - Vol. 8, Nr 3. - P. 76.
389. Popovici, M. *Reacția inotropă a inimii în cardiomiopatii și efectul taurinei* / M. Popovici, V. Cobeț // Parteneriat în Sănătatea Publică : conf. practico-șt., 18-22 mai 1998 : rez. - Ch., 1998. - P. 2-3.
390. Popovici, M. *The role of VWF cytoplasmic domain in transmitting of the cellular signaling* : [Al XXXVII-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 30 sept. -3 oct. 1998] / M. Popovici, E. Negrescu // Revista Română de Cardiologie. - 1998. - Vol. 8, Nr 3. - P. 116.
391. Popovici, M. *Rolul porțiunii citoplasmice a receptorului factorului von Willebrand în transmiterea semnalului celular* / M. Popovici, E. Negrescu, M. Fox // Parteneriat în Sănătatea Publică : conf. practico-șt., 18-22 mai 1998 : rez. - Ch., 1998. - P. 1-2.
392. Popovici, M. *Tulburările funcționale și metabolice incipiente în cardiomiopatii* / M. Popovici, V. Cobeț // Parteneriat în Sănătatea Publică : conf. practico-șt., 18-22 mai 1998 : rez. - Ch., 1998. - P. 5-6.
393. *Procesele de peroxidare a lipidelor și sistemul antioxidant în tratamentul dislipidemiilor cu fluvastatină și pectină de măr* / M. Popovici, V. Ivanov, V. Gudumac, L. Igonina // Parteneriat în Sănătatea Publică : conf. practico-șt., 18-22 mai 1998 : rez. - Ch., 1998. - P. 3-5.

1999

394. *Efectul sotalolului asupra funcției sistolice, diastolice, a gradientului presional al ventriculului stâng și a toleranței efortului fizic în timpul ecocardiografiei de stres la pacienții cu cardiomiopatie hipertrofică* / M. Popovici, L. Tcaciuc, N. Ciobanu, O. Calenici // Al 38-lea Congres Național de Cardiologie, România, Sinaia, 29 sept. -2 oct. 1999 : caiet de rez. - P. 160.
395. Popovici, Mihai. *Acțiunea cardiotropă-adaptogenă a taurinei în fluoroză* / Mihai Popovici, Valeriu Cobeț // Materialele Congresului V al fiziologilor din Republica Moldova, 28-29 iun. 1999. - Ch., 1999. - P. 45-46.
396. Popovici, M. *Influența fluvastatinei asupra celulei musculare netede în cultură* / M. Popovici, V. Ivanov, S. Costin // Al 38-lea Congres

Național de Cardiologie, România, Sinaia, 29 sept. – 2 oct. 1999 : caiet de rez. – P. 69.

397. Popovici, Mihai. ***Unele mecanisme adaptive ale cordului în suprasolicitare cu rezistență***/ Mihai Popovici, Valeriu Cobeț // Materialele Congresului V al fiziologilor din Republica Moldova, 28–29 iun. 1999. – Ch., 1999. – P. 42–44.

398. Влияние сotalола на систолическую, диастолическую функции и внутрисердечный градиент давления левого желудочка во время стресс-эхокардиографии у больных гипертрофической кардиомиопатией / Н. Чобану, Л. Ткачук, О. Каленич, М. Попович // II Конгресс ассоциации кардиологов стран СНГ: тез. докл. – Бишкек, 1999. – P. 57–58.

399. Всегда ли увеличение левого желудочка свидетельствует о его ремоделировании? / М. Попович, В. Флоря, М. Хенеин, Д. Гибсон, А. Коатс // II Конгресс ассоциации кардиологов стран СНГ: тез. докл. – Бишкек, 1999. – P. 63.

400. Попович, М. Использование яблочного пектина, обогащенного кальцием в лечении дислипидемий / М. Попович, В.Иванов // Материалы I Всероссийской конференции по проблемам атеросклероза, посвященной 100-летию со дня рождения А. Л. Мясникова, Москва, 8–9 июня 1999 г. –Москва, 1999. – P. 183–184.

2000

401. Popovici, M. ***Decreased heart antiarrhythmic tolerance induced by norepinephrine administration on rats in pregnancy*** / M. Popovici, V. Cobeț // XXVI Semaine Medical Balkanique, Istanbul, 7–10 May 2000 : abstr. – Istanbul, 2000. – P. 65.

402. Попович, М. Некоторые закономерности естественного восстановления функционально-энергетического статуса пораженного сердца: [Матеріали III Національного Конгресу патофізіологів України, Одеса, 24–27 травня 2000] / М. И. Попович, В. А. Кобец // Фізіологічний журнал. – 2000. – Т. 46, № 2. – P. 11–12.

403. Попович, М. Терапевтический эффект таурина и магния при экспериментальных кардиомиопатиях : [Матеріали III Національного Конгресу патофізіологів України, Одеса, 24–27 травня 2000] / М. И. Попович, В. А. Кобец // Физиологический журнал. – 2000. – Т. 46, № 2. – P. 12–13.

404. Систолическая, диастолическая функции и внутрижелудочковый градиент давления левого желудочка во время стресс-эхокардиографии у больных с гипертрофической кардиомиопатией: [Матеріали III Національного Конгресу патофізіологів України, Одеса, 24–27 травня 2000] / Н. Чобану, Л. Ткачук, О. Каленич, М. Попович // Фізіологічний журнал. – 2000. – Т. 46, Nr 2. – P. 21.

2001

405. Aspecte de diagnostic etiologic în miocarditele acute la copii : [Al XL-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 26–29 sept. 2001: rez.] / M. Popovici, Adela Stamati, C. Spânu, Victoria Grosu // Revista Română de Cardiologie. – 2001. – Vol. 14, Nr 3. – P. 76.

406. Fluxul coronarian în diferite tipuri de afectare a cordului : [Al XL-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 26–29 sept. 2001: rez.] / M. Popovici, V. Cobeț, N. Ciobanu, I. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2001. – Vol. 14, Nr 3. – P. 90.

407. Hemodinamica centrală și periferică la pacienții cu ciroze hepatice de etiologie virală B, C sau D / M. Popovici, E. Tcaciuc, L. Tcaciuc, N. Nacu, V. Dumbrava // Actualități în cardiologie : conf. a IV-a șt.-practică a cardiologilor, sept. 2001. – Ch., 2001. – P. 231-234.

408. Hipoxia normobarică periodică în tratamentul hipertensiunii arteriale / M. Popovici, V. Cobeț, I. Moraru, A. Carauș, L. Tcaciuc, O. Calenici // Actualități în cardiologie : conf. a IV-a șt.-practică a cardiologilor, sept. 2001. – Ch., 2001. – P. 163-170.

409. Mecanisme celulare și moleculare în insuficiența cardiacă cardiomiopatică : (sinteză) / M. Popovici, S. Costin, S. Sârbu, I. Popovici, V. Ivanov, O. Calenici, V. Cobeț, O. Măciuca // Actualități în cardiologie : conf. a IV-a șt.-practică a cardiologilor, sept. 2001. – Ch., 2001. – P. 171-180.

410. Migrația transendotelială a leucocitelor polimorfonucleare în inflamație și parametrilor ce o afectează : (sinteză) / M. Popovici, S. Sârbu, R. Sha'afi, J. J. Hajjar, V. Ivanov // Actualități în cardiologie : conf. a IV-a șt.-practică a cardiologilor, sept. 2001. – Ch., 2001. – P. 198-207.

411. Popovici, M. Aspecte de diagnostic și tratament ai miocarditelor acute nonreumatice la copii / M. Popovici, V. Grosu // Actualități în cardiologie : conf. a IV-a șt.-practică a cardiologilor, sept. 2001. – Ch., 2001. – P. 102-107.

412. Popovici, M. **Determinanți structurali ai conducerii impulsului cardiac: noi viziuni în aritmogeneza atrială și ventriculară** : [Al XL-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 26–29 sept. 2001: rez.] / M. Popovici, S. Costin, Jutta Schaper // Revista Română de Cardiologie. – 2001. – Vol. 14, Nr. 3. – P. 70.

413. Popovici, M. **Strategia prevenirii și combaterii bolilor cardiovasculare** / M. Popovici // Actualități în cardiologie : conf. a IV-a șt.-practică a cardiologilor, sept. 2001. – Ch., 2001. – P. 3-7.

414. Popovici, M. **Unele sufragii pentru rolul afectării contracției izometrice a miocardului în patogenia insuficienței cardiace** / M. Popovici, V. Cobeș, N. Ciobanu // Actualități în cardiologie : conf. a IV-a șt.-practică a cardiologilor, sept. 2001. – Ch., 2001. – P. 158-162.

415. **Remodelarea cordului și a vaselor periferice la pacienții cu insuficiență cardiacă cronică**: [Al XL-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 26–29 sept. 2001: rez.] / M. Popovici, V. Florea, S. Costin, V. Severin // Revista Română de Cardiologie. – 2001. – Vol. 14, Nr 3. – P. 27.

416. Гипотензивный эффект эпана на фоне использования прерывистой нормобарической гипоксии / М. Попович, И. Морару, В. Кобец, А. Карауш, Л. Ткачук // Кардиология: эффективность и безопасность диагностики и лечения : Второй Российский нац. конгресс кардиологов, Москва, 9–11 окт. 2001г. : тез. докл. – Москва, 2001.

417. Динамика показателей перекисного окисления липидов у больных с артериальной гипертензией на фоне применения прерывистой нормобарической гипоксии / М. Попович, И. Морару, В. Кобец, В. Гудумак // Кардиология: эффективность и безопасность диагностики и лечения : Второй Российский нац. конгресс кардиологов, Москва, 9–11 окт. 2001 г. : тез. докл. – Москва, 2001.

2002

418. **The acute cardiac failure induced by energy dearth and correction** / M. Popovici, V. Kobets, I. Popovici, N. Ciobanu // Archives of the Balkan Medical Union. – 2002. – Vol. 37, Nr 2 (Suppl.). – P. 21.

419. **Enteroviral infection in the development of acute myocarditis in children**: [XIVth World Congress of Cardiology Sydney, Australia, 5–9 May 2002: abstr. of original contributions] / M. Popovici, A. Stamati, O. Calenich, C. Spanu, S. Costin // JACC: J. of the American College of Cardiology. – 2002. – Vol. 39, Nr 9 (Suppl. B). – P. 418B.

420. *The etiologic diagnosis of the enterovirus myocarditis in children* / M. Popovici, Adela Stamati, C. Spânu, I. Popovici // Archives of the Balkan Medical Union. – 2002. – Vol. 37, Nr 2 (Suppl.). – P. 22.

421. *Hipoxia normobarică periodică în managementul terapeutic al bolilor cardiovasculare*: [Al XLI-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 25–28 sept. 2002: rez.] // M. Popovici, V. Cobeț, I. Moraru, N. Ciobanu, Victoria Ivanov // Revista Română de Cardilogie. – 2002. – Vol. 17, Nr 3. – [1 p.].

422. *Miocarditele acute infecțioase la copii – aspecte de diagnostic precoce* / C. Spânu, M. Popovici, Adela Stamati [et al.] // Profilaxia – strategia principală a sănătății publice : materialele conf. șt. intern. „Centenarul de la nașterea ilustrului savant, Omului Emerit al Republicii Moldova, doctorului habilitat în științe medicale, profesorului universitar Iacov Boris Reznic”, sept. 2002. – Ch., 2002. – P. 320-326. – Bibliogr: 7 tit.

423. Popovici, M. ***Several cardiac benefits of magnesium*** / M. Popovici, V. Kobets, I. Moraru // The IIIrd Romanian Magnesium Symposium with international participation, Iași, 12–14 June 2002 : abstr. book. – Iași, 2002.

424. *Structural and molecular determinants of normal and abnormal cardiac conduction* / M. Popovici, S. Costin, Victoria Ivanov, I. Popovici // Archives of the Balkan Medical Union. – 2002. – Vol. 37, Nr. 2 (Suppl.). – P. 11.

425. *Taurine and Mg improve the antiischemic defense of heart* / M. Popovici, V. Kobets, I. Popovici, N. Ciobanu // Archives of the Balkan Medical Union. – 2002. – Vol. 37, Nr. 2 (Suppl.). – P. 19.

426. *Tratamentul antiviral în miocarditele acute virale la copii*: [Al XLI-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 25–28 sept. 2002: rez.] / M. Popovici, Adela Stamati, P. Scoferța, I. Popovici // Revista Română de Cardilogie. – 2002. – Vol. 17, Nr 3. – [1 p.].

427. *Verificarea factorului etiologic în miocarditele acute virale la copii*: [Al XLI-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 25–28 sept. 2002: rez.]/ M. Popovici, A. Stamati, C. Spânu, Victoria Ghidirim, Victoria Ivanov // Revista Română de Cardilogie. – 2002. – Vol. 17, Nr 3. – [1 p.].

428. *Vitamina E potențează restabilirea funcțională a cordului*: [Al XLI-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 25–28 sept. 2002: rez.]

/ M. Popovici, V. Cobeț, N. Ciobanu, I. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2002. – Vol. 17, Nr 3. – [1 p.].

2003

429. Modificările electrofiziologice ale cordului în fluoroză: [Al XLII-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 23–27 sept. 2003: rez.] / M. Popovici, V. Cobeț, A. Malcoci, N. Ciobanu, I. Moraru // Revista Română de Cardiologie. – 2003. – Vol. 18, Nr. 3. – P. 140-141.

430. Popovici, M. Dereglările de ritm – complicațiile cu risc de moarte subită în miocarditele acute enterovirale la copii: [Al XLII-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 23–27 sept. 2003: rez.] / M. Popovici, Adela Stamati, I. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2003. – Vol. 18, Nr 3. – P. 47.

431. Popovici, M. Remodelarea joncțiunilor comunicante și expresia diminuată a conexinei 43 în miocardul pacienților cu miocardită: [Al XLII-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 23–27 sept. 2003: rez.] / M. Popovici, I. Popovici, S. Costin // Revista Română de Cardiologie. – 2003. – Vol. 18, Nr. 3. – P. 49.

432. The serum cardiac sarcoplasmic Ca-ATPase immunoassessment: a new diagnostic marker of acute myocardial infarction : [ESC (European Society of Cardiology) Congress 2003, Vienna, 30 Aug.– 3 Sept. 2003]/ S. Syrbu, M. Popovici, V. Kobets, V. Ivanov, I. Popovici, L. Ciobanu // European Heart J. – 2003. – Vol. 24, Suppl. 1. – P. 299. – Abstr. Nr P1618. – DOI: https://doi.org/10.1093/eurheartj/24.suppl_1.237.

433. Taurina în protecția antiischemică a cordului: [Al XLII-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 23–27 sept. 2003: rez.] / M. Popovici, V. Cobeț, Victoria Ivanov, N. Ciobanu // Revista Română de Cardiologie. – 2003. – Vol. 18, Nr 3. – P. 157.

434. Unele particularități funcționale ale cordului în energodeficiență acută. Corecție cu magneziu: [Al XLII-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, 23–27 sept. 2003: rez.] / M. Popovici, V. Cobeț, Victoria Ivanov, I. Popovici, Lucia Ciobanu // Revista Română de Cardiologie. – 2003. – Vol. 18, Nr 3. – P. 183.

435. Верификация вируса Коксаки В как причинного фактора при острых инфекционных миокардитах у детей / М. Попович, А. Стамати, И. Попович, К. Спыну // Российский национальный конгресс кардиологов, Москва, 7–9 окт. 2003г. : тез. докл. – P. 262.

436. Изменение коронарной перфузии при экспериментальной сердечной недостаточности в условиях стимуляции эндотелиновых рецепторов / М. Попович, В. Кобец, Виктория Иванов, И. Попович, М. Тодираш // Конгресс кардиологов стран СНГ, Санкт-Петербург, сент. 2003 г. – Р. 236.
437. Коронарная реактивность при экспериментальном хроническом поражении миокарда / М. Попович, В. Кобец, И. Попович, В. Иванов, М. Тодираш // Российский национальный конгресс кардиологов, Москва, 7–9 окт. 2003 г. : тез. докл. – Р. 261.
438. Содержание в крови сердечной саркоплазматической Са-АТФ-азы при остром инфаркте миокарда / М. Попович, С. Сырбу, В. Кобец, В. Иванов, И. Попович, Л. Чебан // Российский национальный конгресс кардиологов, Москва, 7–9 окт. 2003 г. : тез. докл. – Р. 262.
439. Таурин и магний в коррекции диастолических нарушений сердца, вызванных острой коронарной гипертензией/ М. Попович, В. Кобец, Виктория Иванов, И. Попович, Н. Чебан // Конгресс кардиологов стран СНГ, Санкт-Петербург, сент. 2003 г. – Р. 128.
440. Экстракт микроводорослей *Spirulina platensis* улучшает функциональное и энергетическое восстановление сердца/ М. Попович, В. Кобец, Виктория Иванов, И. Попович, В. Рудик // Конгресс кардиологов стран СНГ, Санкт-Петербург, сент. 2003 г. – Р. 237.

2004

- 441. Acțiunea spirulinei asupra reactivității cardiovasculare** / M. Popovici, M. Todiraș, V. Cobet, Victoria Ivanov, I. Popovici, V. Rudic // Medicamentul de la idee la farmacie : materialele conf. șt.-practice, 27 mar. 2004. – Ch., 2004. – P. 100-104.
- 442. A DNA variant of ACE gene (DD genotype) associates with an increased risk of development of coronary artery disease in younger individuals in Moldavian population:** [Heart Failure Update Meeting 2004, Wroclaw, Poland, 12–15 June 2004 : abstr.] / D. Manea , V. Istrati, A. Ichim, N. Barbacari, O. Calenici, M. Popovici, I. U. Iehim, A. Ganev // European J. of Heart Failure. – 2004. –Vol. 3, Nr S1. – P. 134. – Abstr. Nr 519. – DOI: 10.1016/S1567-4215(04)90385-2. – [http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1016/S1567-4215\(04\)90385-2/epdf](http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1016/S1567-4215(04)90385-2/epdf)

443. Stamati, A. ***The specifics features of the etiologial diagnosis and antiviral immunomodulator treatment at children with acute viral myocarditis*** : [Association for European Paediatric Cardiology (AEPC) XXXIX Annual Meeting, Munich, 19–22 May 2004: abstr.] / A. Stamati, M. Popovici, C. Spanu // *Cardiology in the Young*. – 2004. – Vol. 14, Suppl 2 – P. 90. – Abstr. Nr. P164. – DOI:<https://doi.org/10.1017/S1047951104006468>.

2005

444. ***Altered balance between circulating endothelial progenitor cells and apoptotic endothelial cells in patients with coronary artery disease***: [ESC (European Society of Cardiology Congress) 2005, Stockholm, Sweden, 3–7 Sept. 2005] / V. Ivanov, I. Popovici, L. Guzun, V. Cobets, L. Ciobanu, S. Costin, M. Popovici // *European Heart J.* – 2005. – Vol. 26, Suppl. 1. – P. 295. – Abstr. Nr P1845. – https://doi.org/10.1093/eurheartj/26.suppl_1.205

445. ***Les antivirales dans la myocardite aigue chez l'enfant*** : [Congrès national de la Société française de Pédiatrie, Paris, 1–4 Juin 2005] / M. Popovici, Adela Stamati, M. Rudi, C. Spânu // *Archives de Pédiatrie*. – 2005. – Vol. 12, Nr 6. – P. 949. – Poster.

446. ***CINDI-Moldova experience in NCD control***/ Mihail Popovici, Uliana Jalba, Victoria Ivanov, V. Rudi, N. Ciobanu // European Conference on Chronic Disease Prevention, Helsinki, Finland, 8–10 Dec. 2005 : final progr. and abstr. – Helsinki, 2005. – P. 57. – Abstr. Nr P70. – <https://julkari.fi/bitstream/handle/10024/78515/2005b21.pdf?sequence=1>

447. ***Collaboration between CINDI Moldova and the Health Promotion and Disease Prevention Project***/ Mihail Popovici, Inga Pasecinic, Meri Paavola, Victoria Ivanov// European Conference on Chronic Disease Prevention, Helsinki, Finland, 8–10 Dec. 2005 : final progr. and abstr. – Helsinki, 2005. – P. 57-58. – Abstr. Nr P71. – <https://julkari.fi/bitstream/handle/10024/78515/2005b21.pdf?sequence=1>

448. ***Correlation between circulating progenitor endothelial cells and apoptotic endothelial cells with the number of altered coronary arteries in CAD***: [Al 44-lea Congres Național de Cardiologie, Poiana Brasov, 21–24 sept. 2005] / M. Popovici, Victoria Ivanov, I. Popovici, S. Costin, V. Cobets, Lucia Ciobanu// *Revista Română de Cardiologie*. – 2005. – Vol. 20, Suppl. A. – P. A74.

- 449. Endothelinic vascular reactivity in cardiopulmonary pathology (research and clinical data):** [Al 44-lea Congres Național de Cardiologie, Poiana Brasov, 21–24 sept. 2005] / M. Popovici, V. Cobets, Oxana Nalivaico, M. Todiras, Victoria Ivanov, I. Popovici, Lucia Ciobanu // Revista Română de Cardiologie. – 2005. – Vol. 20, Suppl. A. – P. A75.
- 450. Intracellular factors of myocardial stiffness enhancement in cardiomyopathies:** [Al 44-lea Congres Național de Cardiologie, Poiana Brasov, 21–24 sept. 2005] / M. Popovici, S. Costin, V. Cobets, Victoria Ivanov, N. Ciobanu, I. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2005. – Vol. 20, Suppl. A. – P. A23.
- 451. Prevalența fumatului la populația rurală din Moldova și constientizarea pericolelor ce le comportă acesta/** M. Popovici, L. Chișlaru, Victoria Ivanov, Uliana Jalbă, V. Rudi, N. Ciobanu // Comunitățile rurale și renașterea satului : conf. naț., 28 febr. 2005 : tez. și comunic. – Ch., 2005. – P. 193-195.
- 452. Prevalența reală a hipertensiunii arteriale la populația rurală a Republicii Moldova/** M. Popovici, Victoria Ivanov, P. Jalbă, V. Rudi, N. Ciobanu // Comunitățile rurale și renașterea satului : conf. naț., 28 febr. 2005 : tez. și comunic. – Ch., 2005. – P. 195-196.
- 453. Reactivitatea vasculară endotelinică în patologia cardiovasculară (date clinico-experimentale):** [Al 44-lea Congres Național de Cardiologie, Poiana Brasov, 21–24 sept. 2005] / M. Popovici, V. Cobet, Oxana Nalivaico, M. Todiraș, Victoria Ivanov, I. Popovici, Lucia Ciobanu // Revista Română de Cardiologie. – 2005. – Vol. 20, Suppl A. – P. A117-118.
- 454. Relaționarea unor caractere alimentare cu incidența factorilor de risc morbid: hipertensiunea arterială, dislipidemiile și excesul ponderal/** M. Popovici, Victoria Ivanov, P. Jalbă, V. Rudi, N. Ciobanu // Comunitățile rurale și renașterea satului : conf. naț., 28 febr. 2005 : tez. și comunic. – Ch., 2005. – P. 192-193.
- 455. Repetitive normobaric hypoxia in the treatment of the ischemic cardiomyopathy:** [Al 44-lea Congres Național de Cardiologie, Poiana Brasov, 21–24 sept. 2005] / M. Popovici, I. Moraru, V. Cobet, Victoria Ivanov, N. Ciobanu, I. Popovici, V. Scripnic // Revista Română de Cardiologie. – 2005. – Vol. 20, Suppl. A. – P. A130.

456. *The Spirulina extract, BioR, in the cardiac rhythm variability correction*: [Al 44-lea Congres Național de Cardiologie, Poiana Brașov, 21–24 sept. 2005] / V. Cobets, V. Rudic, A. Malcoci, M. Popovici, Victoria Ivanov, I. Popovici, I. Moraru // Revista Română de Cardiologie. – 2005. – Vol. 20, Suppl. A. – P. A7140.

2006

457. *The constrictor pulmonary artery responses in pulmonary arterial hypertension*: [World Congress of Cardiology, Barcelona, Spain, 2–5 Sept. 2006] / M. Popovici, O. Nalivaico, M. Todiras, V. Kobets, V. Ivanov, I. Popovici, N. Ciobanu // European Heart J. – 2006. – Vol. 27, Suppl. 1. – P. 623. – Abstr. Nr. P3818. – DOI: <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehl214>.

458. *Efectul statinelor și BioR-ului asupra acumulării LDL-oxi în endotelioците*: [Al 45-lea Congres Național de Cardiologie, Poiana Brașov, 23–26 sept. 2006] / V. Ivanov, L. Guzun, V. Cobeț, S. Costin, M. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2006. – Vol. 21, Suppl. A. – P. A.146.

459. *Modificările reactivității vasculare în trainingul hipoxic dozat*: [Al 45-lea Congres Național de Cardiologie, Poiana Brașov, 23–26 sept. 2006] / V. Cobeț, M. Todiraș, N. Ciobanu, M. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2006. – Vol. 21, Suppl. A. – P. A.209-A210.

460. *Reactivitatea cardiacă inotropă în impact cu doxorubicină*: [Al 45-lea Congres Național de Cardiologie, Poiana Brașov, 23–26 sept. 2006] / V. Cobeț, E. Anton, M. Todiraș, N. Ciobanu, I. Moraru, M. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2006. – Vol. 21, Suppl. A. – P. A.30.

461. *Unele particularități ale remodelării vasculare în insuficiența cardiacă congestivă*: [Al 45-lea Congres Național de Cardiologie, Poiana Brașov, 23–26 sept. 2006] / M. Popovici, V. Cobeț, V. Ivanov, N. Ciobanu, S. Costin, I. Popovici, L. Ciobanu, I. Moraru // Revista Română de Cardiologie. – 2006. – Vol. 21, Suppl. A. – P. A.71.

462. Аденомедуллин и таурин снижают кардиотоксический эффект фтора / М. Попович, В. Кобец, И. Попович, В. Иванова, Н. Чебан, И. Морару, Л. Чебан // Российский национальный конгресс кардиологов, Москва, 10–12 окт. 2006 г. – Москва, 2006.

463. Попович, М. Эффективность и безопасность лечения ловастатином, спиролином а также их комбинацией у пациентов с

гиперлипидемией / М. Попович, В. Иванова // Российский национальный конгресс кардиологов, Москва, 10–12 окт. 2006г. – Москва, 2006.

2007

464. Angiotensin I-converting enzyme and endothelial nitric oxide synthase gene variants: risk for myocardial infarction in Moldavian population: [29th Congress of the European Society of Cardiology, Vienna, Austria, 1–5 sept. 2007: abstr.] / A. Ichim, D. Manea, V. Istrati, N. Barbacar, M. Popovici // European Heart J. – 2007. – Vol. 28, Suppl. 1. – P. 693. – Abstr. Nr P4119. – DOI: <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehm419>

465. The peripheral vascular response in the doxorubicin induced heart failure: [Al 46-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, România, 15–18 sept. 2007] / M. Popovici, V. Kobets, M. Todiras, N. Ciobanu, I. Popovici, I. Moraru, E. Anton, L. Ciobanu // Revista Română de Cardiologie. – 2007. – Vol. 22, Supl A. – P.A118.

466. Popovici, M. **Promovarea conceptului european de prevenire a BCN** / M. Popovici // Congresul II de medicină internă cu participare internațională, 24–26 oct, 2007 : vol. de rez. – Ch., 2007. – P. 87-88.

467. Răspunsul vascular periferic în afectarea doxorubicinică a cordului: [Al 46-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, România, 15–18 sept. 2007] / M. Popovici, V. Cobeț, V. Ivanov, M. Todiraș, N. Ciobanu, I. Popovici, I. Moraru, E. Anton, L. Ciobanu // Revista Română de Cardiologie. – 2007. – Vol. 22, Supl A. – P.A117-A118.

468. Several evidences of coronary functional remodeling in heart failure: [Al 46-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, România, 15–18 sept. 2007] / M. Popovici, V. Kobets, I. Popovici, N. Ciobanu, I. Moraru, E. Anton, L. Ciobanu // Revista Română de Cardiologie. – 2007. – Vol. 22, Supl A. – P.A104.

469. Unele evidențe de remodelare coronariană funcțională în insuficiența cardiacă: [Al 46-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, România, 15–18 sept. 2007] / M. Popovici, V. Cobeț, V. Ivanov, I. Popovici, N. Ciobanu, I. Moraru, E. Anton, L. Ciobanu // Revista Română de Cardiologie. – 2007. – Vol. 22, Supl A. – P. A103-A104.

470. Изменение сосудистой реактивности при гипоксическом preconditionировании / М. И. Попович, И. Л. Морару, В. А. Ко-

бец, М. П. Тодираш, Н. В. Чобану, И. М. Попович, Л. М. Чобану // Кардиология без границ : Российский нац. конгресс кардиологов, Конгресс кардиологов стран СНГ, Москва, 9–11 окт. 2007 г. : тез. докл. – Москва, 2007. – Р. 249.

471. Изменения функциональных показателей левого желудочка под влиянием доксорубина и возможности протекции миокарда при помощи статинов / М. И. Попович, Е. А. Антон, В. М. Иванов, В. А. Кобец, Н. В. Чобану, И. Ф. Корчмару // Кардиология без границ : Российский нац. конгресс кардиологов, Конгресс кардиологов стран СНГ, Москва, 9–11 окт. 2007 г. : тез. докл. – Москва, 2007. – Р. 23-24.

472. Клинико-экспериментальные проявления эндотелиальной дисфункции при сердечной недостаточности / М. И. Попович, Н. В. Чобану, В. А. Кобец, М. Т. Тодираш, И. М. Попович, И. Л. Морару, Е. А. Антон, Л. М. Чобану // Кардиология без границ : Российский нац. конгресс кардиологов, Конгресс кардиологов стран СНГ, Москва, 9–11 окт. 2007 г. : тез. докл. – Москва, 2007. – Р. 250.

473. Сравнительная эффективность и безопасность лечения спиролином (БиоР), ловастатином а также их комбинацией у пациентов с гиперлипидемией / М. И. Попович, В. М. Иванова, Л. М. Чобану, В. Ф. Рудик // Кардиология без границ : Российский нац. конгресс кардиологов, Конгресс кардиологов стран СНГ, Москва, 9–11 окт. 2007 г. : тез. докл. – Москва, 2007. – Р. 114-115.

2008

474. *Conceptual frontiers of the heart failure*: [Modern approaches in medico-surgical emergencies: The XXXth Balkan Medical Week. The Ist Congress of Emergency Medicine of the Republic of Moldova] / M. Popovici, S. Kostin, V. Kobets, V. Ivanov, I. Popovici, N. Ciobanu, L. Ciobanu, I. Moraru // Archives of the Balkan Medical Union. – 2008. – Vol. 43, Nr 3 (Suppl.). – P. 46.

475. *Reactivitatea coronariană endotelică în impactul ischemic* / M. Popovici, V. Cobet, I. Popovici, Victoria Ivanov, N. Ciobanu, I. Moraru, M. Todiraș, Lucia Ciobanu // Al 47-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, România, 20–23 sept. 2008. – Sinaia, 2008. – Poster Nr 138.

476. *Statinele reduc nivelul hidroperoxizilor lipidici circulanți și acumularea LDL în celulele endoteliale* / Victoria Ivanov, I. Popovici, V.

Cobeț, Lucia Ciobanu, S. Costin, M. Popovici // Al 47-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, România, 20–23 sept. 2008. – Sinaia, 2008. – Poster Nr 132.

477. *Vitamina E crește rezerva funcțională coronariană în insuficiența cardiacă* / M. Popovici, I. Popovici, Victoria Ivanov, N. Ciobanu, I. Moraru, M. Todiraș, Lucia Ciobanu // Al 47-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, România, 20–23 sept. 2008. – Sinaia, 200. – Poster Nr. 114.

2009

478. *Effects of simvastatin on cellular hypertrophy in adult cardiomyocytes in long-term culture*: [ESC (European Society of Cardiology Congress) 2009, Barcelona, Spain, 29 aug.–2 sept. 2009] / L. Guzun, V. Ivanov, I. Popovich, N. Ciobanu, M. Popovich, S. Kostin // *European Heart J.* – 2009. – Vol. 30, Suppl. 1. – P. 218. – Abstr. Nr P1409. – <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehp413>

479. *Reactivitatea arterială și coronariană în insuficiența cardiacă*: [Al 48-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, România, 19–22 sept. 2009] / M. Popovici, V. Cobeț, N. Ciobanu, I. Popovici, V. Ivanov, I. Moraru, L. Ciobanu // *Revista Română de Cardiologie.* – 2009. – Vol. 24, Supl A. – P. A137.

480. Клеточная смерть и инотропный ответ миокарда при сердечной недостаточности / М. И. Попович, С. И. Костин, В. А. Кобец, Л. Гузун, Н. В. Чобану, В. М. Иванов, И. М. Попович, И. Л. Морару, Л. М. Чобану // Материалы конференции РФ, посвященной 80-летию академика Е. И. Чазова. – Москва, 2009. – P. 209-219.

2010

481. *Arteryal stiffening – a pattern of many cardiovascular disorders* / M. Popovici, V. Kobets, N. Ciobanu, V. Ivanov, I. Popovici, Lucia Ciobanu, I. Moraru // World Congress of Cardiology, Beijing, China, 16–19 June 2010 : abstr. – Beijing, 2010. – Abstr. Nr 29483.

482. *Coronaridilatarea mediată prin hiperpolarizare în insuficiența cardiacă = Mediated by hyperpolarization coronary dilation in heart failure* : [Al 49-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, România, 7–9 oct. 2010: rez.] / M. Popovici, V. Cobeț, I. Popovici, N. Ciobanu, V. Ivanov, L. Ciobanu, I. Moraru // *Revista Română de Cardiologie.* – 2010. – Supl. A. – P. A66-A67. – Abstr. Nr 59.

483. *Inotropic cardiac response in the doxorubicin induced heart failure*: [Frontiers in Cardiovascular Biology: First Congress of the ESC Council on Basic Cardiovascular Science, Berlin, 16–19 July 2010: final progr. and abstr. book] / M. Popovici, V. Kobets, N. Ciobanu, V. Ivanov, I. Popovici, L. Ciobanu, I. Moraru // Cardiovascular Research. – 2010. – Vol. 87, Suppl. 1. – P. S43. – Abstr Nr 17. – DOI: <https://doi.org/10.1093/cvr/cvq172>.

484. Popovici, Mihail. *Aspecte organizaționale în abordarea sindromului coronarian acut: realizări și perspective* = *Организационные аспекты в лечении острого коронарного синдрома* / Mihail Popovici, Ion Popovici // Actualități în cardiologie = Актуальные вопросы кардиологии : conf. șt.-practică, 9 sept. 2010 : progr. – Ch., 2010. – P. 21. – http://worldmedicine.md/uploads/user/PROGRAMM_2010.84F04594132646_2E9A1F94AFBEE9C292.pdf

485. *Reactivitatea vasculară periferică în insuficiență cardiacă* = *Peripheral vascular reactivity in heart failure* : [Al 49-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia, România, 7–9 oct. 2010: rez.] / M. Popovici, V. Cobeț, N. Ciobanu, I. Popovici, V. Ivanov, L. Ciobanu, I. Moraru, M. Todiraș // Revista Română de Cardiologie. – 2010. – Supl. A. – P. A219-A220. – Abstr. Nr 199.

2011

486. *Efectul protector al statinelor asupra funcției cardiace diastolice compromise prin doxorubicină* = *The protective effect of statins on the doxorubicin-induced cardiac diastolic dysfunction*: [Al 50-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia-România, 29 sept. – 1 oct. 2011 : rez.] / E. Anton, V. Ivanov, V. Cobeț, N. Ciobanu, M. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2011. – Supl. B. – P. B236-B237. – (Poster).

487. *Efectul protector al statinelor asupra funcției cardiace diastolice compromise prin doxorubicină*/ E. Anton, V. Ivanov, V. Cobeț, N. Ciobanu, M. Popovici // Al 50-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia-România, 29 sept. – 1 oct. 2011 : rez. – Sinaia, 2011. – P. 207.

488. *Fenomenul coronarian Gregg în disfuncția endotelială diabetogenă* = *Coronary phenomenon Gregg in diabetes induced endothelial dysfunction* : [Al 50-lea Congres Național de Cardiologie, Sinaia-România, 29 sept. – 1 oct. 2011 : rez.] / M. Popovici, V. Cobeț, I. Popovici, N.

Ciobanu, V. Ivanov, L. Ciobanu, I. Moraru, E. Anton, M. Todiraş // Revista Română de Cardiologie. – 2011. – Supl. B. – P. B34-B35. – (Poster).

489. *How does elevated gamma-glutamyltransferase activity influence cardiovascular risk profile in patients with liver steatosis?* : [The International Liver Congress™ 2011 : 46th Annual Meeting of the European Assoc. for the Study of the Liver, Amstersdam, the Netherlands, 30 March – 03 Apr. 2011: abstr.] / A. Peltec, V. Ivanov, A. Pereteatco, V. Dumbra-va, M. Popovici // J. of Hepatology. – 2011. – Vol. 54, Suppl. 1. – P. S343. – Abstr. Nr 861. – DOI:[http://dx.doi.org/10.1016/S0168-8278\(11\)60863-5](http://dx.doi.org/10.1016/S0168-8278(11)60863-5)

490. Popovici, Ion. *Realizările și perspectivele cardiologiei intervenționale în Republica Moldova* : [Materialele Conf. Naț. în Medicină Internă în Republica Moldova cu participare intern., 19–20 mai 2011] / Ion Popovici, Mihail Popovici // Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină. – 2011. – Nr. – P. 99-100.

491. Попович, М. Клеточные и молекулярные механизмы внутрисердечного рестеноза : (докл.) / М. Попович // II Евразийский конгресс кардиологов, VI Национальный съезд кардиологов Республики Беларусь, Минск, 20–21 окт. 2011г. – Минск, 2011.

2012

492. *Complianța arterelor periferice și produsele finale ale glicării în insuficiența cardiacă* : [The 51th National Congress of the Romanian Society of Cardiology, Sinaia, Romania, 4–6 oct. 2012: abstr.] / M. Popovici, L. Ciobanu, V. Cobet, N. Ciobanu // Revista Română de Cardiologie. – 2012. – Vol. 22, Suppl. A. – P. 5-6.

493. *Evenimentele cardiovasculare majore, inflamația și tratamentul cu statine la pacienții supuși intervențiilor coronariene percutane cu implant de stent* : [The 51th National Congress of the Romanian Society of Cardiology, Sinaia, Romania, 4–6 oct. 2012: abstr.] / I. Grosul, V. Ivanov, I. Popovici, L. Ciobanu, M. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2012. – Vol. 22, Suppl. A. – P. 146.

494. *Peripheral arterial stiffnes and reactivity in heart failure*: [European Congress of Cardiology, Munich, Germany, 25–29 Aug. 2012: abstr.] / M. Popovici, V. Cobet, N. Ciobanu, V. Ivanov, I. Popovici, L. Ciobanu, I. Moraru, M. Todiras // European Heart J. – 2012. – Vol. 33, Suppl. – P. 167. – Abstract Nr P1005. – DOI: <https://doi.org/10.1093/>

[eurheartj/ehs281](https://academic.oup.com/eurheartj/article-lookup/doi/10.1093/eurheartj/ehs281). – <https://academic.oup.com/eurheartj/article-lookup/doi/10.1093/eurheartj/ehs281>

495. Popovici, M. **Cardiologia sud-est europeană. Realități și perspective**/ M. Popovici // The 51th National Congress of the Romanian Society of Cardiology, Sinaia, Romania, 4–6 oct. 2012: abstr. – (Masa rotundă).

496. Popovici, M. **Strategia de perfecționare a serviciului cardiovascular în condițiile de reorganizare a sistemului sănătății** / M. Popovici // O Moldovă Sănătoasă: politici, realizări și oportunități : Forumul Naț. pentru Sănătate, 22–23 noiem. 2012 : rez. – Ch., 2012.

497. **Predictors of neointima hyperplasia in in-stent restenosis**: [European Congress of Cardiology, Munich, Germany, 25–29 Aug. 2012: abstr.] / M. Popovici, I. Popovici, Kostin, S., V. Cobet, V. Ivanov, N. Ciobanu, L. Ciobanu // European Heart J. – 2012. – Vol. 33, Suppl. – P. 705. – Abstract Nr P4151. – DOI: <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehs283>. – <https://academic.oup.com/eurheartj/article-lookup/doi/10.1093/eurheartj/ehs283>

498. **Rolul inflamației în restenoza intra-stent**: [The 51th National Congress of the Romanian Society of Cardiology, Sinaia, Romania, 4–6 oct. 2012: abstr.] / L. Ciobanu, I. Popovici, V. Cobet, V. Ivanov, S. Costin, M. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2012. – Vol. 22, Suppl. A. – P. A83-A84.

499. **Some clinical and biological predictors of in stent restenosis** / M. Popovici, I. Popovici, V. Cobet, V. Ivanov, N. Ciobanu, S. Costin, L. Ciobanu, I. Moraru // World Congress of Cardiology, Dubai, United Arab Emirates, 18–21 Apr. 2012. – Dubai, 2012.

2013

500. **The Ang 1-7 and mas receptors role in vascular and coronary reactivity in diabetic endothelial dysfunction** : [The 52nd National Congress of Cardiology, Sinaia, Romania, 3–5 oct. 2013: abstr.] / L. Ciobanu, V. Cobet, M. Todiraș, M. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2013. – Vol. 23, Suppl. B. – P. B76.

501. **Evaluation of the collagen type I turnover markers in the in-stent restenosis**: [The 52nd National Congress of Cardiology, Sinaia, Romania, 3–5 oct. 2013: abstr.] / L. Ciobanu, I. Popovici, V. Cobet, M. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2013. – Vol. 23, Suppl. B. – P. B249.

502. *Markerii morfologici și circulanți ai restenozei intra-stent* : [The 52nd National Congress of Cardiology, Sinaia, Romania, 3–5 oct. 2013: abstr.] / L. Ciobanu, V. Cobet, M. Todiraș, M. Popovici, S. Costin // Revista Română de Cardiologie. – 2013. – Vol. 23, Suppl. B. – P. B148-149.

503. *May hemoglobin be a mediator of increased cardiovascular risk in NAFLD?* : [The International Liver Congress™ 2013 : 48th Annual Meeting of the European Assoc. for the Study of the Liver, Amstersdam, the Netherlands, 24–28 apr. 2013: abstr.]/A. Peltec, V. Ivanov, V. Dumbrava, M. Popovici// J. of Hepatology. – 2013. – Vol. 58, Suppl. 1. – P. S546. – Abstr. Nr. 1357.– DOI:[http://dx.doi.org/10.1016/S0168-8278\(13\)61356-2](http://dx.doi.org/10.1016/S0168-8278(13)61356-2)

2014

504. *The Ang 1-7 mediated vascular and coronary reactivity in diabetic endothelial dysfunction* : [World Congress of Cardiology, Melbourne, 4–7 May 2014: abstr.] / M. Popovici, L. Ciobanu, V. Cobet, M. Todiraș, I. Moraru // Global Heart. – 2014. – Vol. 9. – Nr. 1 (Suppl.). – Abstr. PT 239. – DOI:<http://dx.doi.org/10.1016/j.ghheart.2014.03.2066>.

505. *Evidences of inflammation and oxidative stress implication in the in-stent restenosis evolution*: [ESC Congress, Barcelona, Spain, 30 Aug. – 3 Sept. 2014: abstr.] / V. Cobet, L. Ciobanu, M. Popovici, V. Ivanov, I. Popovici, E. Panfile // European Heart J. – 2014. – Vol. 35, Suppl. 1. – P. 801. – Abstr. P4494. – DOI: <http://dx.doi.org/10.1093/eurheartj/ehu324>.

506. *Extracellular RNA and extracellular matrix reorganization in the in-stent restenosis*: [ESC Congress, Barcelona, Spain, 30 Aug. – 3 Sept. 2014: abstr.]/ L. Ciobanu, M. Popovici, S. Costin, I. Popovici, V. Cobet, V. Ivanov // European Heart J. – 2014. – Vol. 35, Suppl. 1. – P. 802. – Abstr. P4499. –DOI: <http://dx.doi.org/10.1093/eurheartj/ehu324>.

507. *Factors influencing coronary remodeling after stenting* : [Frontiers in Cardiovascular Biology: abstr. book of the Third Congress of the ESC Council on Basic Cardiovascular Science, Barcelona, 4–6 July 2014] / V. Cobet, L. Ciobanu, E. Panfile, I. Popovici, V. Ivanov, M. Popovici // Cardiovascular Research. – 2014. – Vol. 103, Suppl 1. – P. S139. – Abstr. P762. – DOI: <http://dx.doi.org/10.1093/cvr/cvu098.181>.

508. *Inedited morphologic predictors of in-stent coronary restenosis* : [Materialele Congr. Naț. de Cardiologie, Sinaia, ed. a 53-a, 2–4 oct. 2014] / L. Ciobanu, S. Costin, I. Popovici, V. Cobet, M. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2014. – Supl. – P. 125-126.

509. *Peripheral and coronary vasodilator response in chronic weary heart*: [Frontiers in Cardiovascular Biology: abstr. book of the Third Congress of the ESC Council on Basic Cardiovascular Science, Barcelona, 4–6 July 2014] / L. Ciobanu, M. Popovici, E. Panfile, V. Cobet, V. Ivanov, I. Moraru, M. Todiras // Cardiovascular Research. – 2014. Vol. 103. – Suppl 1. – Abstr. P170. – DOI: <http://dx.doi.org/10.1093/cvr/cvu082.106>).

510. *Predictori morfologici inediți ai restenozei coronariene intra-stent*/ L. Ciobanu, S. Costin, I. Popovici, V. Cobet, M. Popovici: [Materialele Congr. Naț. de Cardiologie, Sinaia, ed. a 53-a, 2–4 oct. 2014] / L. Ciobanu, S. Costin, I. Popovici, V. Cobet, M. Popovici // Revista Română de Cardiologie. – 2014, Supl. – P. 243-244.

511. *Predictors of the coronary in-stent restenosis*: [abstr. of the World Congress of Cardiology, Melbourne, 4–7 May 2014] / Mihail Popovici, Lucia Ciobanu, Sava Costin, Ion Popovici, Valeriu Cobet // Global Heart. – 2014. – Vol. 9. – Nr 1(Suppl.). – Abstr. PT202. – DOI:<https://doi.org/10.1016/j.gheart.2014.03.1971>.

512. *Primele totalizări în realizarea programului național de tratament invaziv al infarctului miocardic acut în Republica Moldova* : [Materialele Congr. Naț. de Cardiologie, Sinaia, ed. a 53-a, 2–4 oct. 2014] / M. Popovici, I. Popovici, V. Ivanov, L. Ciobanu, E. Calenici, A. Surev, T. Melnic // Revista Română de Cardiologie. – 2014, Supl. – P. 232.

513. *Statin dosage and major adverse cardiovascular events after coronary angioplasty*: [ESC Congress, Barcelona, Spain, 30 Aug. – 3 Sept. 2014: abstr.] / V. Cobet, E. Panfile, L. Ciobanu, I. Popovici, V. Ivanov, M. Popovici // European Heart J. – 2014. – Vol. 35, Suppl. 1. – P. 296. – Abstr. P1601. – DOI:<https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehu323>.

2015

514. *Beneficii cardiace ale inhibiției TNF-alpha în disfuncția diabetogenă a miocardului* : [Congresul Național de Cardiologie, Sinaia, România, 17–19 sept. 2015] / M. Popovici, V. Cobet, L. Ciobanu, E. Panfile, V. Ivanov, I. Popovici, N. Ciobanu, L. Tacu, I. Moraru, M. Lazu // Revista Română de Cardiologie. – 2015. – Supl. – P. 279-280. – (Poster).

515. *Factori trigger și predictori circulanți ai restenozei coronariene intra-stent* : [Congresul Național de Cardiologie, Sinaia, România, 17–

19 sept. 2015] / M. Popovici, V. Cobet, L. Ciobanu, E. Panfile, V. Ivanov, I. Popovici, N. Ciobanu, L. Tacu, I. Moraru, M. Lazus // Revista Română de Cardiologie. – 2015. – Supl. – P. 56-57. – (Poster).

516. *Morphological and circulatory markers of the in-stent restenosis: matching and relevance* : [ESC Congress, London, 29 Aug. – 2 Sept. 2015: abstr.]/ L. Ciobanu, M. Popovici, S. Costin, V. Cobet, I. Popovici, V. Ivanov, C. Dumanschi, M. Lazus, L. Semionov // European Heart J. – 2015. – Vol. 36, Suppl. 1. – P. 1167. – Abstr. P6527. – DOI:<https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehv401>.

517. *The TNF-alpha and ET-1 inhibition mitigates ischemia-reperfusion impact in diabetes induced heart failure*: [abstracts of the Heart Failure 2015 and the 2nd World Congress on Acute Heart Failure, Seville, Spain, 23–26 May 2015] / V. Cobet, E. Panfile, L. Ciobanu, V. Ivanov, I. Popovici, I. Moraru, C. Dumanschi, L. Simionov, M. Lazus, M. Popovici // European J. of Heart Failure. – 2015. – Vol. 17, Suppl. 1. – P. 238. – Abstr. P1076. – DOI: 10.1002/ehf.277. – <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ehf.277/epdf>

2016

518. *Efectele tratamentului cu Nebivolol vs Nebivolol asociat cu Ramipril la pacienții cu angină pectorală stabilă și hipertensiune arterială, supuși angioplastiei coronariene*: [The 55th National Congress of Cardiology of the Romanian Society of Cardiology, Sinaia, România, 22–24 Sept. 2016: abstr.] / L. Simionov, V. Ivanov, L. Ciobanu, I. Popovici, V. Cobet, M. Popovici, A. Surev, N. Ciobanu, G. Bezer // Revista Română de Cardiologie. – 2016. – Supl. – P. 240. – (Poster).

519. *Evidențe morfo-biochimice privind răspunsul inflamator inerenț perioadei post-infarct*: [The 55th National Congress of Cardiology of the Romanian Society of Cardiology, Sinaia, România, 22–24 Sept. 2016: abstr.] / M. Popovici, L. Ciobanu, I. Popovici, V. Ivanov, N. Ciobanu, S. Costin, V. Cobet, M. Ivanov // Revista Română de Cardiologie. – 2016. – Supl. – P. 225. – (Poster).

520. *Evoluția biomarkerului disfuncției endoteliale sub tratamentul cu nebivolol la pacienții supuși angioplastiei coronariene în dependență de tipul stentului implantat*: [The 55th National Congress of Cardiology of the Romanian Society of Cardiology, Sinaia, România, 22–24

Sept. 2016: abstr] / L. Simionov, V. Ivanov, I. Popovici, V. Cobeț, L. Ciobanu, M. Popovici, C. Dumanschi, N. Ciobanu, G. Bezer // Revista Română de Cardiologie. – 2016. – Suppl. – P. 41. – (Poster).

521. *The impact of the treatment with nebivolol vs bisoprolol in patients with arterial hypertension and angina pectoris stable* : [The 4th Congress of the Romanian Society Of Hypertension, Crowne Plaza, Bucharest, Romania, 15–17 Sept. 2016: abstr. book] / L. Simionov, V. Ivanov, I. Popovici, V. Cobeț, L. Ciobanu, M. Popovici, G. Bezer // J. of Hypertension Research. –2016. – Vol. 2, Suppl. 1. – P. 76. – Abstr. Nr P17. – <http://www.hypertens.org/contents/pdfs/jhr-2016S1-03.pdf>

522. *Is serum bilirubin level influence the 10 years risk of cardiovascular events in NAFLD?* / A. Tocan, A. Peltec, V. Ivanov, M. Popovici, V. Dumbrava // The 3rd UpDate on Hepatology Course, Bucharest, 28–29 Apr. 2016: proc. –Bucharest, 2016. – P. 19. – (Poster).

523. *Monakolin A as a treatment of hyperlipidemia in patients with nonalcoholic fatty liver disease* : [Al XXXVI-lea Congres National de Gastroenterologie, Hepatologie și Endoscopie Digestivă, Cluj-Napoca, România, 8–11 iun. 2016]/ A. Peltec, V. Ivanov, M. Ivanov, I. Peltec, M. Popovici // J. of Gastrointestinal and Liver Disease. – 2012. – Vol. 25, Suppl. 2. – P. 223-224.

524. Popovici, Mihail. *Inflamația sistemică în evoluția postinfarct și restenoza intra stent* / Mihail Popovici // Al 6-lea Congres al Societății Cardiologilor din Republica Moldova cu participare internațională, 7–8 oct. 2016 : progr. – Ch., 2016. – P. 6. – <http://icardiologie.md/avizuri/Programa%20Congresului%20Societatii%20cardiologilor%20din%20RM%207-8%20octombrie%202016.pdf>

525. *Reactivitatea coronariană în afecțiunea doxorubicinică a miocardului* : [The 55th National Congress of Cardiology of the Romanian Society of Cardiology, Sinaia, România, 22–24 Sept. 2016: abstr]/ M. Popovici, V. Cobeț, L. Ciobanu, I. Popovici, V. Ivanov, N. Ciobanu, I. Moraru, L. Tacu// Revista Română de Cardiologie. – 2016. – Suppl. – P. 37. – (Poster).

526. *Vascular and coronary effects of Ang 1-7 in heart failure* / V. Cobeț, M. Popovici, L. Ciobanu, L. Tacu, V. Ivanov, I. Popovici, N. Ciobanu, I. Moraru // World Congress of Cardiology and Cardiovascular Health, Mexico City, 4–7 June 2016 : abstr. – Mexico, 2016. – Poster Nr 107.

2017

527. Early and late changes of multi-marker panel in patients with STEMI after angioplasty: [ESC Congress, Barcelona, Spain, 26–30 Aug. 2017: abstr.] / M. Popovici, V. Ivanov, I. Popovici, V. Cobet,... // European Heart J. – 2017. – Vol. 38, Suppl. 1. – P. 1189. – Abstr. P5547. – DOI: <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehx493.P5547>

528. Endothelin-1 receptor antagonist and adrenomedullin improve functional recovery after myocardial infarction: [ESC Congress, Barcelona, Spain, 26–30 Aug. 2017: abstr.] / L. Ciobanu, E. Cobet, M. Popovici, V. Ivanov, N. Ciobanu, I. Popovici, M. Ivanov, V. Cobet // European Heart J. – 2017. – Vol. 38, Suppl. 1. – P. 1113-1114. – Abstr. P5299. – DOI: <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehx493.P5299>

529. Inflammation inhibition effects in diabetes induced heart failure : [Heart Failure 2017: 4th World Congress on Acute Heart Failure, Paris, France, 29 Apr. – 2 May 2017: abstr.] / V. Cobet, M. Popovici, L. Ciobanu, L. Tacu, V. Ivanov, I. Popovici, I. Moraru, E. Cobet, M. Ivanov, E. Panfile, V. Rotaru// European J. of Heart Failure. – 2017. – Vol. 19, Suppl. 1. – P. 162. – Abstr. Nr. P622. – <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ehf.833/full>

530. M. Popovici. Inflammation in acute myocardial infarction. Grand Courses, 10-11 noiembrie 2017, P. 14

2018

531. M. Ivanov, I. Popovici, V. Ivanov, D. Dragoi, V. Cobet, M. Popovici. Early circulating predictors of post-infarction myocardial remodeling pattern. European Journal of Heart Failure, 2018 (suppl. 4 ^{1/1}) p. 224, (P 949) & 5th World Congress on Acute Heart Failure.

532. L. Tacu, M. Ivanov, E. Cobet, A. Rotaru, L. Ciobanu, V. Rotaru, V. Lutan, Iu. Feghiu, V. Cobet, M. Popovici. Vanhoutte and Bowditch phenomena in heart failure: their relation to ischemia-reperfusion impact. European Journal of Heart Failure, 2018 (suppl. ^{1/1}) p. 335, (P 1281) & 5th World Congress on Acute Heart Failure.

Brevete de invenție

533. SU1132959. Камера для энзимэлектрофореза / М. И. Попович, В. С. Гудумак ; заявитель Кишиневский гос. мед. ин-т. – Nr

3575563/28-13; заявл. 1983.04.07; опубл. 1985.07.01, Бюл. Nr. 1. – <https://worldwide.espacenet.com/>

534. SU 1355933. Способ определения сиаловых кислот в биологическом материале / В. С. Гудумак, В. И. Опря, М. И. Попович, А. И. Сауля ; заявитель Кишиневский гос. мед. ин-т, Молд. НИИ кардиологии. – Nr. 4019770/28-14; заявл. 1986.02.04; опубл. 1987.11.30, Бюл. Nr 44. – <https://worldwide.espacenet.com/>

535. SU 1393423. Устройство для рефлексотерапии / А. Я. Вакаръ, М. И. Попович., Т. Д. Шкилёва, Л. Д. Богулян ; заявитель Кишиневский гос. мед. ин-т. – Nr 4000912/28-14; заявл. 1985.11.25; опубл. 1988.05.07, Бюл. Nr. 17. – <https://worldwide.espacenet.com/>

536. SU 1405841. Насос для крови к искусственному сердцу/ М. И. Попович, В. Д. Шкилёв ; заявитель Молд.НИИ кардиологии. – Nr 4105514/28-14; заявл. 1986.05.22; опубл. 1988.06.30, Бюл. Nr 24. –<https://worldwide.espacenet.com/>

537. SU 1414870. Штамм гибридных культивируемых клеток животных *Mus. Musculus*, используемый для получения моноклональных антител к Ca^{2+} -АТФазе *саркоплазматического ретикулума сердца собаки* / В. В. Черепяхин, С. И. Сырбу, О. В. Рохлин, Д. О. Левицкий, В. А. Логинов, М. И. Попович ; заявитель Всесоюз. кардиологический науч. центр АМН СССР. – Nr. 4220302/28-13; заявл. 1987.03.30; опубл. 1988.08.07, Бюл. Nr. 29. –<https://worldwide.espacenet.com/>

538. RU 2007985. Средство, обладающее противоишемической активностью в экспериментальной кардиологии/ М. И. Попович, В. Ф. Рудик, В. А. Кобец, В. С. Гудумак ; заявитель Молд. НИИ профилактической и клинической медицины. – Nr. 4485993/14; заявл. 1988.09.23; опубл. 1994.02.28, Бюл. Nr 4.

539. RU 2008016. Средство, стимулирующее работу сердца в эксперименте/ М. И. Попович, В. Ф. Рудик, В. А. Кобец, В. С. Гудумак ; заявитель Молд. НИИ профилактической и клинической медицины. – Nr. 4486184/14; заявл. 1988.09.23; опубл. 1994.02.28, Бюл. Nr. 4.

540. MD 47. *Remediuce stimulează lucrul cordului în timpul experienței*/ Valeriu Rudic, Mihail Popovici, Valeriu Cobet, Valentin Gudu-mac ; solicitant Valeriu Rudic, Valeriu Cobet, Mihail Popovici, Valentin

Gudumac. – Nr depozit. 94-0219; data depozit. 1994.07.22; data publ. 1994.07.31, BOPI Nr. 7-8/1994, P. 13. – <http://www.db.agepi.md/>

541. MD 158. *Remediu cu activitate antischemică în cardiologia experimentală* / Valeriu Rudic, Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Valentin Gudumac ; solicitant Valeriu Rudic, Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Valentin Gudumac. – Nr depozit. 94-0224; data depozit. 1994.07.22; data publ. 1995.02.28, BOPI Nr. 2/1995, P. 16. – <http://www.db.agepi.md/>

542. MD 1854. *Metodă de tratament în insuficiența cardiacă congestivă*/ Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Ion Popovici, Valeriu Rudic ; solicitant Inst.de Cardiologie al Min. Sănătății din Rep.Moldova. – Nr. depozit. a 2000 0130; data depozit. 2000.07.28; data publ. 2002.02.28, BOPI Nr. 2/2002, P. 20. – <http://www.db.agepi.md/>

543. MD 2035. *Metodă de micșorare a contracției vasculare induse de agenții vasoconstrictori naturali* / Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Victoria Ivanov, Ion Popovici, Oleg Calenici, Mihai Todiraș, Valentin Gudumac, Valeriu Rudic ; solicitant Inst.de Cardiologie al Min. Sănătății din Rep.Moldova. – Nr depozit. a 2001 0172; data depozit. 2001.05.28; data publ. 2002.11.30, BOPI Nr 11/2002, P. 25. –<http://www.db.agepi.md/>

544. MD 2322. *Metodă de micșorare a hipertensiunii arteriale, induse de supraactivitatea sistemului renin-angiotensin-aldosteron*/ Mihail Popovici, Dumitru Sofroni, Mihail Todiraș, Valeriu Cobeț, Lilian Guțu, Victoria Ivanov, Nicolae Ciobanu ; solicitant Inst.de Cardiologie al Min. Sănătății din Rep.Moldova. – Nr depozit. a 2003 0036; data depozit. 2003.01.31; data publ. 2003.12.31, BOPI Nr 12/2003, P. 21. –<http://www.db.agepi.md/>

545. MD 2473. *Metodă de corecție a variabilității ritmului cardiac* / Mihail Popovici, Valeriu Cobeț, Valeriu Rudic, Anatol Malcoci, Alexandru Robu, Mihail Todiraș, Ion Popovici, Ion Moraru ; solicitant Inst. de Cardiologie al Min. Sănătății din Rep. Moldova. – Nr depozit. a 2003 0037; data depozit. 2003.01.31; data publ. 2004.06.30, BOPI Nr 6/2004, P. 32-33. –<http://www.db.agepi.md/>

546. MD 2513. *Metodă de diagnostic precoce al infarctului miocardic acut* / Mihail Popovici, Sergiu Sirbu, Valeriu Cobeț, Victoria Ivanov, Ion Popovici, Lucia Ciobanu ; solicitant Inst. de Cardiologie al Min. Sănătății din Rep. Moldova. – Nr depozit. a 2003 0024; data depozit. 2003.01.27; data publ. 2004.08.31, BOPI Nr 8/2004, P. 36. –<http://www.db.agepi.md/>

547. MD 2930. Metodă de diagnostic precoce al infarctului miocardic acut / Victoria Ivanov, Mihail Popovici, Sava Costin, Ion Popovici, Valeriu Cobeț, Lucia Ciobanu; solicitant Inst. de Cardiologie al Min. Sănătății din Rep. Moldova. – Nr depozit. a 2005 0019; data depozit. 2005.01.18; data publ. 2005.12.31, BOPI Nr 12/2005, P. 30. –<http://www.db.agepi.md/>

Participări la expoziții internaționale de invenții și tehnologii noi

548. Bioremedes cardiotropes / V. Rudic, M. Popovici, V. Cobets, V. Gudumac // 43^e Salon Mondial de l'innovation, de la recherche et des nouvelles technologies EUREKA'94, 14 Nov. 1994 : Cat. offic. – Brussels, 1994. – (medalie de aur).

549. Bioremediu cardiotrop / V. Rudic, M. Popovici, V. Gudumac, V. Cobeț // Inventica-94. – Iași, 1994. – P. 62.

550. [Tehnologia obținerii bioremediilor cardiotrope] / V. Rudic, M. Popovici, V. Gudumac, V. Cobeț // 44e Salon Mondial de l'innovation, de la recherche et des nouvelles technologies EUREKA'95, 8–15 Nov. 1995 : Cat. offic. – Brussels, 1995. – (medalie de aur).

551. Procédé d'obtention des bioremedes cardio prectecteurs / M. Popovici, V. Rudic, V. Gudumac, V. Cobeț // 45e Salon Mondial de l'innovation, de la recherche et des nouvelles technologies EUREKA'96, 12 Nov. 1996 : Cat. offic. – Brussels, 1996. – (medalie de aur).

552. New bioremedies of algae's nature/ V. Gudumac, V. Rudic, A. Gulea, M. Popovici, T. Chiriac, V. Bulimaga // 50th World Exhibition of Innovation, Research and New Technology : Cat. offic. – Brussels, 2001. – P. 163.

553. New ecological seed based medicines / V. Gudumac, V. Rudic, M. Popovici, A. Gulea, V. Chiriac, V. Bulimaga // 50^e anniversaire du Salon Mondial de l'innovation, de la recherche et des nouvelles technologies EUREKA'2001, 13–19 Nov. 2001 : Cat. offic. – Bruxelles, 2001. – (medalie de aur).

554. Noi bioremedii de origine algală / V. Gudumac, V. Rudic, A. Gulea, M. Popovici, T. Chiriac, T. Bulimaga // INFOINVENT-2001 : Expoz. Intern. spec., 3–7 oct. 2001 : Cat. oficial. – Ch., 2001. – P. 104.

555. Procedeu de diagnostic și apreciere a eficacității tratamentului/ V. Gudumac, V. Rudic, A. Gulea, M. Popovici, T. Chiriac // INFOIN-

VENT-2001 : Expoz. Intern. spec., Chişinău, 3–7 oct. 2001 : Cat. oficial. – Ch., 2001. – P. 103.

556. *Remedii pentru ameliorarea homeostaziei circulatorii* / M. Popovici, V. Cobet, V. Ivanov, V. Rudic, V. Gudumac // INFOINVENT-2002 : Expoz. Intern. spec., 9–12 oct. 2002 : Cat. oficial. – Ch., 2002. – P. 82. – (Marele Premiu).

557. *Metodă de optimizare a remodelării funcţionale cardiovasculare* / M. Popovici, V. Cobet, V. Ivanov, I. Popovici, V. Rudic, M. Toderas, V. Gudumac, O. Calenici // INFOINVENT-2003 : Expoz. Intern. spec., 5–8 noiem. 2003 : Cat. oficial. – Ch., 2003. – P. 75.

558. Ivanov, V. *Natural remedies in the treatment of dislipidemia*/ V. Ivanov, M. Popovici, V. Rudic // INPEX: Invention & New Product Exposition, Pittsburgh, 8–11 June 2005 : Cat. – Pittsburgh, 2005. – P. 89. – (medalie de argint).

559. *Evaluating tool of atherosclerotic endothelial coronary injuries* / Victoria Ivanov, M. Popovici, S. Costin, I. Popovici, V. Cobets, Lucia Ciobanu // 55^e anniversaire du Salon Mondial de l'innovation, de la recherche et des nouvelles technologies EUREKA'2006, 23–26 Nov. 2006 : Cat. offic. – Bruxelles, 2006. – (medalie de argint).

560. *Natural remedies in the treatment of dislipidemia* / M. Popovici, Victoria Ivanov, V. Cobet, I. Popovici, V. Rudic// 55^e anniversaire du Salon Mondial de l'innovation, de la recherche et des nouvelles technologies EUREKA '2006, 23–26 Nov. 2006: Cat. offic. – Bruxelles, 2006. – P. 60. – (medalie de aur).

561. *The blood SR-Ca-ATP-ase determination – a new method of acute myocardial infarction diagnosis* / M. Popovici, Lucia Ciobanu, I. Popovici, Victoia Ivanov, S. Syrbu, V. Kobets // 56e anniversaire du Salon Mondial de l'innovation, de la recherche et des nouvelles technologies EUREKA'2007, 19–24 Nov. 2007 : Cat. offic. – Bruxelles, 2007. – (medalie de argint).

562. *Remèdes naturels pour le traitement de la dyslipidémie*/ M. Popovici, Victoria Ivanov, V. Cobet, I. Popovici, V. Rudic// 35e Salon International des Inventions, des Techniques et des Produits Nouveaux de Geneve, 27 Avr. 2007 : Cat. offic. – Geneve, 2007. – (medalie de argint).

563. *The blood SR/Ca-ATPase determination – a new method of acute myocardial infarction diagnosis* : [brevet de invenție MD2513] / M.

Popovici, Lucia Ciobanu, I. Popovici, Victoria Ivanov, S. Syrbu, V. Cobet // Inventions New Techniques and Products : The 6th intern. exhibition, China, Su Zhou, 15–20 oct. 2008. – Su Zhou, 2008. – (medalie de argint).

564. *The serum SR-ATP-ase (SERCA2a) – a marker of acute myocardial infarction* / Mihail Popovici, Lucia Ciobanu, Victoria Ivanov, Vale-riu Cobet, Ion Popovici, Nicolae Ciobanu // IWIS 2011: The 5th Intern. Warsaw Invention Show, 3–5 Nov. 2011. – Warsaw, 2011. – (medalie de argint).

565. *The circulating endothelial progenitor cells assessment – a feasible tool of the coronary injuries diagnosis and prognosis* / M. Popovici, L. Ciobanu, V. Ivanov, I. Popovici, S. Costin, V. Cobet // 61 anniversaire du Salon Mondial de l'innovation, de la recherche et des nouvelles technologies INNOVA EUREKA '2012, 15–17 Nov. 2012 : Cat. offic. – Bruxelles, 2012. – (medalie de argint).

566. *The circulating SR-Ca-ATP-ase and endothelial progenitor cells – markers of myocardial injuries* / L. Ciobanu, M. Popovici, V. Ivanov, I. Popovici, S. Costin, V. Cobet, S. Syrbu // INNOVA 2013 : Intern. Fair of Innovations, Researches and New Technologies, Brussels, 14–16 noiem. 2013. – Bruxelles, 2013. – (medalie de argint).

567. *The circulating endothelial progenitor cells – a predictor of coronary and myocardial remodeling after cardiac interventions* / M. Popovici, V. Moscalu, V. Ivanov, L. Ciobanu, I. Popovici, S. Costin, V. Cobet // International Exposition of Medical Advances, Geneva, 17 Apr. 2015. – Geneva, 2015. – (medalie de argint).

Personalia

568. Republica Moldova. Guvernul. ***Cu privire la decernarea Premiilor de Stat ale Republicii Moldova în domeniul științei, tehnicii și producției în anul 1994*** [lui ..., M. Popovici, ...] // Moldova Suverană. – 1994. – 27 aug. ***О присуждении Государственных премий Республики Молдова в области науки, техники и производства в 1994 году*** [...], М. Поповичу, ...] // Независимая Молдова. – 1994. – 7 сент.

569. Republica Moldova. Guvernul. ***Hotărîre cu privire la decernarea Premiilor de Stat ale Republicii Moldova în domeniul științei, tehnicii și producției în anul 1994***: [Nr 636 din 26.08.1994] : [Popovici Mihai, Gro-

su Aurel, Vataman Eleonora, Botnari Victor, Izvoreanu Alexandru pentru ciclul de lucrări științifice „Studierea epidemiologiei și patogeniei unor acțiuni cardiovasculare, elaborarea metodelor de diagnostic, tratament și profilaxie, perfecționarea formelor organizatorice de asistență cardiologică a populației” // Monitorul Oficial al Rep. Moldova. – 15.09.1994. – Nr 004. – <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=303577>. Республика Молдова. Правительство. Постановление **о присуждении Государственных премий Республики Молдова в области науки, техники и производства в 1994 году**: [Nr 636 от 26.08.1994] : [Поповичу Михаю, Гросу Аурелу, Ватаман Елеоноре, Ботнарю Виктору, Изворяну Александру за цикл научных работ «Изучение эпидемиологии и патогенеза некоторых заболеваний сердечно-сосудистой системы, разработка методов их диагностики, лечения и профилактики, совершенствование организационных форм оказания кардиологической помощи населению»] // Monitorul Oficial al Rep. Moldova. – 15.09.1994. – Nr004. – <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=303577&lang=2>

570. Ababii, Ion. **Fondator al cardiologiei autohtone**/ Ion Ababii // Moldova Suverană. – 2002. – 31 oct.

571. Ababii, Ion. **Fondator al Institutului de Cardiologie**/ Ion Ababii // Moldova și Lumea. – 2002. – Nr 5-6.

572. **Președintele Republicii Moldova. Decret privind conferirea „Ordinului Republicii” domnului Mihail Popovici** [pentru merite deosebite în dezvoltarea ocrotirii sănătății, contribuție substanțială la pregătirea și ridicarea calificării profesionale a cadrelor medicale și activitate metodică-științifică și organizatorică prodigioasă] : [Nr 936 din 28.10.2002] // Monitorul Oficial al Rep. Moldova. – 31.10.2002. – Nr 146-148. – Art. Nr. 1148. – <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=291139>. **Президент Республики Молдова. Указ о награждении господина Михаила Поповича орденом «Ordinul Republicii»** [за особые заслуги в развитии здравоохранения, значительный вклад в подготовку и переподготовку медицинских кадров и плодотворную научно-методическую и организаторскую деятельность] : [Nr 936 от 28.10.2002] // Monitorul Oficial al Rep. Moldova. – 31.10.2002. – Nr 146. – Art. Nr. 11448. – <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=291139&lang=2>

- 573. Mihail I. Popovici** // Făuritorii unei istorii de aur: 60 ani de învățământ superior medical în Republica Moldova. – Ch., 2005. – P. 15, 296.
- 574. Cine au fost și ce fac deputații primului Parlament din R. Moldova (1990-1994)?** [Resursă electronică] // VIP magazin. – 2006. – oct. (Nr 30). – Acces: http://arhiva.vipmagazin.md/tema/deputa%C5%A3ii_primului_Parlament/
- 575. Mihail Popovici, profesor universitar, membru corespondent al AȘM, domeniul de activitate – cardiologia = М. Попович, профессор, член-корреспондент Академии наук Молдовы = M. Popovici, Professor, Corresponding Member of the Academy of Sciences of Moldova** // Membrii Secției de Științe Medicale. Activitatea științifică și managerială : 60 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei. – Ch., 2006. – P. 157-165.
- 576. Popovici, Mihail** // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar, 1961-2006. – Ch., 2006. – P. 239-240.
- 577. Acad. Mihail Popovici la 65 de ani** // Akademos. – 2007. – Nr 4. – P. 72. – http://www.akademos.asm.md/files/Akademos_nr_4_2007_0.pdf
- 578. Mihail Popovici** // Akademos. – 2007. – Nr 2-3. – P. 65-66. – http://www.akademos.asm.md/files/Akademos_nr_2-3_2007_0.pdf
- 579. Distincții internaționale :** [Ordinul Regatului Belgia “Merite de l’invention”; Comandeur Acad. Popovici Mihail] // Akademos. – 2008. – Nr 1-2. – P. 123. – http://www.akademos.asm.md/files/Akademos_nr_1-2_2008_0.pdf
- 580. Raportul de activitate al academicianului Popovici Mihail pentru anul 2008** [Resursă electronică] // Academia de Științe a Moldovei [Pagina Web] / elaborat de IDSI. – Ch., 2008. – 1 p. – Disponibil: http://asm.md/index.php?go=detalii-membri&n=95&new_language=0
- 581. Raport de activitate al academicianului Mihail Popovici pentru anul 2009** [Resursă electronică] // Academia de Științe a Moldovei [Pagina Web] / elaborat de IDSI. – Ch., 2009. – 2 p. – Disponibil: http://asm.md/index.php?go=detalii-membri&n=95&new_language=0
- 582. Fișa raportului de activitate pentru membrii titulari și membrii corespondenți ai A.Ș.M. (anul 2010). Academician al AȘM Popovici Mihail** [Resursă electronică] // Academia de Științe a Moldovei [Pagina

Web] / elaborat de IDSİ. – Ch., 2010. – 2 p. – Disponibil: http://asm.md/index.php?go=detalii-membri&n=95&new_language=0

583. Ciobanu, Maria. **Mihail Popovici, 1942** // Calendar Național 2012 / Bibl. Naț. a Rep. Moldova. – Ch., 2011. – P. 250-251. – Semnat: M. C.

584. **Raportul de activitate în anul 2011 al membrului titular al A.Ș.M. Popovici Mihail** [Resursă electronică] // Academia de Științe a Moldovei [Pagina Web] / elaborat de IDSİ. – Ch., 2011. – 2 p. – Disponibil: http://asm.md/index.php?go=detalii-membri&n=95&new_language=0

585. Țarălungă, Ecaterina. **Popovici, Mihail** // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București, 2011. – P. 643. – <https://archive.org/stream/EnciclopediaIdentitatiiRomanesti.Personalitati#page/n105/mode/2up>

586. Baci, Gheorghe. **Popovici, Mihail, cardiolog** // Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baci. – Ch., 2012. – P. 135-136. – http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/baci_gh/prof_univ.pdf

587. **Fișa raportului de activitate în anul 2012 a membrului titular al A.Ș.M. Popovici Mihail** [Resursă electronică] // Academia de Științe a Moldovei [Pagina Web] / elaborat de IDSİ. – Ch., 2012. – 2 p. – Disponibil: http://asm.md/index.php?go=detalii-membri&n=95&new_language=0

588. Grosu, Aurel. **Mihail Popovici: 70 de ani** / Aurel Grosu // Curier medical. – 2012. – Nr 5. – P. 80. – <http://usmf.md/uploads/Downloads/Curierul%20medical/Curier%20med.5.pdf>

589. К юбилею академика Михаила Ильича Поповича = On the occasion of the birthday of Mihail I. Popovich // Евразийский кардиологический журнал. – 2012. – Nr 2. – P. 78-79. – http://cardioweb.ru/files/Eurasian_Journal/2-2012.pdf

590. Михаил Ильич Попович (к 70-летию со дня рождения) // Кардиология. – 2012. – Т. 52, Nr 12. – P. 69.

591. Ababii, Ion. **Când vocația înseamnă împlinirea misiunii umane** / Ion Ababii // Lit. și arta. – 2013. – 18 apr. – P. 6. – <http://www.literaturasiarta.md/pressview.php?l=ro&idc=3&id=4224&zidc=4>

592. **Academicianul Mihai Popovici – o mândrie a științei medicale** / Lit. și arta. – 2013. – 18 apr. – P. 6: fot.

593. Carauș, Alexandru. *Părintele spiritual al cardiologiei moldave* / Alexandru Carauș // Lit. și arta. – 2013. – 18 apr. – P. 6.
594. Costin, Sava. *Mă consider unul din norocoșii promoției 1984* [Aprecieri ale unor discipoli de glorie ai acad. Mihail Popovici] / Sava Costin // Lit. și arta. – 2013. – 18 apr. – P. 6.
595. Dabija, Nicolae. *Academicianul Mihail Popovici*/ Nicolae Dabija // Lit. și arta. – 2013. – 18 apr. – P. 6.
596. Duca, Gheorghe. *Academicianul Mihail Popovici – la popasul a 70 de ani de la naștere*/ Gheorghe Duca // Bul. Acad. de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2013. – Nr 1. – P. 7-9. – https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/29174
597. Ețco, Constantin. *Despre școlile științifice din medicină*: [Zilele Universității, ed. a 14-a, 16-18 oct. 2013] / Constantin Ețco// Anale șt. / Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 2013. – Vol. 2 : Probleme actuale de sănătate publică și management. – P. 165-169. – Bibliogr.: 5 tit. – <http://library.usmf.md/downloads/anale/xiv-vol2/Medsoc.pdf>
598. *Fișa raportului de activitate în anul 2013 pentru membrii titulari și membrii corespondenți ai AȘM. Academician al AȘM, Popovici Mihail* [Resursă electronică] // Academia de Științe a Moldovei [Pagina Web] / elaborat de IDSI. – Ch., 2013. – 2 p. – Disponibil: http://asm.md/index.php?go=detalii-membri&n=95&new_language=0
599. Florea, G. Viorel. *Un lider adevărat*/ Viorel G. Florea // Lit. și arta. – 2013. – 18 apr. – P. 6.
600. Ghidirim, Gheorghe. *Savant talentat și manager iscusit* / Gheorghe Ghidirim // Lit. și arta. – 2013. – 18 apr. – P. 6: fot.
601. Sîrbu, Sergiu. *Unui dascăl de cuget*/ Sergiu Sîrbu // Lit. și arta. – 2013. – 18 apr. – P. 6.
602. Ștefanet, Mihail. *Atent, rafinat și profund în orice abordare* / Mihail Ștefanet // Lit. și arta. – 2013. – 18 apr. – P. 6.
603. *Publicațiile cadrelor didactice și științifice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova, (1945-2015). Vol. 1 (1945-1970), Pt. 2 (1962-1970)*: Indice bibliogr. / alcăt. : Tatiana Kalgușkina [et al.]. – Ch. : Medicina, 2013. – 518 p. – ISBN 978-9975-113-98-4.
604. *Fișa raportului de activitate în anul 2014 pentru membrii titulari și membrii corespondenți ai AȘM. Academician al AȘM, Popovici*

Mihail [Resursă electronică] // Academia de Științe a Moldovei [Pagina Web] / elaborat de IDSI. – Ch., 2014. – 2 p. – Disponibil: http://asm.md/index.php?go=detalii-membri&n=95&new_language=0

605. Fișa raportului de activitate în anul 2015 pentru membrii titulari și membrii corespondenți ai AȘM. Popovici Mihail, profesor universitar, academician al AȘM [Resursă electronică] // Academia de Științe a Moldovei [Pagina Web] / elaborat de IDSI. – Ch., 2015. – 2 p. – Disponibil: http://asm.md/index.php?go=detalii-membri&n=95&new_language=0

606. Publicațiile cadrelor didactice și științifice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova. Vol. 2. (1971-1991), Pt. 1. (1971-1980) : Indice bibliogr. (1945-2015) / alcăt. : Tatiana Kalgușkina [et al.]. – Ch. : Medicina, 2015. – 667 p. – ISBN 978-9975-118-82-8.

607. Publicațiile cadrelor didactice și științifice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova. Vol. 2. (1971-1991), Pt. 2. (1981-1991) : Indice bibliogr. (1945-2015) / alcăt. : Tatiana Kalgușkina [et al.]. – Ch. : Medicina, 2015. – 808 p. – ISBN 978-9975-118-82-8.

608. Baci, Gheorghe. Institutul de cardiologie (IC) // Istoricul medicine și al învățământului medical pe plaiul basarabean / Gheorghe Baci. – Ch., 2016. – P. 165-166.

609. Baci, Gheorghe. Școala de cardiologie neinvazivă // Istoricul medicinei și al învățământului medical pe plaiul basarabean / Gheorghe Baci. – Ch., 2016. – P. 224-227.

610. Președintele Republicii Moldova. Decret privind conferirea titlului onorific „Om Emerit” domnului Mihail Popovici pentru muncă îndelungată și prodigioasă în domeniul ocrotirii sănătății, contribuție substanțială la implementarea metodelor avansate de diagnostic și tratament și activitate metodico-științifică și organizatorică intensă] : [Nr 2323 din 08.09.2016] // Monitorul Oficial al Rep. Moldova. – 16.09.2016. – Nr 306-313. – Art. Nr. 670. – <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=366657>. Президент Республики Молдова. Указ о присвоении господину Михаилу Поповичу почетного звания „Om Emerit” [за долголетний плодотворный труд в области здравоохранения, значительный вклад во внедрение современных форм и методов лечения и активную научно-методическую и организатор-

скую деятельность] : [Nr 2323от28.29.2016] // Monitorul Oficial al Rep. Moldova. – 16.09.2016. – Nr 306-313. – Art. Nr. 670. – <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=366657&lang=2>

611. Raportul de autoevaluare la profilul „Cardiologie” Instituția Medico-Sanitară Publică Institutul de Cardiologie, anii 2011-2015 [Resursă electronică] / dir. general : V. Moscalu. – Ch. : Institutul de Cardiologie, 2016. – 175 p. – Aprobate: proces verbal nr. 3 din 12.05.2016. – Acces: http://www.cnaa.md/files/institutions/imspic/raport_autoevaluare.pdf

612. Мастер сердца [Resursă electronică] // Хэппи Энд : Рекламно-информ. газета / администраторы : Сергей и Зоя (Подгородецкая) Вулпе. – Postat 20 iulie 2016 – Acces: <https://ok.ru/group52449261191297/topic/65467536547969>

613. IMSP Institutul de Cardiologie [Site]. – Ch. : Institutul de Cardiologie © Copyright 2015-2017. – Acces: <http://icardiologie.md/>

Partea VIII

VIAȚA ÎN IMAGINI

I. DE ACASĂ SPRE ACASĂ

Bunicul Iacob Popovici (1876–1960) (primul din partea stângă, rândul întâi), militar în armata Imperiului Rus

Bunicul pe linie maternă,
Macarie Rusnac (1892–1947),
1940

Bunica Elizaveta Rusnac
(1898–1981), alături
de nora Ira și nepoțica
Parascovia

Un om sfânt: mama Aculina (la mijloc), în port popular (haine de sărbători), 1960

Tata Ilie Popovici
(1919–1975), veteran al
celui de-al Doilea Război
Mondial, brigadierul
unei reputeate gospodării
viticole complexe, deputat
în Sovietul Suprem al RSS
Moldovenești, 1959

Mihail Popovici (primul din dreapta, rândul trei), alături de colegii de clasă, 1959

M. Popovici cu părinții
în fața casei părintești,
1960

Portretul viitoarei
soții Parascovia
Cuzuioac, micul
secret al viitorului
academician

Prima foto cu viitoarea soție Parascovia,
1960

Înregistrarea căsătoriei, 1966

Secvență de la nunta lui Mihail Popovici – toate orânduite în spiritul tradițiilor
ancestrale. La ceremonial au participat toți sătenii, 1966

Copiii nu au nici trecut, nici viitor... ei pur și simplu se bucură de prezent
Moștenitorii: Ion, Lucia și Victoria, 1982

Alături de soția Parascovia și copiii Victoria, Lucia și Ion, 1983

Acad. Mihail Popovici alături de soția Parascovia și prietenii de familie Alexandra și Andrei Draganiuc, 1993

Acad. M. Popovici cu nepoțica Mihaela într-o călătorie spre Roma, 2000

Acad. M. Popovici alături de mama Aculina, 2005

O filă din albumul familiei Popovici, adunată cu ocazia unui eveniment. Fiicele – Victoria și Lucia, feciorul Ion, nora Inga, ginerele Vladimir, nepoții Mihaela, Ion, Mihai, Mirela, Sănduța, Dana și Lucian Mihai – februarie 2017

Revenire la casa părintească, grădină inundată de flori. Podoima, 24 aprilie 2017
(de la stânga la dreapta – acad. M. Popovici, soția Parascovia și fiica Lucia)

II. ÎN ANII STUDENȚIEI

Împreună cu colegii din grupul academic nr.2, anul 2 (rândul 1 – A. Ursu, V. Postolachi, A. Iarovoi, N. Mihailenco; rândul 2 – C. Leucă, P. Scoferță, E. Matcovschi, I. Roman, M. Popovici, G. Anton, I. Osievski, E. Pantaz), 1960

Viața studentască
a fost una trăită cu
multă râvnă pentru
carte, 1960

La lucru în colhoz
în satul Cebanovca,
raionul Anenii-Noi
(în centru
M. Popovici, la
dreapta viitorul
medic-militar, colonel
Ion Dediu), 1959

M. Popovici
(rândul 3, primul
din stânga)
împreună cu
colegii de facultate
la sărbătoarea de
1 Mai, 1961

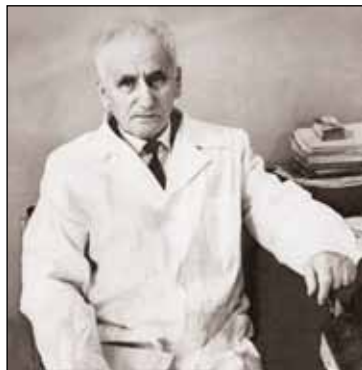

Grupul academic nr.3, anul 5 (1964), al viitorului academician constituit din
zece flăcăi și o domniță (rândul 1 de la stânga la dreapta – A.Iarovoi, G.Anton,
N. Mihailenco, Minodora Cucu, V. Postolachi, T. Cebanu, rândul 2 de la stânga la
dreapta – I. Osievski, A. Ursu, V. Sârbu, M. Popovici, C. Leucă)

III. ÎN ACTIVITĂȚI ȘTIINȚIFICE, DIDACTICE ȘI MANAGERIALE

M. Popovici la Catedra de biochimie cu profesoara N. Maiacova și conferențiarul A. Mucuță, 1968

Profesorul Mihail Mihlin, conducătorul științific al tezei de doctor în medicină, 1970

O ședință a Catedrei de biochimie. De la stânga la dreapta: conf. univ. Gh. Ivăsi. E. Floca, N. Madan, prof. M. Mihlin, V. Gudumac, M. Popovici, T. Iuzefovici, 1970

Mihail Popovici alături de Stela Fișer, prima colaboratoare a Sectorului de Cardiologie Experimentală (a. 1977), ulterior stabilită în SUA și activând în domeniu

Felicitări omagiale pentru A. Izvoreanu, vicedirector al Institutului de Cardiologie, 1986

La o promenadă cu savanți notorii de la Centrul Unional de Cardiologie de la Moscova (profesorii Valdur Sax și Dm. Levițchi) sosiți la Chișinău pentru a implementa noi metode de cercetare a inimii, 1982

Acad. M. Popovici (al doilea din stânga) în discuții cu vestitul cardiolog și om de stat acad. E. Ceazov (primul din dreapta), ministrul Sănătății al URSS și R. Golubev (primul din stânga), înalt demnitar în Comitetul de Stat pentru Știință și Tehnică al URSS, în momentul în care s-a ajuns la înțelegerea de a inaugura la Chișinău Institutul de Cardiologie, mai 1983

Prima clădire din complexul de edificii construite pentru tratarea bolilor cardiovasculare – Dispensarul Institutului de Cardiologie, dat în exploatare în 1985 (edificat sub bagheta lui M. Popovici)

Echipa de savanți, membri ai Consiliului științific al AȘ Medicale al URSS în problemele patologiei cardiovasculare, în deplasare prin regiunea Siberiană, Nijnevartovsk–Sterjnevoi–Tomsk (în centru rândul 1 – academicianul E. Ceazov, iar primul din stânga în rândul 2 cosmonautul O. Atikov, medic cardiolog, dr. în șt. medicale, M. Popovici – al treilea din rândul 4), 1985

Prezidiul Congresului IV Unional al Cardiologilor, Sala cu Coloane a Casei Uniunilor (Moscova, 24 octombrie 1988). Mihail Popovici (al 5-lea din rândul 3) alături de mari personalități medicale a URSS, academicieni, eroi al Muncii Socialiste: B. Petrovski, ministrul Sănătății al URSS, L. Malaia, directorul Institutului de Cardiologie din Harkov; E. Ceazov, directorul Centrului Unional de Cardiologie, Moscova; M. Mirahimov – directorul Institutului de Cardiologie din Bishkek, Kyrgyzstan; I. Blohin, preș. Academiei Medicale al URSS și alte personalități consacrate în domeniul cardiologiei din Uniunea Sovietică

Academicianul M.Popovici
la Congresul Național din
Turcia cu academicianul
M. Mirahimov, directorul
Institutului de Cardiologie din
Bishkek, instituție care astăzi
îi poartă numele

Alături de prof. Felix Z. Meerson
(stânga) și prof. Nandanjan
Dhalla (Canada), președintele
Federației Mondiale de
Studiere a Inimii la o conferință
internațională dedicată
studiului cardiomiopatiilor.
Japonia, Tokio, 1990

Acad. Mihail Popovici
(al treilea din rândul doi
stânga) alături de savanți din
Republica Moldova (Marigula
Moșneaga, Gh. Ghidirim,
Gh. Țibîrnă, Minodora Mazur,
E. Popușoi) și trei colegi
stomatologi din România
la Congresul V al Acordului
Medical Mediteranean și
a Săptămânii Medicale
Balcanice (Constanța,
România, septembrie 1992).
La această manifestare
științifică s-a decis ca la
următoarea întrunire
Republica Moldova să fie
acceptată în calitate de
membru al acestui forum
medicinist internațional

În prezidiu la deschiderea primului
Congres I al Cardiologilor din
Republica Moldova, 1993. De
la stânga la dreapta, *rândul
întâi*: P. Lucinschi, președintele
Parlamentului RM, acad.
E. Ceazov, acad. M. Popovici, acad.
Gh. Ghidirim, ministrul sănătății
al RM, acad. M. Mirahimov,
Kyrgyzstan, prof. C. Carp,
președintele SRC; *rândul doi*:
acad. V. Anestiadi, dr. hab. Ch.
Draganiuc, m.c. Gh. Țibîrnă

În sală în *rândul întâi* – o parte a delegației României (de la stânga la dreapta – profesorii
Costin Carp, Leonida Gherasim, Adrian Cosovanu, Gabriel Ungureanu, Georgeta Datcu,
Mihai-Dan Datcu

Alături de colegii de la
oncologie, 1992. De la
stânga la dreapta, profesorii:
E. Popușoi, L. Cobileanschi,
rectorul Institutului de Medicină,
Gh. Țibîrnă, M. Popovici,
Gh. Bulbuc, A. Ciornii

M. Popovici alături de colegii de la Sectorul de ftiziopulmonologie al ICMP, 1994

Acad. M. Popovici printre
președinții societăților naționale
de cardiologie din țările Europei
prezenți la o întrunire științifică la
Roma, 1995

Deschiderea Congresului II al Cardiologilor din Republica Moldova, 1996.
În prezidiu: acad. R. Oganov, Federația Rusă, acad. V. Anestiadi; acad. M. Popovici,
D. Diacov, președintele Parlamentului Republicii Moldova, prof. V. Hotineanu,
prorector la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”

Acad. M. Popovici (în
centru) cu discipolii
și tinerii cardiologi la
Congresul Național
de Cardiologie din
România, Sinaia,
octombrie 1998

La o recepție în cadrul unei conferințe germano-italiene, 1998. De la stânga la dreapta: prof. C. Macarie, directorul Institutului de Urgență pentru Boli Cardiovasculare „Prof. Dr. C.C. Iliescu”, acad. M. Popovici, directorul Institutului de Cardiologie, RM, P. Rizzoni, directorul Institutului de Cardiologie, Italia, or. Bari, C. Cabulia, directorul Institutului de Cardiologie din Georgia, Vl. Bobrov, directorul Institutului de Cardiologie „N. Strajesco” din Kiev.

La o manifestare științifică din or. Moscova, 1999. De la stânga la dreapta: M. Popovici, directorul Institutului de Cardiologie din Republica Moldova, Rostislav Karpov, director al Institutului de Cardiologie, regiunea Tiumeni, Federația Rusă; acad. Evghenii Ceazov, director al Centrului Unional de Cardiologie, Federația Rusă; prof. N. Manak, director al Institutului de Cardiologie, Minsk, Bielorusia; prof. Bernard Lawn, laureat al Premiului Nobel, SUA; academicianul Gheorghe Sidorenko, Minsk, Bielorusia; Vladimir Bobrov, director al Institutului de Cardiologie, Kiev, Ucraina

Întrunirea directorilor programelor naționale CINDI - Dubrovnic (Croatia), 2001. De la stânga la dreapta: în primul rând - profesor Pekka Puska, directorul Institutului de Sănătate Publică din Helsinki, Finlanda, reprezentantul OMS; Aushra Šacikute, reprezentant al biroului regional pentru țările Europene; Sylvie Stachenko, director program CINDI, Canada; profesor Igor Glazunov, șef de sector al Institutului de Cardiologie Preventivă din orașul Moscova. M. Popovici (rândul doi, al treilea din stânga)

Acad. M. Popovici (în centru) alături de acad. R. Oganov și profesorul Pekka Puska – coordonatorul vestitului program Karelia de Nord (primul din stânga).
Congresul Societății Finlandeze de Cardiologie, 1 ianuarie 2002

Acad. M. Popovici acasă la Roberto Ferrari, președintele Societății Europene de Cardiologie (2008–2010), Roma, decembrie 2002

Alături de Michal Tendera (Polonia), președintele Societății Europene de Cardiologie (2004–2006), 2002

La Congresul Mondial al Cardiologilor,
Australia, Sidney, acad. M. Popovici
alături de profesorul A. Matsumori
(Tokyo), mai 2002

La Congresul Mondial al Cardiologilor,
Australia, Sidney, acad. M. Popovici alături de
profesorul Patrick Commerford (Cape Town),
mai 2002

Acad. M. Popovici alături de liderul mondial al cardiologiei, legendarul Eugene Braunwald
la Congresul SEC (Münich, Germania), august 2018

Acad. M. Popovici (în dreapta) în discuții cu principele britanic Michael of Kent (în centru) și dr. Vasile Nedelciuc, om de stat și prieten al Societății Cardiologilor din Republica Moldova, 2004

Acad. M. Popovici (al doilea din dreapta), la lucrările celei de-a XXI-a întruniri anuale a directorilor de programe CINDI, organizată de către Biroul European al OMS, or. Pavia, Italia, 23-24 septembrie 2004

Acad. M. Popovici la tribuna unei întruniri internaționale a OMS, dedicate combaterii bolilor cronice necontagioase, Copenhaga, 2005

Acad. Mihail Popovici (al doilea din stânga) a reprezentat Republica Moldova la întrunirea reprezentanților naționali pentru elaborarea strategiei de combatere a bolilor cronice necontagioase în țările europene, Copenhaga, 27 aprilie – 1 mai, 2005

La sfat cu acad. Evghenii Ceazov și Chiril Draganiuc, ministrul sănătății al Republicii Moldova, 2001

O recepție într-un cadru neformal. De la stânga la dreapta: acad. M. Popovici, acad. Ion Ababii, rectorul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, care ține un discurs – acad. E. Ceazov, acad. V. Anestiadi, prof. E. Vataman ș.a. Chișinău, 2001

Administrația Institutului de Cardiologie la un pahar de vorbă cu acad. E. Ceazov, prezenți fiind și prof. dr. Eleonora Vataman, prof. dr. A. Grosu, conf. dr. Uliana Jalbă (2001).

La Vatican cu Pol Wilson, președintele Societății Europene de Cardiologie (1994–1996) și Codo Cobulia, directorul Institutului de Cardiologie din Georgia, 1995

M. Popovici (al doilea din stânga), M. Procopișin (primul din dreapta), în discuții neformale referitoare la un parteneriat cu medicii din SUA, Minnesota, SUA, 1993

Acad. M. Popovici (al doilea din stânga) alături de membrii Secției de Științe Medicale a AȘM la o ședință de lucru ordinară, 2006

Triumvirat academic: Mihail Popovici, Gheorghe Duca și Stanislav Groppa, 15 august 2009

La o ședință a biroului secției AȘM, 2 februarie 2010, acad. M. Popovici
(al treilea din stânga)

Acad. M. Popovici (primul din stânga)
alături de poetul și publicistul Nicolae
Dabija la Academia de Științe a Moldovei,
20 martie 2010

Alături de colegul prof. Valentin Gudumac
într-o concentrare maximă la audierea
noilor inovații științifice, 6 iulie 2011

Prezentarea Raportului de activitate științifică, inovațională și managerială a Institutului de Cardiologie la Academia de Științe a Moldovei, 21 ianuarie 2011

Un salut cordial pentru acad. V. Anestiadi, 2012

La o conferință științifică organizată la Bălți, 1990. De la stânga la dreapta: Valeri Coval, Mihail Popovici, Sergiu Țurcan, Alexandru Izvoreanu, Victor Golobciuc, Grigorie Chetrari.

Casa Europeană a Inimii, 2012. acad. M. Popovici, directorul Institutului de Cardiologie, Republica Moldova, alături de acad. E. Șleaho (primul din dreapta), directorul Institutului de Boli Cardiovasculare și Endocrine, Sankt Petersburg, Federația Rusă și prof. Grigore Arutiunov

Acad. M. Popovici (primul din dreapta) alături de viitorii profesori R. Grăjdieru, V. Revenco, O. Calenici, A. Carauș, I. Popovici – participanți la Congresul SEC de la Amsterdam, 1994

Împreună cu discipolul dr. Sava Costin, șeful Departamentului de Cardiologie al Institutului Max Planck, la Congresul European de Cardiologie, Germania, 2005

Acad. M. Popovici prezintă *laudatio* pentru discipolul său Costin Sava, căruia urma să i se confere titlul de membru de onoare al AȘM, 2013

Acad. M. Popovici alături de discipolul său Viorel G. Florea, director medical al Programului de Reabilitare Cardiacă și Prevenire Secundară, Centrul de Ocrotire a Sănătății al Universității Minneapolis, SUA

Alături de discipolul
său Sergiu Sîrbu
în anul 1994,
actualmente prof.
universitar la Centrul
Universitar din Iowa,
SUA

Acad. M. Popovici
la dezvelirea plăcii
comemorative
„Omul de stat Chiril
Draganiuc” alături
de Ruxanda Glavan,
ministru Sănătății al
Republicii Moldova
și Vladimir Voronin,
președintele Republicii
Moldova (2001–2009),
20 aprilie 2016

Inaugurarea Congresului al VI-lea al cardiologilor din Republica Moldova cu participare internațională. Acad. V. Canțer, președintele CNAA, acad. M. Popovici, președintele Societății Cardiologilor din Republica Moldova; Ruxanda Glavan, ministrul sănătății din RM, conf. dr. V. Moscalu, directorul Institutului de Cardiologie, acad. I. Tighineanu, prim-vicepreședinte al AȘM, 7 octombrie 2016

Înmânarea diplomei de membru de onoare al Societății Cardiologilor
din Republica Moldova, acad. R. Oganov, 7 octombrie 2016

Înmânarea diplomei de membru de onoare al Societății Cardiologilor
din Republica Moldova, prof. Gr. Tinică, 7 octombrie 2016

Înmânarea diplomei de membru de onoare al Societății Cardiologilor din Republica Moldova, președintele SRC prof. Gabriel Tatu-Chițoiu, 7 octombrie 2016

Înmânarea de către acad. M. Popovici a diplomei de membru de onoare al Societății Cardiologilor din RM prof. Ion Coman. În primul rând – prof. A. Carauș și prof. M. Vintilă, 7 octombrie 2016

Secvențe de la Conferință Grand Courses 2017, organizată de Societatea Cardiologilor din RM și Societatea Europeană de Cardiologie, la care au participat profesori din mai multe state europene și peste 250 de specialiști din țară, 10 noiembrie 2017

După o intervenție endovasculară pe artera carotidă, realizată la spitalul polivalent Nova Med de către profesorii Sasko Kedev – Macedonia și prof. Ion Popovici (feciurul acad. M. Popovici) – intervenții de premieră urmărite în direct de un auditoriu de specialiști în domeniu, 13 noiembrie 2017

Acad. M. Popovici împreună cu m. cor. al Academiei Române Dragoș Vinereanu, președintele SRC la summitul de primăvară al președinților societăților naționale de cardiologie din țările Europene, Nice, martie 2018

Acad. M. Popovici împreună cu E. V. Șleaho, președintele Societății de Cardiologie din Federația Rusă, la întrunirea președinților societăților europene de cardiologie, martie 2018

IV. DEPUTAT ÎN PRIMUL PARLAMENT AL REPUBLICII MOLDOVA

Deputați din primul Parlament al RM (M. Popovici – al doilea din stânga, alături de actorul Mihai Volontir și medicul V. Capanji – primul din dreapta), 1992

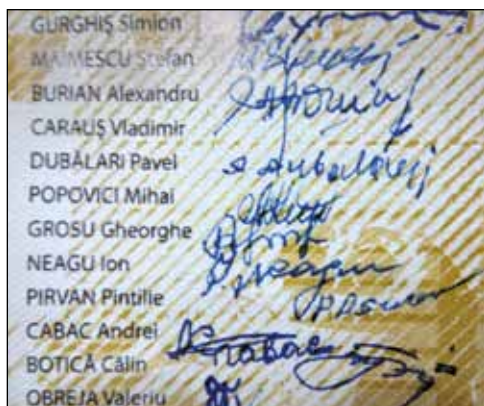
Împreună cu colegii din Parlament în ziua declarării independenței de stat a Republicii Moldova. Chișinău, 27 august 1991. De la stânga la dreapta: A. Saulea, Gh. Ghdirim, E. Popușoi, M. Popovici

Acad. Mihail Popovici (primul din stânga, rândul trei) în așteptarea deciziei istorice a Parlamentului Republicii Moldova, 1991

În așteptarea luări de cuvânt la microfonul nr. 1, 1993

Semnătura istorică de restabilire a actului „Declarația de independență a Republicii Moldova”, 26 aprilie 2010

V. POPAS ÎN TIMP

Cu ocazia aniversării a 60-a de la naștere (2002) acad. Mihail Popovici a fost felicitat de personalități marcante din țară și de peste hotare. Vladimir Voronin, președintele Republicii Moldova, l-a distins pe acad. M. Popovici cu cea mai înaltă distincție de stat „Ordinul Republicii”. Secvențe de la eveniment (de la stânga la dreapta): Vladimir Voronin, președintele Republicii Moldova, Andrei Gherman, ministru al sănătății, Serafim Urechean, primarul municipiului Chișinău, Andrei Andrieș, președintele Academiei de Științe a Moldovei, Ion Ababii, rectorul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițeanu”, Timofei Moșneaga, ministru al sănătății (1994–1997), acad. Mihail Popovici

Chiril Draganiuc, ministru al sănătății (1974–1990), acad. Gheorghe Ghidirim, ministru al sănătății (1990–1994), acad. Mihail Popovici, Vladimir Voronin, președintele Republicii Moldova, Andrei Gherman, ministru al sănătății, Serafim Urechean, primarul municipiului Chișinău, Andrei Andrieș, președintele Academiei de Științe a Moldovei, Ion Ababii, rectorul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițeanu”, Timofei Moșneaga, ministrul sănătății (1994–1997), acad. Eva Gudumac

VI. ÎN ACTIVITĂȚI SOCIOCULTURALE. VARIA

Între Moș Crăciun și Alba ca
Zăpada la una din sărbătorile
de Anul Nou de la Institutul
de Cardiologie, 1986

Grupul de studenți ce s-au preocupat de organizarea activităților la tabăra de odihnă
și întremare a studenților și profesorilor Institutului de Medicină din Chișinău (în centru,
pe scaun, M. Popovici – conducătorul taberei), 1978

M. Popovici la surfing la Marea Neagră, 1977

Acad. Mihail Popovici împreună cu cercetători științifici de la Academia de Științe a Moldovei în jurul scriitorului-academician Ion Druță. De la stânga la dreapta: Mihai Aduge, dr. Constantin Manolache, acad. Mihail Popovici, acad. Ion Druță, dr. Nicolae Stratan, dr. Alexandru Furtună, acad. Alexandru Ciubotaru, dr. hab. Alexandru Stratan, septembrie 2014

Alături de compozitorul-academician Eugeniu Doga, Valentina Dogotari (Naforniță), soprană, solistă a Operei de Stat din Viena, Austria, Victoria Ivanov (fiica acad. M. Popovici, laureată a Premiului Național) și soția dr. conf. univ. Parascovia Popovici la gala de înmănare a Premiului Național al Republicii Moldova, 26 august 2015

Acad. Mihail Popovici felicitat cu ocazia zilei de naștere de acad. Gheorghe Rusnac și dr. hab. Constantin Manolache din partea colectivului Bibliotecii Științifice (Institut) „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei, 29 octombrie 2017

VII. PORTRET ÎN TIMP

În anul 1957

În anul 1958

În anul 1959

În anul 1960

În anul 1963

În anul 1965

În anul 1970

În anul 1971

În anul 1972

În anul 1974

În anul 1975

În anul 1977

În anul 1990

În fața Clinicii Institutului de Cardiologie, construită și amenajată sub bagheta și rodul fructificat pe parcursul a mai multor ani de către directorul Mihail Popovici. În anul 1991

În anul 1995

În anul 2001

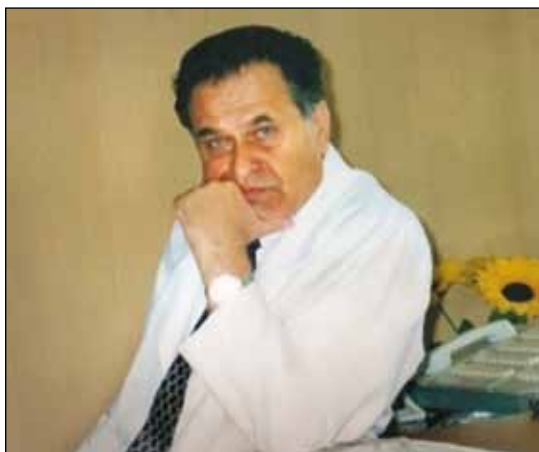

În anul 2002

În anul 2007

În anul 2008

În anul 2009

În anul 2010

În anul 2017

Cu gândul la noi perspective științifice, manageriale... la țară, neam, familie...,
23 ianuarie 2018

F.E.-P. „Tipografia Centrală”
MD-20168, Republica Moldova, mun. Chișinău, 2018
str. Florilor nr. 1